

Jaarrapport
Achmea Pensioen- en
Levensverzekeringen N.V.
2018

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is geregistreerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 08077009

achmea

BESTUURSVERSLAG	4
VERSLAG VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN	12
GECONSOLIDEERDE JAARREKENING	14
Geconsolideerd overzicht van de financiële positie (voor bestemming van het resultaat)	15
Geconsolideerde winst- en verliesrekening	16
Geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat	17
Geconsolideerd mutatieoverzicht van het totaal eigen vermogen	18
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	19
Algemeen	21
1. Algemene waarderingsgrondslagen	21
2. Kapitaal- en risicomanagement	28
3. Gebeurtenissen na balansdatum	46
Toelichting significante onderdelen Balans en Winst- en verliesrekening	47
4. Vastgoedbeleggingen	47
5. Beleggingen	48
6. Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten en aandeel herverzekeraars in verzekeringsverplichtingen ...	52
7. Reële waarde hiërarchie	56
8. Netto verdiende premies.....	62
9. Beleggingsopbrengsten.....	63
10. Netto lasten uit verzekeringscontracten	64
Overige toelichtingen balans en winst- en verliesrekening	65
11. Geassocieerde deelnemingen en joint ventures.....	65
12. Latente belastingvorderingen en -verplichtingen	65
13. Vorderingen en overlopende activa	67
14. Liquide middelen	67
15. Eigen vermogen toekomend aan houders van eigen vermogensinstrumenten in de vennootschap	67
16. Overige voorzieningen	68
17. Financiële verplichtingen	69
18. Overige opbrengsten.....	70
19. Bedrijfskosten.....	70
20. Overige lasten	71
21. Vennootschapsbelasting	71
22. Netto overig totaalresultaat	72
Overige toelichtingen	73
23. Hedge accounting	73
24. Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen	73
25. Kredietkwaliteit financiële activa en toelichting uitstel IFRS 9.....	74
26. Overdracht van financiële activa en zekerheden	77
27. Belangen in dochtermaatschappijen.....	78
28. Transacties met verbonden partijen	79

ENKELVOUDIGE JAARREKENING.....	86
Enkelvoudig overzicht van de financiële positie (voor bestemming van het resultaat).....	87
Enkelvoudige winst- en verliesrekening.....	88
Enkelvoudig overzicht van het totaalresultaat.....	89
Enkelvoudig mutatieoverzicht van het totaal eigen vermogen.....	90
Enkelvoudig kasstroomoverzicht.....	91
Algemeen.....	93
1. Algemene waarderingsgrondslagen.....	93
2. Kapitaal- en risicomanagement.....	93
3. Gebeurtenissen na balansdatum.....	93
Toelichting significante onderdelen Balans en Winst- en verliesrekening.....	94
4. Dochtermaatschappijen, Geassocieerde deelnemingen en joint ventures.....	94
5. Vastgoedbeleggingen.....	95
6. Beleggingen.....	96
7. Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten en aandeel herverzekeraars in verzekeringsverplichtingen.....	100
8. Reële waarde hiërarchie.....	100
9. Netto verdiende premies.....	103
10. Beleggingsopbrengsten.....	103
11. Netto lasten uit verzekeringscontracten.....	105
Overige onderdelen Balans en Winst- en verliesrekening.....	106
12. Latente belastingvorderingen en -verplichtingen.....	106
13. Vorderingen en overlopende activa.....	107
14. Liquide middelen.....	107
15. Eigen vermogen.....	107
16. Overige voorzieningen.....	107
17. Financiële verplichtingen.....	108
18. Overige opbrengsten.....	109
19. Bedrijfskosten.....	109
20. Overige lasten.....	109
21. Vennootschapsbelasting.....	109
22. Netto overig totaalresultaat.....	110
Overige toelichtingen.....	111
23. Hedge accounting.....	111
24. Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen.....	111
25. Kredietkwaliteit financiële activa en toelichting uitstel IFRS 9.....	112
26. Overdracht van financiële activa en zekerheden.....	115
27. Transacties met verbonden partijen.....	116
28. Statutaire vestiging.....	116
29. Voorstel inzake bestemming van het resultaat.....	116
OVERIGE INFORMATIE.....	118
Statutaire regeling inzake bestemming van het resultaat.....	118
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	119

BESTUURSVERSLAG

1. ALGEMEEN

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft als doel de uitoefening van het levensverzekeringsbedrijf. De producten die gevoerd worden zijn pensioen- en levensverzekeringen voor collectieve pensioenverzekeringscontracten, individuele levensverzekeringen en (individuele) aanvullingen op pensioenvoorzieningen. Bij deze producten draagt de vennootschap het verzekeringsrisico en komt het beleggingsrisico geheel of gedeeltelijk voor rekening en risico van de polishouder.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. richt zich op zowel particuliere als zakelijke klanten. Met ons marktaandeel zijn we een belangrijke speler in de Nederlandse markt voor collectieve en individuele levensverzekeringen. Wij staan ten dienste van onze (groot) zakelijke en particuliere klanten via de bancaire, intermediaire en directe kanalen. Wij beheren service book en open book portefeuilles.

2. ORGANISATIESTRUCTUUR

JURIDISCHE STRUCTUUR

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. maakt onderdeel uit van de Achmea Groep. Achmea B.V. bezit 100% van de aandelen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is gevestigd in Apeldoorn, Nederland. De volgende entiteiten zijn dochters van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Waar geen percentage staat vermeld is sprake van een 100% belang:

- AP&L Beleggingen B.V., Zeist
- Achmea Woninghypotheken B.V., Zeist (96% en 4% via AP&L Beleggingen B.V.)
- Achmea Woninghypotheken II B.V., Zeist (96% en 4% via AP&L Beleggingen B.V.)
- Achmea Vastgoed Beheer B.V., Apeldoorn
- Residex B.V., Zeist
- Achmea Grond C.V., Apeldoorn
- Achmea Ontwikkeling C.V., Apeldoorn
- Woonalliantie Woerden C.V., Apeldoorn (97% en 1% via Vastgoed Beheer B.V.)
- N.V. Interpolis Onroerend Goed, Tilburg (67%)

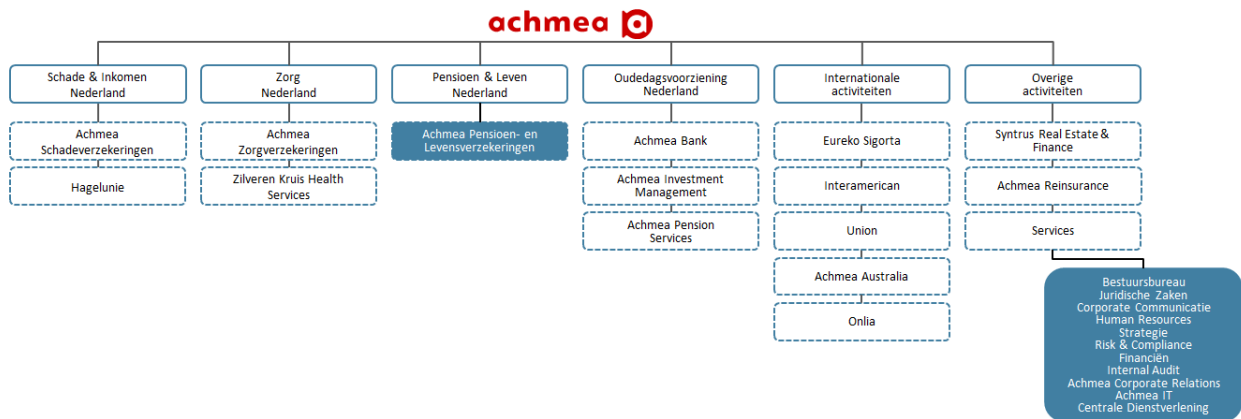
Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft verder belang in de volgende vennootschappen:

- Sprint Invest B.V. (in liquidatie), Tilburg (50%)
- Life Sciences Partners B.V., Amsterdam (80%)
- Life Sciences Partners II B.V., Amsterdam (30%)
- Life Sciences Partners III B.V., Amsterdam (7%)
- Verheijen Resins Beheer B.V., Druten (30% via Residex B.V.)

Het belang in Sprint Invest B.V. (in liquidatie) wordt in de jaarrekening verantwoord onder de Geassocieerde deelnemingen en joint ventures. De belangen in de overige vennootschappen worden verantwoord onder de Aandelen en soortgelijke beleggingen, omdat deze worden aangehouden voor beleggingsdoeleinden.

ORGANISATORISCHE STRUCTUUR

In het volgende organogram wordt inzicht gegeven in de wijze waarop de activiteiten binnen de Achmea Groep zijn ingericht. De activiteiten van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en haar dochters maken hier onderdeel uit.

De primaire activiteiten voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en haar dochters vinden plaats in Pensioen & Leven Nederland. Voor de afzet van haar producten wordt gebruik gemaakt van het directe distributie kanaal via Centraal Beheer (onder het label Woonfonds, FBTO en Centraal Beheer), het intermediaire kanaal via assurantie tussenpersonen (Avéro Achmea) én distributie via het bancaire kanaal (Interpolis).

Ondersteunende diensten zoals huisvesting, ICT, financiële administratie en facilitaire dienstverlening worden uitgevoerd door uitvoerende staven en shared service diensten van de Achmea Groep. Dit geldt tevens voor de ondersteunende activiteiten met betrekking tot het personeel. De werknemers die werkzaam zijn voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zijn in dienst van Achmea Interne Diensten N.V.

3. STRATEGIE

Strategie van Achmea Groep

De kern van de Achmea Groepsstrategie is onveranderd: mensen helpen omgaan met risico's door het aanbieden van verzekeringen en diensten. Onze focusgebieden zijn: gezondheid dichterbij voor iedereen; schone, slimme en veilige mobiliteit; veilig wonen en ondernemen; en (financiële) oplossingen voor nu, straks en later. Dit geeft richting aan ons (toekomstige) verdienmodel en aan onze innovatie.

Onze producten en diensten

Wij helpen klanten om te bepalen hoe zij met risico's om kunnen gaan en de gevolgen kunnen beperken. We bieden verzekeringen en diensten voor particulieren, het MKB, overige ondernemingen en instellingen. We willen klanten langs verschillende media en kanalen bedienen, om dagelijks en persoonlijk relevant te kunnen zijn voor klanten. Dat doen we zelf of samen met partners.

We richten ons op schade, inkomen en zorg. Dat doen we via het directe, bancaire en intermediaire kanaal. En we bouwen ouderdagsvoorzieningen en het dienstenbedrijf in Nederland uit. Internationaal ontwikkelen we vooral posities in schade en zorg in landen waar we strategische kansen zien. In het pensioen- en leven bedrijf richten wij op direct ingaande pensioenen en lijfrentes, alsmede overlijdensrisicoverzekeringen.

Onze financiële ambitie

Onze financiële ambitie past bij onze coöperatieve identiteit. Daarin staat lange termijn waardecreatie voor klanten voorop. We willen voldoende rendement en vrij kapitaal genereren om te kunnen blijven investeren in vernieuwing en innovatie. En om kapitaalverschaffers bij ons bedrijf te houden en om meer marge te creëren voor het opvangen van volatiliteit en tegenvallers. We hanteren randvoorwaarden voor rentabiliteit, solvabiliteit en 'free capital generation'. We zetten vooral in op het verbeteren van de winstgevendheid uit normale bedrijfsvoering.

Duurzame distributie

Als verzekeraar vinden we een toekomstbestendig en duurzaam distributiestelsel belangrijk. We maken gebruik van online en intermediaire distributiekanaalen plus de bancaire distributie met Rabobank. Mede door onze samenwerking met Rabobank kunnen we klanten goede verzekeringen bieden. Dankzij een verbeterde IT-infrastructuur is in 2018 de efficiency toegenomen en de complexiteit verminderd.

Wat vindt Achmea belangrijk?

Versnellen

We willen versnellen in onze vier focusgebieden. Dat doen we met strategische innovaties waarmee we ons toekomstige verdienmodel willen versterken. We vernieuwen ons bedrijf op het terrein van oudedagsvoorzieningen, nieuwe initiatieven in het schadebedrijf en digitale businessmodellen internationaal.

Versterken

We willen onze besturing en bedrijfsvoering verder verbeteren en onze balans versterken. Daarmee kunnen we onze directe en indirecte kosten verder verlagen. We innoveren ook om ons verdienmodel te versterken op het gebied van klantbehoud, omzet en resultaat. We experimenteren met nieuwe businessmodellen. De impact ervan lijkt nog klein, maar deze ondersteunen nu al (de toegang tot) onze basisdienstverlening. Ook zorgen deze nu al voor klantbehoud.

Naar een compactere en digitale organisatie

We worden als verzekeraar steeds meer een data- en technologiebedrijf. We richten onze distributie in op de behoeften van klanten en streven naar het standaardiseren en automatiseren van processen, naar de integratie van systemen en een daling van kosten. Daarmee ontstaat een compactere en meer digitale organisatie. We richten ons op digitale en persoonlijke interactie met klanten. Onze aanpak voor particulieren zetten we ook in voor het MKB. Dit ondersteunen we met nieuwe technologie zoals chatbots en andere vormen van robotisering.

Focus Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. sluit aan bij de Achmea strategie door zich te richten op (financiële) oplossingen voor nu, straks en later. Wij transformeren ons steeds meer naar een service organisatie met een beperkt open boek. We faciliteren pensioenklanten om de overstap te maken naar het Centraal Beheer Algemeen Pensioen Fonds. Klanten die niet overstappen, kunnen er op rekenen dat de bestaande contractuele afspraken worden gerespecteerd.

Een succesvolle service organisatie met een groeiend open boek

Binnen Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. staat een goede klantbediening centraal. We werken gestaag aan een verdere daling en verder variabel maken van de kosten in lijn met de ontwikkelingen van de portefeuille. Onze ambitie is om dit te doen met behoud van klanttevredenheid. Robotisering van processen, digitaliseren van de klantbediening, integratie van systemen en machine learning helpen onze ambitie te realiseren.

We hebben de ambitie om te groeien in overlijdensrisicoverzekeringen en uitkeringsproducten (direct ingaande pensioenen en lijfrentes). Voor overlijdensrisicoverzekeringen willen we ons marktleiderschap binnen de Nederlandse verzekeraars vasthouden. Hiervoor hebben we bijvoorbeeld in samenwerking met Rabobank een overlijdensrisicoverzekering ontwikkeld waarbij klanten zelfstandig en rechtstreeks deze verzekering kunnen sluiten, ook via de Rabobank App.

Strategische keuzes voor de komende jaren

In lijn met de strategie van Achmea maken we keuzes die onze winstgevendheid bestendigen. De beste klantbediening tegen zo laag mogelijke kosten, daar staan we voor. We zijn een vervolgtraject van productrationalisaties en systeemreductie gestart. We zetten steeds meer innovatieve robots in om onze processen te verbeteren. Ook maken we meer gebruik van artificiële intelligentie. Daarnaast hebben balansoptimalisatie, kapitaalmodellen en de robuustheid van Solvency II prognoses onze aandacht, naast de implementatie van IFRS 9 en 17.

We zijn trots op onze betrokken en bevlogen medewerkers. Onze medewerkers worden ook steeds trotser op onze organisatie. Hiermee is er een goede basis om nog meer klantrelevant en toonaangevend te zijn.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. gaat in 2019 aanpassingen doorvoeren in de samenstelling van de beleggingsportefeuille, conform het beleggingsplan 2019. De belangrijkste aanpassingen in dit plan zijn een verschuiving van staatsobligaties naar bedrijfsobligaties. Hiermee streven wij naar een hoger rendement met een gelijkblijvend marktrisico.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is niet voornemens om in 2019 omvangrijke investeringen. Tevens is er geen behoefte voor financiering van activa en activiteiten.

4. ONTWIKKELINGEN GEDURENDE HET BOEKJAAR EN RESULTATEN

KENGETALLEN RESULTATEN

	(€ MILJOEN)		
	2018	2017	Δ
Bruto verdiende premies	1.420	1.569	-9%
Bedrijfskosten	150	172	-13%
Resultaat voor belasting	338	295	15%
Nettoresultaat na belasting	111	222	-50%

BRUTO VERDIENDE PREMIES

In 2018 is de bruto premieomzet met 9% gedaald tot €1.420 miljoen (2017: €1.569 miljoen). Hiervan is €1.193 miljoen (2017: €1.321 miljoen) afkomstig van het service book en €227 miljoen (2017: €248 miljoen) uit het open book.

De premieomzet op onze service book pensioenportefeuille daalde met 13% als gevolg van de reguliere portefeuilleontwikkeling en afloop, de omzet bedroeg €424 miljoen (2017: €490 miljoen). Op deze portefeuille worden in lijn met onze strategie geen nieuwe pensioenverzekeringscontracten meer afgesloten. Gegeven de lange looptijden van de contracten in onze pensioenportefeuille lopen de verplichtingen langzaam af. Voor de service book Levenportefeuille bedraagt het premieveral 7% en daalde de omzet naar €769 miljoen (2017: €831 miljoen). De terugloop van onze portefeuilleomvang, zowel voor de Pensioen- als Levenportefeuille, ontwikkelt zich in lijn met onze verwachtingen.

De premies uit overlijdensrisicoverzekering zijn gestegen tot €54 miljoen (2017: €49 miljoen). De groei in nieuwe ORV producten is echter gedaald door het vervallen van de verplichting tot het afsluiten hiervan bij een NHG-hypotheek. De productie van direct ingaande lijfrentes en pensioenen is in 2018 €173 miljoen (2017: €199 miljoen).

BEDRIJFSKOSTEN

In 2018 zijn de bedrijfskosten verder afgenomen met 13% tot €150 miljoen (2017: €172 miljoen). De afname is het gevolg van een afname van het aantal medewerkers in lijn met het portefeuillevolloop, een reductie van de IT-systemen, procesoptimalisatie en een gewijzigde allocatie van financieringslasten binnen Achmea groep. In 2018 is een aanvullend investeringsprogramma gestart om in de komende jaren het aantal IT-systemen stapsgewijs verder te reduceren.

RESULTAAT VOOR BELASTING

Het resultaat voor belasting is in 2018 toegenomen met €43 miljoen naar €338 miljoen (2017: €295 miljoen). De toename van het resultaat voor belasting wordt veroorzaakt door een beter technisch- en kostenresultaat, maar deels gecompenseerd door een lager beleggingsresultaat.

De verbetering van het kostenresultaat ad €67 miljoen is gerealiseerd door lagere kosten (€79 miljoen) vanuit kostenbesparingsinitiatieven en lagere doorbelastingen door een gewijzigde allocatie van financieringslasten binnen Achmea groep. Daarentegen was er sprake van een lagere kostendeckering als gevolg van de krimpende service book portefeuille (€-12 miljoen).

Het technische resultaat is in 2018 met €8 miljoen gestegen ten opzichte van dezelfde periode in het voorgaande jaar. Dit komt met name door een hogere voorziening voor premievrijstelling als gevolg van arbeidsongeschiktheid in 2017.

Ten opzichte van 2017 is het beleggingsresultaat met €29 miljoen gedaald. De daling wordt vooral veroorzaakt door lagere valutaresultaten en herwaarderingen door dalende financiële markten in 2018. De stijging in waarde van vastgoedbeleggingen compenseert dit deels. Ook de uitloop van de swapsread heeft een positief effect gehad. Zowel de vastgoedbeleggingen als de uitloop swapsread hebben slechts gedeeltelijk de daling kunnen opvangen.

NETTORESULTAAT NA BELASTING

De belastingdruk is beïnvloed door het medio december 2018 genomen besluit van het Nederlandse parlement om de vennootschapsbelastingtarieven gefaseerd te verlagen van 25,0% naar 20,5% in 2021. Door Achmea is een inschatting gemaakt van de impact van deze tariefswijzigingen op de latente belastingposities. Hierbij zijn verwachte toekomstige realisaties aan specifieke boekjaren toegerekend. De tariefswijziging leidt tot een last in het Nettoresultaat na belasting van €145 miljoen resultaat voor belasting.

Bestuursverslag

VERKORTE BALANS

(€ MILJOEN)

	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017	Δ
Beleggingen, Geassocieerde deelnemingen en joint ventures en Vastgoedbeleggingen	48.975	50.090	-1.115
Overige activa	1.520	1.951	-431
Totaal activa	50.495	52.041	-1.546
Eigen vermogen inclusief aandeel derden	4.046	4.033	13
Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten	43.956	45.487	-1.531
Overige verplichtingen	2.493	2.521	-28
Totaal passiva	50.495	52.041	-1.546

BELEGGINGEN

De Beleggingen, Geassocieerde deelnemingen en joint ventures en Vastgoedbeleggingen zijn per saldo gedaald met €1,1 miljard en dit is zichtbaar bij de Beleggingen voor rekening en risico polishouders (€-1,3 miljard), deels gecompenseerd door een toename bij de Beleggingen voor eigen rekening (€0,2 miljard). De daling bij de Beleggingen voor rekening en risico polishouders wordt deels verklaard door de herwaardering als gevolg van de marktontwikkelingen (€-0,7 miljard) en het saldo van aankopen en desinvesteringen (€-0,4 miljard). De toename bij de Beleggingen eigen rekening is het gevolg van de daling van markttrente, wat leidt tot een hogere waardering van vastrentende waarde portefeuille.

VERPLICHTINGEN GERELATEERD AAN VERZEKERINGSCONTRACTEN

De Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten zijn afgenomen met €1,5 miljard door herwaardering (als gevolg van koers- en renteontwikkelingen) en doordat de uitkeringen hoger zijn in vergelijking met de premieomzet (als gevolg van de service book strategie).

EIGEN VERMOGEN INCLUSIEF AANDEEL DERDEN

Het Eigen vermogen inclusief minderheidsbelang is toegenomen met €13 miljoen. Hierbij is het Nettoresultaat na belasting ad €111 miljoen deels teniet gedaan door Totaal overig resultaat, vanwege het effect van de marktontwikkelingen op de waardering van de aandelen (€-90 miljoen). Verder is het Eigen vermogen inclusief aandeel derden afgenomen door dividenduitkeringen van in totaal €8 miljoen aan de houders van de minderheidsbelangen in N.V. Interpolis Onroerend Goed en Woonalliantie Woerden C.V.

5. KAPITAAL- EN RISICOMANAGEMENT

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft als financiële dienstverlener te maken met verschillende risico's, waaronder verzekeringsrisico's, marktrisico's, tegenpartijrisico's, liquiditeitsrisico's, operationele risico's, compliance risico's en strategische risico's. Het ingerichte kapitaal- en risicomanagement raamwerk zorgt ervoor dat Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. risico's tijdig onderkent, weloverwogen beheerst en over voldoende kapitaal beschikt. Indien nodig worden aanpassingen doorgevoerd in het raamwerk of wordt actief bijgestuurd op de risicopositie.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beschikt eind 2018 met een solvabiliteitsratio van 178% over een solide Solvency II kapitaalpositie. De samenstelling van het risicoprofiel en de geïdentificeerde belangrijkste risico's zijn in 2018 grotendeels ongewijzigd gebleven.

In de Toelichting 2 Kapitaal- en risicomanagement in de jaarrekening is een meer uitgebreide beschrijving van het risicoprofiel en het kapitaal- en risicomanagementbeleid van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. opgenomen.

6. CORPORATE GOVERNANCE

INLEIDING

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. maakt onderdeel uit van de Achmea Groep waarvan Achmea B.V. de (ultieme) moedermaatschappij is. Achmea B.V. is een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid. De statutaire zetel en het hoofdkantoor zijn gevestigd in Zeist, Nederland. Achmea houdt zich aan een aantal relevante governance codes: de Gedragscode Verzekeraars en de Nederlandse Corporate Governance Code. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. houdt zich daarnaast aan de Code Rechtstreeks Verzekerde Regelingen.

STANDGEGEVENS VAN DE VENNOOTSCHAP

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is een naamloze vennootschap, statutair gevestigd in Apeldoorn, en houdt kantoor aan de Laan van Malkenschoten 20 te Apeldoorn. De vennootschap heeft ten doel de uitoefening van het levensverzekeringsbedrijf in de zin van de Wet op het Financieel Toezicht.

Het maatschappelijk aandelenkapitaal van de vennootschap bedraagt €458.540 en bestaat uit aandelen van €454,- nominaal, waarvan 1.003 aandelen geplaatst en volgestort (geplaatst aandelenkapitaal €455.362). De aandelen luiden op naam. Achmea B.V. houdt 100% van de aandelen in het kapitaal van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

NALEVING CODE VERZEKERAARS EN CORPORATE GOVERNANCE CODE

Naleving Gedragscode Verzekeraars

In de Gedragscode Verzekeraars zijn enkele onderscheidende principes opgenomen over het zorgvuldig behandelen van klanten en permanente educatie van bestuurders en interne toezichthouders. Deze Gedragscode (actuele versie juni 2018) overkoepelt bestaande en nieuwe zelfregulering van de branche met algemene bepalingen, zoals kernwaarden en gedragsregels. Verzekeraars geven op basis van de gedragscode vanuit hun eigen bedrijfsvisie nader invulling aan hun maatschappelijke rol. Achmea geeft daar invulling aan door middel van onder andere de identiteit en de strategiekaart en heeft dat verankerd in haar processen en de Achmea gedragscode.

Naleving Nederlandse Corporate Governance Code

Sinds 1 januari 2004 zijn beursgenoteerde ondernemingen in Nederland verplicht te rapporteren over de naleving van de Nederlandse Corporate Governance Code (de Code), volgens het principe "pas toe of leg uit".

Het doel van de Code is het met of in relatie tot wet- en regelgeving bewerkstelligen van een deugdelijk en transparant stelsel van checks and balances binnen Nederlandse beursgenoteerde vennootschappen en het daartoe reguleren van de verhoudingen tussen het bestuur, de Raad van Commissarissen en de algemene vergadering/aandeelhouders. Naleving van de Code draagt bij aan het vertrouwen in goed en verantwoord bestuur van vennootschappen en hun inbedding in de maatschappij. De Code is voor het eerst vastgesteld in 2003 en gewijzigd in 2008. Voortschrijdende ontwikkelingen, de tijdgeest en overlap met wetgeving zijn aanleiding geweest om de Code eind 2016 aan te passen.

Achmea B.V. en al haar verzekeringsdochters zijn geen beursgenoteerde onderneming, maar wij hebben de meerderheid van de principes van de Code vrijwillig overgenomen en verankerd in ons ondernemingsbestuur. Waar van toepassing, leeft Achmea de principes en best practice-bepalingen nagenoeg volledig na.

Corporate governance wordt in belangrijke mate op groepsniveau bepaald en vormgegeven door het opzetten en inrichten van een groepsbrede governance structuur alsook het bepalen van groepsbreed beleid. Voor verdere details wordt verwezen naar het Achmea jaarrapport 2018 op de Achmea website www.achmea.nl.

Corporate governance voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., is daardoor in belangrijke mate onderworpen aan de werkingssfeer van de corporate governance van Achmea. Waar relevant zijn specifieke aandachtspunten die van belang zijn voor de invulling van corporate governance voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. hieronder nader toegelicht.

Verantwoordelijkheden en rol in de Corporate Governance

Het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. bestaat uit de heren F.J. van der Ent en A.M.P.J. Heuvelmans.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft ook een Raad van Commissarissen (RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.). De RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is verantwoordelijk voor het toezicht op en de advisering van het bestuur. Het reglement van de Raad van Commissarissen past bij deze taakstelling. Daarin is ook vastgelegd dat de RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. goedkeuring dient te verlenen aan de jaarrekening van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en aan de aanpassing van het reglement van de Raad van Commissarissen. Ook het uitkeren van dividenden uit Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft goedkeuring nodig van de RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V..

Samenstelling en diversiteit

De Wet bestuur en toezicht (in werking getreden op 1 januari 2013) zijn van toepassing op de rapportage van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft momenteel twee bestuurders en vier commissarissen. De leden van de RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zijn tevens lid van de Raad van Commissarissen van Achmea B.V. óf lid van de Raad van Bestuur van Achmea.

De RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. bestaat uit de heer R. Wijmenga (voorzitter), mevrouw P.H.M. Hofsté, mevrouw M. Lückcrath-Rovers en, met ingang van 1 januari 2018, mevrouw B.E.M. Tetteroo. Niettegenstaande de eigen toezichthoudende taken van de Raad van Commissarissen, functioneert deze Raad van Commissarissen binnen het geheel van het Groepstoezicht van de Raad van Commissarissen van Achmea B.V.

Achmea B.V. erkent het belang en de voordelen van diversiteit. Op het niveau van Achmea B.V. wordt gestuurd op en is sprake van een evenwichtige participatie van mannen en vrouwen in de Raad van Commissarissen. Voor de samenstelling van de Raad van Commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is primair gekeken naar kennis van in het bijzonder pensioen- en levensverzekeringen, en kan daarom afwijken van de gewenste diversiteit. Op individueel niveau van het bestuur en RvC van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is er geen evenwichtige verdeling van mannen en vrouwen. Het aantal leden van het bestuur en RvC van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. gezamenlijk is wel evenwichtig verdeeld. Dit in aanmerking genomen, is sprake van voldoende diversiteit binnen Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Onafhankelijkheid

Alle commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. vervullen hun taken zonder last en ruggespraak. Mevrouw Hofsté voldoet niet aan het individuele onafhankelijkheidscriterium, omdat zij commissaris is van Rabobank, een partij die meer dan 10% van de aandelen van Achmea B.V. bezit. Mevrouw Hofsté is in 2015 voorgedragen door de COR als lid van de Raad van Commissarissen bij Achmea en is eind december 2016 commissaris geworden bij Rabobank. Geen door individuele aandeelhouders of de COR voorgedragen groep commissarissen heeft een meerderheid in de Raad van Commissarissen.

Daarnaast is mevrouw Tetteroo per 1 januari 2018 commissaris geworden van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. vanuit haar rol als lid van de Raad van Bestuur van Achmea B.V., de enige aandeelhouder van Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Zij valt onder de uitzondering van principe 2.1.8 sub i van de Code vanwege relatie binnen groepsmaatschappijen.

De commissarissen worden door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders benoemd op basis van hun deskundigheid en onafhankelijkheid en zij nemen deel aan de vergaderingen zonder verwijzing naar of vooroverleg met de partijen die hen hebben voorgedragen. In voorkomende gevallen onthouden zij zich van deelname aan beraadslaging dan wel besluitvorming. Overigens dient principe 2.1.8 van de Code in samenhang gelezen te worden met principe 2.1.7, waar 2.1.7 ziet op de criteria ter borging van de onafhankelijkheid van de raad als geheel. De onafhankelijkheid van de raad is geborgd en de samenstelling van de raad voldoet aan de criteria van principe 2.1.7 van de Code.

Commissies Raad van Commissarissen

De RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft gezien haar omvang en de positie binnen de groepsstructuur geen subcommissies. De drie subcommissies van de Raad van Commissarissen van Achmea B.V. zijn het Audit & Risk Committee, de

Remuneratie Commissie en de Selectie & Benoemingscommissie. Het Audit & Risk Committee van Achmea vervult een voorbereidende rol bij de besluitvorming van de RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

7. GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum bekend die tot vermelding in het bestuursverslag moeten leiden.

Zeist, 10 april 2019

De bestuurders van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.,

F.J. van der Ent

A.M.P.J. Heuvelmans

Inleiding

De Raad van Commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. (RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.) is in 2012 benoemd. In dat jaar zijn de taken en bevoegdheden van de RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. in relatie tot die van de RvC van Achmea B.V. vastgelegd in het Reglement van de RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. In 2015 is dit reglement vernieuwd en vastgesteld door RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. In dat reglement is beschreven wat de rol is van de RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. binnen de governance van de groep.

Samenstelling Raad van Commissarissen

In 2018 had de RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. vier leden. Naast het lid van de Raad van Bestuur van Achmea B.V., dat referent is voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., bestaat de RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. uit drie personen die tevens lid zijn van de RvC van Achmea B.V. Niettegenstaande de eigen toezichtsverantwoordelijkheden van de RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., functioneert deze Raad van Commissarissen binnen het geheel van het groepstoezicht van de RvC van Achmea B.V. De RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. bestond in 2018 uit de heer R.Th. Wijmenga (voorzitter), mevrouw M. Lückérath – Rovers, mevrouw P.H.M. Hofsté en mevrouw B.E.M. Tetteroo.

Samenstelling bestuur

Het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. bestond in 2018 uit de heer F.J. van der Ent en de heer A.M.P.J. Heuvelmans.

Terugblik

De RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is in 2018 vijf keer in vergadering bij elkaar gekomen. Deze vergaderingen zijn bijgewoond door het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. De onderwerpen op de agenda waren, naast onder andere de financiële rapportages, de actualiteiten binnen de markt en de divisie, risico management, Klant Belang Centraal en kosten in de keten, de voortgang van de managementagenda 2018 en de rationalisatie van systemen. De continuïteit en financiële gezondheid van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. was bij elke vergadering onderwerp van gesprek. Aandacht werd besteed aan de solvabiliteit, de performance van beleggingen, de strategie, innovatie en het zijn van een service organisatie.

Risicomanagement en contacten met de onafhankelijke externe accountant

In de reguliere vergaderingen van de RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is de risicorapportage van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. een vast agenda punt, waarover uitvoerig gesproken wordt. Met de Raad van Commissarissen is gedeeld wat de prioriteiten voor 2018 waren op het gebied van Risk & Compliance en de manier waarop het risicomanagement proces binnen Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. wordt ingevuld. De voortgang van de Risk & Compliance prioriteiten is gedurende het jaar in de reguliere vergaderingen besproken.

De onafhankelijke externe accountantsorganisatie van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is dezelfde als van de Achmea groep. Contact met de onafhankelijke externe accountant verloopt grotendeels via het Audit & Risk Committee op groepsniveau. Bij de bespreking van het bestuursverslag en de jaarrekening over 2017 is de onafhankelijke externe accountant in de RvC vergadering geweest om de bevindingen van de accountant toe te lichten. Hieruit zijn geen bijzonderheden naar voren gekomen.

De RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. besprak het Rapport van de Actuarieel Functiehouders met de Actuarieel Functiehouders.

Permanente educatie

De leden van de RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., met uitzondering van mevrouw Tetteroo, hebben tevens zitting in de RvC van Achmea B.V. De voorzitter van de RvC van Achmea B.V. ziet toe op de aanwezigheid van een programma van permanente educatie voor leden van die RvC. Dit programma heeft tot doel de deskundigheid van commissarissen op peil te houden en waar nodig te verbreden. Ieder lid neemt deel aan het programma opgesteld voor de RvC van Achmea B.V. en voldoet daardoor aan de eisen van permanente educatie.

Dankwoord

Terugkijkend op 2018 wil de RvC Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de medewerkers en het management van Achmea Pensioen en Levensverzekeringen N.V. danken voor hun inzet. In het verslagjaar 2018 zijn grote inspanningen verricht om verder invulling te geven aan de kwaliteit en waarden van Achmea. Grote voortgang is geboekt bij het beheersen van kosten, het rationaliseren van systemen en het vormgeven en uitdragen van het toekomstperspectief van de organisatie. De solvabiliteit van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is aanzienlijk verbeterd. Wij vertrouwen erop dat ook in 2019 het overleg met de bestuurders van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. op dezelfde constructieve wijze zal worden voortgezet als in 2018.

Zeist, 10 april 2019

De Raad van Commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.,

R.Th. Wijmenga,
Voorzitter

P.H.M. Hofsté

M. Lückerath-Rovers

B.E.M. Tetteroo

GECONSOLIDEERD OVERZICHT VAN DE FINANCIËLE POSITIE (VOOR BESTEMMING VAN HET RESULTAAT)

(€ MILJOEN)

	TOELICHTING	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Activa			
Geassocieerde deelnemingen en joint ventures	11	50	
Vastgoedbeleggingen	4	1.065	1.061
Beleggingen	5	47.860	49.029
Latente belastingvorderingen	12	553	787
Aandeel herverzekeraars in verzekeringsverplichtingen	6	162	207
Vorderingen en overlopende activa	13	246	273
Te ontvangen vennootschapsbelasting		65	
Liquide middelen	14	494	684
Totaal activa		50.495	52.041
Eigen vermogen			
Eigen vermogen toekomend aan houders van eigen vermogensinstrumenten in de vennootschap	15	3.976	3.961
Minderheidsbelang		70	72
Totaal eigen vermogen		4.046	4.033
Verplichtingen			
Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten	6	43.956	45.487
Overige voorzieningen	16	4	4
Financiële verplichtingen	17	2.272	2.205
Derivaten	5	217	155
Verschuldigde vennootschapsbelasting			157
Totaal verplichtingen		46.449	48.008
Totaal eigen vermogen en verplichtingen		50.495	52.041

GECONSOLIDEERDE WINST- EN VERLIESREKENING

(€ MILJOEN)

	TOELICHTING	2018	2017
Bruto verdiende premies		1.420	1.569
Herverzekeringspremies		-31	-32
Netto verdiende premies	8	1.389	1.537
Opbrengsten uit geassocieerde deelnemingen en joint ventures			4
Beleggingsopbrengsten	9	556	1.494
Overige opbrengsten	18	10	15
Totale baten		1.955	3.050
Netto lasten uit verzekeringscontracten	10	1.460	2.508
Rente en vergelijkbare lasten		1	9
Bedrijfskosten	19	150	172
Overige lasten	20	6	66
Totale lasten		1.617	2.755
Resultaat voor belasting		338	295
Vennootschapsbelasting naar het resultaat		82	73
Vennootschapsbelasting effect tariefswijziging		145	
Totaal vennootschapsbelasting	21	227	73
Nettoresultaat		111	222
Nettoresultaat toekomend aan:			
Houders van eigen vermogensinstrumenten in de vennootschap		106	216
Minderheidsaandeelhouders		5	6

GECONSOLIDEERD OVERZICHT VAN HET TOTAALRESULTAAT

	TOELICHTING	(€ MILJOEN)	
		2018	2017
Posten die niet worden gereclassificeerd naar de Winst- en verliesrekening			
Posten die kunnen worden gereclassificeerd naar de Winst- en verliesrekening ^{1,2}			
Ongerealiseerde waardeveranderingen bij financiële instrumenten geassocieerd als 'Beschikbaar voor verkoop'		31	-74
Aandeel in overig totaalresultaat van Geassocieerde deelnemingen en joint ventures			3
Mutaties van de voorziening voor Winstdeling en kortingen voor polishouders uit hoofde van ongerealiseerde beleggingsopbrengsten		-77	181
Reclassificatie naar de Winst- en verliesrekening als Winstdeling en kortingen voor polishouders uit hoofde van gerealiseerde beleggingsopbrengsten		9	62
Waardeveranderingen uit financiële instrumenten 'Beschikbaar voor verkoop' gereclassificeerd naar de Winst- en verliesrekening bij verkoop		-71	-147
Bijzondere waardeverminderingen financiële instrumenten 'Beschikbaar voor verkoop' gereclassificeerd naar de Winst- en verliesrekening bij verkoop		18	8
		-90	33
Netto overig totaalresultaat	22	-90	33
Nettoresultaat		111	222
Totaalresultaat		21	255
Totaalresultaat toekomend aan:			
Houders van eigen vermogensinstrumenten in de vennootschap		16	249
Minderheidsbelang		5	6

^{1.} Binnen dit overzicht is de netto positie, (na belastingen) weergegeven

^{2.} Verantwoord als onderdeel van de Herwaarderingsreserve

GECONSOLIDEERD MUTATIEOVERZICHT VAN HET TOTAAL EIGEN VERMOGEN

(€ MILJOEN)

	AANDELEN KAPITAAL / AGIO	HERWAAR- DERINGS- RESERVE	OVERIGE RESERVES	RESULTAAT OVER HET BOEKJAAR	SUBTOTAAL EIGEN VERMOGEN ¹	MINDERHEIDS- BELANG	TOTAAL EIGEN VERMOGEN
Balans 1 januari 2017	1.836	492	1.385	186	3.899	80	3.979
Netto overig totaalresultaat		33			33		33
Nettoresultaat				216	216	6	222
Totaalresultaat		33		216	249	6	255
Bestemming van reserves		26	160	-186			
Dividend- en couponbetalingen			-187		-187	-14	-201
Balans 31 december 2017	1.836	551	1.358	216	3.961	72	4.033
Netto overig totaalresultaat		-91			-91	1	-90
Nettoresultaat				106	106	5	111
Totaalresultaat		-91		106	15	6	21
Bestemming van reserves		39	177	-216			
Dividend- en couponbetalingen						-8	-8
Balans 31 december 2018	1.836	499	1.535	106	3.976	70	4.046

¹ Het Subtotaal eigen vermogen betreft het Eigen vermogen toekomend aan houders van eigen vermogensinstrumenten in de vennootschap.

In de aandelenkapitaal/agio is €1.836 miljoen agioreserve opgenomen (31 december 2017: €1.836 miljoen). Voor meer informatie hierover zie Toelichting 15 Eigen vermogen toekomend aan houders van eigen vermogensinstrumenten in de vennootschap.

In december 2017 heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. ten laste van de overige reserves een bedrag van €187 miljoen uitgekeerd aan de aandeelhouder van de vennootschap. Verder hebben de houders van het minderheidsbelang in N.V. Interpolis Onroerend Goed en Woonalliantie Woerden C.V. in 2018 €8 miljoen (2017: €14 miljoen) ontvangen.

Het voorstel tot resultaatbestemming is opgenomen in de enkelvoudige jaarrekening 2018 van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., Toelichting 29 Voorstel inzake bestemming van het resultaat.

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

	TOELICHTING	(€ MILJOEN)	
		2018	2017
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Resultaat voor belasting		338	295
<i>Aanpassingen voor items zonder kasstromen en herrubriceringen:</i>			
Ongerealiseerde waardeveranderingen op Beleggingen, inclusief resultaten vreemde valuta en mutatie voorziening voor oninbaarheid		242	-1.002
Afschrijving van Overlopende acquisitiekosten opgenomen onder Vorderingen en overlopende activa (inclusief resultaten vreemde valuta)		9	14
Opbrengsten uit Geassocieerde deelnemingen en joint ventures			-4
(Opgelopen) Rentelasten		1	9
Doorbelaste financieringslasten			52
		590	-636
<i>Mutaties in operationele activa en verplichtingen:</i>			
Mutaties in Vorderingen en overlopende activa (exclusief overlopende acquisitiekosten) en Overige schulden opgenomen onder Financiële verplichtingen		93	299
Mutaties in Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten na aftrek aandeel herverzekeraars		-1.596	-442
Mutaties in Overige voorzieningen			-4
		-1.503	-147
<i>Operationele kasstromen niet begrepen in het resultaat voor belasting:</i>			
Aankopen van Vastgoedbeleggingen		-17	-4
Aankopen van Beleggingen		-17.458	-20.435
Desinvesteringen van Vastgoedbeleggingen		119	58
Desinvesteringen van Beleggingen		18.043	21.581
Geactiveerde Overlopende acquisitiekosten opgenomen onder Vorderingen en overlopende activa		1	1
Ontvangen/betaalde vennootschapsbelasting		-176	-108
Overige mutaties		272	-14
		784	1.079
Totaal Kasstroom uit operationele activiteiten		-129	296

Geconsolideerde jaarrekening

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT (VERVOLG)

(€ MILJOEN)

	TOELICHTING	2018	2017
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Aankopen van Dochtermaatschappijen, Geassocieerde deelnemingen en joint ventures en andere investeringen (na aftrek van liquide middelen)		-50	
Desinvesteringen van Dochtermaatschappijen, Geassocieerde deelnemingen en joint ventures en andere investeringen (na aftrek van liquide middelen)		-	63
		-50	63
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Financieringslasten van eigen vermogen			-52
Dividenden en couponbetalingen			-187
Betaalde rente		-1	-9
Mutaties in Financiële verplichtingen		-2	-4
Mutaties in minderheidsbelangen		-8	-14
		-11	-266
Netto kasstroom		-190	93
Netto liquide middelen per 1 januari		684	591
Netto liquide middelen per 31 december		494	684
Liquide middelen omvatten de volgende posten:			
Kas- en banksaldi	14	494	684
Liquide middelen per 31 december		494	684

In de kasstromen uit operationele activiteiten over 2018 zijn ontvangen rente van €716 miljoen (2017: €643 miljoen), ontvangen dividenden van €56 miljoen (2017: €57 miljoen) en betaalde rente van €1 miljoen (2017: €9 miljoen) inbegrepen.

ALGEMEEN

ALGEMENE INFORMATIE

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is een naamloze vennootschap naar Nederlands recht en statutair gevestigd in Apeldoorn. Het hoofdkantoor is gevestigd aan de Laan van Malkenschoten 20 in Apeldoorn. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. maakt onderdeel uit van de Achmea Groep. Achmea B.V. bezit 100% van de aandelen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is als financiële dienstverlener actief als verzekeraar op het gebied pensioen- en levensverzekeringen.

Onderlinge verhoudingen met maatschappijen van de Achmea Groep zijn opgenomen onder de beleggingen, de vorderingen en overlopende activa en de financiële verplichtingen. Nadere toelichting wordt gegeven in Toelichting 28 'Transacties met verbonden partijen'.

1. ALGEMENE WAARDERINGSGRONDSLAGEN

A. GOEDKEURING JAARREKENING

De geconsolideerde jaarrekening van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. voor het jaar eindigend op 31 december 2018 is goedgekeurd voor publicatie in overeenstemming met het besluit van de bestuurders op 10 april 2019. Op dezelfde datum adviseerde de Raad van Commissarissen de algemene vergadering om de jaarrekening vast te stellen. De bestuurders kunnen besluiten om de jaarrekening te wijzigen zolang deze nog niet is vastgesteld door de algemene vergadering. De algemene vergadering kan besluiten om de jaarrekening niet vast te stellen, maar mag deze niet wijzigen.

B. BASIS VOOR DE PRESENTATIE

De geconsolideerde jaarrekening van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards zoals van kracht per 31 december 2018 en aangenomen door de Europese Unie (hierna te noemen: EU en EU-IFRS). De geconsolideerde jaarrekening van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. voldoet aan de wettelijke bepalingen zoals opgenomen in artikel 2:362 lid 9 BW. Alle bedragen in de geconsolideerde jaarrekening zijn in miljoenen euro's, tenzij anderszins vermeld. De activa en passiva in de balans zijn ingedeeld naar liquiditeit. Indien in deze geconsolideerde jaarrekening de definitie balans is genoemd, wordt hiermee het overzicht van de financiële positie bedoeld.

In de primaire geconsolideerde overzichten zijn posten van een vergelijkbare aard samengevoegd. In de toelichting worden deze verder uitgelicht indien deze van relatieve betekenis zijn voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Relatieve betekenis is hierbij beoordeeld op basis van zowel kwantitatieve als kwalitatieve criteria. De kwantitatieve criteria zijn gericht op de totalen voor de betreffende categorie in de primaire overzichten en de relatieve betekenis van de post hierin. Indien de post kwantitatief van betekenis is wordt deze verder toegelicht (conform de vereiste IFRS toelichtingen). Indien de post kwantitatief van niet relatieve betekenis is, heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. op basis van kwalitatieve criteria, waaronder specifiek belang voor een gebruiker van de jaarrekening, vastgesteld of toelichtingen noodzakelijk zijn. Indien een post kwalitatief van betekenis is, wordt deze verder toegelicht conform de vereiste IFRS toelichtingen. Indien een post zowel kwalitatief als kwantitatief geen relatieve betekenis heeft, is de toelichting in overeenstemming met de uitgangspunten ten aanzien van het Disclosure Initiative van de IASB en gerelateerde materialiteit uitgangspunten, zoveel mogelijk beperkt.

Daarnaast heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de toelichtingen gesplitst in het hoofdstuk 'significante onderdelen Balans en Winst- en verliesrekening en Overige toelichtingen'. De toelichtingen die betrekking hebben op de kernactiviteiten van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zijn opgenomen in 'significante onderdelen Balans en Winst- en verliesrekening' en de resterende toelichtingen die wel voldoen aan de criteria voor kwantitatieve en kwalitatieve relatieve betekenis in het hoofdstuk Overige toelichtingen.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

C. EERSTE TOEPASSING VAN WAARDERINGSGRONDSLAGEN

In 2018 zijn de volgende nieuwe standaarden, wijzigingen of interpretaties door de International Accounting Standard Board (IASB) van kracht geworden.

Amendments to IFRS 4 Insurance Contracts

De aanpassingen zijn gericht op het adresseren van problemen die veroorzaakt worden door de verschillende effectieve data van de nieuwe standaard voor financiële instrumenten (IFRS 9) en de nieuwe standaard voor verzekeringscontracten (IFRS 17). Door deze verschillende effectieve data ontstaat mogelijk een tijdelijke verslaggevingsvolatiliteit van resultaten vanwege het ontbreken van consistentie tussen de waardering van de beleggingen en verzekeringsverplichtingen. De aanpassingen introduceren twee oplossingen: de overlay en deferral benadering. De overlay benadering geeft alle ondernemingen die verzekeringscontracten uitgeven de mogelijkheid om de volatiliteit in de Winst- en verliesrekening die ontstaat als gevolg van de invoering van IFRS 9 te verwerken in het Netto overig totaalresultaat en niet te presenteren als onderdeel van het resultaat. De deferral benadering geeft een onderneming waarvan de activiteiten voornamelijk betrekking hebben op verzekeringen een optionele tijdelijke vrijstelling van de toepassing van IFRS 9. Beide benaderingen mogen, indien voldaan is aan de vereisten, worden toegepast tot 2021. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. maakt gebruik van de deferral benadering van IFRS 9 zoals genoemd in deze aanpassing. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. mag deze benadering toepassen omdat de verzekering gerelateerde verplichtingen ten opzichte van de totale verplichtingen meer dan 90% zijn en Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. geen significante niet verzekerings gerelateerde activiteiten heeft. Als gevolg van gebruik van de deferral benadering heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de verplichting om in de jaarrekening vanaf 2018 aanvullende toelichtingen op te nemen. Deze zijn opgenomen in Toelichting 25 Kredietkwaliteit financiële activa en toelichting uitstel IFRS 9.

Overige aanpassingen

Behalve de hiervoor genoemde (wijzigingen in) standaarden zijn in 2018 de volgende aanpassingen van standaarden van kracht geworden. Deze hebben geen significante impact op het Totaal eigen vermogen per 31 december 2018 en Nettoresultaat 2018 van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. omdat deze niet van toepassing zijn op Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en/of een beperkte wijziging tot gevolg hebben:

- IFRS 15 Revenue from contracts with customers
- Amendments to IFRS 2: Classification and measurement of share-based payment transactions (verduidelijking van de vereisten voor de classificatie en waardering van op aandelen gebaseerde betalingen).
- Amendments to IAS 40: Transfers of investment property (verduidelijking inzake de reclassificatie van een vastgoedobject van en naar beleggingsvastgoed).
- Annual improvements to IFRSs 2014-2016 cycle: jaarlijkse verbeteringen bestaande uit een aantal niet-urgente wijzigingen.
- IFRIC Interpretation 22 Foreign currency transactions and advance consideration: verwerking van bepaalde typen valuta-effecten.

D. WIJZIGINGEN IN STANDAARDEN EN AANPASSINGEN MET EEN TOEKOMSTIGE TOEPASSINGSDATUM

De volgende standaarden en interpretaties met een toekomstige toepassingsdatum zijn gepubliceerd in 2018 of in eerdere jaren en zijn niet door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. toegepast bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening 2018. Deze betreffen:

IFRS 9 Financial Instruments

IFRS 9 kent een gewijzigd model voor de classificatie van financiële activa. Dit model wordt ingegeven door de kasstroomeigenschappen van een actief en het bedrijfsmodel waarbinnen een actief wordt gehouden. Ten aanzien van financiële verplichtingen zijn de wijzigingen als gevolg van IFRS 9 beperkt en wordt voor het merendeel van de financiële instrumenten de huidige geamortiseerde kostprijs waardering behouden. Als onderdeel van IFRS 9 heeft de IASB voor het bepalen van bijzondere waardeverminderingen een model voor verwachte verliezen geïntroduceerd. Bij dit model moet bij eerste opname van een financieel instrument al rekening worden gehouden met verwachte kredietverliezen. In het geval van een significante verslechtering van de kredietkwaliteit van het financieel instrument zal rekening gehouden moeten worden met verwachte kredietverliezen over de gehele looptijd. Tenslotte introduceert IFRS 9 een model voor hedge accounting dat de boekhoudkundige verwerking in lijn brengt met risicobeheeractiviteiten.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

De standaard treedt in werking voor boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2018, waarbij een eerdere toepassing is toegestaan. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. stelt toepassing van deze standaard uit zoals genoemd onder de paragraaf 'Amendments to IFRS 4 Insurance Contracts'. De vereiste toelichtingen in het kader van dit uitstel zijn opgenomen in Toelichting 25 Kredietkwaliteit financiële activa en toelichting uitstel IFRS 9.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beoordeelt momenteel het effect van deze standaard, waarbij rekening wordt gehouden met de interactie met de huidige standaard voor verzekeringscontracten (en de voorgestelde wijzigingen daarin) en ook de toekomstige standaard voor de verslaglegging van verzekeringscontracten.

IFRS 17 Insurance contracts

IFRS 17 geeft uniforme grondslagen voor de opname, waardering, presentatie en toelichting van verzekeringscontracten. Het doel van de standaard is ervoor te zorgen dat de jaarrekening van een verzekeraar het effect van contracten binnen het toepassingsgebied van IFRS 17 op de financiële positie, prestaties en kasstromen getrouw wordt weergegeven en dat de vergelijkbaarheid met andere entiteiten wordt vergroot. De standaard treedt in werking voor boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2021, waarbij een eerdere toepassing is toegestaan. In 2018 heeft de IASB de voorlopige beslissing genomen de vereiste implementatiedatum uit te stellen tot 1 januari 2022. Deze standaard is in mei 2017 gepubliceerd door de IASB. Per 31 december 2018 is deze standaard nog niet goedgekeurd door de EU.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beoordeelt momenteel het effect van deze standaard, waarbij rekening wordt gehouden met de interactie met de toekomstige standaard voor financiële instrumenten (IFRS 9).

Overige aanpassingen met een toekomstige ingangsdatum

Behalve bovengenoemde (wijzigingen in) standaarden met een toekomstige toepassingsdatum, zijn in 2018 of in eerdere jaren (wijzigingen in) standaarden gepubliceerd die niet door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. toegepast zijn bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening 2018. Omdat deze wijzigingen in de standaarden geen impact hebben op het Totaal eigen vermogen, het Nettoresultaat of geen of beperkte impact hebben op de presentatie en toelichting van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. worden deze niet verder toegelicht.

Het betreft de volgende wijzigingen die nog moeten worden goedgekeurd door de EU (die nog moeten worden goedgekeurd door de EU per 31 december 2018):

- Amendments to IAS 19 Plan Amendment, Curtailment or Settlement (amendments, ingangsdatum 1 januari 2019)
- IAS 28 Long-term interest in associates and joint ventures (amendments, ingangsdatum 1 januari 2019).
- Annual Improvements to the IFRS Standards 2015-2017 Cycle (amendments, ingangsdatum 1 januari 2019).
- IFRS 3 Business Combinations: Definition of a Business (amendments, ingangsdatum 1 januari 2020).
- IAS 1 and IAS 8: Definition of Material (amendments, ingangsdatum 1 januari 2020).

Wijzigingen die goedgekeurd zijn door de EU per 31 december 2018:

- IFRS 16 Leases (ingangsdatum 1 januari 2019)
- IFRS 9 Prepayment features with negative compensation (amendments, ingangsdatum 1 januari 2019, zie paragraaf IFRS 9 Financial Instruments)
- IFRIC Interpretation 23 Uncertainty over income tax treatment (ingangsdatum 1 januari 2019).

E. AANPASSINGEN MET BETREKKING TOT WAARDERINGSGRONDSLAGEN, CORRECTIES OVER EERDERE PERIODES EN WIJZIGINGEN IN PRESENTATIE

Er zijn geen materiële aanpassingen met betrekking tot waarderingsgrondslagen, correcties over eerdere periodes en wijzigingen in presentatie. Gedurende 2018 zijn een aantal niet-materiële wijzigingen doorgevoerd in de toelichting op posten van de balans en winst- & verliesrekening. Deze herrubriceringen hebben geen invloed op het Nettoresultaat en Totaal eigen vermogen. De vergelijkende cijfers zijn hiervoor aangepast. De aanpassing is toegelicht bij de desbetreffende toelichting.

F. SCHATTINGSWIJZIGINGEN

Bij het opstellen van deze geconsolideerde jaarrekening zijn de belangrijkste aannames van het management bij het toepassen van de waarderingsgrondslagen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en de belangrijkste bronnen voor onzekerheid

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

dezelfde als die werden toegepast op de geconsolideerde jaarrekening 2017. Voor de aanpassingen in de waardering van de te ontvangen vennootschapsbelasting verwijzen wij naar I. Belangrijkste aannames en schattingen voor waardering.

G. CONSOLIDATIE

Basis voor de consolidatie

Alle dochtermaatschappijen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. op basis van de hierna genoemde uitgangspunten.

Dochtermaatschappijen

Dochtermaatschappijen worden gewaardeerd op basis van de equity methode. Dochtermaatschappijen zijn entiteiten waarover Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. control heeft. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft control over een entiteit wanneer Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. onderhevig is aan of recht heeft op variabele opbrengsten op grond van haar betrokkenheid bij de entiteit en deze opbrengsten kan beïnvloeden door de overheersende zeggenschap die zij over de entiteit heeft. De beoordeling van control is gebaseerd op de economische realiteit van de relatie tussen Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en de entiteit en houdt rekening met bestaande en potentiële praktisch uitvoerbare stemrechten ('substantive rights'). Hierbij moet Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de praktische mogelijkheid hebben om haar recht uit te oefenen. Belangen van derden in deze entiteiten worden gepresenteerd als Minderheidsbelang onder het Totaal eigen vermogen.

De uitkomst van de beoordeling of er sprake is van overheersende zeggenschap hangt af van het doel en de inrichting van de entiteit, wat de relevante activiteiten zijn (die bepalend zijn voor het resultaat van de entiteit), hoe beslissingen worden genomen en of Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. in staat is de relevante activiteiten direct te sturen. Voor het uitvoeren van deze beoordeling definieert Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de meest relevante activiteit als de mogelijkheid om het strategische beleid van de entiteit te bepalen. De uitkomst van de analyse is ook afhankelijk van de vraag of Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is blootgesteld aan variabele opbrengsten op grond van haar betrokkenheid bij de entiteit en of Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. haar macht over de entiteit kan gebruiken om invloed uit te oefenen op de opbrengsten. Als een entiteit activiteiten uitvoert ten behoeve van het algemeen belang en niet alleen ten behoeve van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en/of haar klanten, wordt verondersteld dat Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. geen macht over de entiteit kan gebruiken om invloed uit te oefenen op de opbrengsten. Andere aannames kunnen leiden tot een verschillende uitkomst van de beoordeling van control.

Door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beheerde beleggingsfondsen, waarin Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. een belang heeft, worden geconsolideerd in de geconsolideerde jaarrekening als Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. control heeft. Bij de beoordeling of sprake is van control wordt rekening gehouden met alle belangen die Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft in het beleggingsfonds, ongeacht of het financiële risico met betrekking tot de beleggingen wordt gedragen door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. of de polishouders. Uitzondering hierop is wanneer het fonds voldoet aan de definitie van een 'silo' (dat wil zeggen, is sprake van afgescheiden activa, verplichtingen en/of vermogen binnen de desbetreffende entiteit) of wanneer, onder strikte voorwaarden en omstandigheden, een direct verband kan worden verondersteld tussen de polishouder en het fonds. Bij consolidatie van een beleggingsfonds wordt een verplichting opgenomen voor zover Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. wettelijk verplicht is om participaties van derden terug te kopen. De verplichting is in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen onder Financiële verplichtingen. Waar dit niet het geval is, zijn de overige participaties van derden opgenomen als Minderheidsbelangen. De activa die zijn toegewezen aan participaties van derden zijn opgenomen als Beleggingen – Beleggingen eigen rekening. Participaties die door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. worden gehouden namens polishouders zijn in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen als Beleggingen - Beleggingen voor rekening en risico van polishouders.

Joint ventures

Entiteiten waarover Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en andere entiteiten gezamenlijk control hebben op basis van contractuele afspraken worden beschouwd als joint ventures. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. verantwoordt joint ventures op basis van de equity-methode.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Geassocieerde deelnemingen

Entiteiten waarover Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. invloed van betekenis uitoefent worden verantwoord op basis van de equity-methode. In de regel wordt uitgegaan van invloed van betekenis wanneer de deelneming in het gewone aandelenkapitaal of stemrechten (met inbegrip van potentiële stemrechten) tussen de 20% en 50% is.

Intercompany transacties

Transacties tussen Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en haar dochters zijn in de geconsolideerde jaarrekening geëlimineerd. Winsten en verliezen op grond van transacties met geassocieerde deelnemingen en joint ventures zijn geëlimineerd naar rato van de omvang van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.'s belang in de geassocieerde deelneming of joint venture. Met uitzondering van de bedrijfskosten, die volgens kostprijs worden doorbelast, zijn de intercompany transacties marktconform.

Bedrijfscombinaties van entiteiten onder gemeenschappelijke leiding

Voor de verslaggeving van bedrijfscombinaties van entiteiten of business onder gemeenschappelijke leiding hanteert Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de 'pooling of interest'-methode in geval van een (juridische) fusie en 'carry over' methode (overdracht gebaseerd op de boekwaarde) in geval van een overname. Dergelijke transacties hebben geen effect op het Nettoresultaat en het Totaal eigen vermogen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

H. VERSLAGGEVINGSRAAMWERK

In deze paragraaf zijn de algemene waarderingsgrondslagen opgenomen. Alle activa en verplichtingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, tenzij een andere grondslag wordt genoemd in de waarderingsgrondslagen. De specifieke waarderingsgrondslagen die van toepassing zijn op een bepaalde post in de geconsolideerde jaarrekening zijn opgenomen bij de toelichting van de betreffende post.

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

Het geconsolideerde kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode met een onderverdeling naar kasstromen uit operationele activiteiten, investeringsactiviteiten en financieringsactiviteiten. Liquide middelen bestaan uit kas- en banksaldi en schulden aan kredietinstellingen. Rekening courantschulden, die direct opeisbaar zijn en een integraal onderdeel vormen van het kasbeheer van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., zijn opgenomen als een onderdeel van de Liquide middelen. In de totale kasstroom uit operationele activiteiten is het Resultaat vóór belasting gecorrigeerd voor posten in de Winst- en verliesrekening en mutaties in de operationele activa en verplichtingen die niet daadwerkelijk leiden tot kasstromen in het boekjaar. Vanwege de aard van de operationele activiteiten van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zijn kasstromen met betrekking tot Vastgoedbeleggingen, Beleggingen, Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten en Financiële verplichtingen opgenomen als onderdeel van de Totale kasstroom uit operationele activiteiten.

Valutakoersverschillen

De geconsolideerde jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta en de presentatievaluta van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. De posten in de jaarrekeningen van dochtermaatschappijen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. worden gewaardeerd in de valuta van de economische omgeving waarin deze dochtermaatschappij voornamelijk actief is (de functionele valuta).

Bij de consolidatie worden de activa en de verplichtingen van buitenlandse dochtermaatschappijen met een functionele valuta anders dan de euro, omgerekend naar euro's tegen de wisselkoers aan het einde van het boekjaar.

De baten en lasten van deze dochtermaatschappijen worden omgerekend tegen de gewogen gemiddelde koers in het boekjaar. Omrekeningsverschillen die voortvloeien uit de toepassing van wisselkoersen per einde van het boekjaar op de beginbalans van de netto activa en goodwill van niet in euro's rapporterende dochtermaatschappijen, evenals winsten en verliezen in het verslagjaar, worden in het Totaal eigen vermogen verwerkt als Netto overig totaalresultaat.

De netto vermogenswaarde van geassocieerde deelnemingen en joint ventures met een functionele valuta anders dan de euro, wordt omgerekend naar euro's tegen de wisselkoers aan het einde van het boekjaar. De resultaten van geassocieerde deelnemingen en joint ventures worden omgerekend tegen de gewogen gemiddelde koers in het boekjaar. Omrekeningsverschillen die voortvloeien uit de toepassing van wisselkoersen per balansdatum op de netto vermogenswaarde aan het begin van het boekjaar (inclusief

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

goodwill) van geassocieerde deelnemingen en joint ventures evenals winsten en verliezen in het verslagjaar worden direct verwerkt in het Totaal eigen vermogen onder Netto overig totaalresultaat.

Transacties in valuta anders dan de functionele valuta worden omgerekend naar de functionele valuta tegen de op de transactiedatum geldende wisselkoersen.

Valutakoersverschillen die voortvloeien uit de afwikkeling van transacties in vreemde valuta's en uit de omrekening op balansdatum van monetaire activa en verplichtingen in andere valuta's dan de functionele valuta worden opgenomen in het Nettoresultaat. Uitzondering hierop zijn valutakoersverschillen die zijn verwerkt in het Totaal eigen vermogen als onderdeel van kwalificerende cashflow hedges of een kwalificerende netto-investering in een buitenlandse entiteit. Zie de specifieke waarderingsgrondslagen per post voor meer details over de verantwoording van valutakoersverschillen voor specifieke activa en verplichtingen.

Opname in de balans van financiële instrumenten

Op het moment dat Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. contractpartij wordt bij een financieel instrument (dat wil zeggen op de transactiedatum), neemt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. het instrument op in de balans tegen de reële waarde inclusief transactiekosten (tenzij het financiële instrument is geclassificeerd als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening').

Niet langer in de balans opnemen van financiële instrumenten

Een financieel actief (of een deel van een financieel actief) wordt niet langer in de balans opgenomen wanneer de contractuele rechten op het ontvangen van kasstromen uit het financiële actief zijn vervallen of wanneer Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. nagenoeg alle economische risico's en voordelen van het actief heeft overgedragen.

Tevens wordt een actief niet langer in de balans opgenomen indien Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. geen beschikkingsmacht meer heeft over het actief, ook in het geval dat Achmea de verbonden economische risico's en voordelen van een actief niet overdraagt of behoudt.

In het geval van overdrachten waarbij de beschikkingsmacht over bepaalde activa blijft, zullen deze activa in de balans van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. opgenomen blijven tot het belang waarvoor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. betrokken blijft. Het belang waarvoor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. betrokken blijft wordt bepaald door de mate waarin Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. blootstaat aan veranderingen in de waarde van het actief. Een financiële verplichting (of een deel van een financiële verplichting) wordt niet langer in de balans opgenomen wanneer deze is afgewikkeld dat wil zeggen wanneer de contractuele verplichting is nagekomen, ontbonden of vervallen. Bij realisatie wordt het verschil tussen de verkoopopbrengst en de boekwaarde opgenomen in de Winst- en verliesrekening als een gerealiseerde winst of verlies. De cumulatieve ongerealiseerde winsten en verliezen die tot dat moment werden opgenomen in het Totaal Eigen vermogen, worden dan overgeboekt van het Totaal Eigen vermogen naar de Winst- en verliesrekening. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. hanteert de gemiddelde kostprijsmethode bij het niet langer in de balans op te nemen financieel actief en passief.

Saldere van financiële activa en verplichtingen

Financiële activa en verplichtingen worden gesaldeerd en tegen het nettobedrag in de balans verantwoord, wanneer Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.:

- een direct afdwingbaar juridisch recht heeft om de opgenomen bedragen te salderen; en
- voornemens is om hetzij op netto basis te verrekenen hetzij de realisatie van het actief en de verrekening van de verplichting gelijktijdig te laten plaatsvinden.

Bijzondere waardevermindering

Er is sprake van een bijzondere waardevermindering indien de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde is de hoogste van de reële waarde van een actief minus de verkoopkosten en de bedrijfswaarde. Op elk rapportagemoment beoordeelt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. of er aanwijzingen zijn voor een mogelijke bijzondere waardevermindering van een actief en of het noodzakelijk is een bijzondere waardevermindering op te nemen.

Bijzondere waardeverminderingen van Beleggingen worden in de Winst- en verliesrekening opgenomen onder Beleggingsopbrengsten - Gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen. Alle overige bijzondere waardeverminderingen worden in de Winst- en verliesrekening opgenomen onder Overige lasten. Bijzondere waardeverminderingen op een actief die in voorgaande jaren zijn verantwoord, worden teruggenomen indien objectief kan worden vastgesteld dat de oorzaak voor bijzondere

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

waardevermindering is verdwenen of niet langer bestaat. Indien dit het geval is, wordt de boekwaarde van het actief verhoogd tot de realiseerbare waarde. Deze verhoging van de balanswaarde in verband met de terugname, mag niet leiden tot een hogere balanswaarde van het actief dan voor het moment van de bijzondere waardevermindering. De verhoging als gevolg van de terugname van een bijzondere waardevermindering wordt verantwoord in de Winst- en verliesrekening (onder Beleggingsopbrengsten - Gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen voor vastrentende beleggingen en onder Overige lasten voor de overige terugnames). Bijzondere waardeverminderingen op aandelen geclassificeerd als 'Beschikbaar voor verkoop' worden niet teruggenomen via de Winst- en verliesrekening. Nadien optredende veranderingen in de reële waarde worden opgenomen in de Herwaarderingsreserve (onderdeel van het Totaal Eigen vermogen). Voor meer details met betrekking tot de specifieke waarderingsgrondslagen voor bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar de waarderingsgrondslagen zoals opgenomen bij de toelichtingen.

I. BELANGRIJKSTE AANNAMES EN SCHATTINGEN VOOR WAARDERING

Voor de waardering van bepaalde posten in de jaarrekening maakt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. gebruik van aannames en schattingen met betrekking tot toekomstige resultaten of overige ontwikkelingen, inclusief de waarschijnlijkheid, het realisatiemoment of bedragen van toekomstige transacties of gebeurtenissen. Inherent aan schattingen is dat de feitelijke resultaten materieel kunnen afwijken. Belangrijke schattingen die betrekking hebben op een bepaalde balanspost zijn ook opgenomen bij de toelichting op de balanspost. Hieronder is een belangrijke schatting opgenomen die niet bij een specifieke balanspost is toegelicht.

Waardering verschuldigde vennootschapsbelasting

De waardering van de acute vennootschapsbelasting is onder andere afhankelijk van de toepassing van de fiscale wetgeving en uitspraken in gerechtelijke procedures. Het kan onduidelijk zijn hoe een specifieke bepaling binnen de fiscale wetgeving van toepassing is op een bepaalde transactie of omstandigheid. De daadwerkelijk acute vennootschapsbelasting kan daarom leiden tot andere kasstromen uit hoofde van de fiscale positie. De latente vennootschapsbelasting wordt in Toelichting 12 Latente belastingvorderingen en –verplichtingen uit een gezet.

2. KAPITAAL- EN RISICOMANAGEMENT

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. maakt onderdeel uit van de Achmea Groep en valt onder de werkingssfeer van de algemene kapitaal- en risicomanagementstructuur binnen Achmea.

Effectief kapitaal- en risicomanagement is essentieel voor de continuïteit van Achmea en voor het in stand houden van een duurzame relatie met onze klanten en andere stakeholders. Kapitaalmanagement zorgt ervoor dat Achmea en al haar onder toezicht staande entiteiten, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., voldoende kapitaal hebben om op de korte en lange termijn de belangen van alle stakeholders te waarborgen en het kapitaal voldoende efficiënt wordt ingezet. Risicomanagement betreft het identificeren en beoordelen van risico's, het vaststellen en implementeren van maatregelen en de bewaking en rapportage van risico's. Uitgangspunt hierbij is niet zozeer het voorkomen van risico's, maar juist het nemen van afgewogen besluiten over de te nemen risico's bij het behalen van de bedrijfsdoelstellingen. Dit betreft zowel de doelstellingen voor Achmea als groep als de doelstellingen voor afzonderlijke entiteiten, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Kapitaal- en risicomanagement vullen elkaar aan en vragen om een geïntegreerde aanpak. Zo wordt het risicoprofiel gekwantificeerd met een door het college van toezichthouders goedgekeurd partieel intern model dat ook wordt gebruikt voor de berekening van het vereiste kapitaal. Met betrekking tot de risico's heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. haar risicobereidheid bepaald en uitgangspunten ten aanzien van kapitaal nemen daarbij een belangrijke plaats in. Jaarlijks wordt de risico- en de solvabiliteitspositie in de Own Risk & Solvency Assessment (ORSA) in onderlinge samenhang beoordeeld.

In deze toelichting wordt het kapitaal- en risicomanagement binnen Achmea en de nadere invulling hiervan voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. toegelicht aan de hand van de volgende onderdelen: A. Ontwikkelingen in 2018, B. Kapitaalpositie, C. Risicoprofiel, D. Risicomanagement systeem, E. Verzekeringsrisico, F. Marktrisico, G. Tegenpartijrisico, H. Liquiditeitsrisico, I. Operationeel risico, J. Compliance risico en K. Kapitaalmanagement.

A. ONTWIKKELINGEN IN 2018

Deze paragraaf bevat een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen in 2018 op het gebied van kapitaal- en risicomanagement, eerst algemeen en vervolgens toegespitst op de financiële en niet-financiële risico's.

Algemeen

Algemene ontwikkelingen hebben betrekking op de algehele kapitaal- en risicopositie en de generieke veranderingen in het risicomanagement systeem.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beschikt eind 2018 over een solide Solvency II kapitaalpositie met een solvabiliteitsratio van 178%. Zie onderdeel B voor een nadere toelichting op de kapitaalpositie.

De samenstelling van het risicoprofiel en de geïdentificeerde belangrijkste risico's bij het realiseren van de strategie zijn in 2018 grotendeels ongewijzigd gebleven. Zie onderdeel C voor een volledige beschrijving. In 2018 is aandacht uitgegaan naar (technologische) ontwikkelingen in de financiële dienstverlening en de mogelijke consequenties van langdurig laag blijvende of dalende rentes.

De risicobereidheid van Achmea is in 2018 geactualiseerd met onder meer aanpassingen in de Key Risico Indicatoren. De risicobereidheid van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zelf is hierbij niet materieel gewijzigd.

Het kapitaalbeleid van Achmea waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is verder vormgegeven. Hierbij is onder meer een vervolg gegeven aan de invulling van de uitgangspunten rondom het vaststellen van de economische solvabiliteit met gebruik van de Exit Value metriek. Dit is een toets om vast te stellen dat de verzekeraar de middelen heeft om de verzekeringsportefeuille op korte termijn over te dragen aan een andere partij.

Er is gestart met de implementatie van een volledige modelrisico governance, waarbij de scope is uitgebreid van alleen Solvency II modellen naar alle modellen binnen Achmea. Modelrisico betreft hierbij het verkeerde gebruik en/of onjuiste uitkomsten van modellen. Op basis van de implementatieplannen worden voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de benodigde modelinventarisaties, risicobeoordelingen en modelvalidaties afgerond in de komende drie jaar. Op basis hiervan zijn implementatieplannen opgesteld voor de inrichting van ontbrekende beheersmaatregelen.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Bij de committee-structuur is het Finance & Risk Committee (FRC) op groepsniveau vervangen door een Group Risk Committee (GRC) en Asset Liability Committee (ALCO).

Financiële risico's

De financiële risico's bestaan uit verzekeringsrisico, marktrisico, tegenpartijrisico en liquiditeitsrisico. Zie paragraaf C Risicoprofiel voor een nadere toelichting.

Achmea, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., heeft in 2018 goedkeuring ontvangen van het college van toezichthouders voor het gebruik van het partieel intern model voor het berekenen van het vereiste kapitaal voor marktrisico. Het partieel intern model voor marktrisico geeft Achmea beter inzicht in de risico's, waardoor deze beter beheerst kunnen worden. Het partieel intern model voor marktrisico is vanaf 1 juli 2018 gebruikt voor het berekenen van het vereiste kapitaal van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

In het verlengde van de hiervoor genoemde verkregen goedkeuring van het partieel intern model is het marktrisicobeleid aangepast zodat de monitoring en sturing uitgevoerd wordt conform dit nieuwe model. Hierbij is in het bijzonder het renterisicobeheer aangescherpt waarbij op basis van het nieuwe partieel intern model maandelijks wordt bijgestuurd.

Het marktrisicobudget van de beleggingsportefeuille is nagenoeg gelijk gehouden aan de afgelopen jaren. Met het nieuwe intern model voor marktrisico is het mogelijk om een beleggingsportefeuille te vormen die bij een gelijk marktrisico een hoger verwacht rendement genereert vanuit de beleggingsvisie van Achmea, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. De aanpassing hiervoor wordt de komende jaren in stappen geïmplementeerd.

In 2018 is bij de financiële risico's extra aandacht uitgegaan naar de potentiële gevolgen van de Brexit. De directe impact van een mogelijke harde Brexit wordt als beperkt ingeschat. Er is mogelijk wel sprake van een indirecte impact als gevolg van mogelijke schommelingen op de financiële markten door rente-, spread- en valutawijzigingen.

Niet-financiële risico's

De niet-financiële risico's bestaan uit het operationele en compliance risico, zie onderdeel C Risicoprofiel voor een nadere toelichting.

In 2018 is er veel aandacht besteed aan de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) waarvan de werking is ingegaan op 25 mei 2018 is ingegaan waarmee aangescherpte privacy vereisten gelden voor Achmea gericht op de verwerking en beveiliging van persoonsgegevens.

De aandacht voor informatiebeveiliging blijft onveranderd hoog gezien de snelle ontwikkelingen voor cybercriminaliteit, waardoor ook Achmea, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., kwetsbaar blijft voor dit risico. Dit vraagt continue alertheid en aanvullende maatregelen, die onder meer zijn vormgegeven in de vorm van een "veilig werken" awareness campagne voor de medewerkers. Mede op basis van een uitgebreide scenario-analyse die rond dit risico is uitgevoerd is een cyberrisico verzekering afgesloten.

Achmea, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., heeft een gestructureerd productontwikkelingsproces, waarbij actieve producten en diensten periodiek op diverse aspecten worden getoetst. Hierbij gaat extra aandacht uit naar de maatschappelijke ontwikkelingen ten aanzien van de niet wettelijke zorgplicht voor bestaande en nieuwe producten en diensten.

De discussie over beleggingsverzekeringen is nog steeds actueel getuige ook de dagvaarding die Achmea in januari 2019 van Vereniging Woekerpolis.nl en de Consumentenbond heeft ontvangen. In november 2018 waren we benaderd om met hen in overleg te gaan over een verdergaande aanvullende compensatieregeling. Wij zijn hier niet op ingegaan omdat wij ons niet herkennen in het geschetste beeld en de vermeende aansprakelijkheid.

Het Internal Control Framework (CFW) dat wordt gebruikt voor de interne beheersing, waaronder de verslaggevingsrisico's, is verder doorontwikkeld waarbij de opgenomen Key Controls zijn herijkt. Aanvullend wordt vastgesteld hoe deze in de toekomst verdergaand gestandaardiseerd en geautomatiseerd kunnen worden.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

B. KAPITAALPOSITIE

Kapitaalmanagement bij Achmea, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., is gebaseerd op het wettelijke kader, economische grondslagen en uitgangspunten van rating bureaus. Het wettelijke kader wordt bepaald door IFRS en Solvency II. Zoals vastgelegd in de risicobereidheid en het kapitaalbeleid van Achmea streeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. bij Solvency II naar een doelratio van minimaal 130%.

Per 31 december 2018 is Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. voldoende gekapitaliseerd volgens de wettelijke vereisten.

Solvency II is het solvabiliteitsregime voor verzekeraars dat vanaf 1 januari 2016 in de Europese Unie van kracht is.

SOLVABILITEITSRATIO

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Toegestaan Solvency II eigen vermogen	4.021	3.194
Vereist kapitaal	2.256	2.255
Surplus	1.765	939
Ratio (%)	178%	142%

Voor de berekening van het vereist kapitaal ('Solvency Capital Requirement' (SCR)) onder Solvency II hanteert Achmea als risicomodel een door het college van toezichthouders goedgekeurd partieel intern model. Voor een nadere toelichting over het partieel intern model en een overzicht met de opbouw van het vereiste kapitaal wordt verwezen naar onderdeel C Risicoprofiel.

De Solvency II ratio is met 36%-punt gestegen tot 178% (31 december 2017: 142%). De verbeterde kapitaalspositie komt tot stand door een toename in het toegestaan Solvency II eigen vermogen ('Eligible own funds') met €827 miljoen tot €4.021 miljoen (2017: €3.194 miljoen). Het vereist kapitaal is hierbij licht toegenomen met €1 miljoen tot €2.256 miljoen (2017: €2.255 miljoen). In onderstaande tabel is de opbouw van het toegestaan Solvency II eigen vermogen opgenomen. Dit vermogen dient als buffer om risico's en financiële verliezen op te kunnen vangen.

TOEGESTAAN SOLVENCY II EIGEN VERMOGEN

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Tier 1	3.683	2.855
Tier 3	338	339
Totaal toegestaan Solvency II eigen vermogen	4.021	3.194

De stijging van het toegestaan Solvency II eigen vermogen van €827 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door een lagere restrictie van latente belastingen alsmede positieve rendementen op beleggingen als gevolg van ontwikkelingen op de financiële markten, waarbij sprake was van gedaalde rente en de uitgelopen spreads van Zuid-Europese landen. Hiertegenover staat een daling van de waarde van aandelen.

De opbouw van het eigen vermogen onder de Solvency II regelgeving is niet gelijk aan het eigen vermogen onder IFRS, vanwege waarderverschillen en restricties. De opbouw van het toegestaan Solvency II eigen vermogen en de aansluiting met het IFRS eigen vermogen is in de volgende tabel weergegeven.

AANSLUITING TUSSEN HET IFRS EIGEN VERMOGEN EN TOEGESTAAN SOLVENCY II EIGEN VERMOGEN

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
IFRS eigen vermogen	3.976	3.961
Solvency II herwaarderingen	328	-140
Beschikbaar Solvency II eigen vermogen	4.304	3.821
Restricties	-283	-627
Toegestaan Solvency II eigen vermogen	4.021	3.194

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Belangrijkste aannames en schattingen bij de Solvency II berekening

Bij de Solvency II berekening (inclusief toegestaan Solvency II eigen vermogen) maakt Achmea gebruik van aannames en schattingen met betrekking tot toekomstige resultaten of overige ontwikkelingen, inclusief de waarschijnlijkheid, realisatiemoment of bedragen van toekomstige transacties of gebeurtenissen. Inherent aan schattingen is dat de realisaties materieel kunnen verschillen. Een deel van deze aannames en schattingen komt overeen met de aannames en schattingen zoals genoemd onder Toelichting 1 Algemene waarderingsgrondslagen – I (Belangrijkste aannames en schattingen voor waardering) en de waarderingsgrondslagen zoals opgenomen bij de specifieke posten in de geconsolideerde jaarrekening. Ten behoeve van de Solvency II berekening (inclusief toegestaan Solvency II eigen vermogen) wordt in aanvulling hierop of in plaats hiervan een aantal additionele aannames en schattingen gehanteerd.

De belangrijkste additionele aannames en schattingen zijn de volgende:

- Kasstromen gehanteerd bij de bepaling van de marktwaarde van de Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten en Aandeel herverzekeraars in verzekeringsverplichtingen. Onder schattingen uit hoofde van kasstromen zijn mede opgenomen de verwachte premie-inkomsten en uitkeringen in toekomstige jaren en bevatten: deze verwachtingen zijn mede gebaseerd op aannames op het gebied van sterfte, verval, arbeidsongeschiktheid, kosten en rente.
- Geprojecteerde fiscale resultaten (na schok) en analyse van toekomstige realisaties.
- De compensatiemogelijkheden van uitgestelde belastingen.

Tevens is de finale omvang van de SCR (inclusief het toegestaan Solvency II eigen vermogen) nog onderhevig aan beoordeling door De Nederlandsche Bank als onderdeel van het toezichtsproces van de toezichthoudende autoriteiten en als gevolg daarvan kunnen interpretaties wijzigen en daarmee de gerapporteerde Solvency II cijfers.

C. RISICOPROFIEL

Het risicoprofiel en de risicoclassificatie van Achmea Pensioen- en Levensverzekering N.V. als financiële dienstverlener bestaat uit onderstaande hoofd risico's:

Financieel	
Verzekeringsrisico	Door het productenaanbod als verzekeraar loopt Achmea Pensioen- en Levensverzekering N.V. levenrisico's.
Marktrisico	Als financiële dienstverlener loopt Achmea Pensioen- en Levensverzekering N.V. marktrisico, vanwege haar beleggingsportefeuille, hypothecaire leningen, minimumgaranties en winstdeling (levensverzekeringen en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen).
Tegenpartijrisico	Achmea Pensioen- en Levensverzekering N.V. loopt tegenpartijrisico op het gebied van beleggingen, treasury, herverzekering, tussenpersonen en polishouders.
Liquiditeitsrisico	Achmea Pensioen- en Levensverzekering N.V. loopt liquiditeitsrisico.
Niet-financieel	
Operationeel risico	Achmea Pensioen- en Levensverzekering N.V. loopt het risico van verlies ten gevolge van ontoereikende of falende interne processen, medewerkers of systemen, of van externe gebeurtenissen.
Compliance risico	Achmea Pensioen- en Levensverzekering N.V. loopt het risico op het niet naleven van wet- en regelgeving wat kan leiden tot juridische of bestuurlijke sancties met als gevolg substantiële financiële verliezen of reputatieschade. Compliance risico is een bijzondere verschijningsvorm van operationeel risico en wordt in de praktijk expliciet onderscheiden en vraagt haar eigen specifieke beheersing.

Daarnaast loopt Achmea Pensioen- en Levensverzekering N.V. strategische risico's. Dit betreffen specifieke risico's die betrekking hebben op het risicoprofiel op de lange termijn.

Een beschrijving van het algemene risicoprofiel van Achmea Pensioen- en Levensverzekering N.V. volgt hierna aan de hand van de SCR uitkomsten onder Solvency II en een overzicht van de geïdentificeerde belangrijke risico's.

Kwantitatief risicoprofiel

Het SCR geeft een kwantificering van het risicoprofiel. Voor de berekening van het vereiste kapitaal onder Solvency II hanteert Achmea Pensioen- en Levensverzekering N.V. als risicomodel een door het college van toezichthouders goedgekeurd partieel intern model.

Scope partieel intern model

In het partieel intern model worden de risico's berekend met een intern model danwel met de standaardformule van Solvency II. De scope van het interne model is het marktrisico de risico's met betrekking tot rente-, aandelen-, vastgoed en spreadrisico.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Uitkomsten partieel intern model

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van het risicoprofiel van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. aan de hand van de SCR uitkomsten onder Solvency II zoals berekend met het partieel intern model. Het marktrisico voor 2018 is berekend op basis van het goedgekeurd partieel intern model voor marktrisico, waarbij het marktrisico voor 2017 nog is berekend op basis van de standaardformule onder Solvency II.

VEREIST KAPITAAL

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Marktrisico	1.633	1.167
Tegenpartijrisico	98	499
Levensrisico	1.644	1.721
Diversificatie	-752	-877
Basis vereist kapitaal	2.623	2.510
Verliescompensatievermogen	-536	-399
Operationeel risico	169	144
Vereist kapitaal	2.256	2.255

In overeenstemming met de Solvency II regelgeving is bij de berekening van het vereist kapitaal rekening gehouden met het verliescompensatievermogen. Dit omvat (1) het verliescompensatievermogen van verwachte winsten voor het interne model voor het marktrisico, (2) het verliescompensatievermogen van uitgestelde belastingen (LACDT) en het verliescompensatievermogen van technische voorzieningen (LACTP). Bij verliezen kan een deel hiervan worden gecompenseerd door deze posten.

Een groot deel van het vereist kapitaal komt direct voort uit het productenaanbod en wordt gevormd door het verzekeringsrisico. Het vereist kapitaal is gedaald door een combinatie van effecten. Het verzekeringsrisico voor leven is gedaald door de krimpende levenportefeuille. Het marktrisico is juist gestegen omdat in het partieel intern model voor marktrisico dat vanaf 1 juli 2018 wordt gebruikt hypotheek worden meegenomen onder het spreadrisico en ook kapitaal voor Europese staatsobligaties wordt aangehouden. Tegenover de stijging van het marktrisico staat een daling van het tegenpartijrisico, omdat hypotheek daarin niet meer worden meegenomen. Ten slotte is er sprake van lagere diversificatie-effecten.

Belangrijkste risico's

Aan het begin van deze paragraaf zijn de hoofdrisico's van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beschreven. Onderstaand zijn de belangrijkste risico's en onzekerheden van deze hoofdrisico's beschreven, waarbij er geen sprake is van een specifieke rangschikking. Deze risico's worden jaarlijks met het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en de Raad van Bestuur van Achmea B.V. geïdentificeerd en beoordeeld op de genomen maatregelen. Deze risico's kenmerken zich door hun specifieke karakter die bij het optreden zonder genomen beheersingsmaatregelen een grote impact kunnen hebben.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is omgevormd naar een service organisatie met een groeiend open boek (overlijdensrisicoverzekeringen, direct ingaande lijfrenten en direct ingaande pensioenen), die past in de strategie van Achmea. Een service organisatie vraagt om een continue verlaging van de kosten, zodat de resultaten op peil blijven.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft als financiële dienstverlener, vanwege haar beleggingsportefeuille, producten met minimum garanties en winstdelingsbepalingen een grote blootstelling aan de financiële markten. Grote financiële schokken, waaronder forse bewegingen in de rente en/of credit spread en daling van de aandelenmarkten zijn in het verleden opgetreden en kunnen weer optreden. Dit marktrisico wordt beheerd door een gespreide beleggingsportefeuille en een actief beheer op de verschillende financiële posities.

Als de rentestand lang op een laag niveau zal blijven of zelfs lager wordt dan leidt dit tot toekomstige lagere beleggingsopbrengsten. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar de waardering van de technische voorzieningen onder Solvency II en de toereikendheidstoets onder IFRS, omdat het met een blijvende lage rentestand niet mogelijk is om zonder risico de rente in de waarderingcurve na 20 jaar (door het gebruik van de Ultimate Forward Rate) met beleggingsopbrengsten te verdienen.

In verband met lange looptijden van pensioen- en levencontracten loopt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. langlevensrisico. Door bijvoorbeeld doorbraken in de medische wetenschap en veranderende leefstijl gewoontes kan het toekomstige

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

uitkeringenpatroon van de pensioen- en levenactiviteiten sterk veranderen. Het langlevensrisico wordt bewaakt waarbij wordt gekeken naar het spreiden van de pensioen- en levenportefeuille en het overdragen van het risico.

Belangrijke onderkende operationele en compliance risico's zijn gericht op informatiebeveiliging en cybercriminaliteit, mogelijke aansprakelijkheidsclaims en de reputatie van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. die in toenemende mate beïnvloed wordt door incidenten op social media en/of verlies/diefstal van privacy gevoelige informatie. Daarnaast blijft de reputatie van verzekeraars als onderdeel van de financiële sector onder druk staan. Vanuit Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. gaat aandacht uit naar de voortdurende adequate invulling van zorgplicht en klantbelang naar klanten.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft met veel wet- en regelgeving te maken. Het risico bestaat dat Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.'s verdienmodel wordt geraakt door de politiek en wijzigende wet- en (fiscale) regelgeving en/of door het anders organiseren van solidariteit in de samenleving.

Competenties en talenten zijn belangrijk voor het realiseren van de bedrijfsdoelstellingen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Hierbij gaat extra aandacht uit naar ondernemerschap, innovatie, 'agile werken', benodigde expertise en passende beloning.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. volgt deze risico's nauwlettend als onderdeel van de periodieke bewaking van het risicoprofiel en het jaarlijkse risico- en solvabiliteitsbeoordelingsrapport (Own Risk and Solvency Assessment).

D. RISICOMANAGEMENT SYSTEEM

Het risicomanagement systeem van Achmea waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beschrijft hoe op Achmea niveau en per hoofd risico de risico's worden beheerst. Kapitaalmanagement maakt hier een integraal onderdeel van uit.

Voor een adequaat risicomanagement systeem binnen Achmea, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., is het belangrijk dat er begrip en duidelijkheid is over de belangrijkste uitgangspunten ten aanzien van risicomanagement in de organisatie en dat er uniform en integraal naar wordt gehandeld. In de risicostrategie van Achmea zijn hiervoor de belangrijkste uitgangspunten vastgelegd:

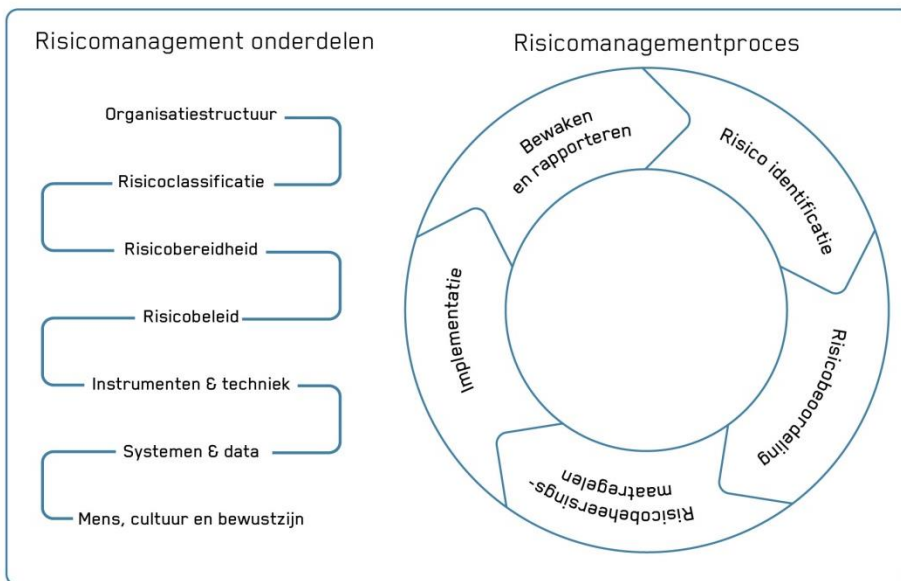
- Uitgangspunten ten aanzien van de risicobereidheid zoals het hebben van een solide kapitaals- en liquiditeitspositie waarmee Achmea nu en in de toekomst aan haar verplichtingen kan voldoen.
- Uitgangspunten ten aanzien van de inrichting van risicomanagement en de gekozen integrale benadering voor het beheersen van de risico's, waarbij de diverse risicotypes en risico's van verschillende bedrijfsonderdelen en onder toezicht staande entiteiten in onderlinge samenhang worden beheerst.
- Uitgangspunten ten aanzien van de cultuur zoals het door de Raad van Bestuur en het management van Achmea stimuleren van een open cultuur waarin risico's openlijk kunnen worden besproken en het baseren van besluitvorming op een evenwichtige balans tussen risico, kapitaal en verwacht rendement.

Het Integrale Risico Management Framework (IRMF) van Achmea beschrijft het risicomanagement systeem van Achmea, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., en geeft een nadere invulling van de uitgangspunten ten aanzien van de risicostrategie.

Integrale Risico Management Framework (IRMF)

Het IRMF beschrijft hoe de risico's bij Achmea worden beheerst bij het streven naar de realisatie van de bedrijfsdoelstellingen. Het IRMF draagt ertoe bij dat risico-informatie op een goede manier tot stand komt, wordt gerapporteerd en wordt gebruikt als basis voor besluitvorming en verantwoording op alle relevante organisatieniveaus. Ook ondersteunt het IRMF Achmea bij het effectief beheersen van haar risico's door het risicomanagement proces toe te passen op verschillende niveaus en binnen specifieke contexten van de Achmea organisatie.

RISICOMANAGEMENT RAAMWERK

Het IRMF bestaat uit zeven risicomanagement onderdelen die het risicomanagement proces ondersteunen bij de noodzakelijke stappen om risico's van alle risicotypes continu te identificeren, te beoordelen, te beheersen, te bewaken en te rapporteren.

Three Lines of Defence model

Achmea's organisatiestructuur is gebaseerd op het 'Three Lines of Defence' model (drie verdedigingslijnes).

DRIE VERDEDIGINGSLINIËS

EERSTELIJS	TWEEDELIJS	DERDELIJS
<p>UITVOERING & BEHEERSING</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raad van Bestuur, Group Risk Committee en Asset Liability Committee op groepsniveau • Business management en decentrale risico comités binnen de bedrijfsonderdelen 	<p>ONDERSTEUNING, BEWAKING & RAPPORTAGE</p> <ul style="list-style-type: none"> • De stafafdeling Risk & Compliance borgt de risicomanagement, actuariële en compliance functie op groepsniveau • Binnen de bedrijfsonderdelen zijn aanvullend tweedelijns afdelingen aanwezig zoals de Operational Risk & Compliance afdelingen binnen de Nederlandse bedrijfsonderdelen 	<p>TOETSING & BEOORDELING</p> <ul style="list-style-type: none"> • De stafafdeling Internal Audit, werkzaam op zowel groeps- als bedrijfsonderdeel-niveau

Achmea's lijnorganisatie, de eerste verdedigingslijn, is primair verantwoordelijk voor risicomanagement. De Raad van Bestuur draagt zorg voor een adequate inrichting en uitvoering van het risicomanagement systeem. De eerste lijn wordt hierbij ondersteund door de tweede lijn die ook de uitvoering door de eerste lijn bewaakt en periodiek rapporteert over het risicoprofiel van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. De derde lijn vult dit aan door periodiek de effectiviteit van interne beheersing, governance en risicomanagement te toetsen en hierover te rapporteren. Op het niveau van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. houdt de Raad van Commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. toezicht op het bestuur.

Risico comités

Achmea heeft risico comités op zowel groepsniveau als binnen de bedrijfsonderdelen.

- Het Audit & Risk Committee ondersteunt de Raad van Commissarissen in haar toezicht op onder andere financiële, administratief organisatorische en compliance zaken, alsmede over het risicoprofiel en de werking van het risicomanagement systeem. De Raad van Commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft geen eigen Audit & Risk Committee, maar wordt ingevuld door het Audit & Risk Committee van Achmea B.V.
- Het Group Risk Committee (GRC) is een kaderstellend en adviserend comité van de Raad van Bestuur. Het is een platform voor de beleidsbepalers van Achmea bestaande uit leden van de Raad van Bestuur, de directies van enkele bedrijfsonderdelen,

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., en de sleutelfunctiehouders van Risk & Compliance voor het beheer, monitoring en advisering ten aanzien van het risicomanagement systeem van Achmea inclusief de interne beheersing en de belangrijkste risico's.

- Het GRC heeft als subcommissie de Model Goedkeurings Commissie (MGC) ingesteld, met gedelegeerde verantwoordelijkheid voor het goedkeuren van risicomodellen.
- Het Asset Liability Committee (ALCO) is een uitvoerend en adviserend comité van de Raad van Bestuur. Het is een platform voor de beleidsbepalers van Achmea bestaande uit leden van de Raad van Bestuur, de directies van enkele bedrijfsonderdelen en stafafdelingen voor het optimaliseren en monitoren van de samenstelling van de bezittingen ("Assets") en verplichtingen ("Liabilities") van Achmea en Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. binnen de hiervoor gestelde beleidskaders van het GRC en de Raad van Bestuur.
- Analoog met het GRC op groepsniveau zijn er binnen de bedrijfsonderdelen, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., decentrale risico comités die zich richten op het beheersen van de risico's, eventueel aangevuld met specifieke comités zoals de Product Beoordelings Commissie voor de Product Approval en Review Processen (PARP).

Solvency II sleutelfuncties

In lijn met de Solvency II vereisten zijn de risicomanagement functie, de actuariële functie, de compliance functie en de interne audit functie op groepsniveau en voor de onder toezicht staande entiteiten ingericht.

- Op groepsniveau en voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. worden de risicomanagement functie, de actuariële functie en de compliance functie uitgevoerd binnen de stafafdeling Risk & Compliance. Deze functies rapporteren aan de Chief Risk Officer in de Raad van Bestuur, maar hebben ook directe toegang tot de business, de Raad van Bestuur, het Audit & Risk Committee en de Raad van Commissarissen, evenals een formele escalatielijn tot de voorzitters van de Raad van Bestuur, het Audit & Risk Committee en de Raad van Commissarissen.
- De interne audit functie wordt op groepsniveau uitgevoerd door de afdeling Internal Audit. Deze functie rapporteert aan de voorzitter van de Raad van Bestuur, heeft een formele informatie- en escalatielijn naar de voorzitters van het Audit & Risk Committee en de Raad van Commissarissen en heeft een directe, onbeperkte toegang tot alle bedrijfsonderdelen.

Model governance

In het Model Management & Validatie Beleid is vastgelegd dat de ontwikkeling en het beheer van modellen (zoals waarde- en kapitaalmodellen) ten behoeve van onder andere risicometing, financiële en bedrijfseconomische berekeningen onder een strikt model governance valt. Dit zorgt ervoor dat de modellen adequaat worden beheerst. Hierbij worden de modellen beoordeeld waarbij modellen met een hoog bruto risico worden gedocumenteerd, geïmplementeerd, getest en periodiek gevalideerd door de onafhankelijke modelvalidatie afdeling binnen de stafafdeling Risk & Compliance en goedgekeurd door het MGC. Onderdeel van het beheer is dat wijzigingen conform een beheerst wijzigingenproces worden doorgevoerd en goedgekeurd. Deze model governance wordt geleidelijk voor alle modellen geïmplementeerd binnen Achmea.

Het partieel intern model is naast de behandeling in het MGC ook goedgekeurd door de Raad van Bestuur, het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., het Audit & Risk Committee en de Raad van Commissarissen. Na het doorlopen van de interne governance worden een nieuw ontwikkeld model en grote modelwijzigingen ter goedkeuring voorgelegd aan het college van toezichthouders.

Risicobereidheid

De risicobereidheid ('risk appetite') geeft de houding aan van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. ten opzichte van het nemen van risico's en een indicatie van de bereidheid om een hoog of een laag risiconiveau te accepteren. De risicobereidheid bestaat uit een aantal uitgangspunten als onderdeel van de risicostrategie en een verdieping in kwalitatieve statements met bijbehorende Key Risk Indicators (KRI's) waarmee wordt bewaakt of het risicoprofiel binnen de grenzen van de risicobereidheid blijft.

In onderstaande kaders is een overzicht opgenomen van de uitgangspunten voor de risicobereidheid als onderdeel van de risicostrategie van Achmea en de doorvertaling hiervan in KRI's voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

FINANCIËEL	UITGANGSPUNTEN	KRI'S
Resultaat en resultaatvolatiliteit	Achmea behaalt een verantwoord rendement dat een blijvende toegang tot de kapitaalmarkt waarborgt. Extreme schommelingen in het economisch resultaat worden voorkomen.	- Fixed Charge Coverage Ratio - Free Capital Generation
Kapitaal	Achmea heeft een solide kapitaalpositie.	- Solvabiliteitsratio Solvency II - Kapitaalsurplus S&P - Economische solvabiliteit - Debt ratio - Double leverage ratio
Liquiditeit	Achmea's liquiditeitspositie is nu en in de toekomst voldoende om aan haar verplichtingen te kunnen voldoen.	- Beschikbare liquiditeit in een going concern situatie - Liquiditeitscapaciteit na een stress situatie
Financieel risicobeleid	Achmea kent als verzekeraar haar financiële risico's en voert een adequaat financieel risicobeleid dat er op gericht is om ongewenste risico concentraties te voorkomen. Achmea wendt een belangrijk deel van haar risicokapitaal aan voor het verzekeringsrisico.	- Afwijking marktrisicobudget - Impact renteschok Solvency II - Limietoverschrijdingen bij tegenpartijen - Omvang vereist kapitaal voor de verzekeringsrisico's - Afwijking verwacht jaarresultaat door catastrofegebeurtenissen
NIET-FINANCIËEL	UITGANGSPUNTEN	KRI'S
Kwaliteit van producten en diensten	Achmea biedt een zekere en transparante oplossing aan klanten die voortdurend past bij de klantbehoefte, inclusief een faire prijsstelling.	- Keurmerk Klantgericht Verzekeren - Achmea Klantbelang Centraal Dashboard
Operationeel risico / Interne beheersing	Achmea kent als verzekeraar en dienstverlener haar operationele risico's en voert een adequaat Operationeel risicobeleid dat gericht is op het voorkomen van materiële financiële schade als gevolg van ontoereikende of falende interne processen of mensen en systemen of van externe gebeurtenissen.	- Internal Control Framework - Reputatiescore - Financiële schade door operationele risico's - Very urgent issues - Uitzval bedrijfskritische ketens
Compliance	Achmea heeft een adequaat Compliance beleid om te voldoen aan wet- en regelgeving. Medewerkers, klanten, leveranciers en overige samenwerkingspartners van Achmea handelen integer.	- Overtredingen wet- en regelgeving - Implementatie wet- en regelgeving - Integriteitsschendingen
Maatschappelijk verantwoord ondernemen	Achmea realiseert op een maatschappelijk verantwoorde wijze haar bedrijfsvoering uit en streeft er naar via haar verzekerings- en beleggingsactiviteiten een aantoonbare maatschappelijke toegevoegde waarde te hebben. Bovendien speelt Achmea adequaat in op maatschappelijke ontwikkelingen en behoudt daarmee haar relevantie.	- Benchmark Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling - Praktijkonderzoeken van de Eerlijke verzekeringswijzer

De risicobereidheid is hierbij langs de perspectieven van financiële en niet-financiële statements uitgewerkt, waarbij de uitgangspunten van de financiële statements invulling geven aan het financiële perspectief en de uitgangspunten van de niet-financiële statements aan de andere perspectieven van de Strategiekaart van Achmea. Verder worden met de risicobereidheid ook alle hoofd risico's van de risicoclassificatie van Achmea afgedekt.

Risicomanagement proces

In het risicomanagement proces worden op individueel niveau per risico en op geaggregeerd risiconiveau de risico's geïdentificeerd, beoordeeld, beheerst, bewaakt en gerapporteerd. In deze paragraaf is een toelichting opgenomen op de risicobeoordelingen die gedurende het jaar worden uitgevoerd en is een toelichting opgenomen op de bewaking en rapportages. De risicobeheersingsmaatregelen worden beschreven in de volgende paragrafen waarin een toelichting is opgenomen op de diverse hoofd risico's.

Gedurende het jaar worden diverse risicobeoordelingen uitgevoerd:

- Risk Self Assessments zijn gericht op onder meer de strategie, projecten en operationele risico's. Dit betreft onder meer een kwalitatieve risicoanalyse van Raad van Bestuur met de directies van de bedrijfsonderdelen, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., waarin de belangrijkste risico's worden geïdentificeerd en beoordeeld.
- Achmea, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., gebruikt risicomodellen voor het maken van een kwantitatieve inschatting van het risicoprofiel, waaronder het Solvency II partieel intern model. Deze risicomodellen worden onder meer gebruikt in de planning & control cyclus, productontwikkeling en premiestelling, bij het bepalen van het herverzekeringsprogramma, bij het opstellen van het beleggingsplan en bij balansmanagement.
- Tot slot bieden scenario en stress testen inzicht in wat er gebeurt onder extreme omstandigheden of in het geval dat een aantal factoren zich gelijktijdig voordoet. Deze scenario- en stress testen worden gebruikt in de reguliere bewaking van het risicoprofiel en jaarlijks worden de belangrijkste risico's hiermee nader geanalyseerd.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Jaarlijks worden op groepsniveau en op het niveau van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de Strategische Risico Analyse uitgevoerd met een kwalitatieve inschatting door management van de belangrijkste risico's. De inzichten uit deze Strategische Risico Analyse worden gebruikt voor het beheersen van de specifiek geïdentificeerde belangrijkste risico's, het herijken van de stress- en scenario set voor de ORSA en het Recovery plan van Achmea en kan aanleiding zijn voor de evaluatie van de strategie.

Periodiek worden rapportages opgesteld voor de Raad van Bestuur, het bestuur Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., het Audit & Risk Committee en de Raad van Commissarissen. Voor de hoofd risico's verifieert het lijnmanagement periodiek of het risico nog binnen de vastgestelde limieten van de risicobereidheid ligt. Aanvullend bewaakt het management de beheersing van de belangrijkste risico's. Tot slot wordt een raamwerk voor interne beheersing (Internal Control Framework) gebruikt om de belangrijkste beheersingsmaatregelen binnen de hele organisatie systematisch te bewaken. Binnen het raamwerk zijn referenties opgenomen naar onder meer het toetsingskader informatiebeveiliging en Solvency II.

Naast de periodieke bewaking van het risicoprofiel worden jaarlijks het groepsbrede risico- en solvabiliteits-beoordelingsrapport ORSA voor de verzekeringsactiviteiten opgesteld. Deze rapportage geeft inzicht in en een beoordeling van de ontwikkeling van het risicoprofiel, solvabiliteit en liquiditeit in de planperiode, zowel onder normale als onder stressomstandigheden. Deze rapportages worden jaarlijks verstrekt aan het college van toezichthouders. In de ORSA rapportage wordt vastgesteld in hoeverre de huidige en toekomstige kapitaal- en liquiditeitspositie voldoende worden geacht onder normale en onder extreme omstandigheden. Tevens wordt in de ORSA de geschiktheid van het partieel intern model beoordeeld.

Het Recovery plan van Achmea bevat informatie over de mate waarin Achmea als Groep is voorbereid op en kan herstellen van ernstige (financiële) ontwikkelingen die leiden tot een financiële crisissituatie.

E. VERZEKERINGSRISICO

Uit het perspectief van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. als verzekeraar is verzekeringsrisico het risico op verlies of op een negatieve ontwikkeling van de waarde van verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten, als gevolg van ontoereikende premiestelling en noodzakelijke wijzigingen in aannames met betrekking tot de voorzieningen.

Het verzekeringsrisicobeleid beschrijft hoe onze verzekeringsrisico's worden beheerst. Een belangrijk onderdeel hiervan is de levenscyclusbenadering van producten (Product Life Cycle approach), waarin de volgende fasen worden onderscheiden: businessplanning – productontwikkeling – acceptatie – herverzekering – polisbeheer – schadebehandeling – vaststellen van grondslagen – reservering – productreview – rapportage en analyse.

De verschillende fasen van de levenscyclusbenadering van producten dragen bij aan de beheersing van het verzekeringsrisico. Hieronder en in de volgende paragrafen volgt een nadere toelichting.

Productontwikkeling en productreview

Voor het introduceren van nieuwe en de periodieke review van bestaande verzekeringsproducten heeft Achmea een productgoedkeurings- en reviewbeleid ('Product Approval & Review Process Policy') opgesteld. Achmea wil aan klanten een zekere en transparante oplossing bieden die voortdurend aansluit bij de klantbehoefte, inclusief een eerlijke prijsstelling. Producten mogen niet op de markt gebracht of gedistribueerd worden, zonder een zorgvuldige afweging van de risico's en een zorgvuldige toetsing van andere relevante aspecten, waaronder de zorgplicht jegens de klant. Ook bestaande producten worden periodiek gereviseerd om te borgen dat deze blijvend in het belang zijn van de klant. Daarnaast richt de periodieke review zich op het strategische belang van een product, de business case van een portefeuille, de premieopbouw, de winstgevendheid en de verhouding tot normrendement van het product.

Herverzekering

Achmea heeft een herverzekeringsbeleid waarin alle verantwoordelijkheden met betrekking tot het herverzekeringsproces zijn vastgelegd. Achmea Reinsurance Company N.V. is de herverzekeringsmaatschappij van de Groep waar het vanuit de drie rollen adviseur, risicodragers en inkoper van de herverzekering voor de entiteiten van Achmea, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. verzorgt. Zij sluit hiervoor herverzekeringscontracten met Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. De contracten worden via retrocessie gedeeltelijk geplaatst bij externe herverzekeraars.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Reservering

In het reserveringsproces wordt de waarde van de verplichtingen bepaald voor de lopende verzekeringscontracten. De methodologie die hiervoor wordt gebruikt kan per regime verschillen: IFRS verslaggeving, waaronder IFRS toereikendheidstoets, en Solvency II. De verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten worden tenminste vier keer per jaar bepaald, waarbij deze aanvullend tenminste twee keer per jaar worden getoetst op toereikendheid voor de IFRS waardering, en vaker als dit noodzakelijk wordt geacht of wanneer dit wettelijk vereist is.

Levensrisico

Levensrisico is het risico op verlies of op een ongunstige verandering in de waarde van verzekeringsverplichtingen:

- veranderingen in het niveau, de trend of volatiliteit van de onderliggende risicofactoren (sterftekansen, kosten en vervalkansen);
 - de grote onzekerheid van tarieven en aannames voor de voorzieningen in relatie tot extreme of onregelmatige gebeurtenissen.
- Hieronder vallen sterfte-, langlevens-, verval-, kosten- en catastroferisico's.

Risicoprofiel

In Nederland worden door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. met uitzondering van direct ingaande lijfrentes en pensioenen alsmede overlijdensrisicoverzekeringen geen nieuwe levensverzekeringen meer verkocht.

De levenportefeuille bestaat uit levensverzekeringen met en zonder winstdeling en beleggingsverzekeringen:

- Levensverzekeringen met winstdeling zijn traditionele levensverzekeringsproducten met winstdelingen, zoals spaarproducten en collectieve verzekeringen.
- Traditionele levensverzekeringen zonder winstdeling omvatten vooral overlijdensrisicoverzekeringen, zowel als afzonderlijk product, als gekoppeld aan een hypotheek.
- Bij beleggingsverzekeringen ('unit-linked') worden de beleggingsrisico's gedragen door de polishouder.

Het vereist kapitaal onder Solvency II geeft op kwantitatieve wijze inzicht in de samenstelling van het levensrisico.

LEVENRISICO (VEREIST SOLVENCY II KAPITAAL)

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Sterfte	198	193
Langlevens	1.178	1.195
Arbeidsongeschiktheid	25	29
Verval	358	440
Kosten	596	613
Catastrofe	88	85
Diversificatie	-799	-834
Vereist kapitaal Levensrisico	1.644	1.721

Het vereist kapitaal van het levensrisico is in 2018 gedaald naar €1.644 miljoen. Het vereist kapitaal is hierbij berekend met de standaardformule van Solvency II. De daling is het gevolg van een actualisering van de ervaringssterfte, verval-aannames en kostenaannames en een teruglopende omvang van de portefeuille. Deze positieve effecten worden deels teniet gedaan door de gestegen rente, wat leidt tot een toename van het levensrisico.

Het langlevensrisico en het kostenrisico zijn binnen de levensverzekeringsactiviteit de grootste risico's. Deze exposures worden daarom nauwlettend gevolgd. Concentratierisico's in de levenportefeuille zijn verboden aan een forse toename van het aantal overlijdens, bijvoorbeeld als gevolg van een pandemie of aan een onverwachte verhoging van de levensverwachting.

Risicobeheersingsmaatregelen

Het productgoedkeurings- en reviewbeleid zorgt voor een adequate prijsstelling bij een juiste weerspiegeling van de risico's. Voor de beheersing van risico's op individueel niveau zijn tarieven gedifferentieerd naar risicocategorie (bijvoorbeeld roken/niet-roken) en is voor de acceptatie van levensverzekeringen een medische keuring vereist.

Op portefeuilleniveau vindt herverzekering plaats en kan een en-bloc clause worden toegepast op grond waarvan in extreme gevallen de premie mag worden verhoogd. Met dit instrument kunnen de gevolgen van een ongunstig sterftcijfer en gestegen kosten worden beperkt.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Het besluit om geen collectieve pensioenverzekeringen meer aan te bieden heeft als gevolg dat de instroom van nieuw langlevensrisico substantieel afgenomen is. Langlevensrisico wordt voor de individuele lijfrentes adequaat geprijsd. Het kostenrisico wordt onder andere beheerst door het kostenniveau in lijn te houden met de afname van de portefeuille.

De sterftetabellen die in Nederland worden gebruikt, houden rekening met een generieke toekomstige verhoging van de levensverwachting en wordt door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. aangepast aan het specifieke karakter en samenstelling van het verzekeringsbestand.

Herverzekering wordt gebruikt om het sterfte- en catastroferisico te beperken. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is deels beschermd door middel van herverzekering. Achmea Reinsurance heeft een quota-share overeenkomst met Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. waarvan het een deel in de markt plaatst. Deze contracten zijn gevoelig voor het sterfte- en catastroferisico. Het risico op een pandemie wordt door Achmea niet herverzekerd, waarbij periodiek wordt geëvalueerd om te beoordelen of herverzekering gunstig is.

F. MARKTRISICO

Marktrisico is het risico op verlies of op een ongunstige verandering in de financiële situatie als direct of indirect gevolg van schommelingen in de marktprijzen van activa, verplichtingen en financiële instrumenten. Hieronder vallen renterisico, aandelenrisico, vastgoedrisico, spreadrisico, valutarisico en marktconcentratierisico. Inflatierisico wordt hierbij meegenomen als onderdeel van het renterisico.

Risicoprofiel

Als financiële dienstverlener loopt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. marktrisico vanwege haar beleggingsportefeuille en verzekeringsproducten. Inzicht in de samenstelling van de beleggingsportefeuille wordt gegeven in Toelichting 4 Vastgoedbeleggingen en in Toelichting 5 Beleggingen.

MARKTRISICO (VEREIST SOLVENCY II KAPITAAL)

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Rente	990	287
Aandelen	694	488
Vastgoed	275	286
Spread	1.074	491
Valuta ¹	19	12
Marktconcentratie ¹	17	35
Diversificatie	-1.436	-432
Vereist kapitaal Marktrisico	1.633	1.167

¹ Standaard formule

Het vereist kapitaal voor marktrisico is in 2018 gestegen van €1.167 miljoen naar €1.633 miljoen. Het vereist kapitaal is hierbij berekend met een door het college van toezichthouders goedgekeurd partieel intern model dat vanaf 1 juli 2018 wordt gebruikt. De stijging wordt vooral veroorzaakt doordat in het partieel interne model voor marktrisico hypotheek worden meegenomen onder het spreadrisico en ook voor staatsobligaties kapitaal wordt aangehouden. Het aandelenrisico is toegenomen door de toegenomen volatiliteit in aandelenmarkten waarmee het partieel interne model voor marktrisico rekening houdt. Ultimo 2017 is het marktrisico bepaald met de standaardformule van Solvency II. Het vereist kapitaal voor marktrisico berekend met de standaard formule is 2018 marginaal gewijzigd.

Ook verschillen bij de overige subrisico's hebben te maken met de overgang naar het partieel interne model. Bij renterisico zijn andere scenario's van toepassing en bij aandelen wordt rekening gehouden met een hogere volatiliteit dan bij de standaardformule van Solvency II.

De Solvency II solvabiliteitspositie is gevoelig voor marktschommelingen. De onderstaande tabel geeft inzicht in die gevoeligheden ten opzichte van de solvabiliteitspositie ultimo jaar.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

SOLVENCY II GEVOELIGHEDEN

(€ MILJOEN)

	31 DECEMBER 2018			31 DECEMBER 2017		
	IMPACT TOEGESTAAN SII EIGEN VERMOGEN	IMPACT VEREIST KAPITAAL	IMPACT RATIO (%)	IMPACT TOEGESTAAN SII EIGEN VERMOGEN	IMPACT VEREIST KAPITAAL	IMPACT RATIO (%)
Aandelen -20%	-247	-23	-9,2%	-305	-77	-9,0%
Rente -50 basispunten	233	142	-0,9%	162	279	-9,2%
Rente +50 basispunten	-215	-124	0,3%	-118	-30	-3,3%
Vastgoed -20%	-237	2	-10,7%	-230	-24	-8,8%

De uitkomsten hangen samen met een gewijzigde samenstelling van de balans en kasstromen. De gevoeligheden ultimo 2018 zijn berekend met het door het college van toezichthouders goedgekeurd partieel intern model voor marktrisico.

Risicobeheersingsmaatregelen

Het marktrisicobeleid beschrijft de stappen van het marktrisicomangementproces:

- De kapitaal hedge op het renterisico heeft als primair doel om de Solvency II ratio te stabiliseren. Voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. wordt de rentegevoeligheid ook beleidsmatig beheerd vanuit economisch perspectief.
- De limiet op het marktrisico wordt jaarlijks vastgesteld binnen de grenzen van de risicobereidheid als een vast bedrag voor Achmea groep en de onder toezicht staande entiteiten, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.
- In het beleggingsplan van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. wordt vervolgens een optimale portefeuille (de strategische beleggingsmix) bepaald die voldoet aan het vastgestelde marktrisicobudget en het hoogste rendement biedt gegeven additionele restricties voor bijvoorbeeld liquiditeit en minimum omvang per beleggingscategorie. Het marktrisico wordt periodiek bewaakt, waarbij specifiek gelet wordt op afwijkingen van de strategische mix en het beheersen van het renterisico.

In 2018 is voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. het partieel intern model voor het marktrisico onder Solvency II goedgekeurd door De Nederlandsche Bank. Dit intern model is vanaf juli 2018 in gebruik genomen voor kapitaal- en risicomangement doeleinden.

Renterisico

Renterisico is het risico op verlies dat voortkomt uit de gevoeligheid van de waarde van activa en verplichtingen voor veranderingen in de rentetermijnstructuur (zowel nominaal als reëel) of rentevolatiliteit.

Het resultaat en de solvabiliteitsratio onder Solvency II worden beïnvloed door de impact van de rentecurve die wordt gebruikt bij waardering van de verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten. Bij de IFRS toereikendheidstoets van de verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten wordt de risicovrije rentecurve gebruikt zoals deze wordt gepubliceerd door EIOPA. Hierbij geldt dat de impact van een rentewijziging door het gebruik van de Ultimate Forward Rate (UFR) bij de EIOPA curve op de waarde van de verplichtingen niet gelijk is aan de waarde van de bezittingen. Ditzelfde geldt ook onder Solvency II waarbij de solvabiliteitsratio van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. gevoelig is voor een verandering in de rente doordat bij een verandering van de rente de waarde van de langlopende verplichtingen (best estimate en risk margin) door het gebruik van de UFR niet gelijk beweegt met de waarde van de bezittingen en ook andere componenten van de Solvency II ratio gevoelig zijn voor rentebewegingen.

Het marktrisicobeleid beschrijft hoe dit renterisico wordt beheerd. Het rentebeleid is gericht op het beheersen van het renterisico van de beleggingen en verplichtingen aan de hand van verschillende rentescenario's. Voor deze beoordeling worden renteschokken toegepast op de replicerende portefeuilles en de gerelateerde bestaande beleggingsportefeuilles. De rentegevoeligheid van de netto positie wordt maandelijks beoordeeld. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. hanteert hiervoor specifiek een limiet voor de rentegevoeligheid van de Solvency II solvabiliteitsratio bij parallelle renteschokken van 50 basispunten en een limiet voor de gevoeligheid van de rentevolatiliteit. Daarnaast worden voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de langere termijn effecten van parallelle rentebewegingen en vormveranderingen van de rentecurve gemonitord.

Het afdekken van het renterisico gebeurt door middel van een maandelijks rentebeheersingsproces dat gebruik maakt van rentederivaten (swaps en swaptions). De waarde van de rentederivatenpositie is €3.107 miljoen (2017: €2.975 miljoen) met een nominaal bedrag van €28,7 miljard (2017: €29,2 miljard).

Aandelenrisico

Aandelenrisico is het risico op verlies dat voortkomt uit de gevoeligheid van de waarde van de activa en verplichtingen voor veranderingen in het niveau of in de volatiliteit van marktprijzen van aandelen.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is het doel van het beleggen in aandelen om de gemiddelde lange termijn risicopremie te verdienen. Aandelen geven de mogelijkheid om een hoger rendement te halen dan vastrentende waarden en geven diversificatiemogelijkheden. De aandelen worden gespreid over een aantal beleggingscategorieën, waarmee diversificatievoordelen worden behaald. Voor het beheersen van het aandelenrisico worden geen derivaten ingezet. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. hanteert geen specifieke limieten voor aandelenrisico, maar wel op het niveau van marktrisico.

Vastgoedrisico

Het vastgoedrisico is het risico op verlies dat voortkomt uit de gevoeligheid voor veranderingen in het niveau of de volatiliteit van de marktprijzen van vastgoed. Een overzicht van de vastgoedbeleggingsportefeuille wordt gegeven onder Toelichting 4 Vastgoedbeleggingen.

Vastgoed maakt onderdeel uit van de beleggingsmix waarbij rekening wordt gehouden met verwacht rendement, volatiliteit en een correlatie met obligaties en aandelen. Diversificatie binnen de vastgoedportefeuille bestaat uit: diversificatie tussen verschillende regio's en subbeleggingscategorieën, maar ook binnen de verschillende regio's en subbeleggingscategorieën.

Spreadrisico

Het spreadrisico is het risico op verlies dat voortkomt uit de gevoeligheid voor veranderingen in het niveau of de volatiliteit van kredietopslagen ('credit spreads') in de rente.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. loopt spreadrisico op haar vastrentende beleggingen. Voor een verdeling van de vastrentende beleggingen over de credit ratings wordt verwezen naar Toelichting 25 Kredietkwaliteit financiële activa en toelichting uitstel IFRS 9.

Spreadrisico wordt beheerst en gemonitord als onderdeel van het tegenpartijrisicobeleid en het marktrisicobeleid (zie paragraaf G voor een meer uitgebreide beschrijving van het raamwerk). Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beperkt het spreadrisico met een conservatieve beleggingsstrategie die zorgt voor de juiste balans tussen de verschillende typen instrumenten (bedrijfsobligaties, obligaties van financiële instellingen (financials), gedekte obligaties, staatsgerelateerde obligaties, asset backed securities en hypothecaire leningen), de credit rating, het looptijdenprofiel en de regionale verdeling. Op basis van het goedgekeurde intern model voor marktrisico wordt de beleggingsportefeuille verder geoptimaliseerd. Met de introductie van het partieel intern model voor marktrisico worden hypothecaire leningen niet meer meegenomen onder tegenpartijrisico, maar onder spreadrisico.

Valutarisico

Valutarisico is het risico op verlies dat voortkomt uit de gevoeligheid van de waarde van de activa en verplichtingen voor veranderingen in het niveau of volatiliteit van valutakoersen.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. loopt valutarisico, met name in US dollars, als onderdeel van de reguliere beleggingsportefeuille (aandelen, vastrentende beleggingen en beursgenoteerde vastgoedondernemingen)

De onderstaande tabel over het valutarisico toont de totale blootstelling aan de belangrijkste valuta per balansdatum.

VALUTA RISICO

(€ MILJOEN)

	2018			2017		
	TOTALE BLOOTSTELLING	NOMINAAL BEDRAG VAN AFDEKKINGS- INSTRUMENTEN	NETTO BLOOTSTELLING	TOTALE BLOOTSTELLING	NOMINAAL BEDRAG VAN AFDEKKINGS- INSTRUMENTEN	NETTO BLOOTSTELLING
Netto-positie						
US dollar	814	755	59	1.502	1.491	11
Pond sterling	168	188	-20	206	255	-49
Japanse yen	65	64	1	60	61	-1
Zwitserse franc	32	34	-2	23	23	
Australische dollar	29	35	-6	24	27	-3
Canadese dollar	34	37	-3	38	38	
Overige	93	58	35	74	51	23
Totaal	1.235	1.171	64	1.927	1.946	-19

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

De exposure in de beleggingsportefeuille wordt afgedekt met valutatermijncontracten.

Marktconcentratierisico

Marktconcentratierisico is het risico op verlies dat voortkomt uit het gebrek aan diversificatie van beleggingen en verplichtingen binnen marktrisico of vanwege grote gevoeligheid voor faillissement van een individuele tegenpartij of groep van verwante tegenpartijen.

Bij het marktconcentratierisico is de intragroep posities tussen Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en Achmea Bank N.V. onderkend.

G. TEGENPARTIJRISICO

Tegenpartijrisico is het risico op verlies dat voortkomt uit onverwachte faillissementen of een verslechtering van de kredietwaardigheid van de tegenpartijen en debiteuren van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Risicoprofiel

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is blootgesteld aan tegenpartijrisico op het gebied van derivaten, herverzekeringen, tussenpersonen en polishouders.

Een overzicht van de financiële beleggingen naar credit rating, een overzicht van activa en verplichtingen waarop verrekening en vergelijkbare overeenkomsten van toepassing zijn en een overzicht van financiële activa met betalingsachterstanden of waarop bijzondere waardevermindering is toegepast zijn opgenomen in Toelichting 25 Kredietkwaliteit financiële activa en toelichting uitstel IFRS 9.

Het vereist kapitaal onder Solvency II geeft op kwantitatieve wijze inzicht in de hoogte van het tegenpartijrisico. In 2018 is het vereist kapitaal gedaald van €499 miljoen ultimo 2017 naar €98 ultimo 2018. De daling is het gevolg van de introductie van het partieel intern model voor marktrisico waardoor hypotheken niet meer onder het tegenpartijrisico worden meegenomen.

Risicobeheersingsmaatregelen

Het tegenpartijrisicobeheersingsraamwerk op groepsniveau is uitgewerkt in het tegenpartijrisicobeleid waarin onder meer het proces voor het aangaan van transacties met nieuwe tegenpartijen, de limieten en verdeling per tegenpartij binnen de afdelingen en entiteiten van Achmea, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., en het proces van herziening van de limieten en het bewaken hiervan is beschreven. Het belangrijkste 'preventiedoel' bij het beheren van het tegenpartijrisico op groepsniveau is het voorkomen van ongewenste concentraties en het waarborgen dat de portefeuilles goed gediversifieerd zijn. Daarnaast zijn belangrijke maatregelen bij het beheren van het tegenpartijrisico ingeregeld zoals gedegen terugvorderingsprocedures om kredietproblemen op te vangen.

De limieten per rating in het tegenpartijrisicobeleid zijn opgenomen in onderstaande tabel:

MAXIMALE BLOOTSTELLING OP ACHMEA GROEP

	(€ MILJOEN)	
	SUPRANATIONALE INSTELLINGEN EN OVERHEDEN	OVERIGE TEGENPARTIJEN
AAA	(geen limiet)	500
AA+, AA, AA-	500	350
A+, A, A-	300	225
BBB+	200	150
BBB	150	100
BBB-	75	50

Voor tegenpartijen met een lagere rating of zonder een rating wordt dit per tegenpartij beoordeeld. Als er meerdere ratings beschikbaar zijn voor hetzelfde financiële instrument dan wordt de tweede beste beoordeling gebruikt. Zie Toelichting 25 Kredietkwaliteit financiële activa en toelichting uitstel IFRS 9.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Voor herverzekeraars geldt een hogere kredietbeoordeling met een minimum rating restrictie op het niveau A-. Het tegenpartijrisicobeleid bevat daarnaast voor specifieke blootstellingen afwijkende limieten en biedt de mogelijkheid om voor specifieke situaties een vrijstelling aan te vragen. Zo is deze maximale blootstelling op groepsniveau niet van toepassing op de blootstelling aan de Rabobank Groep. Deze blootstelling bestaat hoofdzakelijk uit spaarpremies die verbonden zijn aan hypotheekleningen (Toelichting 5 Beleggingen).

Derivaten

Derivatentransacties worden alleen aangegaan met tegenpartijen die voldoen aan de rating- en onderpandvereisten van Achmea. ISDA-raamovereenkomsten (International Swaps and Derivative Association) zijn van kracht tussen de entiteiten van Achmea, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., en de tegenpartijen voor derivaten. In het beleid zijn de onderpandvereisten gedefinieerd die moeten worden opgenomen in de individueel overeengekomen Credit Support Annexes (CSA). Alleen 'prime collateral' wordt geaccepteerd en bestaat uit staatsobligaties die zijn uitgegeven door landen met een hoge rating en liquide onderpand in euro's, Amerikaanse dollars, Britse ponden en Zwitserse francs. Onafhankelijke waardering van derivaten, dagelijkse afwikkeling van onderpand en verdergaande waarderingscorrecties met betrekking tot de resterende looptijd van het ontvangen onderpand, beperken verder het tegenpartijrisico.

Polishouders

Het tegenpartijrisico van vorderingen met betrekking tot polishouders wordt beheerst door maatregelen rondom het incasseren van de premies.

H. LIQUIDITEITSRISICO

Liquiditeitsrisico is het risico op verlies dat voortkomt uit het niet efficiënt kunnen voldoen aan de verwachte en onverwachte huidige en toekomstige kasstromen en behoefte voor onderpand zonder hiermee de dagelijkse bedrijfsvoering of de financiële positie van een juridische entiteit negatief te beïnvloeden.

Risicoprofiel

Achmea loopt liquiditeitsrisico op groepsniveau en bij de juridische entiteiten, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Looptijdanalyses van de verzekeringsverplichtingen worden gegeven in Toelichting 6 Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten en aandeel herverzekeraars in verzekeringsverplichtingen.

Risicobeheersingsmaatregelen

Het liquiditeitsbeleid beschrijft hoe het liquiditeitsrisico wordt beheerst. Achmea heeft maatstaven gedefinieerd voor al haar juridische entiteiten, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., evenals voor de holding. De maatstaven geven inzicht in de liquiditeitspositie van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en de blootstelling aan het liquiditeitsrisico voor verschillende tijdshorizonten onder normale omstandigheden, evenals voor een reeks stress scenario's.

In aansluiting op het businessplan vindt de liquiditeitsplanning zowel op het niveau van de holding als Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Aanvullend zijn in het liquiditeitsnoodplan de procedures en maatregelen beschreven om te voorzien in liquide middelen in tijden van stress. Dit plan beschrijft mogelijke acties en financieringsbronnen waarbij ook rekening wordt gehouden met het gedrag van andere tegenpartijen.

De liquiditeitspositie van de holding wordt beheerst aan de hand van een maandelijks op te leveren 3-jaars prognose en de beschikbaarheid van kredietfaciliteiten. Hierin worden alle geprognosticeerde kasstromen opgenomen en wordt de impact van een aantal relevante scenario's of verwachte transacties doorgerekend.

Het verzekeringsspecifieke liquiditeitsrisico wordt door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beheerd. In de liquiditeitsplanning wordt rekening gehouden met inkomende en uitgaande kasstromen van verzekeringsactiviteiten. Ernstige verstoringen kunnen zich voordoen wanneer bij een catastrofe betalingen aan klanten moeten worden gedaan, terwijl de gerelateerde betalingen nog niet zijn ontvangen van herverzekeraars. Het liquiditeitsrisico binnen de verzekeringsactiviteiten wordt beperkt door de beschikbaarheid van liquide middelen en een hoog niveau van beleggingen in liquide activa.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

I. OPERATIONEEL RISICO

Operationeel risico wordt gedefinieerd als het risico op verlies dat voortkomt uit ontoereikende of falende interne processen, medewerkers of systemen, of door externe gebeurtenissen. Dit kan leiden tot een financieel verlies, maar ook tot reputatieschade. Reputatierisico wordt hierbij niet gezien als een aparte risicocategorie, maar als een vorm van schade die kan voortvloeien uit de risico's die Achmea loopt.

Risicoprofiel

Tot de belangrijkste operationele risico's behoren de risico's rond informatiebeveiliging en cybercriminaliteit, risico's samenhangend met het digitaliseren van onze dienstverlening en aansprakelijkheidsclaims uit producten en diensten. De risico's voor cybercriminaliteit zijn hoog, als gevolg van malware en ransomware aanvallen door cybercriminelen waarbij gebruik wordt gemaakt van veranderende technieken. Risico's rond de beveiliging van websites en privacygevoelige informatie blijven tevens hoog. Dit als gevolg van de digitalisering van onze diensten waarbij wijzigingen in onze websites en IT-omgeving worden doorgevoerd. Het risico van onverantwoord omgaan met big data neemt toe in een wereld waarin data een steeds belangrijker rol spelen. De reputatie van verzekeraars als onderdeel van de financiële sector staat nog steeds onder druk. Alles wat een verzekeraar doet, wordt beoordeeld in een maatschappelijke context.

Risicobeheersingsmaatregelen

Het operationeel risicobeleid beschrijft hoe het operationeel risico wordt beheerst. Voor specifieke risicogebeurtenissen zijn daarnaast aanvullend beleid en procedures van kracht zoals voor informatiebeveiliging, business continuïteit en uitbestedingen:

- Informatiebeveiliging: Het geheel van activiteiten dat zich richt op het blijvend realiseren van een optimaal niveau van beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie en informatiesystemen om de bedrijfscontinuïteit niet in gevaar te brengen, klantbelang niet te schaden, financiële schade en imagoschade te voorkomen en te voldoen aan wet- en regelgeving. In het Internal Control Framework zijn hiervoor beheersmaatregelen opgenomen gericht op de volgende thema's: Cybersecurity, IT Architectuur, Datacenter Facilities, IT Operations, Logische Toegangsbeveiliging en Wijzigingsbeheer.
- Business Continuity Management (BCM): Dit omvat het onderkennen van dreigingen en de potentiële impact daarvan, het vaststellen van het minimaal vereiste dienstenniveau aan klanten en andere belanghebbenden, en het uitvoeren en testen van maatregelen waarmee majeure verstoringen van bedrijfskritieke ketens worden voorkomen en de impact van de verstoringen tot een aanvaardbare proportie wordt beperkt. In het Internal Control Framework zijn hiervoor beheersmaatregelen opgenomen gericht op het voorkomen van langdurige systeemuitval en back up en recovery van data en systemen.
- Uitbesteding: Uitbestedingsprocessen dienen zorgvuldig en beheerst plaats te vinden, gebaseerd op een risico/rendement afweging en schriftelijke documentatie van wederzijdse verplichtingen. In het Internal Control Framework zijn hiervoor beheersmaatregelen opgenomen gericht op contractering, naleving van Service Level Agreements en registratie van uitbestedingen.

Jaarlijks worden risicoanalyses uitgevoerd om de operationele risico's en de hierbij behorende beheersmaatregelen te identificeren binnen Achmea en Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Ook gedurende het jaar worden op verschillende niveaus en op verschillende onderwerpen analyses uitgevoerd, bijvoorbeeld in de vorm van risicoanalyses op projecten.

Voor de geïdentificeerde risico's en beheersmaatregelen wordt het Internal Control Framework gebruikt dat is gebaseerd op het COSO-model en gangbare marktstandaarden/normeringen en gebruik maakt van key risks en key controls. Jaarlijks na de uitvoering van de risicoanalyses worden de key risks en key controls in het framework geactualiseerd waarna het wordt gebruikt om de effectiviteit van de beheersing systematisch binnen de gehele organisatie te bewaken. In het framework zijn referenties opgenomen naar het toetsingskader informatiebeveiliging van De Nederlandsche Bank en Solvency II. Daarnaast is een organisatiebreed systematisch issue en incidenten management proces ingericht.

J. COMPLIANCE RISICO

Compliance risico is het risico van aantasting van de reputatie of bestaande of toekomstige bedreigingen van vermogen of resultaat van een organisatie als gevolg van een ontoereikende naleving van hetgeen bij of krachtens enig wettelijk voorschrift is voorgeschreven, alsmede die het gevolg kan zijn van een ontoereikende naleving van waarden, normen en (toezichts-)regels. Het niet naleven kan resulteren in juridische of bestuurlijke sancties, substantiële financiële verliezen of reputatieschade.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Risicoprofiel

Tot de belangrijkste compliance risico's behoren de risico's gerelateerd aan Consumentenbescherming, Ken uw Client, Privacy (naleving Algemene Verordening Gegevensbescherming), Integriteit en Fraudebeheersing en Mededinging. Bij afwegingen is het belangrijk dat het belang van de klant centraal staat met aandacht voor duidelijke polisinformatie voor de klant en mogelijkheden voor het verbeteren van het productontwikkelings- en reviewproces (PARP). Een toenemend aantal incidenten heeft betrekking op privacy issues. Dit wordt enerzijds verklaard door de digitalisering en anderzijds de grotere maatschappelijke focus op kwesties rondom privacy.

Risicobeheersingsmaatregelen

Het compliance beleid beschrijft hoe het compliance risico wordt beheerd. Aanvullend beleid en regelingen zijn beschikbaar voor specifieke compliance onderdelen zoals CDD (Customers Due Diligence), privacy, mededinging, de klokkenluidersregeling en de insidersregeling.

Jaarlijks worden risicoanalyses uitgevoerd om de compliance risico's te identificeren binnen Achmea. Ook gedurende het jaar worden op verschillende niveaus en op verschillende onderwerpen analyses uitgevoerd. Met betrekking tot het naleven van wet- en regelgeving en interne gedragscodes worden de belangrijkste juridische bepalingen hierbij uitgedrukt in risico's. Voor de interne beheersing van de geïdentificeerde risico's en beheersmaatregelen wordt conform het operationeel risico het Internal Control Framework en issue- en incidenten managementproces gebruikt.

De Commissie Wet- en regelgeving van Achmea identificeert nieuwe en gewijzigde wetgeving en stelt vast wat de impact daarvan is op de organisatie. Implementatie is de verantwoordelijkheid van het management. Wanneer er sprake is van verstrekkingen gevolgen voor Achmea, adviseert de Commissie de Raad van Bestuur om een uitgebreid implementatieproject op te starten. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. monitort de implementatie van wet- en regelgeving met behulp van een specifieke module in het Internal Control Framework.

Onderzoeken van de toezichhouders hebben een grote invloed op de bedrijfsactiviteiten. De onderzoeken komen niet alleen voort uit lokale regelgeving, maar ook uit internationale wetgeving zoals FATCA, de Britse Bribery Act, Europese wetgeving over privacy. De bijdrage die wordt geleverd aan onderzoeken van de toezichhouders vergt veel inspanning en dit wordt gecoördineerd door de Commissie Wet- en regelgeving.

Compliance is nauw betrokken bij het bewaken van privacy issues en de naleving Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), inclusief initiatieven over big data. Het integriteitsrisico als onderdeel van het compliance risico is uitgewerkt in de Algemene Gedragscode Achmea (AGA) en het Integriteit- & Fraudebeleid. In de AGA zijn de kernwaarden, kernkwaliteiten en gedragsregels van Achmea opgenomen. Deze algemene gedragsregels gelden voor alle Achmea-medewerkers. Het Integriteit- & Fraudebeleid beschrijft op welke wijze invulling wordt gegeven aan de integriteitsrisico's in de bedrijfsvoering zoals: anti-corruptie, geschenken, nevenfuncties, contractering van derde partijen en de uitvoering van de Systematische Integriteits Risico Analyse (SIRA). De SIRA geeft inzicht in de belangrijkste integriteitsrisico's en inzicht in de hiervoor ingerichte beheersing.

K. KAPITAALMANAGEMENT

Het doel van kapitaalmanagement is dat de Achmea Groep en alle entiteiten, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., te allen tijde adequaat gekapitaliseerd zijn om daarmee op de korte en lange termijn de belangen van alle stakeholders te waarborgen en het kapitaal voldoende efficiënt wordt ingezet. In deze paragraaf is een nadere toelichting opgenomen van de kapitaalpositie en het kapitaalbeleid.

Kapitaalpositie

Paragraaf B Kapitaalpositie bevat een toelichting op de solvabiliteitsratio onder Solvency II en de samenstelling van het toegestaan Solvency II eigen vermogen. In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de gehanteerde kapitaalinstrumenten de ontwikkeling van de liquiditeitspositie van de holding en de toegekende ratings van rating agencies.

Toegang tot de kapitaal- en geldmarkten vindt plaats vanuit Achmea B.V. Financiering van de verzekeringsentiteiten, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., vindt plaats vanuit de holding. Dit kan in de vorm van kapitaalstortingen of het verlenen van achtergestelde leningen.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Rating agencies hanteren hun eigen methodologie voor het beoordelen van de kredietwaardigheid van een onderneming. Hieronder zijn de ratings opgenomen die door de genoemde rating agencies aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zijn toegekend.

RATINGS

	TYPE	S&P	FITCH
Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.	FSR/IFS	A	A+

Kapitaalbeleid

In het kapitaalbeleid is de risicobereidheid ten aanzien van kapitaal nader uitgewerkt met interne kapitaalsnormen alsmede limieten ten aanzien van leverage en rendement.

- Het primaire uitgangspunt van het kapitaalbeleid is dat alle entiteiten, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., adequaat gekapitaliseerd zijn waarbij op entiteitniveau een buffer aangehouden wordt boven het wettelijke minimum niveau dat voldoende is om tegenvallers te kunnen opvangen.
- Op groepsniveau wordt aanvullend een buffer aangehouden voor het opvangen van eventuele kapitaalttekorten van de entiteiten.
- Verder bevat het kapitaalbeleid een overzicht met de mogelijk te nemen maatregelen als interne limieten worden overschreden, waaronder verschillende mogelijkheden om het risicoprofiel te wijzigen.

De kapitaalpositie van Achmea Groep en de daaronder vallende entiteiten, waaronder Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., worden beheerst door het monitoren van de actuele kapitaalpositie, het prognotiseren en analyseren van de toekomstige kapitaalpositie inclusief het doorrekenen van scenario's en stresstesten en door het verdelen van kapitaal binnen Achmea Groep.

3. GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum bekend die tot vermelding in de jaarrekening moeten leiden.

TOELICHTING SIGNIFICANTE ONDERDELEN BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING

4. VASTGOEDBELEGGINGEN

	(€ MILJOEN)	
	2018	2017
Balans per 1 januari	1.061	1.049
Aankopen	17	4
Verkopen	-119	-58
Reële waardeveranderingen opgenomen in de Winst- en verliesrekening	106	66
Balans per 31 december	1.065	1.061

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Woningen	514	481
Retail	284	306
Kantoren	242	237
Overige	25	37
Totaal	1.065	1.061

Vastgoedbeleggingen worden verhuurd onder operationele leasecontracten met over het algemeen maandelijks vaste huurbetalingen die op contractueel overeengekomen momenten kunnen worden herzien. De minimale leasebetalingen onder niet-boetevrij opzegbare operationele leasecontracten van dit beleggingsvastgoed zijn als volgt:

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Minder dan 1 jaar	4	5
1- 5 jaar	19	22
Langer dan 5 jaar	11	18
Totaal	34	45

BELANGRIJKSTE AANNAMES EN SCHATTINGEN BIJ DE WAARDERING VAN VASTGOEDBELEGGINGEN

De gebruikte methoden van het bepalen van de reële waarde van Vastgoedbeleggingen worden beschreven in Toelichting 7 Reële waarde hiërarchie. De aannames bij de toepassing van een aantal van deze methoden worden ondersteund door de bepalingen van bestaande huur- en andere relevante overeenkomsten en door externe bewijzen zoals recente en verwachte algemene economische trends, huidige huurprijzen in de markt voor vergelijkbare panden in dezelfde regio en conditie. De gehanteerde aannames en gebruikte waarderingstechnieken kunnen belangrijke gevolgen hebben voor de waardering.

WAARDERINGSGRONDSLAG VASTGOEDBELEGGINGEN

Beleggingen in onroerend goed worden gewaardeerd tegen reële waarde. Alle wijzigingen in de reële waarden worden in de Winst- en verliesrekening opgenomen onder Beleggingsopbrengsten - *Gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen*. Huuropbrengsten uit Vastgoedbeleggingen worden als directe Beleggingsopbrengsten verantwoord in de Winst- en verliesrekening. Vastgoedbeleggingen die in aanbouw of ontwikkeling zijn voor toekomstig gebruik als Vastgoedbeleggingen worden geclassificeerd als 'Vastgoed in ontwikkeling' en tegen kostprijs opgenomen totdat de reële waarde op betrouwbare wijze kan worden bepaald.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

5. BELEGGINGEN

BELEGGINGEN NAAR CLASSIFICATIE

(€ MILJOEN)

	BELEGGINGEN - MET WAARDE VERANDERINGEN IN DE WINST-EN- VERLIESREKENING		BELEGGINGEN BESCHIKBAAR VOOR VERKOOP		BELEGGINGEN LENINGEN EN VORDERINGEN		TOTAAL	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Beleggingen voor eigen rekening								
Aandelen en soortgelijke beleggingen	38	42	1.705	1.822			1.743	1.864
Vastrentende beleggingen ¹	2.697	2.878	22.179	21.755			24.876	24.633
Derivaten	3.333	3.177					3.333	3.177
Overige financiële beleggingen ¹			834	854	1.915	2.068	2.749	2.922
Beleggingen voor rekening en risico polishouders								
Aandelen en soortgelijke beleggingen	4.161	4.946					4.161	4.946
Vastrentende beleggingen	3.441	3.490					3.441	3.490
Derivaten	47	79					47	79
Overige financiële beleggingen ^{1 & 2}	7.510	7.918					7.510	7.918
Totaal per 31 december	21.227	22.530	24.718	24.431	1.915	2.068	47.860	49.029

¹ Bevat beleggingen in groepsmaatschappijen. In Toelichting 28 Transacties met verbonden partijen worden deze posten toegelicht.

² Onder Overige financiële beleggingen zijn mede opgenomen liquide middelen die betrekking hebben op beleggingen (in fondsen/depots) voor rekening en risico polishouders.

Beleggingen in aandelen en soortgelijke beleggingen voor eigen rekening van in totaal €1.743 miljoen (31 december 2017: €1.864 miljoen) betreffen genoteerde gewone aandelen €610 miljoen (31 december 2017: €675 miljoen), alternatieve beleggingen €631 miljoen (31 december 2017: €684 miljoen), beleggingen in vastgoedfondsen van €214 miljoen (31 december 2017: €210 miljoen), beleggingen in vastrentende waarde fondsen van €288 miljoen (31 december 2017: €293 miljoen) en overige beleggingen van nihil miljoen (31 december 2017: €2 miljoen).

Overige financiële beleggingen voor eigen rekening geclassificeerd als Leningen en vorderingen betreffen met name aan kapitaalpolissen gekoppelde tegoeden gehouden bij de Rabobank Groep, waarvoor de renteopbrengst is gebaseerd op de rente die de polishouder betaalt op zijn spaarhypothek.

VERLOOPOVERZICHT BELEGGINGEN

(€ MILJOEN)

	BELEGGINGEN VOOR EIGEN REKENING		BELEGGINGEN VOOR REKENING EN RISICO POLISHOUDERS		TOTAAL	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Balans per 1 januari	32.596	34.453	16.433	16.163	49.029	50.616
Investeringen en verstrekte leningen	10.063	12.345	7.395	8.090	17.458	20.435
Desinvesteringen en verkopen	-10.022	-12.809	-8.021	-8.772	-18.043	-21.581
Mutaties in de reële waarde	173	-1.122	-763	943	-590	-179
Valutakoersverschillen	-49	-234	30	-98	-19	-332
Mutatie opgelopen rente	66	114	231	247	297	361
Mutaties liquide middelen			9	-3	9	-3
Herrubricering	8	11		6	8	17
Overige mutaties ¹	-134	-162	-155	-143	-289	-305
Balans per 31 december	32.701	32.596	15.159	16.433	47.860	49.029

¹ Overige mutaties houden verband met het consolideren van een aantal beleggingspools. Deze pools worden door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. meegeconsolideerd omdat er sprake is van control op grond van IFRS 10.

Beleggingen voor eigen rekening

Beleggingen voor eigen rekening waarvoor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. gebruik heeft gemaakt van de optie deze te classificeren als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening' per 31 december

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

2018 bedroegen €2.735 miljoen (31 december 2017: €2.920 miljoen). Derivaten worden voor hedging-doeleinden gebruikt. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. houdt geen financiële instrumenten aan voor handelsdoeleinden.

Op basis van de contractuele looptijd zal naar verwachting na twaalf maanden na balansdatum een bedrag van €27.625 miljoen (31 december 2017: €25.719 miljoen) aan vastrentende beleggingen en overige financiële beleggingen worden gerealiseerd. Voor alle activa zonder contractuele vervaldatum wordt verondersteld dat deze naar verwachting na twaalf maanden na balansdatum zullen worden gerealiseerd.

VASTRENTENDE BELEGGINGEN VOOR EIGEN REKENING NAAR SOORT

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Staatsobligaties en door de overheid gegarandeerde obligaties	10.511	10.360
Gesecuritiseerde obligaties ^{1 & 2}	972	974
Bedrijfsobligaties	5.324	5.364
Converteerbare obligaties	246	242
Leningen gedekt door hypotheek ²	7.032	6.908
Leningen, deposito's en voorschotten aan kredietinstellingen ²	791	785
	24.876	24.633

^{1.} Gesecuritiseerde obligaties bestaan voor €784 miljoen (31-12-2017: €919 miljoen) aan 'asset backed' (met onderpand) obligaties.

^{2.} Bevat beleggingen in groepsmaatschappijen. In Toelichting 28 Transacties met verbonden partijen worden deze posten toegelicht.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.'s belangen in niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten zoals obligaties met als onderpand hypotheek worden opgenomen onder Beleggingen - Gesecuritiseerde obligaties. De samenstelling van de portefeuilles van de belangen in gestructureerde entiteiten van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is, bekeken vanuit de individuele waarde per entiteit, zeer divers. Voor het grootste deel belegt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. in effecten met een senior rating, op onderpand van activa, waardoor zij potentiële kredietverliezen beperkt. Voor de belangrijkste niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten toont onderstaande tabel de maximale blootstelling aan verlies voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. per 31 december 2018, die gelijk is aan de boekwaarde van de effecten per die datum. Bovendien toont de tabel een vergelijking van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.'s belang met het totaalbedrag van door de gestructureerde entiteit uitgegeven Notes (effecten). Het getoonde bedrag Totaal waarde van uitgegeven effecten op uitgiftedatum is gebaseerd op de omvang van de transactie bij uitgifte van de effecten.

BELEGGINGEN IN NIET-GECONSOLIDEERDE GESTRUCTUREERDE ENTITEITEN

	31 DECEMBER 2018		31 DECEMBER 2017	
	MAXIMALE BLOOTSTELLING AAN VERLIES	TOTAAL WAARDE VAN UITGEGEVEN EFFECTEN OP UITGIFTEDATUM	MAXIMALE BLOOTSTELLING AAN VERLIES	TOTAAL WAARDE VAN UITGEGEVEN EFFECTEN OP UITGIFTEDATUM
Effecten op onderpand van hypotheek	784	1.336	919	1.336
Boekwaarde van belang in gestructureerde entiteiten per 31 december	784	1.336	919	1.336

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft geen financiële of andere steun gegeven aan niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is ook niet voornemens om financiële of andere steun te geven aan niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten, waarin Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. een belang heeft of een belang had.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

DERIVATEN NAAR SOORT

(€ MILJOEN)

	ACTIVA	VERPLICHTINGEN	31 DECEMBER 2018
Rentederivaten	3.300	211	3.089
Valutaderivaten	8	6	2
Aandelenderivaten	25	0	25
	3.333	217	3.116
	ACTIVA	VERPLICHTINGEN	31 DECEMBER 2017
Rentederivaten	3.107	150	2.957
Valutaderivaten	24	4	20
Aandelenderivaten	38		38
Overige derivaten	8	1	7
	3.177	155	3.022

ANALYSE OP BASIS VAN VERWACHTE TIJD TOT VERVALDATUM VAN NIET-VERDISCONTEERDE KASSTROMEN VAN DERIVATEN (VERPLICHTINGEN)

(€ MILJOEN)

31 DECEMBER 2018	BINNEN 1 JAAR	1-3 JAAR	3-5 JAAR	→ 5 JAAR	TOTAAL
Rentederivaten	83	49	19	66	217
Valutaderivaten	6				6
Overige derivaten	1				1
	90	49	19	66	224
31 DECEMBER 2017	BINNEN 1 JAAR	1-3 JAAR	3-5 JAAR	→ 5 JAAR	TOTAAL
Rentederivaten	-22	-36	-23	267	186
Valutaderivaten	4				4
Overige derivaten	2	1			3
	-16	-35	-23	267	193

ANALYSE RENTE- EN VALUTADERIVATEN BELEGGINGEN EIGEN REKENING NAAR NOMINAAL BEDRAG VAN ONDERLIGGENDE WAARDE EN DE REËLE WAARDE

	31 DECEMBER 2018			31 DECEMBER 2017		
	NOMINALE WAARDE	REËLE WAARDE ACTIVA	REËLE WAARDE VERPLICHTING	NOMINAAL	REËLE WAARDE ACTIVA	REËLE WAARDE VERPLICHTING
Rentederivaten ¹	28.694	3.299	192	29.203	3.106	132
Valutatermijncontracten	1.174	8	6	1.946	24	4
Cross currency renteswaps ¹	479	1	19	445	1	18
	30.347	3.308	217	31.594	3.131	154

¹ De Cross currency renteswaps waren in 2017 gepresenteerd onder de rentederivaten. Omdat bij deze contracten sprake is van zowel rente als valutarisico, worden deze vanaf 2018 separaat gepresenteerd. Om beter inzicht te geven in de ontwikkeling van deze post, is het vergelijkend cijfer overeenkomstig aangepast.

Beleggingen voor rekening en risico polishouders

Beleggingen voor rekening en risico van polishouders omvatten activa voor verzekeringscontracten met gesepareerde beleggingen, deposito's voor collectieve levensverzekeringscontracten met volledige winstdeling, beleggingsverzekeringspolissen, beleggingscontracten en beleggingen die verplichtingen afdekken uit hoofde van verzekeringen waarbij de opbrengsten aan een indexcijfer zijn gekoppeld.

Beleggingen voor rekening en risico van polishouders worden gesepareerd van andere beleggingen en belegd in overeenstemming met contractuele bepalingen. Polishouders en houders van beleggingscontracten zijn gerechtigd tot alle geboekte winsten en op de totaalwaarde van de beleggingen die onder dit kopje worden getoond, maar ze dragen ook de eventuele verliezen. Om deze reden is de waardering van Verzekeringsverplichtingen waarbij polishouders het beleggingsrisico dragen gekoppeld aan deze beleggingen.

Beleggingen voor rekening en risico van polishouders worden namens polishouders beheerd op een reële waardebasis. Alhoewel individuele instrumenten (al dan niet) een vervaldatum kunnen hebben afhankelijk van het soort instrument, heeft dit geen effect op de liquiditeitspositie van Achmea Pensioen- en Levensverzekering N.V.

BELANGRIJKSTE AANNAMES EN SCHATTINGEN BIJ HET BEOORDELEN VAN DE WAARDERING VAN BELEGGINGEN

Beoordelen van bijzondere waardeverminderingen op financiële activa

Op elke balansdatum beoordeelt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. of sprake is geweest van een situatie die een bijzondere waardevermindering tot gevolg heeft voor een belegging. Wanneer de financiële situatie van de tegenpartij verandert beoordeelt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. of een tegenpartij zowel de hoofdsom- als rentebetalingen op een vastrentende belegging kan voldoen. Objectieve aanwijzingen voor een bijzondere waardevermindering van een belegging in aandelen, geassocieerd als 'Beschikbaar voor verkoop' omvatten informatie over belangrijke veranderingen met een nadelig effect in de markt, technologische, economische of juridische omgeving waarin de tegenpartij actief is, en geven aan dat de kostprijs van de belegging in aandelen wellicht niet realiseerbaar is. Ook een aanzienlijke of langdurige daling van de reële waarde van een belegging in aandelen beneden de kostprijs vormt een objectieve aanwijzing voor een bijzondere waardevermindering. Op aangehouden aandelenbeleggingen in een ongerealiseerde verliespositie die langer dan twaalf aaneengesloten maanden onder de kostprijs zitten of een reële waarde hebben die ver beneden de kostprijs (20%) is op balansdatum, wordt een bijzondere waardevermindering toegepast. Voordat deze grenzen worden bereikt bij het bepalen van de bijzondere waardevermindering worden ook kwalitatieve indicatoren gebruikt.

Reële waarde van beleggingen vastgesteld met behulp van waarderingstechnieken

Bij afwezigheid van een (actieve) markt wordt de reële waarde van niet-beursgenoteerde beleggingen geschat op basis van de contante waarde van de kasstromen of andere waarderingstechnieken. Voor een gedetailleerde beschrijving van de gebruikte methodes wordt verwezen naar de Toelichting 7 Reële waarde hiërarchie. Waarderingstechnieken zijn van nature subjectief van aard en kunnen een significante impact hebben op de bepaling van de reële waarden voor bepaalde beleggingen. Waarderingstechnieken bevatten verschillende aannames voor de prijsbepalende factoren. De toepassing van verschillende waarderingstechnieken en aannames kunnen effect hebben op de reële waarde.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN BELEGGINGEN

Classificatie beleggingen

Algemeen uitgangspunt bij de classificatie van de beleggingen, en daarmee de waarderingsgrondslagen van de beleggingen, is dat deze wordt afgestemd op de waardering van gerelateerde verplichtingen. Hierbij volgt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. het volgende raamwerk:

- Beleggingen die worden aangehouden voor verzekeringsverplichtingen gekoppeld aan spaarrekeningen voor eigen rekening worden geassocieerd als 'Leningen en vorderingen';
- Beleggingen die worden aangehouden voor verzekeringsverplichtingen waarvan de kasstromen contant zijn gemaakt op basis van actuele rentepercentages, verzekeringsverplichtingen waarbij de polishouder het beleggingsrisico draagt worden geassocieerd als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening';
- Beleggingen die worden aangehouden voor handelsdoeleinden, voornamelijk derivaten, en beleggingen in Private equity (durfkapitaal) in de vorm van kapitaalbelangen in beleggingsfonds(en) worden geassocieerd als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening'. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. gebruikt derivaten om haar blootstelling aan marktrisico's die voortvloeien uit operationele activiteiten, investeringsactiviteiten en/of financieringsactiviteiten te beheersen;
- Overige beleggingen worden geassocieerd als 'Beschikbaar voor verkoop'.

Waardering bij eerste opname in de balans

Een belegging wordt bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde verhoogd met transactiekosten die direct gerelateerd zijn aan de aankoop of uitgifte van een belegging tenzij een belegging wordt geassocieerd als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening'. In dat geval is de eerste waardering gelijk aan de reële waarde en worden transactiekosten direct in de Winst- en verliesrekening verwerkt.

In sommige gevallen kan het voorkomen dat de reële waarde bij de eerste opname afwijkt van de transactieprijs (zogenaamd 'day 1 winst of verlies'). In het geval dat de reële waarde is onderbouwd met observeerbare marktgegevens zal het 'day 1 resultaat' verantwoord worden in de Winst- en verliesrekening als Beleggingsopbrengsten - Gerealiseerde waardeveranderingen. In alle andere gevallen wordt de waardering bij eerste opname aangepast om het verschil tussen de reële waarde en eerste waardering aan toekomstige perioden toe te rekenen. Het 'day 1 resultaat' wordt in de Winst- en verliesrekening verantwoord voor zover wijzigingen van een factor (inclusief tijd) die een marktparticipant in acht zou nemen optreden.

Vervolgwaardering

Beleggingen geassocieerd als 'Leningen en vorderingen'

Deze beleggingen worden opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs, verminderd met een voorziening voor oninbaarheid. Indien er objectieve aanwijzingen zijn dat er een bijzondere waardevermindering is opgetreden op 'Leningen en vorderingen', wordt het verlies bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen (uitgezonderd toekomstige kredietverliezen die nog niet zijn opgetreden), contant gemaakt tegen de oorspronkelijke effectieve rentevoet van het financieel actief (dat wil zeggen de bij eerste opname berekende effectieve rentevoet). Een nieuw geamortiseerd kostprijsschema wordt vastgesteld voor het opnemen van de toekomstige rentebaten in de Winst- en verliesrekening.

Beleggingen geassocieerd als 'Beschikbaar voor verkoop'

Beleggingen geassocieerd als 'Beschikbaar voor verkoop' worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van overige veranderingen in de reële waarde in de Herwaarderingsreserve onder Totaal eigen vermogen, onder aftrek van latente belastingen. Valutakoersverschillen die voortvloeien uit veranderingen van de geamortiseerde kostprijs van vastrentende beleggingen worden verantwoord in de Winst- en verliesrekening. Bij het niet langer opnemen in de balans van de belegging worden cumulatieve ongerealiseerde winsten of verliezen zoals opgenomen onder Totaal eigen vermogen als gerealiseerd overgeboekt naar de Winst- en verliesrekening. Rentebaten uit vastrentende beleggingen worden bepaald op basis

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

van de effectieve rentemethode. Wanneer keuzedividenden worden opgenomen als aandelen, wordt een bedrag gelijk aan het dividend in contanten opgenomen in de Winst- en verliesrekening.

Beleggingen geclassificeerd als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening'

Beleggingen geclassificeerd als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening' worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van veranderingen in de reële waarde en valutaomrekeningsverschillen in de Winst- en verliesrekening. Wanneer keuzedividenden worden opgenomen als aandelen, wordt de dividendopbrengst gelijk aan het dividend in contanten opgenomen in de Winst- en verliesrekening.

Derivaten die deel uitmaken van andere financiële instrumenten worden daarvan afgezonderd en apart gewaardeerd indien zij niet nauw verbonden zijn met het onderliggend instrument. Een converteerbare obligatie wordt gescheiden in een obligatiedeel dat wordt geclassificeerd als 'Beschikbaar voor verkoop' en een conversierecht dat wordt geclassificeerd als derivaat. Het obligatiedeel wordt gewaardeerd volgens de waarderingstechniek van een vergelijkbare obligatie met dezelfde karakteristieken. Afhankelijk van hun waarde worden derivaten ofwel opgenomen onder Beleggingen (activa) of Derivaten (verplichtingen). Derivaten activa en passiva die betrekking hebben op dezelfde tegenpartij worden in de meeste gevallen niet gesaldeerd in de balans opgenomen aangezien niet aan de IFRS vereisten voor saldering is voldaan.

6. VERPLICHTINGEN GERELATEERD AAN VERZEKERINGSCONTRACTEN EN AANDEEL HERVERZEKERAARS IN VERZEKERINGSVERPLICHTINGEN

SAMENSTELLING VERPLICHTINGEN GERELATEERD AAN VERZEKERINGSCONTRACTEN

(€ MILJOEN)

	31 DECEMBER 2018 BRUTO	31 DECEMBER 2018 HERVERZEKERING	31 DECEMBER 2017 BRUTO	31 DECEMBER 2017 HERVERZEKERING
Levensverzekeringen				
Voorziening voor levensverzekeringen	21.585	162	22.095	207
Overlopende rentestandkortingen	-16		-23	
Winstdeling en kortingen voor polishouders	7.465		7.318	
Verzekeringsverplichtingen waarbij polishouders het beleggingsrisico dragen	14.922		16.097	
Totaal Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten	43.956	162	45.487	207

Onderstaande tabel toont de Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten geanalyseerd op basis van geschatte tijd tot vervaldatum. Hierbij zijn de levensverzekeringen geanalyseerd op basis van de contant gemaakte in- en uitgaande kasstromen.

ANALYSE OP BASIS VAN GESCHATTE TIJD TOT VERVALDATUM VAN VERPLICHTINGEN GERELATEERD AAN VERZEKERINGSCONTRACTEN

(€ MILJOEN)

2018	BINNEN 1 JAAR	1-5 JAAR	5-15 JAAR	LANGER DAN 15 JAAR	TOTAAL
Levensverzekeringen per 31 december 2018	2.078	4.957	15.542	21.379	43.956
Levensverzekeringen per 31 december 2017	1.798	5.031	15.614	23.044	45.487

ANALYSE PORTEFEUILLE LEVENSVZERKERINGEN

(€ MILJOEN)

	31 DECEMBER 2018		31 DECEMBER 2017	
	VERZEKERINGS- VERPLICHTINGEN	%	VERZEKERINGS- VERPLICHTINGEN	%
Levensverzekeringen met garanties t.a.v. beleggingsopbrengsten ¹	29.034	66%	29.390	65%
Overige levensverzekeringen	14.922	34%	16.097	35%
	43.956	100%	45.487	100%

¹ Omvat levensverzekeringen voor eigen rekening met garantie voor de (tarief)rente en levensverzekeringen waarbij de polishouders het beleggingsrisico dragen en een minimumgarantie kennen t.a.v. beleggingsopbrengsten.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

VERLOOPOVERZICHT VERZEKERINGSVERPLICHTINGEN LEVEN

(€ MILJOEN)

	2018 BRUTO	2018 HERVERZEKERING	2017 BRUTO	2017 HERVERZEKERING
VOORZIENING VOOR LEVENSVERZEKERINGEN				
Balans per 1 januari	22.095	207	22.691	272
Betaalde uitkeringen	-1.774	-56	-1.841	-75
Netto ontvangen premies	812	31	910	32
Technisch resultaat	-75	-22	-115	-22
Valutakoersverschillen	0		-4	
Oprenting	681	2	670	
Vrijval van kostendekking	-85		-96	
Effect van wijzigingen in aannames			36	
Effect van mutaties in de reële waarde			6	
Mutaties als gevolg van herrubricering ¹	-69		-162	
Balans per 31 december	21.585	162	22.095	207
OVERLOPENDE RENTESTANDKORTINGEN				
Balans per 1 januari	-23		-32	
Afschrijving	7		9	
Balans per 31 december	-16		-23	
WINSTDELING EN KORTINGEN VOOR POLISHOUDERS				
Balans per 1 januari	7.318		8.251	
Mutaties voor (on)gerealiseerde herwaardering van gerelateerde beleggingen in vastrentende waarden via het Vermogen	103		-241	
Mutaties voor (on)gerealiseerde herwaardering van gerelateerde beleggingen in vastrentende waarden en interestderivaten via de Winst- en verliesrekening	79		-613	
Toegekende winstdelingsrechten ²	-34		-80	
Overige mutaties	-1		1	
Balans per 31 december	7.465		7.318	
VERZEKERINGSVERPLICHTINGEN WAARBIJ POLISHOUDERS HET BELEGGINGSRISICO DRAGEN				
Balans per 1 januari	16.097		15.929	
Betaalde uitkeringen	-1.411		-1.661	
Netto ontvangen premies	608		659	
Technisch resultaat	-38		-48	
Oprenting	38		38	
Vrijval van kostendekking	-37		-45	
Effect van mutaties in de reële waarde	-404		1.063	
Mutaties als gevolg van herrubricering ¹	69		162	
Balans per 31 december	14.922		16.097	
TOTAAL VERZEKERINGSVERPLICHTINGEN LEVEN	43.956	162	45.487	207

^{1.} Mutaties als gevolg van herrubricering bevat hiernaast in zowel 2018 als 2017 wijzigingen van en naar Verzekeringsverplichtingen waar polishouders het beleggingsrisico dragen door veranderingen in classificatie als gevolg van een gewijzigde beoordeling van het onderliggende risico en als gevolg van contractwijzigingen.

^{2.} Afhankelijk van het behaalde beleggingsrendement komt een deel van de Toegerekende winstdelingsrechten toe aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Deze bedraagt naar verwachting 40 bps van de gemiddelde gerelateerde verzekeringsverplichtingen.

De Voorziening voor levensverzekeringen omvat een bedrag van €2,3 miljard (31 december 2017: €2,5 miljard) voor contracten zonder winstdeling, die is berekend op basis van huidige disconteringsvoeten.

Van de Voorziening voor levensverzekeringen (voor herverzekeringen) en Verzekeringsverplichtingen waarbij polishouders het beleggingsrisico dragen heeft €19,0 miljard (31 december 2017: €20,9 miljard) respectievelijk €14,9 miljard (31 december 2017: €14,9 miljard).

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

€16,1 miljard) betrekking op de service book activiteiten; uitkeringen gerelateerd aan de service book activiteiten bedragen €1,5 miljard (2017: €1,5 miljard), respectievelijk €1,4 miljard (2017: €1,7 miljard).

In voorgaande jaren zijn er in Nederland discussies geweest over de kosten die zijn opgenomen in beleggingsverzekeringen, zoals de levensverzekeringen met een unit-linked alternatief. Algemeen werd aangevoerd dat de kosten van een aantal van deze producten disproportioneel hoog waren, dat in sommige gevallen een juridische grond voor deze kosten ontbrak en dat de verstrekte informatie aan de verzekerde met betrekking tot deze kosten niet transparant was, wat als vermeende misleiding wordt beschouwd. In het verleden heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. overeenstemming bereikt met vier consumentenorganisaties in Nederland. Bij het vaststellen van de verzekeringsverplichtingen is hier rekening mee gehouden. De discussie over deze beleggingsverzekeringen is nog steeds gaande getuige ook de dagvaarding die Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. in januari 2019 heeft ontvangen.

BELANGRIJKSTE AANNAMES EN SCHATTINGEN BIJ DE BEPALINGEN VAN DE VERPLICHTINGEN GERELATEERD AAN VERZEKERINGSCONTRACTEN

De waardering van Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten is een inherent onzeker proces dat aannames omvat voor wijzigingen in wetgeving, sociale, economische en demografische trends, inflatie, rendementen, gedrag van de polishouder en andere factoren. In het bijzonder vallen onder de aannames met betrekking tot deze aspecten rentetarieven, sterftcijfers en trends hierin en aannames die in de toereikendheidstoets worden gebruikt. Waar mogelijk maakt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. gebruik van waarneembare marktvariabelen en modellen/technieken die algemeen worden gebruikt in de markt. Niet in de marktwaarneembare aannames zijn gebaseerd op een combinatie van de ervaringen binnen Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en benchmarks vanuit de markt, zoals verstrekt door de afdeling statistiek van het Verbond van Verzekeraars, het Actuarieel Genootschap en vergelijkbare instellingen in Europa. De toepassing van verschillende aannames bij deze evaluatie kan effect hebben op de Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten en de Netto lasten uit verzekeringscontracten.

De disconteringsvoet die is gebruikt om de voorzieningen te bepalen voor levensverzekeringen waarvan de waardering van de kasstromen is gebaseerd op vaste aannames heeft een bandbreedte tussen 3% en 4%. Voorzieningen voor levensverzekeringen waarvan de kasstromen zijn verdisconteerd op basis van marktrente zijn gebaseerd op de Euro Swap Curve, inclusief een illiquiditeitspremie afhankelijk van de winstdelingskenmerken van het verzekeringscontract, die is geëxtrapoleerd door middel van een Ultimate Forward Rate (UFR, ultimo 2018 4,05%, ultimo 2017: 4,2%). De UFR wordt gebruikt om de risicovrije disconteringsvoet na de 'Last Liquid Point (LLP)' in de euroswapmarkt te bepalen en is gebaseerd op een langetermijnevenwichtswaarde van historische gegevens.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beoordeelt de toereikendheid van de verzekeringsverplichtingen en daaraan gerelateerde activa op elke rapportagemoment (zie Waarderingsgrondslagen van Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten). Voor het beoordelen van de toereikendheid worden actuele schattingen betrokken van alle contractuele kasstromen van de verzekeringsverplichtingen, waarbij deze contant worden gemaakt. De gehanteerde curve is gebaseerd op de Euro Swap Curve, inclusief een aanpassing voor kredietrisico, een landen-opslag en een opslag voor illiquiditeit, geëxtrapoleerd met een UFR. Deze UFR is gelijk aan de UFR zoals gehanteerd voor de Solvency II berekening op hetzelfde rapportagemoment (ultimo 2018: 4,05%, ultimo 2017: 4,2%). Bij het bepalen van de toereikendheid maakt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. gebruik van de meest recente sterftetafels, aangepast aan het specifieke karakter en samenstelling van het verzekeringsbestand van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

In de Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringen is ook rekening gehouden met het effect van minimumgaranties die in bepaalde verzekeringscontracten zijn opgenomen. De waardering van deze garanties is afhankelijk van het verschil tussen het potentiële minimumbedrag aan uit te keren vergoedingen en de opgebouwde waarde, het verwachte sterftcijfer en de afkooptarieven. Bij het bepalen van het potentiële minimumbedrag aan uit te keren vergoedingen worden ook aannames gebruikt over inflatie, rendementen, gedrag van de polishouder en ziekte- en sterftcijfers. De toepassing van verschillende aannames bij deze factoren kan effect hebben op de Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringen en Netto lasten uit verzekeringscontracten.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN VAN VERPLICHTINGEN GERELATEERD AAN VERZEKERINGSCONTRACTEN

Algemene waarderingsprincipes

Verzekeringscontracten worden gedefinieerd als contracten die een significant verzekeringsrisico overdragen. Er is sprake van een verzekeringsrisico als er een scenario bestaat met commerciële betekenis waarbij er op basis van een verzekerde gebeurtenis, aanvullende betalingen moeten worden gedaan. Het verzekeringsrisico wordt als significant aangemerkt als er tussen betaling in geval van het optreden van een verzekerde gebeurtenis en betaling bij het uitblijven van de gebeurtenis, een verschil van minimaal 10% is. Opties, garanties en derivaten inbegrepen in een verzekeringscontract die zelfstandig geen verzekeringsrisico bevatten en niet nauw zijn verbonden aan het onderliggend verzekeringscontract worden apart opgenomen als derivaat. Opties en garanties die nauw zijn verbonden aan het verzekeringscontract worden in de berekening van de verzekeringsverplichtingen meegenomen.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beoordeelt de toereikendheid van de verzekeringsverplichtingen en daaraan gerelateerde activa (overlopende acquisitiekosten, zie toelichting 13 Vorderingen en overlopende activa inzake de vorderingen in overlopende activa) op elke rapportagemoment en vaker indien noodzakelijk. In de toetsing worden actuele schattingen betrokken van alle contractuele kasstromen van de verzekeringsverplichtingen, inclusief de verwachte bedrijfskosten, garanties en opties. Als uit de toetsing blijkt dat de verzekeringsverplichtingen niet toereikend zijn, wordt eerst de overlopende acquisitiekosten verlaagd ten laste van de winst- en verliesrekening. Elk resterend tekort wordt vervolgens gecompenseerd door het verhogen van de gerelateerde verzekeringsverplichtingen.

Winstdeling en kortingen voor polishouders

Een voorziening is opgenomen voor iedere winstdeling waartoe polishouders of begunstigen gerechtigd zijn. Verworven rechten die nog niet zijn bijgeschreven op rekening van een polishouder worden hierbij opgeteld. De voorziening bestaat uit bedragen die conform de relevante wet- of regelgeving of contractuele bepalingen worden toegewezen aan de polishouders. De voorziening voor winstdeling en kortingen voor polishouders omvat ook bedragen die voortkomen uit de waardering van bepaalde vastrentende beleggingen tegen reële waarde en derivaten die worden gehouden om het renterisico inherent aan de gerelateerde verzekeringsverplichtingen, te beperken. (On-)gerealiseerde winsten en verliezen die samenhangen met de waardering van deze beleggingen worden overgeboekt naar Winstdeling en kortingen voor polishouders. Dit onderdeel van Winstdeling en kortingen voor polishouders mag niet negatief zijn.

Voorzieningen voor levensverzekering

Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten voor traditionele levensverzekeringscontracten worden vastgesteld met behulp van een netto premie methode en gebaseerd op de actuariële en economische aannames (bijvoorbeeld ziekte-, sterfte- en rentepercentages). Er worden verschillende waarderingsgrondslagen gebruikt om de levensverzekeringsverplichtingen te waarderen, waarbij de waarderingsgrondslag is afgestemd op de waardering van de gerelateerde (financiële) activa, het specifieke karakter van de verzekeringsportefeuilles, winstdeling en besloten opties.

- Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten gewaardeerd tegen de reële waarde. Alle gebruikte aannames zijn gebaseerd op actuele aannames en actuele rentepercentages. Mutaties in de reële waarde van de verzekeringsverplichtingen worden opgenomen in de Winst- en verliesrekening. De gerelateerde financiële beleggingen worden geclassificeerd als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening'.
- Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten waarvan de kasstromen zijn gebaseerd op vaste ('locked') aannames en contant zijn gemaakt op basis van actuele rentepercentages dan wel op basis van het (verwachte) marktrendement van gerelateerde financiële beleggingen. Mutaties in de waarde van deze verzekeringsverplichtingen worden opgenomen in de Winst- en verliesrekening. De gerelateerde financiële beleggingen worden geclassificeerd als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening'.
- Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten waarvan de kasstromen zijn gebaseerd op vaste ('locked') aannames en contant worden gemaakt tegen vaste disconteringsvoeten (veelal 3% of 4% afhankelijk van de ingangsdatum van het contract). Voor de levensverzekeringsbranche wordt voor deze verzekeringscontracten een voorziening Winstdeling en kortingen voor polishouders aangehouden als onderdeel van de verzekeringsverplichtingen. Dotatie aan deze voorziening vindt plaats door overboeking van waardeveranderingen van beleggingen die worden aangehouden om de renterisico's uit hoofde van deze verzekeringsverplichtingen af te dekken. De overboekingen vanuit de beleggingen aan Winstdeling en kortingen voor polishouders worden als volgt verantwoord.

- o ongerealiseerde herwaarderingen op gerelateerde rentederivaten via de winst- en verliesrekening;
- o gerealiseerde herwaardering op gerelateerde vastrentende waarden via het vermogen;
- o ongerealiseerde herwaardering op gerelateerde vastrentende waarden via de winst- en verliesrekening.

De vrijval uit Winstdeling en kortingen voor polishouders wordt bepaald als het verschil tussen de directe beleggingsopbrengsten van de gerelateerde vastrentende waarden en de benodigde interest voor de verzekeringsverplichtingen rekening houdend met een marge. De overboeking van de (on-)gerealiseerde waardeveranderingen op gerelateerde beleggingen aan Winstdeling en kortingen polishouders vindt niet langer plaats wanneer Winstdeling en kortingen voor polishouders negatief wordt. Indien Winstdeling en kortingen voor polishouders naderhand weer positief wordt (door positieve waardeveranderingen van gerelateerde beleggingen) worden de eerder genoemde overboekingen naar Winstdeling en kortingen voor polishouders weer voortgezet.

- De voorziening voor niet-verdiende premies, de voorziening voor premietekorten en lopende risico's en de voorziening voor te betalen uitkeringen zijn inbegrepen in de voorziening voor levensverzekeringen.

Nog af te schrijven rentestandkortingen

De nog af te schrijven rentestandkortingen in de Nederlandse levensverzekeringsbranche worden gesaldeerd met de voorziening voor levensverzekeringsverplichtingen. Deze kortingen worden in enig jaar toegekend op periodieke of eenmalige premies voor pensioen- en levensverzekeringen, gebaseerd op de verwachting dat de gerealiseerde beleggingsrendementen hoger zullen zijn dan de disconteringsvoet die is toegepast in de prijsstelling van de polissen. De kortingen worden afgeschreven over een periode van 10 jaar op basis van jaarlijks stijgende bedragen, in overeenstemming met de verwachte realisatie van de rentemarge.

Verzekeringsverplichtingen waarbij polishouders het beleggingsrisico dragen

Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten voor beleggingsverzekeringen en overige verzekeringscontracten waarbij de polishouder het beleggingsrisico draagt worden verantwoord tegen de waarde van de gerelateerde beleggingen. De Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten voor contracten met gesepareerde beleggingen worden doorgaans berekend op basis van de contractuele bepalingen voor het verzekeringscontract. In geval van een overschot van deze gesepareerde beleggingen worden de bedragen opgenomen onder Financiële verplichtingen - *Overige schulden*.

Aandeel herverzekeraars in verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten

Uitgaande herverzekeringpremies en de van herverzekeraars te ontvangen aandelen in verrichte uitkeringen worden in mindering gebracht op de desbetreffende opbrengsten- en kostenrekeningen. De bedragen die verhaald kunnen worden op herverzekeraars worden geschat op een wijze die consistent is met de bepaling van verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten verbonden aan het herverzekerde risico. Een bijzondere waardevermindering wordt verantwoord als objectief kan worden aangetoond dat als gevolg van een opgetreden gebeurtenis Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. niet alle bedragen ontvangt die haar contractueel toekomen en als dit bedrag betrouwbaar kan worden vastgesteld. Op deze wijze worden de opbrengsten en kosten met betrekking tot de herverzekeringsovereenkomsten consistent verantwoord in overeenstemming met het onderliggende risico van de herverzekerde bedrijfsactiviteiten.

7. REËLE WAARDE HIËRARCHIE

Reële waarde hiërarchie en reële waarde bepaling

Deze toelichting geeft een analyse van activa en verplichtingen die na eerste opname worden gewaardeerd tegen reële waarde. Deze activa en verplichtingen worden ingedeeld in drie categorieën op basis van het belang van de gebruikte inputs om de reële waarde te bepalen (reële waarde hiërarchie). De hiërarchie bestaat uit de volgende categorieën:

- Categorie 1: Genoteerde prijzen (niet-gecorrigeerd) op actieve markten voor identieke activa of schulden.
- Categorie 2: Waarderingstechnieken op basis van waarneembare inputs, hetzij direct (dat wil zeggen als prijzen), hetzij indirect (afgeleid van prijzen). Deze categorie heeft betrekking op activa en verplichtingen die worden gewaardeerd op basis van genoteerde prijzen op actieve markten voor vergelijkbare activa en verplichtingen, genoteerde prijzen voor identieke of vergelijkbare activa en verplichtingen op minder actieve markten of waarderingstechnieken waar alle belangrijke inputs direct of indirect waarneembaar zijn vanuit de marktgegevens.
- Categorie 3: Waarderingstechnieken gebaseerd op belangrijke niet-waarneembare inputs. Deze categorie omvat alle activa en verplichtingen waarvoor de waarderingstechniek inputs omvat die niet zijn gebaseerd op waarneembare gegevens en waarbij de niet-waarneembare inputs een belangrijk effect hebben op de waardering van de activa en verplichtingen, zoals beleggingen in vastgoed, durfkapitaal en private equity, consumptieve kredieten en hypothecaire leningen.

Liquide middelen worden geclassificeerd als categorie 1 wanneer hierop geen restricties van toepassing zijn. Commercial papers, onderdeel van deposito's bij kredietinstellingen, worden geclassificeerd als categorie 1 vanwege het feit dat deze worden verhandeld op geldmarkten. Overige deposito's bij kredietinstellingen worden over het algemeen geclassificeerd als categorie 2 doordat deze niet worden verhandeld en hierop restricties van toepassing zijn.

ACTIVA EN VERPLICHTINGEN GEWAARDEERD TEGEN REËLE WAARDE OP TERUGKERENDE EN INCIDENTELE BASIS PER 31 DECEMBER 2018

				(€ MILJOEN)
	CATEGORIE 1	CATEGORIE 2	CATEGORIE 3	TOTAAL 31 DECEMBER 2018
Activa				
Terugkerende reële waardebepaling				
Vastgoedbeleggingen			1.065	1.065
<i>Beleggingen</i>				
Aandelen en soortgelijke beleggingen	3.783	1.531	590	5.904
Vastrentende beleggingen	19.142	2.363	6.812	28.317
Derivaten	13	3.367		3.380
Overige financiële beleggingen	465	7.879		8.344
Liquide middelen	494			494
Totaal activa gewaardeerd tegen reële waarde op een terugkerende basis	23.897	15.140	8.467	47.504
Totaal activa gewaardeerd tegen reële waarde op een incidentele basis				
Verplichtingen				
Terugkerende reële waardebepaling				
<i>Financiële verplichtingen</i>				
Leningen en opgenomen gelden		2		2
Derivaten	52	165		217
Totaal verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde op een terugkerende basis	52	167		219

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

ACTIVA EN VERPLICHTINGEN GEWAARDEERD TEGEN REËLE WAARDE OP TERUGKERENDE EN INCIDENTELE BASIS PER 31 DECEMBER 2017

(€ MILJOEN)

	CATEGORIE 1	CATEGORIE 2	CATEGORIE 3	TOTAAL 31 DECEMBER 2017
Activa				
Terugkerende reële waardebeoordeling				
Vastgoedbeleggingen			1.061	1.061
<i>Beleggingen</i>				
Aandelen en soortgelijke beleggingen	4.432	1.743	635	6.810
Vastrentende beleggingen	18.742	2.715	6.666	28.123
Derivaten	8	3.248		3.256
Overige financiële beleggingen	443	8.329		8.772
Liquide middelen	684			684
Totaal activa gewaardeerd tegen reële waarde op een terugkerende basis	24.309	16.035	8.362	48.706
Totaal activa gewaardeerd tegen reële waarde op incidentele basis				
Verplichtingen				
Terugkerende reële waardebeoordeling				
<i>Financiële verplichtingen</i>				
Leningen en opgenomen gelden		4		4
Derivaten	1	154		155
Totaal verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde op een terugkerende basis	1	158		159

Belangrijkste wijzigingen in de reële waarde hiërarchie in 2018

Ieder rapportagemoment beoordeelt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de classificatie van activa en verplichtingen die zijn gewaardeerd tegen de reële waarde. Voor de bepaling van de classificatie in de reële waarde hiërarchie is een belangrijke mate van inschatting vereist, bijvoorbeeld het belang van (niet-)waarneembare inputs die worden gebruikt voor het bepalen van de reële waarde of met betrekking tot de marktactiviteit. Bij inactieve markten is een beoordeling vereist van de waarderingstechnieken die worden gebruikt om de reële waarde te bepalen, evenals van de interpretatie van de categorie van de (markt)gegevens die wordt gebruikt. De uitkomst van het classificatieproces kan daardoor verschillen per boekjaar. Het beleid van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is om de categorie binnen de reële waarde hiërarchie ieder boekjaar te bepalen en overboekingen naar en van de categorieën binnen de reële waarde hiërarchie aan het begin van het boekjaar in de balans te verantwoorden. In 2018 zijn geen omvangrijke wijzigingen aangebracht in de categorisering.

VERLOOPOVERZICHT VAN CATEGORIE 3 ACTIVA EN VERPLICHTINGEN GEWAARDEERD TEGEN REËLE WAARDE OP EEN TERUGKERENDE BASIS 2018

(€ MILJOEN)

	VASTGOED- BELEGGINGEN	AANDELEN EN SOORTGELIJKE BELEGGINGEN	VASTRENTENDE BELEGGINGEN	ACTIVA TOTAAL 2018
Balans per 1 januari	1.061	635	6.666	8.362
Investerings- en verstrekte leningen	17	19	637	673
Desinvesteringen en verkopen	-119	-87	-459	-665
Mutaties in de reële waarde opgenomen in de Winst- en verliesrekening	106	-3	-13	90
Mutaties in de reële waarde opgenomen in Overig totaalresultaat		25	-19	6
Mutaties in de reële waarde hiërarchie (naar categorie 3)		1		1
Balans per 31 december	1.065	590	6.812	8.467

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

VERLOOPOVERZICHT VAN CATEGORIE 3 ACTIVA EN VERPLICHTINGEN GEWAARDEERD TEGEN REËLE WAARDE OP EEN TERUGKERENDE BASIS 2017				(€ MILJOEN)
	VASTGOED-BELEGGINGEN	AANDELEN EN SOORTGELIJKE BELEGGINGEN	VASTRENTENDE BELEGGINGEN	ACTIVA TOTAAL 2017
Balans per 1 januari	1.049	788	5.512	7.349
Investerings en verstrekte leningen	4	26	1.457	1.487
Desinvesteringen en verkopen	-58	-209	-343	-610
Mutaties in de reële waarde opgenomen in de Winst- en verliesrekening	66	-1	-16	49
Mutaties in de reële waarde opgenomen in Overig totaalresultaat		31	54	85
Mutaties als gevolg van herrubricering binnen de reële waarde hiërarchie			2	2
Balans per 31 december	1.061	635	6.666	8.362

BELANGRIJKE NIET-WAARNEEMBARE INPUTS VOOR ALS CATEGORIE 3 GECLASSIFICEERDE ACTIVA EN VERPLICHTINGEN GEWAARDEERD TEGEN REËLE WAARDE

BESCHRIJVING	REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2018 IN MILJOENEN	GEBRUIKTE WAARDERINGS-TECHNIEK	NIET WAAR-NEEMBARE INPUTS	RANGE (GEWOGEN GEMIDDELDE)	RELATIE VAN NIET-WAARNEEMBARE INPUTS MET REËLE WAARDE
Vastgoedbeleggingen	1.065	Huurwaarde-kapitalisatie-methode	Bruto aanvangs-rendement	3.5 - 21.9 (6.9) (%)	Toename leidt tot waardedaling
<i>Beleggingen</i>					
Aandelen en soortgelijke beleggingen	590	Netto Vermogens-waarde	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Vastrentende beleggingen voor eigen rekening	6.812	Contant gemaakte kasstromen	Totale spread	124 - 301 (bp)	Een toename heeft geen direct effect op de Winst- en verliesrekening of het Totaal eigen vermogen, maar wordt overgeboekt naar het Fonds voor toekomstige winstdeling middels een rechtstreekse vermogensboeking.

BESCHRIJVING	REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2017 IN MILJOENEN	GEBRUIKTE WAARDERINGS-TECHNIEK	NIET WAAR-NEEMBARE INPUTS	RANGE (GEWOGEN GEMIDDELDE)	RELATIE VAN NIET-WAARNEEMBARE INPUTS MET REËLE WAARDE
Vastgoedbeleggingen	1.061	Huurwaarde-kapitalisatie-methode	Bruto aanvangs-rendement	3.4 - 21.7 (7.5) (%)	Toename leidt tot waardedaling
<i>Beleggingen</i>					
Aandelen en soortgelijke beleggingen	635	Netto Vermogens-waarde	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Vastrentende beleggingen voor eigen rekening	6.666	Contant gemaakte kasstromen	Totale spread	135 - 345 (bp)	Een toename heeft geen direct effect op de Winst- en verliesrekening of het Totaal eigen vermogen, maar wordt overgeboekt naar het Fonds voor toekomstige winstdeling middels een rechtstreekse vermogensboeking.

Aandelen en soortgelijke beleggingen bestaan voornamelijk uit beleggingen in private equity, ter waarde van €225 miljoen (31 december 2017: €237 miljoen), vastgoedfondsen ter hoogte van €193 miljoen (31 december 2017: €194 miljoen) en Infrastructuur fondsen ter hoogte van €129 miljoen (31 december 2017: €153 miljoen). De private equity beleggingen hebben een hoge diversificatie wat betreft sector, geografische regio en type belegging. Omdat voor het grootste deel van deze investeringen de reële waarde van deze beleggingen wordt bepaald met behulp van de intrinsieke waarde (netto vermogenswaarde) zoals gerapporteerd door de fondsbeheerder of de beherend vennoot, is er geen belangrijke niet-waarneembare input of combinatie van inputs die kan worden gebruikt om een gevoeligheidsanalyse uit te voeren voor deze portefeuille.

GEBRUIKTE WAARDERINGSTECHNIKEN EN WAARDERINGSPROCESSEN BINNEN ACHMEA PENSIOEN- EN LEVENSVERZEKERINGEN N.V. VOOR CATEGORIE 2 EN 3 WAARDERINGEN.

Afhankelijk van de specifieke activa en verplichtingen heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. waarderingsrichtlijnen en -procedures opgesteld voor het bepalen van de reële waarde. Voor elk type activa of verplichting wordt hieronder een samenvatting gegeven van het waarderingsproces, een beschrijving van de gebruikte techniek en de relevante inputs.

Vastgoedbeleggingen

Onder vastgoedbeleggingen vallen commercieel vastgoed en woningen. De reële waarde wordt gebaseerd op prijzen in een actieve markt, indien nodig aangepast voor verschillen in aard, locatie of conditie van het specifieke actief. Al het vastgoed wordt elk kwartaal getaxeerd. De waarderings

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

worden uitgevoerd door externe onafhankelijke erkende taxateurs met relevante professionele kwalificaties. Alle waarderingen worden uitgevoerd volgens in de branche gebruikelijke waarderingsrichtlijnen.

De categorie 3 vastgoedbeleggingen binnen Beleggingen bevinden zich in Nederland. De reële waarde van deze vastgoedbeleggingen wordt bepaald aan de hand van de inkomstenkapitalisatie-methode en daarnaast getoetst op basis van de Discounted Cash Flow (DCF)-methode. Volgens de inkomstenkapitalisatie methode wordt de reële waarde van een object geschat op basis van de genormaliseerde huuropbrengsten gedeeld door het geactualiseerde rendementspercentage voor het vastgoedobject (het marktrendement). Voor het verschil tussen bruto en netto huuropbrengsten gelden dezelfde kostencategorieën als bij de Discounted Cash Flow (DCF)-methode, behalve dat bepaalde kosten niet aan de periode van de kasstroom worden toegerekend, maar de gemiddelde kosten over de looptijd van de huurovereenkomst in de genormaliseerde huuropbrengsten worden meegenomen.

In het geval van de DCF-methode wordt de reële waarde van de vastgoedbeleggingen bepaald op basis van schattingen van toekomstige kasstromen, gebruik makend van een disconteringsvoet die de huidige marktonzekerheden weergeeft van de waarde en tijdstip van de kasstromen. Transacties van verkocht vastgoed in Nederland kunnen niet (eenvoudig) worden vergeleken door het gebrek aan openbaar beschikbare informatie. Hierdoor heeft de waardering van een vastgoedbelegging een hogere mate van onzekerheid in vergelijking tot een actievare marktsituatie waar vergelijkbare, actuele, transacties worden gebruikt om het waarderingsproces te valideren. De aannames bij de toepassing van de genoemde waarderingsmethoden worden ondersteund door huur- en andere relevante overeenkomsten en door externe bewijzen zoals recente en verwachte algemene economische trends en huidige huurprijzen in de markt voor vergelijkbare panden in dezelfde regio en conditie. Reguliere kosten en verplichtingen met betrekking tot vastgoedbeleggingen zoals leegstand, huurvrije periodes, onderhoud en reparatie, evenals eventuele verplichtingen die de realiseerbaarheid van de inkomsten en opbrengsten bij verkoop van het vastgoed beperken, zijn meegewogen in de DCF-methode. Huurverhogingsstarieven zijn gebaseerd op algemene economische trends waarbij rekening is gehouden met de specifieke kenmerken van het vastgoed dat wordt gewaardeerd. Bij de DCF-methode worden prognoses voor de kasstromen voor ten minste 10 jaar gemaakt. De gebruikte disconteringsvoet is afhankelijk van zowel het type vastgoed dat wordt gewaardeerd (dat wil zeggen commercieel vastgoed en woningen) als van de specifieke kenmerken van het vastgoed dat wordt gewaardeerd. Vanwege de karakteristieken van de inputs voor beide waarderingsmethoden worden alle vastgoedbeleggingen in Nederland geclassificeerd als categorie 3.

Beleggingen - Aandelen en soortgelijke beleggingen

Voor zover beschikbaar maakt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. gebruik van genoteerde marktprijzen op actieve markten om de reële waarde te bepalen van aandelen en soortgelijke beleggingen. De reële waarde van beleggingen die worden gehouden in niet-genoteerde beleggingsfondsen wordt bepaald door het management waarbij informatie die door de fondsbeheerders wordt verstrekt, wordt meegewogen. Indien er geen marktprijzen beschikbaar zijn, worden interne modellen gebruikt om de reële waarde te bepalen.

De als categorie 2 geclassificeerde Aandelen en soortgelijke beleggingen zijn hoofdzakelijk Beleggingen voor rekening en risico van polishouders, die voornamelijk bestaan uit beleggingen in unit-linked fondsen. Beleggingen voor rekening en risico van polishouders zijn beleggingen die betrekking hebben op verzekeringscontracten waarbij de polishouder beleggingsrisico's draagt. Deze beleggingen worden geclassificeerd als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening'. De reële waarde van de beleggingen in unit-linked fondsen is Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.'s aandeel in de Netto vermogenswaarde van deze fondsen. Deze unit-linked fondsen beleggen voornamelijk in genoteerde effecten en daarmee is de netto vermogenswaarde van het fonds afgeleid van waarneembare input (onder andere genoteerde prijzen voor deze effecten in actieve markten).

De resterende als categorie 2 geclassificeerde Aandelen en soortgelijke beleggingen bestaan uit commodityfondsen (grondstoffenfondsen) en vastgoedfondsen. De reële waarde van commodityfondsen, geclassificeerd als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening' vertegenwoordigt een geschat te ontvangen bedrag van of te betalen bedrag aan een derde partij bij de afwikkeling van deze instrumenten. Deze instrumenten worden gewaardeerd door de broker gebruikmakend van marktprijzen indien beschikbaar. De reële waarde van vastgoedfondsen, geclassificeerd als 'Beschikbaar voor verkoop', vertegenwoordigt de netto vermogenswaarde van fondsen die worden beheerd door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beoordeelt de reële waarden en voert analytische procedures en trendanalyses uit om ervoor te zorgen dat de reële waarden juist zijn.

De als categorie 3 geclassificeerde Aandelen en soortgelijke beleggingen bestaan uit private equity en alternatieve beleggingen die hoofdzakelijk zijn geclassificeerd als beleggingen 'Beschikbaar voor verkoop'. De private equity-beleggingsportefeuille bestaat hoofdzakelijk uit beleggingen met een hoge diversificatie wat betreft sector, geografische regio en type belegging. De alternatieve beleggingsportefeuille, geclassificeerd als 'Beschikbaar voor verkoop', bestaat hoofdzakelijk uit beleggingen met betrekking tot infrastructuur. De reële waarde van deze portefeuilles wordt bepaald op basis van de netto vermogenswaarde, zoals gerapporteerd door de fondsbeheerder of general partner. Dit wordt beschouwd als de beste benadering voor reële waarde van de belegging. Als er een correctie moet worden aangebracht in de gerapporteerde netto vermogenswaarde, komt dit tot uitdrukking in de reële waarde. Een deel van de private equity-beleggingsportefeuille heeft betrekking op het durfkapitaal van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en wordt geclassificeerd als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening'. De waarderingsmodellen zijn gebaseerd op modellen die worden aanbevolen in de International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines (IPEV-waarderingsrichtlijnen). Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beoordeelt de waarderingen en voert analytische procedures en trendanalyses uit om ervoor te zorgen dat de reële waarden plausibel zijn.

Beleggingen - Vastrentende beleggingen

In de regel wordt de reële waarde van deze vastrentende beleggingen door middel van een netto contante waarde-methode bepaald op basis van geschatte toekomstige kasstromen, waarbij rekening wordt gehouden met actuele rentevoeten die van toepassing zijn op financiële instrumenten die vergelijkbaar zijn qua rendement-, kredietkwaliteit- en looptijdkenmerken.

De als categorie 2 geclassificeerde Obligaties en overige vastrentende beleggingen hebben hoofdzakelijk betrekking op het obligatiedeel van een converteerbare obligatie. Het gerelateerde derivatendeel van het instrument wordt gepresenteerd als onderdeel van derivaten. In het algemeen is de converteerbare obligatie genoteerd en de waarde van het instrument is daardoor op de markt waarneembaar. Voor het aparte obligatiedeel is dit echter niet het geval. De reële waarde wordt geschat aan de hand van de waardering van een vergelijkbare obligatie met dezelfde kenmerken, of

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

wanneer die niet beschikbaar is, op basis van geschatte toekomstige kasstromen, waarbij rekening wordt gehouden met actuele rentevoeten die van toepassing zijn op financiële instrumenten die vergelijkbaar zijn qua rendement-, kredietkwaliteit- en looptijdkenmerken.

De als categorie 2 geclassificeerde Leningen en hypotheekleningen bestaan hoofdzakelijk uit investeringskredieten. De reële waarde van deze investeringskredieten wordt door middel van een netto contante waarde-methode bepaald op basis van een intern berekend rendement waarbij rekening wordt gehouden met actuele rentevoeten die van toepassing zijn op financiële instrumenten die vergelijkbaar zijn qua rendement-, kredietkwaliteit- en looptijdkenmerken.

De als categorie 3 geclassificeerde Leningen en hypotheekleningen bestaan hoofdzakelijk uit hypothecaire leningen. De reële waarde van deze hypotheekleningen wordt bepaald aan de hand van waarderingmodellen die zijn gebaseerd op de contant gemaakte waarde van geschatte toekomstige kasstromen, gebruik makend van actuele rentevoeten. De rentevoet is gebaseerd op de tarieven in de consumentenmarkt aangepast met een totale spread voor het prijsrisico tijdens de offerte periode. Een deel van de aannames die zijn gebruikt bij het bepalen van de reële waarde zijn niet-waarneembaar. De uit het tariefmodel afgeleide reële waarde wordt opnieuw afgezet tegen marktinformatie die is afgeleid van recente markttransacties voor vergelijkbare hypotheekleningen (voor zover beschikbaar) en/of interne prijzen gebruikt bij de uitgifte van hypothecaire leningen.

De als categorie 2 geclassificeerde Deposito's bij kredietinstellingen bestaan uit korte termijn deposito's bij banken met een vaste looptijd. Deze deposito's zijn niet verhandelbaar en er zijn restricties vanwege de vaste looptijd. De reële waarde van deze deposito's is in het algemeen gelijk aan de nominale waarde waarbij rekening is gehouden met de tijdswaarde van geld, voor zover materieel.

De als categorie 2 geclassificeerde Liquide middelen en overige financiële beleggingen bestaan voornamelijk uit spaarrekeningen, onderdeel van Beleggingen voor rekening en risico van polishouders. De reële waarde wordt door middel van een netto contante waarde-methode bepaald op basis van geschatte toekomstige kasstromen gedurende de rentevaste periode, waarbij rekening wordt gehouden met actuele rentevoeten die van toepassing zijn op financiële instrumenten met vergelijkbare rendement-, kredietkwaliteit- en looptijdkenmerken.

Beleggingen - Derivaten (activa en verplichtingen)

De als categorie 2 geclassificeerde derivaten bestaan uit rentederivaten (inclusief swaptions), valutaderivaten en aandelenderivaten. Wanneer er geen genoteerde marktprijzen beschikbaar zijn, wordt gebruikgemaakt van andere waarderingstechnieken zoals een optiewaarderingmodel of stochastische modellering. De waardering wordt uitgevoerd door een dataleverancier. In de waarderingstechnieken worden alle factoren meegenomen die een marktpartij zou afwegen en worden, voor zover beschikbaar, gebaseerd op waarneembare marktgegevens. De reële waarde van rentederivaten (inclusief swaptions), aandelenderivaten en valutaderivaten vertegenwoordigt een te ontvangen of een aan een derde partij te betalen geschat bedrag op moment van afwikkeling van deze instrumenten. Deze derivaten worden gewaardeerd aan de hand van direct waarneembare prijzen van op de beurs verhandelde derivaten of externe pricing bureaus of, wanneer die niet beschikbaar zijn, met behulp van waarderingmodellen gebaseerd op de netto contante waarde-methode bepaald op basis van de geschatte toekomstige kasstromen. De waarderingmodellen die worden gebruikt zijn waarderingmodellen die standaard zijn in de branche (zoals het Black-Scholes-model) en maken gebruik van actuele marktgegevens. De marktgegevens voor rentederivaten en cross currency rentederivaten bestaan voornamelijk uit de swap curve van de gerelateerde renteperiode en valuta, waar nodig aangepast voor contractuele vergoedingen en marge (indien onderdeel van de contractuele kasstromen van het derivaat). In de regel beperkt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. het tegenpartijrisico bij derivatencontracten door waar mogelijk zekerheden in contracten op te nemen.

Beleggingen - Overige financiële beleggingen

De als categorie 2 geclassificeerde Overige financiële beleggingen bestaan voornamelijk uit spaarrekeningen, onderdeel van Beleggingen voor rekening en risico van polishouders. De reële waarde wordt door middel van een netto contante waarde-methode bepaald op basis van geschatte toekomstige kasstromen gedurende de rentevaste periode, rekening houdend met actuele rentevoeten en de tegenpartijkredietopslag in de disconteringscurve die gebaseerd is op het risico op oninbaarheid van gelijksoortige financiële instrumenten uitgegeven door de partij waar de spaarrekening wordt aangehouden.

Financiële verplichtingen - Leningen en opgenomen gelden

De als categorie 2 geclassificeerde Leningen en opgenomen gelden betreffen leningen in verband met waardeoverdrachten. De reële waarde van deze leningen wordt bepaald door middel van waarderingmodellen waarbij de contractuele toekomstige kasstromen contant worden gemaakt door middel van actuele rentevoeten op basis van de swapcurve inclusief een credit spread.

Mutaties in de reële waarde met betrekking tot Vastgoedbeleggingen en Aandelen en soortgelijke beleggingen opgenomen in de Winst- en verliesrekening worden gepresenteerd als onderdeel van Gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen; mutaties in de reële waarde met betrekking tot Vastrentende beleggingen opgenomen in de Winst- en verliesrekening worden gepresenteerd als onderdeel van Beleggingsopbrengsten. Mutaties in de reële waarde opgenomen in Overig totaalresultaat met betrekking tot Aandelen en soortgelijke beleggingen en Leningen en hypotheekleningen worden gepresenteerd als onderdeel van de Mutaties in de herwaarderingreserve. Mutaties als gevolg van herrubricering zijn reclassificaties tussen Vastgoedbeleggingen en Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik in verband met wijzigingen in het gebruik

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Onderstaande tabellen geven een overzicht van alle activa en verplichtingen die niet zijn gewaardeerd tegen de reële waarde, maar waarvan de reële waarde wordt toegelicht.

(€ MILJOEN)					
	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018	GENOTEERDE PRIJZEN OP ACTIEVE MARKTEN VOOR VERGELIJKBARE INSTRUMENTEN	BELANGRIJKE OVERIGE WAARNEEMBARE INPUTS	BELANGRIJKE NIET- WAARNEEMBARE INPUTS	REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2018
		CATEGORIE 1	CATEGORIE 2	CATEGORIE 3	TOTAAL
Activa					
Beleggingen					
Overige financiële beleggingen	1.915		2.130		2.130
Vorderingen en overlopende activa	246		246		246
Verplichtingen					
Financiële verplichtingen - Overige schulden	2.270		2.270		2.270

(€ MILJOEN)					
	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2017	GENOTEERDE PRIJZEN OP ACTIEVE MARKTEN VOOR VERGELIJKBARE INSTRUMENTEN	BELANGRIJKE OVERIGE WAARNEEMBARE INPUTS	BELANGRIJKE NIET- WAARNEEMBARE INPUTS	REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2017
		CATEGORIE 1	CATEGORIE 2	CATEGORIE 3	TOTAAL
Activa					
Beleggingen					
Overige financiële beleggingen	2.068		2.364		2.364
Vorderingen en overlopende activa	273		273		273
Verplichtingen					
Financiële Verplichtingen - Overige schulden	2.201		2.201		2.201

GEBRUIKTE WAARDERINGSTECHNIKEN EN WAARDERINGSPROCESSEN BINNEN ACHMEA PENSIOEN- EN LEVENSVERZEKERINGEN N.V. VOOR WAARDERINGEN VOOR CATEGORIE 2 EN 3

Afhankelijk van de specifieke activa en verplichtingen heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. waarderingsrichtlijnen en -procedures opgesteld voor het bepalen van de reële waarde. Voor elk type activa of schuld wordt een samenvatting gegeven van het waarderingsproces, een beschrijving van de gebruikte techniek en de relevante inputs.

Beleggingen - Vastrentende beleggingen

De als categorie 2 geclassificeerde Beleggingen bestaan hoofdzakelijk uit spaarrekeningen gerelateerd aan de lopende verzekeringspolissen gekoppeld aan hypotheek. De reële waarde wordt door middel van een netto contante waarde-methode bepaald op basis van geschatte toekomstige kasstromen gedurende de rentevaste periode rekening houdend met actuele rentevoeten en de tegenpartijkredietopslag in de disconteringscurve die gebaseerd is op het risico op oninbaarheid van gelijksoortige financiële instrumenten uitgegeven door de partij waar de spaarrekening wordt aangehouden.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden in het algemeen geclassificeerd als categorie 2 vanwege het feit dat de aanpassing op de reële waarde voor tegenpartijrisico te verwaarlozen is in vergelijking met de reële waarde van de nominale kasstromen van deze vorderingen. Indien aanpassing voor tegenpartijrisico niet te verwaarlozen is, worden deze activa geclassificeerd als categorie 3.

De als categorie 2 en 3 geclassificeerde Vorderingen bestaan hoofdzakelijk uit bedragen die op korte termijn te ontvangen zijn in verband met de reguliere bedrijfsactiviteiten van Achmea. Deze vorderingen worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs minus cumulatieve bijzondere waardeverminderingverliezen.

De reële waarde van deze vorderingen wordt bepaald op basis van de contant gemaakte waarde van de verwachte kasstromen, waarbij rekening wordt gehouden met verwachte kredietverliezen. De waarderingsmodellen zijn gebaseerd op actuele marktgegevens, zoals de Euro Swap Curve. Naast de swapcurve zijn er ook niet-waarneembare markt-inputs. De niet-waarneembare markt-inputs kunnen spreads bevatten die zijn besloten in de disconteringscurve. Voor vorderingen die naar verwachting binnen twaalf maanden na balansdatum worden ontvangen is de boekwaarde een redelijke schatting van de reële waarde.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Financiële verplichtingen

De reële waarde van de categorie 2 leningen wordt bepaald aan de hand van waarderingmodellen die zijn gebaseerd op de contant gemaakte waarde van geschatte toekomstige kasstromen. De waarderingmodellen zijn gebaseerd op actuele marktgegevens, zoals de Euro Swap Curve. Naast de swapcurve zijn er ook niet-waarneembare markt-inputs. De niet-waarneembare markt-inputs kunnen spreads bevatten die zijn besloten in de disconteringscurve.

Overige schulden, met uitzondering van schuld aan kredietinstellingen, worden geclassificeerd als categorie 2 vanwege het feit dat er geen actieve markt is voor deze financiële instrumenten. Schuld in contanten wordt geclassificeerd als categorie 1. De als categorie 2 geclassificeerde Overige schulden bestaan hoofdzakelijk uit rekeningen die op korte termijn verschuldigd zijn in verband met de reguliere bedrijfsactiviteiten van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Deze overige schulden worden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs. De reële waarde van deze schulden wordt bepaald op basis van de contant gemaakte waarde van de verwachte kasstromen. Voor Overige schulden die naar verwachting binnen twaalf maanden na balansdatum worden afgewikkeld is de boekwaarde een redelijke schatting van de reële waarde.

8. NETTO VERDIENDE PREMIES

	(€ MILJOEN)	
	2018	2017
Bruto verdiende premies leven	1.420	1.569
Herverzekeringspremies	-31	-32
Totaal netto verdiende premies	1.389	1.537

UITSPLITSING BRUTO VERDIENDE PREMIES

	(€ MILJOEN)	
	2018	2017
Koopsommen eigen rekening	369	400
Periodieke premies eigen rekening	443	509
Koopsommen verzekeringen waarbij polishouders het beleggingsrisico dragen	65	59
Periodieke premies verzekeringen waarbij polishouders het beleggingsrisico dragen	543	601
Totaal bruto verdiende premies	1.420	1.569

WAARDERINGSGRONDSLAGEN VAN NETTO VERDIENDE PREMIES

Bruto premies voor Levensverzekeringscontracten worden over het algemeen opgenomen in de Winst- en verliesrekening zodra deze verschuldigd zijn. Wanneer de premies worden verwerkt, wordt een verplichting voor toekomstige uitkeringen uit hoofde van verzekeringscontracten opgenomen, zodat de uitkeringen en kosten worden gematcht met de opbrengsten en ontvangsten die gedurende de looptijd van de contracten worden verantwoord.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

9. BELEGGINGSOPBRENGSTEN

(€ MILJOEN)								
	BELEGGINGEN MET WAARDE- VERANDERINGEN IN DE WINST- EN VERLIES REKENING ¹		BELEGGINGEN BESCHIKBAAR VOOR VERKOOP		BELEGGINGEN LENINGEN EN VORDERINGEN		TOTAAL	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Directe beleggingsopbrengsten								
Beleggingen voor eigen rekening	335	312	435	440	88	93	858	845
Beleggingen voor rekening en risico polishouders	277	286					277	286
Beleggingskosten								
Directe bedrijfskosten vastgoedbeleggingen	-5	-1	-28	-29			-33	-30
	-21	-20					-21	-20
Gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen op financiële activa en derivaten								
Beleggingen voor eigen rekening	203	-457	94	186			297	-271
Beleggingen voor rekening en risico polishouders	-763	943					-763	943
Bijzondere waardeverminderingen								
			-23	-10			-23	-10
Valutakoersverschillen²								
	-84	-236	48	-13			-36	-249
Totaal beleggingsopbrengsten	-58	827	526	574	88	93	556	1.494

^{1.} In de Beleggingen met waardeveranderingen door de Winst- en verliesrekening zijn tevens de beleggingsopbrengsten uit vastgoedbeleggingen opgenomen.

^{2.} De Valutakoersverschillen worden middels valutaderivaten voor een belangrijk deel afgedekt. De posities van de valutaderivaten zijn verwerkt onder de Beleggingen voor eigen rekening en de Beleggingen voor rekening en risico polishouders. Voor meer informatie omtrent deze afdekking zie Toelichting 23 Hedge accounting.

De opbrengsten uit de beleggingsportefeuille bedragen in 2018 €556 miljoen (2017: €1.494 miljoen). De lagere opbrengsten worden met name veroorzaakt door een daling van de (on)gerealiseerde waardemutaties van Beleggingen voor rekening en risico polishouders (€-1,7 miljard) als gevolg van de marktontwikkelingen. De afname van (on)gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen gewaardeerd 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening' voor rekening en risico polishouders is hoofdzakelijk toe te schrijven aan gedaalde aandelenkoersen. De aandelenkoersen laten in 2018 een daling zien, daarentegen was er in 2017 sprake van een stijging. Dit is met name zichtbaar binnen de Beleggingen voor rekening en risico polishouders. De toename van (on)gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen gewaardeerd 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening' voor eigen rekening is hoofdzakelijk toe te schrijven aan gedaalde rentes in 2018 ten opzichte van gestegen rentes in 2017.

Een totaal van €0,3 miljoen (2017: €0,7 miljoen) van de Directe bedrijfskosten vastgoedbeleggingen heeft betrekking op vastgoed dat geen huuropbrengsten heeft gegenereerd in 2018.

DIRECTE OPBRENGSTEN NAAR SOORT

(€ MILJOEN)						
	BELEGGINGEN EIGEN REKENING		BELEGGINGEN REKENING EN RISICO POLISHOUDERS		TOTAAL	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Dividenden	38	37	18	20	56	57
Huuropbrengsten	66	70			66	70
Rente	754	738	259	266	1.013	1.004
Totaal	858	845	277	286	1.135	1.131

Onder directe renteopbrengsten uit hoofde van beleggingen voor eigen rekening geassocieerd als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening' is mede begrepen opbrengsten uit hoofde van derivaten van €227 miljoen (2017: €202 miljoen).

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen die voortvloeien uit financiële activa die bij eerste opname zijn aangemerkt als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening' bedroegen voor de beleggingen eigen rekening €-2 miljoen (2017: €44 miljoen), beleggingen en voor rekening en risico polishouders €-734 miljoen (2017: €915 miljoen).

Een totaal van €204 miljoen (2017: €-94 miljoen) van de ongerealiseerde resultaten uit wijzigingen in de reële waarde heeft betrekking op beleggingen voor eigen rekening die zijn gewaardeerd gebruikmakend van een waarderingstechniek. Deze hebben hoofdzakelijk betrekking op vastgoedbeleggingen, niet-genoteerde derivaten en aandelen.

Bijzondere waardevermindingsverliezen op beleggingen geassocieerd als 'Aangehouden voor verkoop' bedroegen in 2018 €23 miljoen (2017: €10 miljoen). In 2018 zijn geen bijzondere waardevermindingsverliezen op beleggingen geassocieerd als 'Leningen en vorderingen' opgetreden (2017: nihil).

WAARDERINGSGRONDSLAGEN VAN BELEGGINGSOPBRENGSTEN

De waarderingsgrondslagen voor beleggingsopbrengsten hangen nauw samen met de grondslagen voor beleggingen. Zie hiervoor Toelichting 5 Beleggingen.

10. NETTO LASTEN UIT VERZEKERINGSCONTRACTEN

	(€ MILJOEN)			
	2018 BRUTO	2018 HERVERZEKERING	2017 BRUTO	2017 HERVERZEKERING
Leven				
Uitkeringen eigen rekening	1.774	56	1.861	74
Uitkeringen voor verzekeringen waarbij polishouders het beleggingsrisico dragen	1.411		1.661	
Mutaties in verzekeringsverplichtingen voor eigen rekening	-508	-45	-586	-64
Mutaties in verzekeringsverplichtingen waarbij polishouders het beleggingsrisico dragen	-1.174		162	
	1.503	11	3.098	10
Winstdeling en kortingen voor polishouders				
Afschrijving rentestandkortingen	7		9	
Uitdeling aan polishouders	-96		21	
Mutaties in de voorziening voor Winstdeling en kortingen voor polishouders voor gerealiseerde herwaardering van gerelateerde beleggingen in vastrentende waarden via het Vermogen	12		83	
Mutaties in de voorziening voor Winstdeling en kortingen voor polishouders voor (on)gerealiseerde herwaardering van gerelateerde beleggingen in vastrentende waarden en derivaten via de Winst- en verliesrekening	79		-613	
Mutaties in de voorziening voor Winstdeling en kortingen voor polishouders uit hoofde van toegekende winstdelingsrechten en overige mutaties	-34		-80	
	-32		-580	
Totaal netto lasten uit verzekeringscontracten	1.471	11	2.518	10

De waardeontwikkeling van rentederivaten die worden gebruikt ter afdekking van het renterisico van de verzekeringsverplichtingen wordt opgenomen als onderdeel van de Winstdeling en kortingen voor polishouders. Het gaat hierbij om de verplichtingen waarvan de kasstromen zijn gebaseerd en contant gemaakt op basis van vaste aannames.

WAARDERINGSGRONDSLAG NETTO LASTEN UIT VERZEKERINGSCONTRACTEN

De waarderingsgrondslagen voor Netto lasten uit verzekeringscontracten hangen nauw samen met de grondslagen van de Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten en Aandeel herverzekeraars in verzekeringsverplichtingen. Zie hiervoor Toelichting 6 Verplichtingen gerelateerd aan Verzekeringscontracten.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

OVERIGE TOELICHTINGEN BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING

11. GEASSOCIEERDE DEELNEMINGEN EN JOINT VENTURES

									(€ MILJOEN)	
NAAM VAN DE MAATSCHAPPIJ	LAND	BESCHRIJVING VAN BEDRIJFSACTIVITEITEN	DATUM VAN OVERNAME / INGANGSDATUM	% EIGENDOM 2018	% EIGENDOM 2017	NETTO VERMOGENS -WAARDE 2018	NETTO VERMOGENS -WAARDE 2018	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2017	
Sprint Invest B.V. (in liquidatie)	Nederland	Investerings-entiteit	1996	50,00%	50,00%					
Achmea Investment Management Green Bond Fund	Nederland	Beleggingspool	2018	66,67%		50		50		
								50		

Sprint Invest B.V. (in liquidatie) is een joint venture; de overige 50% wordt gehouden door Stichting Rabobank Pensioenfonds. De activa gehouden binnen de deelneming Sprint Invest B.V. bestond hoofdzakelijk uit een belang in Q-park. Dit belang is in 2017 verkocht, waarbij de verkoopopbrengst is uitgekeerd aan de aandeelhouders van Sprint Invest B.V. in de vorm van dividend. Sprint Invest B.V. is ontbonden per 14 december 2018. De liquidatie van Sprint Invest B.V. wordt naar verwachting in 2019 afgewikkeld.

Achmea Investment Management Green Bond Fund is een beleggingsfonds voor algemene rekening van Achmea groep. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft haar belang eind 2018 verkregen. Het betreft een aandeel in het betreffende fonds, dat op grond van IFRS 10 als deelneming gepresenteerd moet worden. Het overige belang wordt gehouden door Achmea Schadeverzekeringen N.V. Achmea Investment Management B.V. beheert het fonds en heeft de zeggenschap.

De boekwaarde van de geassocieerde deelnemingen en joint ventures wordt vastgesteld op basis van de (IFRS-) jaarrekening van hetzelfde boekjaar van die entiteiten (welke grondslagen voor waardering niet significant afwijken van de grondslagen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.) voor zover beschikbaar. Indien die niet beschikbaar is, baseert Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de boekwaarde op voorlopige, niet-gecontroleerde cijfers, afkomstig van de geassocieerde deelneming of joint venture. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft vastgesteld dat er in het verleden geen materiële verschillen waren tussen die voorlopige, niet-gecontroleerde cijfers en de (IFRS-)jaarrekening van de betreffende geassocieerde deelneming of joint venture.

12. LATENTE BELASTINGVORDERINGEN EN -VERPLICHTINGEN

De mutaties in latente belastingvorderingen en -verplichtingen gedurende het boekjaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:

					(€ MILJOEN)	
	BALANS PER 1 JANUARI 2018	OPGENOMEN IN RESULTAAT	OPGENOMEN IN EIGEN VERMOGEN	BALANS PER 31 DECEMBER 2018		
Immateriële activa	1	-1		0		
Beleggingen	-1.090	-84	29	-1.145		
Vorderingen en overlopende activa	-2	-1		-3		
Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten	1.878	33		1.911		
Financiële verplichtingen ¹		-75		-75		
Tariefswijzigingen		-145	10	-135		
	787	-273	39	553		
Omvat:						
Latente belastingvorderingen				1.911		
Latente belastingverplichtingen				1.358		

¹ In 2018 is er gebruik gemaakt van een fiscale faciliteit voor verzekeraars dat toestaat een fiscale reserve te vormen.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

	BALANS PER 1 JANUARI 2017	OPGENOMEN IN RESULTAAT	OPGENOMEN IN EIGEN VERMOGEN	BALANS PER 31 DECEMBER 2017
Immateriële activa	1			1
Beleggingen	-1.279	195	-6	-1.090
Vorderingen en overlopende activa	-1	-1		-2
Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten	2.134	-256		1.878
	855	-62	-6	787
Omvat:				
Latente belastingvorderingen ¹				1.879
Latente belastingverplichtingen ¹				1.092

^{1:} In 2018 is de verdeling van de latente belastingvorderingen en -verplichtingen herbeoordeeld. Hierdoor zijn de vorderingen en verplichtingen met €2 miljoen afgenomen.

Medio december 2018 is door het Nederlandse parlement het besluit genomen om de vennootschapsbelastingtarieven gefaseerd te verlagen van 25,0% naar 20,5% in 2021. Door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is een inschatting gemaakt van de impact van deze tariefswijzigingen op de latente belastingposities. Hierbij zijn verwachte toekomstige realisaties aan specifieke boekjaren toegerekend. De tariefswijziging leidt tot een last in het resultaat van €145 miljoen en een toevoeging in het eigen vermogen van €10 miljoen. Deze inschattingswijziging heeft met name betrekking op het verschil tussen de commerciële en fiscale boekwaarden van de beleggingen en verzekeringstechnische voorzieningen.

Het gebruikte belastingtarief voor het berekenen van de latente belastingvorderingen en -verplichtingen bedraagt voor 2017 25%.

Een bedrag van €1.698 miljoen (2017: €1.877 miljoen) binnen Latente belastingvorderingen en -verplichtingen wordt naar verwachting over meer dan twaalf maanden na balansdatum afgewikkeld.

De Latente belastingvorderingen en – verplichtingen betreffen vorderingen op respectievelijk schulden aan Achmea B.V., aangezien Achmea B.V. aan het hoofd van de fiscale eenheid staat.

BELANGRIJKSTE AANNAMES EN SCHATTINGEN BIJ DE BEPALING VAN DE BELASTINGLATENTIES

Latente belastingvorderingen worden opgenomen voor het fiscale voordeel met betrekking tot aftrekbare tijdelijke verschillen, voorwaartse compensatie van nog niet gebruikte fiscale verliezen en voorwaartse compensatie van fiscaal nog niet gebruikte aftrekposten wanneer het, naar het oordeel van het management, waarschijnlijk is dat Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. deze fiscale voordelen zal verkrijgen. Een inschattingswijziging kan een groot effect hebben op de waarde van een belastinglatentie. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft bij de bepaling van de belastingpositie haar inschatting van de hieraan verbonden uitstroom van middelen opgenomen. Bovendien neemt het management fiscale planningsstrategieën in overweging die de kans dat de belastingvorderingen worden gerealiseerd, vergroten.

WAARDERINGSGRONDSLAG LATENTE BELASTINGVORDERINGEN EN VERPLICHTINGEN

Latente belastingen worden berekend op basis van de 'verplichtingen' methode voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde voor financiële verslaggevingsdoeleinden van activa en verplichtingen en de fiscale boekwaarde van deze activa en verplichtingen. De hoogte van de latente belastingvordering wordt berekend op basis van de verwachte manier van realiseren of afwikkelen van de boekwaarde van activa en verplichtingen. Latente belastingvorderingen worden opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er toekomstige fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee ongebruikte fiscale verliezen en aftrekposten kunnen worden verrekend. Latente belastingvorderingen worden verlaagd voor zover het niet langer waarschijnlijk is dat het betreffende belastingvoordeel zal worden gerealiseerd.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

13. VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

	(€ MILJOEN)	
	2018	2017
Overlopende acquisitiekosten	7	10
Vorderingen uit directe verzekeringen	15	9
Vorderingen uit herverzekeringen	1	1
Vorderingen uit hoofde van beleggingen	32	47
Belastingen en premies sociale verzekeringen	118	137
Vorderingen op groepsmaatschappijen	6	24
Te ontvangen inkomsten en overige vooruitbetalingen	44	20
Overig	23	25
Balans per 31 december	246	273

Een bedrag van €2 miljoen (31 december 2017: €1 miljoen) van de Vorderingen en overlopende activa zal naar verwachting na twaalf maanden na balansdatum worden gerealiseerd. Voor vorderingen die naar verwachting binnen twaalf maanden na balansdatum worden afgewikkeld, is de boekwaarde een redelijke schatting van de reële waarde. De reële waarde van vorderingen die naar verwachting over meer dan twaalf maanden na balansdatum worden afgewikkeld, bedraagt €2 miljoen per 31 december 2018 (31 december 2017: €1 miljoen). Bijzondere waardeverminderingen die in 2018 zijn opgenomen met betrekking tot Vorderingen en overlopende activa bedroegen nihil (31 december 2017: €1 miljoen) en zijn opgenomen onder Overige lasten.

BELANGRIJKSTE AANNAMES EN SCHATTINGEN VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA - OVERLOPENDE ACQUISITIEKOSTEN

Deze staan toegelicht bij de toelichting van belangrijkste aannames en schattingen van Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

Vorderingen en overlopende activa worden gewaardeerd op basis van de geamortiseerde kostprijs, die meestal gelijk is aan de nominale waarde, gecorrigeerd voor cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

Overlopende acquisitiekosten die direct of indirect betrekking hebben op de verkoop van verzekeringscontracten die niet gewaardeerd zijn tegen reële waarde, worden geactiveerd voor zover deze gedekt worden uit toekomstige opbrengsten. Overlopende acquisitiekosten moeten worden getoetst op inbaarheid op het moment van het uitgeven van de polis en worden, aan het einde van elke verslagperiode, in aanmerking genomen bij de toereikendheidstoets op de verzekeringsverplichtingen. Elke oninbaarheid van overlopende acquisitiekosten die blijkt uit de toereikendheidstoets wordt verwerkt als een bijzondere waardevermindering en verantwoord onder Bedrijfskosten. Overlopende acquisitiekosten worden afgeschreven over de looptijd van de gerelateerde contracten.

14. LIQUIDE MIDDELEN

De liquide middelen bestaan uit banktegoeden en bedragen €494 miljoen (31 december 2017: €684 miljoen). De liquide middelen staan ter vrije beschikking van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Hieronder worden banktegoeden opgenomen. Het liquiditeitenbeheer vindt plaats op groepsniveau van Achmea B.V. Rekening-courantposities in de cashpool van Achmea B.V. die direct opeisbaar zijn vormen een integraal onderdeel van dit liquiditeitenbeheer, en maken derhalve onderdeel uit van de liquide middelen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

WAARDERINGSGRONDSLAG LIQUIDE MIDDELEN

Liquide middelen bestaan uit kas- en banksaldi en direct opvraagbare deposito's en worden tegen reële waarde gewaardeerd.

15. EIGEN VERMOGEN TOEKOMEND AAN HOUDERS VAN EIGEN VERMOGENSINSTRUMENTEN IN DE VENNOOTSCHAP

De mutaties in het Eigen vermogen zijn gespecificeerd in het Geconsolideerd mutatieoverzicht van het totaal eigen vermogen.

Gestort en opgevraagd kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal bestaat uit 1.010 aandelen van elk €454 nominaal. Hiervan zijn 1.003 aandelen geplaatst en volgestort. Het gestort en opgevraagd kapitaal bedraagt derhalve €455.362,-. In 2018 en 2017 zijn er geen mutaties in het gestorte en opgevraagde kapitaal geweest.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Agio

In 2018 hebben zich, evenals in 2017, geen mutaties in de agioreserve voorgedaan.

Herwaarderingsreserve

Op basis van de waarderingsgrondslagen die door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. worden gebruikt, wordt er een herwaarderingsreserve gevormd. Daarnaast moet Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. op basis van Nederlandse regelgeving een wettelijke reserve aanleggen voor alle positieve ongerealiseerde reële waardemutaties voor activa die niet zijn genoteerd op actieve markten en waarvoor de ongerealiseerde reële waardemutaties zijn opgenomen in de Winst- en verliesrekening. De reserve wordt gevormd door het overboeken van de vereiste bedragen van Overige reserves naar de Herwaarderingsreserve. Vanwege positieve reële waardemutaties van deze activa in 2018 is een bedrag van €39 miljoen (2017: €26 miljoen) overgeboekt van de Overige reserves naar de Herwaarderingsreserve.

De totale Herwaarderingsreserve bedraagt €499 miljoen (31 december 2017: €551 miljoen) en bevat een bedrag van €346 miljoen (31 december 2017: €334 miljoen) met betrekking tot ongerealiseerde verliezen na aftrek van uitgestelde belastingen op activa gewaardeerd tegen reële waarde. De positieve Herwaarderingsreserve bedraagt derhalve €845 miljoen (31 december-2017: €885 miljoen), welke niet kan worden uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Overige reserves

De resultaatbestemming is opgenomen in de enkelvoudige jaarrekening 2018 van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., Toelichting 29 Voorstel inzake bestemming van het resultaat. Volgens dit voorstel zal er met betrekking tot het boekjaar 2018 geen dividend worden uitgekeerd.

WAARDERINGSGRONDSLAG EIGEN VERMOGEN

Elk minderheidsbelang in dochtermaatschappijen wordt als een apart onderdeel gepresenteerd binnen het Totaal eigen vermogen en is gelijk aan het minderheidsbelang in het eigen vermogen van de dochtermaatschappij op basis van de waarderingsgrondslagen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

16. OVERIGE VOORZIENINGEN

JURIDISCHE CLAIMS

(€ MILJOEN)

	2018	2017
Balans per 1 januari	4	8
Toevoegingen		
Onttrekkingen	1	-3
Vrijgevallen	-1	-1
Balans per 31 december	4	4
Kortlopend	4	4
Langlopend		
Balans per 31 december	4	4

Juridische claims

Onder juridische claims vallen voorzieningen met betrekking tot juridische claims en mogelijke juridische vergoedingen met betrekking tot activiteiten van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Door de aard van deze voorzieningen is de verwachte looptijd onzeker, maar de meeste claims zullen naar verwachting een langere looptijd hebben dan twaalf maanden na balansdatum. De waarde van juridische claims wordt bepaald op basis van het oordeel van het management, externe professionele beoordeling en ervaring. In de Winst- en verliesrekening zijn de kosten gerelateerd aan deze voorziening gepresenteerd als het bedrag na aftrek van ingeschatte restituties. Het totale bedrag dat in 2018 ten laste van juridische claims is gebracht heeft een geringe impact op het Nettoresultaat.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

BELANGRIJKSTE AANNAMES EN SCHATTINGEN OVERIGE VOORZIENINGEN

Andere voorzieningen

Het vaststellen van voorzieningen is een inherent onzeker proces dat schattingen omvat over de omvang en het tijdstip van kasstromen. Zie de toelichting van de Andere voorzieningen voor de belangrijkste aannames.

WAARDERINGSGRONDSLAG OVERIGE VOORZIENINGEN

Andere voorzieningen

Andere voorzieningen worden opgenomen wanneer er een wettelijke of feitelijke verplichting bestaat, die voortkomt uit een eerdere gebeurtenis, het waarschijnlijk is dat een uitstroom van economische voordelen nodig is om de verplichting af te handelen en die betrouwbaar kan worden geschat. Als de voorziening over een periode langer dan een jaar moet worden aangewend, worden de verwachte kasstromen contant gemaakt.

17. FINANCIËLE VERPLICHTINGEN

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Leningen en opgenomen gelden	2	4
Overige schulden	2.270	2.201
Totaal financiële verplichtingen	2.272	2.205

VERLOOPOVERZICHT LENINGEN EN OPGENOMEN GELDEN

	(€ MILJOEN)	
	TOTAAL 2018	TOTAAL 2017
Balans per 1 januari	4	8
Afgeloste bedragen	-2	-4
Balans per 31 december	2	4

De nominale waarde van de leningen gewaardeerd tegen reële waarde bedraagt €2 miljoen (31 december 2017: €4 miljoen).

ANALYSE OP BASIS VAN CONTRACTUELE RESTERENDE TIJD TOT VERVALDATUM

	(€ MILJOEN)	
	TOTAAL 2018	TOTAAL 2017
1-5 jaar	1	3
Langer dan 5 jaar	1	1
	2	4

OVERIGE SCHULDEN

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Verplichtingen uit directe verzekering		
Polishouders	285	352
Overwaarde in gesepareerde beleggingsdepots	243	336
Verplichtingen uit herverzekering	1	1
Terugbetalingsverplichting van ontvangen onderpand in de vorm van liquide middelen ¹	1.403	1.186
Aandeel minderheidsbelang in deelnemingen in beleggingsfondsen	76	67
Overige beleggingsschulden	3	68
Belastingen en sociale verzekeringspremies	25	25
Schulden aan groepsmaatschappijen	90	117
Overlopende verplichtingen	5	13
Overige	139	36
	2.270	2.201

¹ De terugbetalingsverplichting van ontvangen onderpand in de vorm van liquide middelen heeft betrekking op bedragen die Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. ontvangt aan cash collateral afhankelijk van de actuele waarde van het derivaat. De ontvangen liquide middelen worden door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. aangewend voor beleggingen.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Een bedrag van €322 miljoen (31 december 2017: €492 miljoen) opgenomen onder Overige schulden wordt naar verwachting over meer dan twaalf maanden na balansdatum afgewikkeld. Voor Overige schulden die naar verwachting binnen twaalf maanden na balansdatum worden afgewikkeld, is de boekwaarde een redelijke benadering van de reële waarde. De reële waarde van schulden die naar verwachting over meer dan twaalf maanden na balansdatum worden afgewikkeld, bedraagt €322 miljoen per 31 december 2018 (31 december 2017: €492 miljoen).

BELANGRIJKSTE AANNAMES EN SCHATTINGEN BIJ DE BEPALINGEN VAN DE REËLE WAARDE VAN FINANCIËLE VERPLICHTINGEN

Bij afwezigheid van een (actieve) markt wordt de reële waarde van niet-beursgenoteerde financiële verplichtingen geschat op basis van de contante waarde of andere waarderingstechnieken. Voor een gedetailleerde beschrijving van de gebruikte methodes wordt verwezen naar Toelichting 7 Reële waarde hiërarchie. Waarderingstechnieken zijn van nature subjectief van aard en kunnen een significante impact hebben op de bepaling van de reële waarden voor bepaalde financiële verplichtingen. Waarderingstechnieken bevatten verschillende aannames voor de prijsbepalende factoren. De toepassing van verschillende waarderingstechnieken en aannames kunnen effect hebben op de reële waarde.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN VAN FINANCIËLE VERPLICHTINGEN

Financiële verplichtingen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde en vervolgens opgenomen tegen de geamortiseerde kostprijs, met uitzondering van Leningen en opgenomen gelden. Deze verplichtingen worden geclassificeerd als 'Reële waarde met waardeveranderingen via het resultaat'.

18. OVERIGE OPBRENGSTEN

De Overige opbrengsten bestaan uit diverse posten, zoals afwikkeling van contracten en administratieve rekeningen.

OVERIGE OPBRENGSTEN

Er zijn twee categorieën overige opbrengsten te onderscheiden. Ten eerste opbrengsten uit een eenmalige prestatie die wordt verantwoord in de periode waarin de prestatie is geleverd. Ten tweede opbrengsten uit doorlopende dienstverlening in een periode. Indien het resultaat van een dergelijke transactie op betrouwbare wijze kan worden geschat, worden de opbrengsten met betrekking tot die transactie naar rato van de verrichte prestaties verantwoord. Het resultaat van een transactie kan op een betrouwbare wijze worden geschat wanneer de omvang van de opbrengsten betrouwbaar kan worden gemeten, de economische voordelen naar alle waarschijnlijkheid naar Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zullen vloeien, de mate van afronding van de transactie aan het einde van het boekjaar betrouwbaar kan worden gemeten en de voor de transactie gemaakte kosten en de kosten voor afronding van de transactie betrouwbaar kunnen worden gemeten. Indien het resultaat van een transactie waarbij doorlopende diensten worden verricht niet op een betrouwbare wijze kan worden geschat, worden alleen opbrengsten verantwoord tot het bedrag van de gemaakte kosten die worden terugverdiend (zero profit-methode). Opbrengsten worden gewaardeerd tegen de reële waarde van de vergoeding die is ontvangen of waarop recht is verkregen.

De opbrengsten worden verantwoord op basis van de voortgang, waarbij de voortgang afhankelijk is van de aard van de overeenkomst. Indien een overeenkomst hoofdzakelijk betrekking heeft op het verlenen van diensten, worden de opbrengsten verantwoord naar de mate waarin de diensten tot een bepaalde datum zijn geleverd als percentage van de totaal te leveren diensten. Indien de dienst een bepaald aantal handelingen omvat binnen een specifieke periode, worden de opbrengsten lineair verantwoord.

19. BEDRIJFSKOSTEN

	(€ MILJOEN)	
	2018	2017
Acquisitiekosten (deels doorbelast)	21	28
Overige (doorbelaste) kosten	147	162
Ontvangen provisies van herverzekeraars	-18	-18
	150	172

Kosten van shared service centers en holdingkosten worden toegerekend aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. op basis van voornamelijk ervaringscijfers met betrekking tot de tijdsbesteding van medewerkers, uitgevoerd werk en verwerkte transacties.

Voor meer informatie zie Toelichting 28 Transacties met verbonden partijen van de geconsolideerde jaarrekening.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Personeel

Alle personeelsleden zijn in dienst van Achmea Interne Diensten N.V. De met de activiteiten van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. verband houdende personeelskosten en overige bedrijfskosten worden doorbelast.

Door Achmea Interne Diensten N.V. vindt toerekening van de pensioenlasten plaats aan de onderdelen binnen de Achmea Groep. Toerekening vindt plaats op basis van het pensioengevend salaris van de actieve werknemers. Nadere toelichting wordt gegeven in Toelichting 28 Transacties met verbonden partijen van de geconsolideerde jaarrekening.

Accountantskosten

Op grond van artikel 2:382a lid 3 van het Burgerlijk Wetboek wordt geen uitsplitsing gegeven van de honoraria van onze externe accountant. Hiervoor wordt verwezen naar de geconsolideerde jaarrekening van Achmea B.V.

Andere controlediensten die door onze externe accountant worden uitgevoerd (anders dan de controle van de statutaire jaarrekening en de controle en review ten behoeve van de jaarrekening van Achmea B.V.) zijn:

- Controle van de Solvency II verslagstaten ten behoeve van De Nederlandsche Bank;
- Controle van de opgave premie-inkomen ten behoeve van het Verbond van Verzekeraars;
- Controle van depotverslag ten behoeve van deponhouders van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN VAN BEDRIJFSKOSTEN

De waarderingsgrondslagen voor bedrijfskosten hangen nauw samen met de grondslagen van gerelateerde balansposten. Hiervoor verwijzen we naar de waarderingsgrondslagen van de gerelateerde balansposten.

20. OVERIGE LASTEN

In de Overige lasten zijn de doorbelaste holdingkosten ad €5 miljoen (2017: €62 miljoen) opgenomen. De restende Overige lasten bestaan uit diverse posten, zoals dotatie Overige voorzieningen en mutatie voorziening dubieuze debiteuren.

Zowel reorganisatielasten (2018: €5 miljoen; 2017: €10 miljoen) als lasten met betrekking tot het kapitaalmanagement van Achmea B.V. (2018: nihil; 2017: €52 miljoen) worden toegerekend aan de Overige lasten. Voor meer informatie wordt verwezen naar Toelichting 28 Transacties met verbonden partijen. Vanaf 2018 worden lasten met betrekking tot het kapitaalmanagement niet meer doorbelast.

21. VENNOOTSCHAPSBELASTING

RECONCILIATIE EFFECTIEF BELASTINGTARIEF

	2018	2017
Resultaat voor belasting	338	295
Tarief vennootschapsbelasting	25,0%	25,0%
Vennootschapsbelasting	85	74
Belastingeffect op:		
Deelnemingsvrijstelling	-2	-2
Over/(onder)voorzien in voorgaande boekjaren	-1	1
Tariefswijzigingen	145	
Effectieve belastingdruk	227	73

Medio december 2018 is door het Nederlandse parlement het besluit genomen om de vennootschapsbelastingtarieven gefaseerd te verlagen van 25,0% naar 20,5% in 2021. Door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is een inschatting gemaakt van de impact van deze tariefswijzigingen op de latente belastingposities. Hierbij zijn verwachte toekomstige realisaties aan specifieke boekjaren toegerekend. De tariefswijziging leidt tot een last in het resultaat van €145 miljoen.

De effectieve belastingdruk in 2018 bedroeg 67,2% (2017: 24,7%).

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

UITSPLITSING ACUTE EN LATENTE VENNOOTSCHAPSBELASTING

(€ MILJOEN)

	2018	2017
Acute belasting		
Huidig boekjaarjaar	42	2
Reclassificatie tussen acute en latente belastingen	-87	
Overige mutaties	-1	
	-46	2
Latente belasting		
Huidig jaar	41	71
Reclassificatie tussen acute en latente belastingen	87	
Tariefswijzigingen	145	
	273	71
Totale vennootschapsbelasting in de Winst- en verliesrekening	227	73

De Latente belasting van €273 miljoen is nader toegelicht in Toelichting 12 Latente Belastingvorderingen en -verplichtingen.

WAARDERINGSGRONDSLAG VENNOOTSCHAPSBELASTING

Vennootschapsbelasting op de winst of het verlies voor het boekjaar bestaat uit huidige en latente belastingen. Vennootschapsbelasting wordt opgenomen in de Winst- en verliesrekening tenzij deze betrekking heeft op posten opgenomen onder Totaal eigen vermogen, in welk geval deze posten netto (na belasting) worden opgenomen onder Totaal eigen vermogen. Verwachte te ontvangen/betalen belastingen worden gebaseerd op de belastbare winst of verlies voor het boekjaar op basis van de op de balansdatum vastgestelde of substantieel vastgestelde belastingtarieven, evenals op eventuele aanpassingen in de te ontvangen of verschuldigde vennootschapsbelasting over voorgaande jaren. Bij de berekening van de actuele vennootschapsbelastingpositie is rekening gehouden met onzekerheden over inbaarheid.

22. NETTO OVERIG TOTAALRESULTAAT

(€ MILJOEN)

	2018			2017		
	OVERIG TOTAAL- RESULTAAT VOOR BELASTING	VENNOOTSCHAPS- BELASTING	NETTO OVERIG TOTAAL- RESULTAAT	OVERIG TOTAAL- RESULTAAT VOOR BELASTING	VENNOOTSCHAPS- BELASTING	NETTO OVERIG TOTAAL- RESULTAAT
Ongerealiseerde waardeveranderingen bij financiële instrumenten geassocieerd als 'Beschikbaar voor verkoop'	33	-2	31	-103	29	-74
Aandeel in overig totaalresultaat van Dochtermaatschappijen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures				3		3
Mutaties van de voorziening voor Winstdeling en kortingen voor polishouders uit hoofde van ongerealiseerde beleggingsopbrengsten	-103	26	-77	241	-60	181
Reclassificatie naar de Winst- en verliesrekening als Winstdeling en kortingen voor polishouders uit hoofde van gerealiseerde beleggingsopbrengsten	12	-3	9	83	-21	62
Waardeveranderingen uit financiële instrumenten 'Beschikbaar voor verkoop' gereclassificeerd naar de Winst- en verliesrekening bij verkoop	-95	24	-71	-196	49	-147
Bijzondere waardeverminderingen financiële instrumenten 'Beschikbaar voor verkoop' gereclassificeerd naar de Winst- en verliesrekening bij verkoop	24	-6	18	11	-3	8
Totaal Overig totaalresultaat voor het boekjaar	-129	39	-90	39	-6	33

OVERIGE TOELICHTINGEN

23. HEDGE ACCOUNTING

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. past reële waarde hedge accounting toe voor de portefeuilles die blootgesteld zijn aan valutarisico. Reële waarde hedge accounting houdt in dat de reële waarde mutaties van het hedging instrument en de bewegingen van de reële waarde van de afgedekte positie die toe te schrijven zijn aan de afdekking van de risico's, worden opgenomen in de Winst- en verliesrekening.

Valutaderivaten worden gebruikt als afdekkingsinstrumenten. De reële waarde van de valutaderivaten aangewezen als afdekkingsinstrument voor de toepassing van fair value hedge accounting per 31 december 2018 bedroeg nihil miljoen (31 december 2017: €6 miljoen negatief). De reële waarde van de valutacontracten wijzigt met de veranderingen in de wisselkoers, die correspondeert met de reële waardeveranderingen gerelateerd aan valutakoersverschillen van een belegging in vreemde valuta. Daarnaast heeft een wijziging van de forward premie impact op de waardontwikkeling van het derivaat, waarbij dit deel van de waardeontwikkeling niet in de hedge accounting wordt betrokken. Het nettoresultaat op hedge accounting is €20 miljoen (2017: €1 miljoen). De veranderingen in de reële waarde van de beleggingen toe te rekenen aan het afgedekte risico bedroegen €19 miljoen negatief (2017: €61 miljoen) en veranderingen in de reële waarde van de gerelateerde derivaten bedroegen €40 miljoen (2017: €60 miljoen negatief), inclusief waardewijzigingen als gevolg van de wijzigingen in de forward premie.

WAARDERINGSGRONDSLAG HEDGE ACCOUNTING

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. past 'reële waarde hedge accounting' toe voor bepaalde beleggingsportefeuilles. Wanneer Achmea 'Reële waarde hedge accounting' toepast wordt een reële waardeverandering van de afgedekte positie in de Winst- en verliesrekening verantwoord die samenhangt met het afgedekte risico. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beoordeelt de effectiviteit van de hedgerelatie op elk rapportagemoment. De hedgerelatie wordt verbroken wanneer de effectiviteit buiten de bandbreedte van 80%-125% valt of wanneer de hedge wordt beëindigd of ingetrokken. Wanneer de hedgerelatie is beëindigd schrijft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de hieraan gerelateerde reële waardeaanpassing af over de resterende looptijd van de afgedekte positie.

24. NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

GERECHTELIJKE PROCEDURES

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en de maatschappijen die deel uitmaken van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zijn betrokken in gerechtelijke en arbitrageprocedures. Deze procedures hebben betrekking op claims die ingediend zijn door en tegen deze maatschappijen, voortvloeiend uit reguliere bedrijfsactiviteiten, inclusief de activiteiten die zijn uitgevoerd in de hoedanigheid als verzekeraar, kredietverstrekker, dienstverlener, belegger en belastingbetaler. Alhoewel het niet mogelijk is om de uitkomst van lopende of komende gerechtelijke procedures te voorspellen of te bepalen, is het bestuur van mening dat het niet waarschijnlijk is dat de uitkomst van de procedures een materieel negatief effect zullen hebben op de financiële positie van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

GARANTIES

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft aan Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden N.V. garanties verstrekt tot een maximum van €8 miljoen (2017: €9 miljoen). Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden N.V. is een maatschappij waarbinnen de deelnemende verzekeringsmaatschappijen de claims en risico's met betrekking tot terrorisme in een pool hebben gebundeld.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN CONTRACTUELE VERPLICHTINGEN

	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Kredietfaciliteiten bouwdepot overeenkomsten	51	65
Investeringsverplichtingen gerelateerd aan de verstrekte hypotheekoffertes	483	123
Overige investeringsverplichtingen uit hoofde van beleggingen	189	190
	723	378

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. kent ultimo boekjaar 2018 contractuele verplichtingen in verband met aan klanten toegezegde kredieten die een onderdeel zijn van bouwdepotovereenkomsten. Indien de klanten voldoen aan de voorwaarden, heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de verplichtingen om €51 miljoen (2017: €65 miljoen) aan kredieten te verstrekken.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. verstrekt hypothecaire leningen voor eigen rekening. In deze hoedanigheid kent zij onherroepelijke faciliteiten die voortvloeien uit de verstrekte offertes voor hypothecaire leningen. Indien de klanten de offertes accepteren heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de verplichting om €483 miljoen (2017: €123 miljoen) aan hypothecaire leningen te verstrekken.

FISCALE EENHEID

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. maakt deel uit van de fiscale eenheid voor de omzetbelasting en de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting van Achmea B.V. en is uit dien hoofde hoofdelijk aansprakelijk voor de belastingschuld van de fiscale eenheid als geheel.

25. KREDIETKWALITEIT FINANCIËLE ACTIVA EN TOELICHTING UITSTEL IFRS 9

Onderstaande tabel geeft inzicht in de kredietkwaliteit van de financiële activa door informatie te geven over de hoogte van de (externe) rating. Tevens is aangegeven voor welk deel van de financiële activa geen (externe) rating beschikbaar is.

EXTERNE CREDIT RATING ACTIVA

(€ MILJOEN)

31 DECEMBER 2018	AAA STAATS-OBLIGATIES	AAA	AA	A	BBB	ONDER BBB	GEEN RATING	TOTAAL
Beleggingen								
Vastrentende beleggingen ¹	8.322	2.538	4.036	2.685	3.334	279	7.123	28.317
Derivaten		1	170	2.681	281	4	243	3.380
Overige financiële beleggingen ²	12	1	8.839	1.385	17	5		10.259
Aandeel herverzekeraars in verzekeringsverplichtingen			153	9				162
Vorderingen en overlopende activa		3	1		2		305	311
Liquide middelen			17	477				494

¹ Vastrentende beleggingen zonder rating hebben voor €5.663 miljoen betrekking op hypotheekleningen die met NHG zijn verstrekt.

² Overige financiële beleggingen met rating AA hebben betrekking op spaarrekeningen gekoppeld aan levensverzekeringscontracten waarvoor de renteopbrengsten zijn gebaseerd op de rente die de polishouder betaalt over zijn hypotheekleningen. Voor een overzicht van overige financiële beleggingen wordt verwezen naar Toelichting 5 Beleggingen.

De tabel hierboven / hieronder bevat de rating van het financiële instrument. Verschillende externe ratingbureaus worden gebruikt om de rating van deze financiële instrumenten te bepalen. In lijn met het interne beleid van Achmea voor het monitoren van marktrisico's, worden deze ratings vertaald naar de S&P-taxonomieën. Als er meerdere ratings beschikbaar zijn voor hetzelfde financiële instrument, wordt de tweede beste beoordeling gebruikt. Als een instrument geen externe rating heeft, wordt de rating van de uitgevende partij beschouwd als een passende rating van de financiële instrumenten. Als het instrument echter door een derde partij wordt gegarandeerd of als de uitgevende partij zelf geen rating heeft, wordt de rating van de partij die het financiële instrument waarborgt, gebruikt. In alle andere gevallen zijn de instrumenten in de bovenstaande / onderstaande tabel opgenomen als geen rating beoordeeld.

EXTERNE CREDIT RATING ACTIVA

(€ MILJOEN)

31 DECEMBER 2017	AAA STAATS-OBLIGATIES	AAA	AA	A	BBB	ONDER BBB	GEEN RATING	TOTAAL
Beleggingen								
Vastrentende beleggingen ¹	8.153	2.563	4.076	2.956	3.029	291	7.055	28.123
Derivaten		7	139	2.471	382	7	250	3.256
Overige financiële beleggingen ²	8	3	9.459	1.347	13	4	6	10.840
Aandeel herverzekeraars in verzekeringsverpl.			199	7			1	207
Vorderingen en overlopende activa		1	1		1		270	273
Liquide middelen			110	571			3	684

¹ Vastrentende beleggingen zonder rating hebben voor €5.866 miljoen betrekking op hypotheekleningen die met NHG zijn verstrekt.

² Overige financiële beleggingen met rating AA hebben betrekking op spaarrekeningen gekoppeld aan levensverzekeringscontracten waarvoor de renteopbrengsten zijn gebaseerd op de rente die de polishouder betaalt over zijn hypotheekleningen. Voor een overzicht van overige financiële beleggingen wordt verwezen naar Toelichting 5 Beleggingen.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de boekwaarde van de financiële activa met betalingsachterstanden of waarop bijzondere waardevermindering is toegepast.

FINANCIËLE ACTIVA MET BETALINGSACHTERSTANDEN OF WAAROP BIJZONDERE WAARDEVERMINDERING IS TOEGEPAST

31 DECEMBER 2018	BETALINGSACHTERSTANDEN, MAAR NIET AFGEWAARDEERD				BIJZONDERE WAARDE- VERMINDERING ACTIVA
	0 - 3 MAANDEN	3 MAANDEN - 1 JAAR	OUDER DAN EEN JAAR	BEDRAG BETALINGS- ACHTERSTANDEN	BOEKWAARDE NA BIJZONDERE WAARDE- VERMINDERING
Beleggingen					
Vastrentende beleggingen					
Vorderingen en overlopende activa	4	2	1	7	
31 DECEMBER 2017					
Beleggingen					
Vastrentende beleggingen					6
Vorderingen en overlopende activa	5	1	1	7	

Onderstaande tabel geeft een overzicht van activa en verplichtingen waarop verrekening, afdwingbare Master Netting Agreements (verrekeningsovereenkomsten) en vergelijkbare overeenkomsten van toepassing zijn.

FINANCIËLE ACTIVA WAAR VERREKENING OP VAN TOEPASSING IS, AFDWINGBARE MASTER NETTING OVEREENKOMSTEN EN VERGELIJKBARE OVEREENKOMSTEN

(€ MILJOEN)

31 DECEMBER 2018	BRUTO BEDRAGEN VAN OPGENOMEN FINANCIËLE ACTIVA	BRUTO BEDRAGEN VAN OPGENOMEN FINANCIËLE VERPLICHTINGEN	NETTO BEDRAGEN VAN FINANCIËLE ACTIVA/ VERPLICHTINGEN, OPGENOMEN IN DE BALANS	SALDO VAN DE IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN	ONTVANGEN ZEKERHEDEN IN DE VORM VAN FINANCIËLE INSTRUMENTEN	ONTVANGEN CONTANTE ZEKERHEDEN (EXCLUSIEF OVER- SCHOT AAN ZEKERHEDEN)	NETTO BEDRAG
Derivaten actief	3.333		3.333				
Derivaten verplichting		217	-217				
				3.116	1.427	1.493	196
Liquide middelen	3.526	3.419	107	107			107
31 DECEMBER 2017							
Derivaten actief	3.177		3.177				
Derivaten verplichting		155	-155				
				3.022	1.203	1.530	289
Liquide middelen	5.075	4.871	204	204			204

Toelichtingen in het kader van uitstel van IFRS 9

IFRS 9 is per 1 januari 2018 in werking getreden. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft op peildatum 31 december 2015 beoordeeld of zij in aanmerking komt voor uitstel van IFRS 9. Het toepassen van de deferral benadering is mogelijk wanneer de verzekering gerelateerde verplichtingen ten opzichte van de totale verplichtingen groter zijn dan 90% of wanneer deze tussen de 80% en 90% zijn en kan worden aangetoond dat er geen significante niet verzekering gerelateerde activiteiten zijn. De uitkomst van deze beoordeling was dat de verzekering gerelateerde verplichtingen ten opzichte van de totale verplichtingen groter zijn dan 90%. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. kan daarom uitstel van IFRS 9 toepassen. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. maakt gebruik van deze optie.

Na de initiële beoordeling op peildatum 31 december 2015 moet Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. bij een significante wijziging in haar activiteiten beoordelen of zij nog in aanmerking komt voor uitstel van IFRS 9. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft triggers voor significante wijzigingen gedefinieerd en voert een toets uit wanneer deze zich voordoen. Deze triggers hebben betrekking op wijzigingen in de structuur, het afstoten van bedrijfsonderdelen die vallen binnen de definitie van beëindigde bedrijfsactiviteit, aankopen van materiële bedrijfsonderdelen en significante mutaties van de totale verplichtingen. Er zijn in 2018 geen significante wijzigingen in de activiteiten van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. geweest. Conclusie is dan ook dat Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. nog steeds in aanmerking komt voor een tijdelijke vrijstelling van IFRS 9 en zal van deze mogelijkheid gebruik blijven maken.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Als gevolg van het feit dat Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de invoering van IFRS 9 heeft uitgesteld moet additionele informatie worden opgenomen over de kasstroomkarakteristieken van financiële instrumenten en, voor die financiële instrumenten waarvan de contractuele kasstromen bestaan uit aflossingen van de hoofdsom en interestbetalingen, informatie over de kredietkwaliteit.

In de eerste tabel is voor alle financiële activa informatie opgenomen over de kasstroomkarakteristieken. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is momenteel bezig met de invulling van de beginselen in IFRS 9, waaronder de invulling van het business model. Vooruitlopend op een definitieve invulling van het business model zijn beleggingen ten bedrage van €752 miljoen, waarvan €412 miljoen betrekking heeft op beleggingen in vastrentende waarden, in de tabel op de volgende pagina opgenomen onder de kolom Overige (niet SPPI, inclusief aangehouden voor handelsdoeleinden dan wel beheerd op een reële waarde basis). Deze beleggingen werden onder IAS 39 geïnclassificeerd als Available for sale. De opname van deze financiële instrumenten onder de kolom Overige is het gevolg van het feit dat deze beleggingen naar verwachting zullen vallen onder de categorie 'Beheerd op een reële waarde basis'. Voor deze beleggingen is geen SPPI test noodzakelijk onder IFRS 9 en als gevolg daarvan heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. er voor gekozen (nog) geen SPPI-test op te zetten voor deze financiële instrumenten. De definitieve invulling van het business model onder IFRS 9 moet nog plaatsvinden, hetgeen kan betekenen dat deze instrumenten in toekomst wel zullen worden betrokken in de SPPI-test.

Tevens zijn in de tabel op de volgende pagina alle beleggingen die worden aangemerkt als rekening risico polishouders en die onder IAS 39 zijn aangewezen als Fair Value through Profit & Loss (FVPL) opgenomen onder de kolom Overige (niet SPPI, inclusief aangehouden voor handelsdoeleinden dan wel beheerd op een reële waarde basis). Dit op basis van de verwachting dat deze beleggingen bij introductie van IFRS 9 in combinatie met IFRS 17 zullen worden gewaardeerd als FVPL vanwege de accounting mismatch die ontstaat door het naar verwachting te hanteren waarderingmodel voor de verzekeringsverplichtingen onder IFRS 17 dan wel het business model voor deze beleggingen. Concreet gaat het hierbij om de Beleggingen voor rekening en risico polishouders voor een bedrag van €15.159 miljoen waarvan €10.951 miljoen betrekking heeft op beleggingen in vastrentende waarden. Indien de voorlopige conclusies over het business model wijzigen dan wel de voorlopige conclusies over het te hanteren waarderingmodel voor de verzekeringsverplichtingen onder IFRS 17 kan dit impact hebben op de toelichting zoals opgenomen in de tabel op de volgende pagina en kan een groter deel van de financiële activa worden opgenomen in de tabel op de volgende pagina als SPPI compliant.

KASSTROOMKARAKTERISTIEKEN FINANCIËLE ACTIVA BINNEN SCOPE IFRS 9

(€ MILJOEN)

	FINANCIËLE ACTIVA MET CONTRACTUELE KASSTROMEN BESTAANDE UIT HOOFDSOM- EN INTERESTBETALINGEN (SPPI, EXCL. AANGEHOUDEN VOOR HANDELSDOELEINDEN DAN WEL BEHEERD OP EEN REËLE WAARDE BASIS)			OVERIGE (NIET SPPI, INCL. AANGEHOUDEN VOOR HANDELSDOELEINDEN DAN WEL BEHEERD OP EEN REËLE WAARDE BASIS)			TOTAAL		
	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018	REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2018	MUTATIE REËLE WAARDE IN 2018	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018	REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2018	MUTATIE REËLE WAARDE IN 2018	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018 ¹	REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2018	MUTATIE REËLE WAARDE IN 2018
Beleggingen									
Aandelen en soortgelijke beleggingen				5.904	5.904	-584	5.904	5.904	-584
Vastrentende beleggingen	24.273	24.273	-7	4.044	4.044	-36	28.317	28.317	-43
Derivaten				3.380	3.380	126	3.380	3.380	126
Overige financiële beleggingen	2.672	2.888	-86	7.587	7.587	-208	10.259	10.475	-294
Vorderingen en overlopende activa	60	60					60	60	
Liquide middelen	494	494					494	494	

¹ In de tabel zijn alleen de financiële instrumenten opgenomen die naar verwachting onder IFRS 9 zullen vallen. Een aantal financiële instrumenten zal naar verwachting onder IFRS 17 als onderdeel van de waardering van de verzekeringsverplichting worden opgenomen. Hierdoor wijkt de boekwaarde af van de bedragen zoals opgenomen in Toelichting 5 Beleggingen en Toelichting 13 Vorderingen en overlopende activa. Dit betreft bijvoorbeeld premiedebiteuren en vorderingen op verzekeraars uit hoofde van regres.

In onderstaande tabel is de kredietkwaliteit van alle instrumenten die voldoen aan de SPPI-test opgenomen. In de laatste kolom is per categorie financiële activa het bedrag aangegeven van financiële instrumenten waarvoor er geen sprake is van een laag kredietrisico. Dit is vooralsnog gedefinieerd als instrumenten met een rating lager dan 'below investment grade'. Deze beleggingen zijn vooralsnog opgenomen onder "Financiële activa die geen laag kredietrisico hebben".

Voor financiële instrumenten opgenomen onder Beleggingen met 'geen rating' moet de invulling van laag kredietrisico nog plaatsvinden en zijn in onderstaande tabel vooralsnog opgenomen onder "Financiële activa die geen laag kredietrisico hebben". Voor

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

een bedrag van €6.811 miljoen gaat het om hypothecaire vorderingen waarvoor het de verwachting is dat geen gebruik zal worden gemaakt van de toegestane versimpeling voor het bepalen of er sprake is geweest van een significante verslechtering in kredietkwaliteit. Tevens zijn in de tabel hieronder Vorderingen opgenomen in de kolom “Financiële activa die geen laag kredietrisico hebben”, omdat Achmea voornemens is om bij de toepassing van IFRS 9 de zogenaamde versimpelde methodiek voor het bepalen van kredietverliezen te gaan toepassen. Hierbij worden verwachte kredietverliezen over de gehele looptijd van een instrument berekend waardoor het niet noodzakelijk is om vast te stellen of er sprake is geweest van een significant verslechtering in kredietkwaliteit.

FINANCIËLE ACTIVA MET CONTRACTUELE KASSTROMEN BESTAANDE UIT HOOFDSOM- EN INTERESTBETALINGEN (SPPI, EXCL. AANGEHOUDEN VOOR HANDELSDOELEN EN DAN WEL BEHEERD OP EEN REËLE WAARDE BASIS)

(€ MILJOEN)

31 DECEMBER 2018									FINANCIËLE ACTIVA DIE GEEN LAAG KREDIETRISICO HEBBEN	
	AAA STAATS-OBLIGATIES	AAA	AA	A	BBB	ONDER BBB	GEEN RATING	BOEK-WAARDE SPPI ASSET TOTAAL	TOTALE REËLE WAARDE	TOTALE BOEK-WAARDE
Beleggingen										
Vastrentende beleggingen	7.820	1.721	2.855	2.148	2.691	8	7.030	24.273	7.038	7.038
Overige financiële beleggingen			1.914	758				2.672		
Vorderingen en overlopende activa							60	60	60	60
Liquide middelen			17	477				494		

26. OVERDRACHT VAN FINANCIËLE ACTIVA EN ZEKERHEDEN

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. draagt financiële activa over op het moment dat zij de contractuele rechten op de ontvangst van kasstromen uit financiële activa overdraagt. Daarnaast draagt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. financiële activa over wanneer ze de genoemde contractuele rechten behoudt, maar een contractuele verplichting aangaat om de ontvangen kasstromen aan één of meer derden te betalen. Bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. worden de volgende transacties in het kader van overdracht van rechten (activa en zekerheden) onderscheiden:

- overgedragen financiële activa die niet in zijn geheel van de balans worden gehaald in geval van securities lending. Bij deze transacties draagt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. juridisch (maar niet economisch) activa over en ontvangt onderpand in de vorm van beleggingen dan wel liquide middelen. De overgedragen activa blijven in de balans opgenomen; en
- overgedragen financiële activa die in hun geheel van de balans worden gehaald en waarbij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. geen verdere betrokkenheid heeft (normale verkoop).

De volgende toelichtingen geven nadere details omtrent de overgedragen financiële activa die niet (in zijn geheel) van de balans worden gehaald en toelichtingen omtrent onderpand die als zekerheid wordt verkregen c.q. verstrekt.

SECURITIES LENDING ACTIVITEITEN ¹

(€ MILJOEN)

	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017 ¹
Boekwaarde uitgeleende beleggingen in de balans	3.938	3.036
Reële waarde ontvangen onderpand niet in de balans opgenomen	4.137	3.221
Netto positie	-199	-185

¹ De beleggingen en de bijbehorende onderpanden in het kader van “Asset switch” zijn niet in deze tabel opgenomen. Omdat hierbij sprake is van een relatie met een groepsmaatschappij is de informatie hierover opgenomen onder de verbonden partijen. Om beter inzicht te geven in de ontwikkeling van deze post, is het vergelijkend cijfer aangepast.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. leent obligaties uit en ontvang hiervoor een vergoeding (ook wel securities lending genoemd). Het proces van securities lending wordt gefaciliteerd door een lending agent die tegen een vergoeding bemiddelt tussen Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en de inlener. Bij securities lending gaat het juridische eigendom over naar de inlener, maar blijft het economisch eigendom bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. De uitgeleende effecten blijven daarom opgenomen in de balans.

Tot zekerheid van nakoming van de verplichting tot retournering van de geleende effecten door de inlener stort deze onderpand (collateral) in de vorm van andere hoogwaardige en liquide effecten. De waarde en collateral vaststelling vindt dagelijks plaats. Het

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

onderpand kan bestaan uit obligaties of aandelen. Dit onderpand wordt juridisch eigendom van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., maar de inlener blijft economisch eigenaar. Het onderpand is derhalve niet in de balans opgenomen. De waarde van het onderpand is minimaal 2-7% hoger (zogenaamde 'haircut') dan de waarde van de uitgeleende stukken. Bij collateral in de vorm van aandelen vraagt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., gezien de hogere volatiliteit van de waarde van de aandelen, een hogere haircut. Op het moment dat een inlener in gebreke blijft bij het retourneren van geleende stukken, zal de lending agent het onderpand liquideren en vervolgens dezelfde stukken aankopen die Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft uitgeleend en aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. leveren. Een eventueel verlies is niet voor rekening van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Mocht de lending agent niet in staat zijn om dezelfde stukken terug te leveren, dan krijgt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de marktwaarde van de uitgeleende stukken vergoed. Het ontvangen onderpand is niet vrij verkoopbaar en kan niet als onderpand dienen bij andere transacties.

ONTVANGEN C.Q. GESTORT ONDERPAND BELEGGINGEN IN HET KADER VAN DERIVATEN TRANSACTIES

	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Netto positie activa en verplichtingen derivaten	3.116	3.022
Waarvan gedekt door effecten	1.427	1.530
In onderpand ontvangen liquide middelen	1493	1.203
Netto positie	196	289

(€ MILJOEN)

In geval van onderpand zijn afspraken vastgelegd in de vorm van zogenaamde ISDA Credit Support Annex overeenkomsten. Hierin is tevens vastgelegd onder welke omstandigheden – de zogenoemde 'default events' – de tegenpartij het gestorte onderpand kan aanwenden voor het beperken van eventuele verliezen. Overdracht van het onderpand geschiedt op basis van "transfer of title" waarbij het juridisch eigendom aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. wordt overgedragen. De economische voordelen zoals bijvoorbeeld rente-inkomsten, gaan niet over naar de ontvanger van het onderpand. In het merendeel van de gevallen bestaat het ontvangen onderpand uit liquide beleggingen, voornamelijk liquide activa zoals staatsobligaties en liquide middelen.

Met de verschillende tegenpartijen zijn bilaterale afspraken gemaakt over te ontvangen c.q. te storten onderpand. Daarbij wordt uitgegaan van de activa en verplichtingen-derivaten gezamenlijk bij het bepalen van het te ontvangen c.q. te storten onderpand met de betreffende tegenpartij. Voor alle derivaten uit hoofde van deze bilaterale afspraken geldt dat netto positie van activa en verplichtingen uit hoofde van derivaten per individuele tegenpartij volledig is gedekt door onderpand.

In de meeste gevallen is sprake van centrale clearing van derivatenposities, waarbij altijd een initial margin, wordt gestort door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. De initial margin wordt aangevuld met een te storten of te ontvangen variation margin die afhankelijk is van de gezamenlijke positie van activa en verplichtingen-derivaten met de betreffende clearing partner. In de totale waarde van het aangehouden onderpand ultimo 2018 is mede opgenomen een gestort collateral, initial margin, van €362 miljoen (31 december 2017: €336 miljoen). Voor alle derivaten waarbij er sprake is van centrale clearing geldt dat netto positie van activa en verplichtingen uit hoofde van derivaten per individuele tegenpartij volledig is gedekt door onderpand.

Asset switch met Achmea Bank N.V.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft in het verleden een 'asset switch' overeenkomst met Achmea Bank N.V. gesloten. Deze overdracht van financiële activa wordt toegelicht onder Toelichting 28 Transacties met verbonden partijen.

27. BELANGEN IN DOCHTERMAATSCHAPPIJEN

Onderstaand overzicht toont de dochtermaatschappijen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. per 31 december 2018. Dit zijn de dochtermaatschappijen die direct dan wel indirect in volledig eigendom zijn, tenzij anders aangegeven, en zijn betrokken bij vermogensbeheer of aan deze activiteiten gekoppelde diensten. Het stemrecht van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. in deze dochtermaatschappijen is conform het aandelenbezit. In het land van oprichting of vestiging vinden tevens in hoofdzaak de bedrijfsactiviteiten plaats.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

	Statutaire vestiging	% deelneming
AP&L Beleggingen B.V.	Zeist (NL)	100%
N.V. Interpolis Onroerend Goed	Tilburg (NL)	66,85%
Achmea Woninghypotheek B.V.	Zeist (NL)	96%
Achmea Woninghypotheek II B.V.	Zeist (NL)	96%
Woonalliantie Woerden C.V.	Apeldoorn (NL)	97%
Residex B.V.	Zeist (NL)	100%
Achmea Vastgoed Beheer B.V.	Apeldoorn (NL)	100%
Achmea Grond C.V.	Apeldoorn (NL)	100%
Achmea Ontwikkeling C.V.	Apeldoorn (NL)	100%

Belangrijke beperkingen met betrekking tot dochtermaatschappijen

N.V. Interpolis Onroerend Goed heeft een wettelijke reserve opgenomen voor alle positieve ongerealiseerde reële waardemutaties voor activa die niet zijn genoteerd op actieve markten (vastgoedbeleggingen). Er zijn geen andere restricties of verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen.

28. TRANSACTIES MET VERBONDEN PARTIJEN

Aard van transacties met verbonden partijen

Partijen worden als verbonden aangemerkt als een partij zeggenschap of belangrijke invloed kan uitoefenen op de andere partij (bijvoorbeeld een dochtermaatschappij). Aangezien Achmea B.V. als groepshoofd direct of indirect control uitoefent over alle juridische entiteiten die deel uitmaken van de Achmea Groep worden deze entiteiten door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. als verbonden partijen aangemerkt.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. beschouwt ook de Stichting Pensioenfonds Achmea als een verbonden partij. Leden van het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., de Raad van Commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en hun naaste familie worden eveneens beschouwd als verbonden partijen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Daarnaast vallen onder de transacties met verbonden partijen, transacties met geassocieerde deelnemingen, joint ventures, managementleden op sleutelposities en naaste familie van verbonden partijen. De transacties met die partijen worden niet als materieel voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. aangemerkt.

De kosten voor shared service centers en holdingkosten worden toegerekend aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. op basis van vaste bedragen die met name zijn gebaseerd op ervaringen met betrekking tot de tijdsbesteding van personeel, verrichte werkzaamheden en verwerkte transacties. Deze kostendoorbelasting is gepresenteerd als onderdeel van de Bedrijfskosten en Andere lasten.

Voor zover hierna niet anders vermeld zijn er voor de uitstaande saldi met verbonden partijen geen garanties gegeven of ontvangen, voorzieningen voor dubieuze vorderingen met betrekking tot het bedrag van de uitstaande saldi opgenomen en lasten van oninbare of dubieuze vorderingen in de winst en verliesrekening opgenomen.

Beloning van het bestuur en de Raad van Commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zijn tevens de directievoorzitter en de financieel directeur van de Divisie Pensioen & Leven Zij worden op grond van IAS 24 beschouwd als degenen die de sleutelposities bekleden voor deze entiteit.

Daarnaast verrichten zij ook activiteiten voor Achmea als groep en hebben zij verantwoordelijkheden in dat verband. Dat heeft te maken met de aard en organisatie van Achmea Groep, een financieel conglomeraat, waarbij leden van de directieraad bij meerdere entiteiten betrokken kunnen zijn.

De beloning van de statutaire directeuren is in overeenstemming met de verantwoordelijkheid van hun posities. De verschillende posities worden gewogen, waarbij wordt gelet op aspecten als omvang en aard van de verantwoordelijkheden, complexiteit van de bestuurlijke context waarin men acteert en de benodigde kennis, ervaring en competenties.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Behalve het vaste salaris maakt ook de variabele beloning deel uit van het reguliere beloningspakket van een lid van het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Achmea B.V. besluit in afstemming met de (Remuneratiecommissie van de) Raad van Commissarissen van Achmea B.V. over de toekenning van een variabele beloning aan de bestuursleden in het jaar volgend op de geleverde prestatie. De toekenning van variabele beloning in enig boekjaar heeft betrekking op prestaties in eerdere jaren. In geval van toekenning van een variabele beloning over het voorgaande prestatiejaar, wordt de helft ervan uitgesteld voor vijf jaar. De uitgestelde variabele beloning is opgenomen als onderdeel van de Overige lange termijn beloning. Naast het salaris hebben de leden van het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. een pensioenregeling. Dit is dezelfde pensioenregeling als die van het overige personeel van Achmea. Deze pensioenregeling wordt uitgevoerd door de Stichting Pensioenfonds Achmea.

OVERZICHT BELONING VAN HET BESTUUR VAN ACHMEA PENSIOEN- EN LEVENSVZERKERINGEN N.V. TEN LASTE VAN HET BOEKJAAR

(X €1.000)

	2018	2017
Korte termijn personeelsbeloning	587	413
Pensioenlasten	216	173
Overige lange termijn beloning	33	
Beëindigingsvergoedingen		
Werkgeversaandeel sociale lasten ¹	19	14
Totaal	855	600

¹ Met ingang van 2018 worden in dit overzicht tevens de werkgeversaandeel sociale lasten opgenomen. Om beter inzicht te geven in de ontwikkeling van deze post, is het vergelijkend cijfer overeenkomstig aangepast.

Het totaalbedrag aan beloning voor het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. dat ten laste van boekjaar 2018 is gebracht bedraagt €855 duizend (2017: €600 duizend). Deze totale last heeft betrekking op het prestatiejaar 2018, met uitzondering van variabele beloningen over 2018. Bij de variabele beloning gaat het om de bedragen die in enig boekjaar zijn toegekend met betrekking tot het voorgaande boekjaar of wel prestatiejaar, omdat ten tijde van de vaststelling van de jaarrekening over het voorgaande boekjaar nog niet was besloten om variabele beloning over dat prestatiejaar toe te kennen. Over prestatiejaar 2017 is na de vaststelling van de jaarrekening 2017 de besluitvorming over de toekenning variabele beloning 2017 afgerond en variabele beloning 2017 toegekend aan leden van het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Deze is verantwoord in de jaarlast 2018. In de jaarlast 2017 is nihil als last begrepen voor variabele beloning over prestatiejaar 2016, omdat over dat prestatiejaar geen variabele beloning is toegekend.

Hieronder staat het overzicht van de reguliere beloning van het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. met betrekking tot het prestatiejaar 2018. Variabele beloningen worden gepresenteerd met betrekking tot het prestatiejaar. Dit kan afwijken van het jaar waarin de last wordt verantwoord omdat de besluitvorming over feitelijke toekenning van de variabele beloning plaatsvindt na het vaststellen van de jaarrekening. Dit overzicht bevat op totaalniveau ook een vergelijking met 2017.

OVERZICHT REGULIERE BELONING VAN HET BESTUUR M.B.T. HUIDIG PRESTATIEJAAR

(X €1.000)

Actieve bestuursleden per 31 december 2018 ¹	JAARSALARIS (KORTE TERMIJN-PERSONEELS-BELONING) ²	TOEGEKENDE VARIABELE BELONING (OVERIGE KORTE TERMIJN-PERSONEELS-BELONING) ²	TOEGEKENDE VARIABELE BELONING (OVERIGE LANGE TERMIJN-BELONING) ²	PENSIOEN (GRENS €105.075) ³	BIJDRAGE NETTO-PENSIOEN (BOVEN €105.075) ³	LOON-TOESLAG (BOVEN €105.075) ³	TOTAAL
F.J. (Frans) van der Ent, voorzitter	323	n.n.b.	n.n.b.	42	46	43	454
A.M.P.J. (Martin) Heuvelmans, financieel directeur	231	n.n.b.	n.n.b.	43	24	18	316
Totaal 2018	554	n.n.b.	n.n.b.	85	70	61	770
Totaal 2017	413	33	33	65	51	57	652

Gemiddeld aantal actieve bestuursleden 2018: 2

Gemiddeld aantal actieve bestuursleden 2017: 1,5

¹ Alle actieve bestuursleden waren heel 2018 in dienst.

² Exclusief werkgeversaandeel in de sociale lasten.

³ De pensioenlast kent als elementen: de last voor de opbouw over het maximaal pensioengevend salaris tot €105.075 (dit is het fiscale grensbedrag in 2018; in 2017 €103.317); de bruto bijdrage aan het netto pensioen boven het fiscale grensbedrag op basis van de leeftijdsafhankelijke 3% DC staffel en de loontoeslag pensioen boven het fiscale grensbedrag. Zie toelichting Pensioen hierna. In de kolom 'loontoeslag boven €105.075' is in individuele gevallen ook een compensatie opgenomen in verband met het vervallen van voordelen uit de oude directiepensioenregeling.

Jaarsalaris

Het salaris van de bestuursleden is het vaste all-in salaris op jaarbasis inclusief vakantiegeld. Op 1 januari 2018 is het salaris verhoogd met de CAO verhoging van 2%. Voor één lid dat op 31 december 2016 in dienst was, is het vaste salaris per 1 januari 2018 voorafgaand aan de cao verhoging eenmalig verhoogd met 2,475%, dit in verband met een uitgestelde compensatie voor een eerdere neerwaartse aanpassing in zijn beleidspercentage variabele beloning. Daarnaast was er per 1 januari 2018 sprake van een individuele aanpassing van het salaris op 1 januari 2018 op basis van de reguliere beoordelingsronde. Voor zover van toepassing, is in het vaste jaarsalaris ook het voordeel privégebruik leaseauto verwerkt.

Toegekende variabele beloning

Op het moment van ondertekenen van deze jaarrekening was nog niet besloten om variabele beloning over prestatiejaar 2018 toe te kennen. Mocht dit alsnog worden toegekend, wordt dit gerapporteerd in het Achmea Remuneratierapport 2018 dat in mei 2019 verschijnt. Het toegekende bedrag zal als last worden opgenomen in de jaarrekening 2019. Over prestatiejaar 2017 is variabele beloning toegekend aan beide bestuursleden na het vaststellen van de jaarrekening over 2017, en derhalve verwerkt als last in 2018, voor een bedrag van €66 duizend.

Pensioen

Voor het bestuur geldt de pensioenregeling die voor de overige medewerkers van toepassing is. Dit is een CDC gefinancierde pensioenregeling met middelloonambitie, met onder meer de volgende kenmerken per eind 2018:

- Maximaal pensioengevend salaris €105.075
- Opbouw 1,875% per jaar
- Franchise €13.576
- Pensioenleeftijd: eerste dag van de maand waarop de 68 jarige leeftijd wordt bereikt
- Nabestaandenpensioen
- Premievrije voortzetting van de pensioenopbouw bij gedeeltelijke of volledige arbeidsongeschiktheid
- Voorwaardelijke indexatie
- Eigen bijdrage standaard 3,25% van de pensioengrondslag.

Pensioen boven het fiscaal grensbedrag

Sinds 1 januari 2015 geldt een grens voor het inkomen waarover met fiscale ondersteuning pensioenopbouw kan plaatsvinden. In 2018 is deze grens €105.075.

Voor medewerkers met een inkomen boven het fiscaal grensbedrag zijn per 1 januari 2015 (in de CAO) afspraken gemaakt over een andere pensioenopbouw. De afspraken gelden voor al deze Achmea medewerkers en zijn ook van toepassing voor bestuursleden van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. De afspraken gelden eveneens voor medewerkers die nadien in dienst zijn getreden van Achmea.

De totale premie die de werkgever tot 1 januari 2015 aan pensioen boven het fiscaal grensbedrag beschikbaar stelde aan deze medewerkers wordt kostenneutraal omgezet in een nieuwe bijdrage van de werkgever aan hun pensioenopbouw boven het fiscale grensbedrag. De totale werkgeversbijdrage wordt per kalenderjaar opnieuw vastgesteld op basis van de totale som van het pensioengevend inkomen boven het fiscaal grensbedrag op basis van de rentestand op 31 december van het voorafgaande kalenderjaar.

De werkgeversbijdrage omvat twee hieronder genoemde componenten, waarbij de eerstgenoemde als eerste wordt gefinancierd en vervolgens de tweede uit het restant van de totale bijdrage die niet besteed kan worden aan de eerste component:

1. Een leeftijdsafhankelijke bijdrage van de werkgever die de medewerker na belastingheffing kan besteden aan deelname in een netto pensioenverzekering voor de pensioenopbouw boven het fiscaal grensbedrag ("bijdrage aan netto pensioen" in de bovenstaande tabel). De leeftijdsafhankelijke bijdrage wordt berekend op basis van de (maximum) fiscale staffel die het ministerie van Financiën vaststelt;
2. Een zgn. bruto "loontoeslag pensioen". Van het eventueel resterende bedrag aan werkgeverspremie, wordt voor iedereen met een pensioengevend inkomen boven €105.075 een gelijk percentage toeslag berekend. Deze toeslag bedraagt in 2018 16,1 % van het pensioengevend inkomen boven de fiscale grens. De berekening ervan vindt in januari plaats door Willis Towers Watson. De omvang van de loontoeslag wordt daarbij vastgesteld uitgaande van de DNB-UFR voor pensioenfondsen op 31 december van het voorgaande kalenderjaar.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Beëindigingsvergoedingen

Zowel in 2018 als in 2017 was er geen sprake van toekenning van vergoedingen in verband met beëindiging van een arbeidsovereenkomst.

'Claw back'

In 2018 hebben er met betrekking tot het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. geen aanpassingen of terugvorderingen van beloningen uit eerdere jaren plaatsgevonden. Dit was evenmin het geval in 2017.

Leningen

Leden van het bestuur van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. hebben leningen uitstaan bij het bankbedrijf van Achmea. De leningen bedragen €145 duizend (2017: €145 duizend). De gewogen rente van die leningen is 2,8% (2017: 2,8%). Het betreffen hypothecaire leningen. Over 2018 is nihil afgelost (2017: nihil).

Bestuurdersaansprakelijkheid

Voor de bestuurders en commissarissen van Achmea B.V. en haar groepsmaatschappijen, onder wie de bestuursleden van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., heeft Achmea een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten. Een deel van deze bestuurders en commissarissen is, onder bepaalde voorwaarden, eveneens gevrijwaard voor vermogensschade op grond van aanspraken van derden voor zover deze schade de verzekerde dekking te boven gaat.

Beloning van de leden van de Raad van Commissarissen

In onderstaande tabel staat de beloning van de commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. over 2018.

OVERZICHT BELONING VAN DE LEDEN VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN PER JAAR

(x €1.000)

Raad van Commissarissen per 31 december 2018:	
R. Th. (Roel) Wijmenga (voorzitter)	27
M. (Mijntje) Lückerath-Rovers	18
P.H.M. (Petri) Hofsté	18
B.E.M. (Bianca) Tetteroo	
Totaal 2018¹	63
Totaal 2017¹	63

^{1.} Exclusief BTW

In 2018 waren er geen mutaties in de bezetting van zetels in de Raad van Commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Per 1 januari 2018 is mevrouw Tetteroo toetreden tot de Raad van Commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Zij is tevens lid van de Raad van Bestuur van Achmea B.V. Zij ontvangt geen beloning voor haar lidmaatschap van deze Raad van Commissarissen.

De andere leden van de Raad van Commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zijn tevens groepscommissaris bij Achmea B.V. Zij ontvangen voor hun activiteiten in de Raad van Commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. een afzonderlijke beloning.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Transacties met aandeelhouder en uiteindelijke moedermaatschappij

De aandeelhouder van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is Achmea B.V. die per 31 december 2018 100% van de aandelen (100% van het stemrecht) in bezit had.

TRANSACTIES MET AANDEELHOUDER

(€ MILJOEN)

	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Vorderingen en schulden:		
- Achmea B.V.	-3	6
Bedrijfskosten en personeelskosten:		
- Achmea B.V. (Bedrijfskosten)	12	16
- Achmea B.V. (Andere lasten)		52

Bedrijfskosten en personeelskosten

Lasten die betrekking hebben op het kapitaalmanagement van Achmea B.V. worden doorbelast aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Deze zijn niet direct gerelateerd aan de verzekeringsactiviteiten en worden opgenomen onder de Overige lasten.

Transacties met de groepsmaatschappijen

TRANSACTIES MET GELIEERDE MAATSCHAPPIJEN ACHMEA GROEP

(€ MILJOEN)

	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Beleggingsactiviteiten:		
<i>Beleggingen in groepsmaatschappijen:</i>		
- Achmea Bank N.V. - Asset Backed Securities	784	919
- Achmea Bank N.V. - Hypotheekgerelateerde spaardelen (Beleggingen voor eigen rekening)	755	784
- Achmea Bank N.V. - Hypotheekgerelateerde spaardelen (Beleggingen voor rekening en risico polishouders)	145	151
- Achmea Bank N.V. - Liquide middelen (Beleggingen voor rekening en risico polishouders)	92	
- Achmea Interne Diensten N.V. - Hypothecaire leningen	222	244
<i>Vorderingen op en schulden aan groepsmaatschappij:</i>		
- Achmea Bank N.V.	6	18
- Achmea Investment Management B.V.	-4	-3
<i>Rentebaten obligaties uitgegeven door en vorderingen op groepsmaatschappijen:</i>		
- Achmea Bank N.V.	36	41
- Achmea Interne Diensten N.V.	4	5
<i>Beleggingslasten:</i>		
- Achmea Bank N.V.	4	5
- Achmea Investment Management B.V.	16	13
- Syntrus Achmea Real Estate & Finance B.V.	5	5
Operationele activiteiten		
<i>Bedrijfskosten en personeelskosten:</i>		
- Achmea Interne Diensten N.V. (Acquisitiekosten)	7	11
- Achmea Interne Diensten N.V. (Overige bedrijfskosten)	134	145
- Achmea Interne Diensten N.V. (Overige lasten)	5	9
<i>Vorderingen op en schulden aan groepsmaatschappijen:</i>		
- Achmea Interne Diensten N.V.	-50	-112
- Achmea Schadeverzekeringen N.V.	-32	-1

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

- Avéro Achmea Zorgverzekeringen N.V.	-1	-1
<i>Herverzekeringsactiviteiten:</i>		
Achmea Reinsurance Company N.V.		
- Aandeel in de technische voorzieningen	4	4
- Uitgaande herverzekeringspremies	26	27
- Inkomende herverzekeringsuitkeringen	8	9
- Bedrijfskosten - Commissie ontvangen van herverzekeraar	18	18

Vastrentende beleggingen in groepsmaatschappijen

Achmea Bank N.V.

De vordering op Achmea Bank NV. bestaat uit hypotheekgerelateerde spaardelen en belangen in gesecuritiseerde entiteiten (Asset Backed Securities). Het rentepercentage van de hypotheekgerelateerde spaardelen is afhankelijk van de bijbehorende hypotheken. Contractueel zullen deze leningen vervallen tussen 2022 en 2049 (31-12-2017: 2022-2049).

De Asset Backed Securities betreffen obligatieleningen die uitgegeven zijn door een aantal Special Purpose Vehicle's (SPV), die behoren tot de consolidatiekring van Achmea Bank N.V. Deze SPV's worden DMPL (Dutch Mortgage Portfolio Loans) genoemd en hebben AAA rating. Deze beleggingen kennen rentepercentage van tussen de 0,29% en 0,57% (31-12-2017: 0,29%-0,57%) en zullen contractueel vervallen op 2051 en 2055 (31-12-2017: 2051 en 2055).

Achmea Interne Diensten N.V.

De vorderingen op Achmea Interne Diensten N.V. betreft een tweetal leningen ter financiering van vastgoed in eigen gebruik en vastgoed voor eigen gebruik in ontwikkeling. De leningen hebben een rentepercentage van 0,75% en 4,49% (2017:0,75% tot 4,49%) en zullen contractueel vervallen op 2022 resp. 2035 (31-12-2017: 2018 resp. 2035). Voor deze leningen heeft Achmea Interne Diensten N.V. hypotheekrechten verstrekt aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Asset switch

In 2015 heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. een 'asset switch' overeenkomst met Achmea Bank N.V. gesloten. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft de juridische rechten (niet economisch) van bepaalde staatsobligaties uitgewisseld tegen de juridische rechten van bepaalde hypothecaire leningen. Voor de uitwisseling is sprake van een marktwaarde ratio van 100:110. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. ontvangt voor de uitwisseling een vergoeding, die getoetst is op marktconformiteit. Op 31 december 2018 is de boekwaarde van de uitgewisselde staatsobligaties €517 miljoen (31-12-2017: €934 miljoen).

Herverzekeringsactiviteiten

Achmea Reinsurance Company N.V. is de herverzekeraar binnen de Achmea Groep. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft een deel van haar herverzekeringsactiviteiten bij deze vennootschap ondergebracht. De contracten worden via retrocessie gedeeltelijk geplaatst bij externe herverzekeraars.

Bedrijfskosten en personeelskosten

Kosten van shared service centers en holding kosten worden toegerekend aan entiteiten op basis van voornamelijk ervaringscijfers met betrekking tot de tijdsbesteding van medewerkers, uitgevoerd werk en verwerkte transacties. Deze kosten worden opgenomen onder de Bedrijfskosten.

Alle personeelsleden zijn in dienst van Achmea Interne Diensten N.V., een entiteit van Achmea B.V. De pensioenverplichtingen van de Achmea Groep zijn ondergebracht bij Stichting Pensioenfonds Achmea. De met de activiteiten verband houdende personeelskosten en overige bedrijfskosten worden doorbelast aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. De toerekening van daarmee samenhangende pensioenlasten vindt plaats op basis van het pensioengevend salaris van actieve medewerkers.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft als onderdeel van de Achmea Groep veel transacties met andere groepsmaatschappijen, onder meer op het gebied van interne dienstverlening, zoals facilitaire zaken en IT. De met de activiteiten verband houdende bedrijfskosten worden zoveel mogelijk doorbelast aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. De vorderingen en schulden voortvloeiend uit deze transacties betreffen rekening-courantsaldi.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Andere verbonden partijen

TRANSACTIONEN, VORDERINGEN EN SCHULDEN MET ANDERE VERBONDEN PARTIJEN

(€ MILJOEN)

	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Rabobank Groep		
Spaardelen (Overige financiële beleggingen voor eigen rekening)	1.914	2.068
Rentebaten Spaardelen (Overige financiële beleggingen voor eigen rekening)	82	90
Spaarrekeningen hypotheek (Overige financiële beleggingen voor rekening en risico polishouders)	6.897	7.323
Rentebaten Spaarrekeningen hypotheek (Overige financiële beleggingen voor rekening en risico polishouders)	230	251

Rabobank

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. maakt voor haar activiteiten gebruik van diverse reguliere bankdiensten van de Rabobank Groep. Alle diensten en transacties met de Rabobank zijn reguliere transacties en gebaseerd op reguliere markttarieven.

Distributiekanaal

Lokale Rabobankkantoren vormen een belangrijk distributiekanaal voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Voor de distributie van verzekeringsproducten heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. over 2018 €9,6 miljoen aan commissie betaald aan lokale Rabobanken (2017: €10,6 miljoen).

Stichting Pensioenfonds Achmea

De pensioentoezeggingen aan medewerkers die werkzaam zijn ten dienste van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zijn door Achmea Interne Diensten N.V. ondergebracht bij Stichting Pensioenfonds Achmea (SPA).

De pensioenregeling is een zogenaamde collectief beschikbare premieregeling. De financiële en actuariële risico's zijn hiermee overgedragen aan de werknemers, wat onder andere betekent dat de toekomstige stijging van verworven rechten afhankelijk is van de financiële situatie van het fonds. Toerekening van daarmee samenhangende pensioenlasten door Achmea Interne Diensten N.V. aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. vindt plaats op basis van het pensioengevend salaris van de actieve medewerkers. De voorziening wordt bepaald op basis van het aantal actieve dienstjaren tot aan de balansdatum, het geraamde salariscategorie op het moment van de verwachte pensioneringsdatum en de marktrente op de door de ondernemingen uitgegeven obligaties van hoge kwaliteit. Deze verplichtingen worden verminderd met eventuele activa met betrekking tot de regeling.

IAS 19 Personeelsbeloningen is van toepassing op Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. aangezien de toegezegde pensioenregelingen de risico's spreiden over entiteiten die onder gemeenschappelijke zeggenschap vallen. Voor de toelichting op de IAS 19 Personeelsbeloningen (gebaseerd op IAS 19.150) wordt verwezen naar Toelichting 16 Overige voorzieningen van de jaarrekening 2018 van Achmea B.V.

De in 2018 aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. doorbelaste pensioenkosten bedragen €30 miljoen (2017: €30 miljoen).

ONDERTEKENING VAN DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

Zeist, 10 april 2019

Het bestuur

F.J. (Frans) van der Ent
A.M.P.J. (Martin) Heuvelmans

Raad van Commissarissen

R.Th. (Roel) Wijmenga, Voorzitter
P.H.M. (Petri) Hofsté
M. (Mijntje) Lückerath-Rovers
B.E.M. (Bianca) Tettersoo

ENKELVOUDIG OVERZICHT VAN DE FINANCIËLE POSITIE (VOOR BESTEMMING VAN HET RESULTAAT)

		(€ MILJOEN)	
	TOELICHTING	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Activa			
Dochtermaatschappijen, Geassocieerde deelnemingen en joint ventures	4	981	848
Vastgoedbeleggingen	5	821	788
Beleggingen	6	46.864	48.166
Latente belastingvorderingen	12	678	916
Aandeel herverzekeraars in verzekeringsverplichtingen	7	162	207
Vorderingen en overlopende activa	13	213	234
Te ontvangen vennootschapsbelasting		149	
Liquide middelen	14	418	613
Totaal activa		50.286	51.772
Eigen vermogen			
Eigen vermogen toekomend aan houders van eigen vermogensinstrumenten in de vennootschap	15	3.976	3.961
Totaal eigen vermogen		3.976	3.961
Verplichtingen			
Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten	7	43.956	45.487
Overige voorzieningen	16	4	4
Financiële verplichtingen	17	2.141	2.087
Derivaten	6	209	149
Verschuldigde vennootschapsbelasting			84
Totaal verplichtingen		46.310	47.811
Totaal eigen vermogen en verplichtingen		50.286	51.772

ENKELVOUDIGE WINST- EN VERLIESREKENING

		(€ MILJOEN)	
	TOELICHTING	2018	2017
Bruto verdiende premies		1.420	1.569
Herverzekeringspremies		-31	-32
Netto verdiende premies	9	1.389	1.537
Opbrengsten uit Dochtermaatschappijen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures		112	108
Beleggingsopbrengsten	10	395	1.347
Overige opbrengsten	18	10	15
Totale baten		1.906	3.007
Netto lasten uit verzekeringscontracten	11	1.460	2.508
Rente en vergelijkbare lasten		1	8
Bedrijfskosten	19	150	172
Overige lasten	20	7	65
Totale lasten		1.618	2.753
Resultaat voor belasting		288	254
Vennootschapsbelasting naar het resultaat		45	38
Vennootschapsbelasting effect tariefswijziging		137	
Totaal vennootschapsbelasting	21	182	38
Nettoresultaat		106	216

ENKELVOUDIG OVERZICHT VAN HET TOTAALRESULTAAT

		(€ MILJOEN)	
	TOELICHTING	2018	2017
Posten die niet worden gereclassificeerd naar de Winst- en verliesrekening			
Posten die kunnen worden gereclassificeerd naar de Winst- en verliesrekening ²			
Ongerealiseerde waardeveranderingen bij financiële instrumenten geassocieerd als 'Beschikbaar voor verkoop'		31	-87
Aandeel in overig totaalresultaat van Geassocieerde deelnemingen en joint ventures			16
Mutaties van de voorziening voor Winstdeling en kortingen voor polishouders uit hoofde van ongerealiseerde beleggingsopbrengsten		-77	181
Reclassificatie naar de Winst- en verliesrekening als Winstdeling en kortingen voor polishouders uit hoofde van gerealiseerde beleggingsopbrengsten		9	62
Waardeveranderingen uit financiële instrumenten 'Beschikbaar voor verkoop' gereclassificeerd naar de Winst- en verliesrekening bij verkoop		-72	-147
Bijzondere waardeverminderingen op financiële instrumenten 'Beschikbaar voor verkoop' gereclassificeerd naar de Winst- en verliesrekening bij verkoop		18	8
		-91	33
Netto overig totaalresultaat	22	-91	33
Nettoresultaat		106	216
Totaalresultaat		15	249

- ^{1.} Binnen dit overzicht is de netto positie, (na belastingen) weergegeven
^{2.} Verantwoord als onderdeel van de Herwaarderingsreserve

ENKELVOUDIG MUTATIEOVERZICHT VAN HET TOTAAL EIGEN VERMOGEN

	(€ MILJOEN)				
	AANDELEN KAPITAAL / AGIO	HERWAAR- DERINGS-RESERVE	OVERIGE RESERVES	RESULTAAT OVER HET BOEKJAAR	TOTAAL EIGEN VERMOGEN
Balans 1 januari 2017	1.836	492	1.385	186	3.899
Netto overig totaalresultaat		33			33
Nettoresultaat				216	216
Totaalresultaat		33		216	249
Bestemming van reserves		26	160	-186	
Dividend- en couponbetalingen			-187		-187
Balans 31 december 2017	1.836	551	1.358	216	3.961
Netto overig totaalresultaat		-91			-91
Nettoresultaat				106	106
Totaalresultaat		-91		106	15
Bestemming van reserves		39	177	-216	
Balans 31 december 2018	1.836	499	1.535	106	3.976

De verdeling van het aandelenkapitaal/agio is opgenomen in Toelichting 15 Eigen vermogen.

In december 2017 heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. ten laste van de overige reserves een bedrag van €187 miljoen uitgekeerd aan de aandeelhouder van de vennootschap.

De resultaatbestemming is opgenomen in de enkelvoudige jaarrekening 2018 van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., Toelichting 29 Voorstel inzake bestemming van het resultaat.

ENKELVOUDIG KASSTROOMOVERZICHT

	TOELICHTING	(€ MILJOEN)	
		2018	2017
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Resultaat voor belasting		288	254
<i>Aanpassingen voor items zonder kasstromen en herrubriceringen:</i>			
Ongerealiseerde waardeveranderingen op Beleggingen, inclusief resultaten vreemde valuta en mutatie voorziening voor oninbaarheid		221	-1.325
Afschrijving van Overlopende acquisitiekosten opgenomen onder Vorderingen en overlopende activa, inclusief resultaten vreemde valuta		10	15
Opbrengsten uit Geassocieerde deelnemingen en joint ventures		-112	-108
(Opgelopen) Rentelasten		1	9
Doorbelaste financieringslasten			52
		408	-1.103
<i>Mutaties in operationele activa en verplichtingen:</i>			
Mutaties in Vorderingen en overlopende activa (exclusief overlopende acquisitiekosten) en Overige schulden opgenomen onder Financiële verplichtingen		71	270
Mutaties in Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten na aftrek aandeel herverzekeraars		-1.596	-442
Mutaties in Overige voorzieningen			-4
		-1.525	-176
<i>Operationele kasstromen niet begrepen in het resultaat voor belasting:</i>			
Aankopen van Vastgoedbeleggingen		-17	-2
Aankopen van Beleggingen		-11.034	-15.169
Desinvesteringen van Vastgoedbeleggingen		75	33
Desinvesteringen van Beleggingen		11.973	16.615
Ontvangen/betaalde vennootschapsbelasting		-143	-79
Overige mutaties		99	140
		953	1.538
Totaal Kasstroom uit operationele activiteiten		-164	259

Enkelvoudige jaarrekening

ENKELVOUDIGE KASSTROOMOVERZICHT (VERVOLG)

(€ MILJOEN)

	TOELICHTING	2018	2017
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Aankopen van Geassocieerde deelnemingen en joint ventures en andere investeringen (na aftrek van liquide middelen)		-31	
Desinvesteringen van Geassocieerde deelnemingen en joint ventures en andere investeringen (na aftrek van liquide middelen)			91
		-31	91
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Financieringslasten van eigen vermogen			-52
Dividenden en couponbetalingen			-187
Betaalde rente		-1	-9
Mutaties in Financiële verplichtingen		-2	-4
		-3	-252
Netto kasstroom		-198	98
Netto liquide middelen per 1 januari		613	515
Netto liquide middelen per 31 december		415	613
Liquide middelen omvatten de volgende posten:			
Kas- en banksaldi	14	418	613
Schulden aan kredietinstellingen	17	-3	
Liquide middelen per 31 december		415	613

In de kasstromen uit operationele activiteiten over 2018 zijn ontvangen rente van €532 miljoen (2017: €475 miljoen), ontvangen dividenden van €55 miljoen (2017: €56 miljoen) en betaalde rente van €1 miljoen (2017: €9 miljoen) inbegrepen.

ALGEMEEN

1. ALGEMENE WAARDERINGSGRONDSLAGEN

Voor een beschrijving van de toegepaste waarderingsgrondslagen wordt verwezen naar Toelichting 1 Algemene waarderingsgrondslagen in de Geconsolideerde jaarrekening en de specifieke waarderingsgrondslagen onder de Toelichtingen in de Geconsolideerde jaarrekening.

Alle bedragen in de enkelvoudige jaarrekening zijn in miljoenen euro's, tenzij anders is vermeld.

2. KAPITAAL- EN RISICOMANAGEMENT

Voor een beschrijving van het kapitaal- en risicomanagement van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. wordt verwezen naar Toelichting 2 Kapitaal- en risicomanagement van de Geconsolideerde jaarrekening.

3. GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum bekend die tot vermelding in de jaarrekening moeten leiden.

TOELICHTING SIGNIFICANTE ONDERDELEN BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING

4. DOCHTERMAATSCHAPPIJEN, GEASSOCIEERDE DEELNEMINGEN EN JOINT VENTURES

(€ MILJOEN)									
NAAM VAN DE MAATSCHAPPIJ	LAND	BESCHRIJVING VAN BEDRIJFSACTIVITEITEN	DATUM VAN OVERNAME / INGANGSDATUM	% EIGENDOM 2018	% EIGENDOM 2017	NETTO VERMOGENS- WAARDE 2018	NETTO VERMOGENS- WAARDE 2017	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2017
AP&L Beleggingen B.V.	NL	Beleggen in financiële activa	10-01-2005	100%	100%	317	304	317	304
N.V. Interpolis Onroerend Goed	NL	Beleggen in vastgoedbeleggingen	19-06-1990	66,85%	66,85%	140	145	140	145
Achmea Woninghypotheek B.V.	NL	Beleggen in hypothecaire leningen	07-05-2015	96%	96%	346	294	346	294
Achmea Woninghypotheek II B.V.	NL	Beleggen in hypothecaire leningen	16-12-2015	96%	96%	87	69	87	69
Woonalliantie Woerden C.V. ¹	NL	Beleggen in terreinen en gebouwen	29-10-1998	97%	97%	30	24	30	24
Residex B.V.	NL	Beleggen in financiële activa	19-12-2015	100%	100%	7	7	7	7
Achmea Vastgoed Beheer B.V.	NL	Vastgoedmanagement	29-12-1976	100%	100%	1	1	1	1
Achmea Grond C.V. ¹	NL	Beleggen in vastgoedbeleggingen	04-07-1995	100%	100%	4	3	4	3
Achmea Ontwikkeling C.V. ¹	NL	Beleggen in vastgoedbeleggingen	15-02-1998	100%	100%	1	1	1	1
Sprint Invest B.V. (in liquidatie)	NL	Beleggen	1996	50%	50%				
Achmea Investment Management Green Bond Fund ¹	NL	Beleggen	2018	64%		48		48	
						981	848	981	848

¹ Het opgenomen percentage betreft het (economisch) belang van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. in haar hoedanigheid van commanditair vennoot.

Bovenstaand overzicht toont de dochtermaatschappijen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. per 31 december 2018. Alle deelnemingen zijn betrokken bij verzekeringsactiviteiten, vermogensbeheer of aan deze activiteiten gekoppelde diensten. Het stemrecht van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. in deze deelnemingen is conform het aandelenbezit.

Het overige belang in N.V. Interpolis Onroerend Goed wordt gehouden door Achmea Schadeverzekeringen N.V. Het overige 4% belang in Achmea Woninghypotheek B.V. en Achmea Woninghypotheek II B.V. wordt gehouden door AP&L Beleggingen B.V. Achmea Vastgoed Beheer B.V. houdt nog een belang van 1% in Woonalliantie Woerden C.V.

Achmea Investment Management Green Bond Fund is een beleggingsfonds voor algemene rekening van de Achmea groep. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft haar belang eind 2018 verkregen. Het betreft een aandeel in het betreffende fonds, dat op grond van IFRS 10 als deelneming gepresenteerd moet worden. Het overige belang wordt gehouden door Achmea Schadeverzekeringen N.V. (33,33%) en AP&L Beleggingen B.V. (2,67%) Achmea Investment Management B.V. beheert het fonds en heeft de zeggenschap.

De boekwaarde van de Dochtermaatschappijen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures wordt vastgesteld op basis van de (IFRS-) jaarrekeningen van hetzelfde boekjaar van die entiteiten (met grondslag voor waardering van de betreffende entiteit) voor zover beschikbaar. Indien die niet beschikbaar is, baseert Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de boekwaarde op voorlopige, niet-gecontroleerde cijfers, afkomstig van de geassocieerde deelneming of joint venture. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft vastgesteld dat er in het verleden geen materiële verschillen waren tussen die voorlopige, niet-gecontroleerde cijfers en de (IFRS-)jaarrekening van de betreffende geassocieerde deelneming of joint venture.

In het land van oprichting of vestiging vinden tevens in hoofdzaak de bedrijfsactiviteiten plaats.

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

VERLOOPOVERZICHT DEELNEMINGEN IN GROEPSMAATSCHAPPIJEN

(€ MILJOEN)

	2018	2017
Balans per 1 januari	848	815
Investerings	48	
Ontvangen dividend	-17	-91
Resultaat boekjaar	112	108
Reële waardeveranderingen	-10	16
Balans per 31 december	981	848

5. VASTGOEDBELEGGINGEN

(€ MILJOEN)

	2018	2017
Balans per 1 januari	788	767
Aankopen	17	2
Verkopen	-75	-33
Reële waardeveranderingen opgenomen in de Winst- en verliesrekening	91	52
Balans per 31 december	821	788

(€ MILJOEN)

	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Woningen	366	338
Retail	219	213
Kantoren	223	212
Overige	13	25
Totaal	821	788

Vastgoedbeleggingen worden verhuurd aan huurders (uitzondering leegstand) onder operationele leasecontracten met over het algemeen maandelijks vaste huurbetalingen die op contractueel overeengekomen momenten kunnen worden herzien. De minimale leasebetalingen onder niet- boetevrij opzegbare operationele leasecontracten van dit beleggingsvastgoed zijn als volgt:

(€ MILJOEN)

	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Minder dan 1 jaar	2	3
1- 5 jaar	14	15
Langer dan 5 jaar	10	15
Totaal	26	33

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

6. BELEGGINGEN

BELEGGINGEN NAAR CLASSIFICATIE

(€ MILJOEN)

	BELEGGINGEN - MET WAARDE VERANDERINGEN IN DE WINST- EN-VERLIESREKENING		BELEGGINGEN BESCHIKBAAR VOOR VERKOOP		BELEGGINGEN LENINGEN EN VORDERINGEN		TOTAAL	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Beleggingen voor eigen rekening								
Aandelen en soortgelijke beleggingen	36	38	1.643	1.755			1.679	1.793
Vastrentende beleggingen ¹	2.589	2.762	21.596	21.305			24.185	24.067
Derivaten	3.200	3.050					3.200	3.050
Overige financiële beleggingen ¹			727	755	1.914	2.068	2.641	2.823
Beleggingen voor rekening en risico polishouders								
Aandelen en soortgelijke beleggingen	6.868	7.714					6.868	7.714
Vastrentende beleggingen	946	891					946	891
Derivaten	47	79					47	79
Overige financiële beleggingen ^{1 & 2}	7.298	7.749					7.298	7.749
Totaal per 31 december	20.984	22.283	23.966	23.815	1.914	2.068	46.864	48.166

^{1.} Bevat beleggingen in groepsmaatschappijen.

^{2.} Onder Overige financiële beleggingen zijn mede opgenomen liquide middelen die betrekking hebben op beleggingen (in fondsen/depots) voor rekening en risico polishouders.

Beleggingen in aandelen en soortgelijke beleggingen voor eigen rekening van in totaal €1.679 miljoen (31 december 2017: €1.793 miljoen) betreffen genoteerde gewone aandelen €545 miljoen (31 december 2017: €596 miljoen), alternatieve beleggingen €606 miljoen (31 december 2017: €657 miljoen), beleggingen in vastgoedfondsen van €211 miljoen (31 december 2017: €207 miljoen), beleggingen in vastrentende waarde fondsen van €277 miljoen (31 december 2017: €281 miljoen) en overige beleggingen van €40 miljoen (31 december 2017: €52 miljoen).

Overige financiële beleggingen voor eigen rekening geclassificeerd als Leningen en vorderingen betreffen met name aan kapitaalpolissen gekoppelde tegoeden gehouden bij de Rabobank Groep, waarvoor de renteopbrengst is gebaseerd op de rente die de polishouder betaalt op zijn spaarhypotheek.

VERLOOPOVERZICHT BELEGGINGEN

(€ MILJOEN)

	BELEGGINGEN VOOR EIGEN REKENING		BELEGGINGEN VOOR REKENING EN RISICO POLISHOUDERS		TOTAAL	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Balans per 1 januari	31.733	33.701	16.433	16.163	48.166	49.864
Investerings en verstrekte leningen	9.700	11.708	1.334	3.461	11.034	15.169
Desinvesteringen en verkopen	-9.850	-12.326	-2.123	-4.289	-11.973	-16.615
Mutaties in de reële waarde	185	-1.127	-763	943	-578	-184
Valutakoersverschillen	-47	-225	30	-98	-17	-323
Mutatie opgelopen rente	100	148	231	247	331	395
Mutaties liquide middelen			9	-3	9	-3
Herrubricering		-6		6		
Overige mutaties	-116	-140	8	3	-108	-137
Balans per 31 december	31.705	31.733	15.159	16.433	46.864	48.166

Beleggingen voor eigen rekening

Beleggingen voor eigen rekening waarvoor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. gebruik heeft gemaakt van de optie deze te classificeren als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening' per 31 december 2018 bedroegen €2.735 miljoen (31 december 2017: €2.920 miljoen). Derivaten worden voor hedging-doeleinden gebruikt. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. houdt geen financiële instrumenten aan voor handelsdoeleinden.

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

Op basis van de contractuele looptijd zal naar verwachting na twaalf maanden na balansdatum een bedrag van €24.823 miljoen (31 december 2017: €25.134 miljoen) aan vastrentende beleggingen en overige financiële beleggingen worden gerealiseerd. Voor alle activa zonder contractuele vervaldatum wordt verondersteld dat deze naar verwachting na twaalf maanden na balansdatum zullen worden gerealiseerd.

VASTRENTENDE BELEGGINGEN VOOR EIGEN REKENING NAAR SOORT

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Staatsobligaties en door de overheid gegarandeerde obligaties	10.090	9.945
Gesecuritiseerde obligaties ^{1 & 2}	934	935
Bedrijfsobligaties ²	5.111	5.151
Converteerbare obligaties	236	232
Leningen gedekt door hypotheek ²	653	699
Leningen, deposito's en voorschotten aan kredietinstellingen ²	7.161	7.105
	24.185	24.067

^{1.} Gesecuritiseerde obligaties en Leningen aan groepsmaatschappijen bestaan voor €753 miljoen (31-12-2017: €883 miljoen) aan 'asset backed' (met onderpand) obligaties.

^{2.} Bevat beleggingen in groepsmaatschappijen

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.'s belangen in niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten zoals obligaties met als onderpand hypotheek worden opgenomen onder Beleggingen - Gesecuritiseerde obligaties. De samenstelling van de portefeuilles van de belangen in gestructureerde entiteiten van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is, bekeken vanuit de individuele waarde per entiteit, zeer divers. Voor het grootste deel belegt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. in effecten met een senior rating, op onderpand van activa, waardoor zij potentiële kredietverliezen beperkt. Voor de belangrijkste niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten toont onderstaande tabel de maximale blootstelling aan verlies voor Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. per 31 december 2018, die gelijk is aan de boekwaarde van de effecten per die datum. Bovendien toont de tabel een vergelijking van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.'s belang met het totaalbedrag van door de gestructureerde entiteit uitgegeven Notes (effecten). Het getoonde bedrag Totaal waarde van uitgegeven effecten op uitgiftedatum is gebaseerd op de omvang van de transactie bij uitgifte van de effecten.

BELEGGINGEN IN NIET-GECONSOLIDEERDE GESTRUCTUREERDE ENTITEITEN

	31 DECEMBER 2018		31 DECEMBER 2017	
	MAXIMALE BLOOTSTELLING AAN VERLIES	TOTAAL WAARDE VAN UITGEGEVEN EFFECTEN OP UITGIFTEDATUM	MAXIMALE BLOOTSTELLING AAN VERLIES	TOTAAL WAARDE VAN UITGEGEVEN EFFECTEN OP UITGIFTEDATUM
Effecten op onderpand van hypotheek	753	1.336	883	1.336
Boekwaarde van belang in gestructureerde entiteiten per 31 december 2018	753	1.336	883	1.336

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft geen financiële of andere steun gegeven aan niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is ook niet voornemens om financiële of andere steun te geven aan niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten, waarin Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. een belang heeft of een belang had.

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

BELEGGINGEN IN GROEPSMAATSCHAPPIJEN

(€ MILJOEN)

	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Gesecuritiseerde obligaties		
- Achmea Bank N.V. (Asset backed)	753	883
Overige leningen		
- Achmea Interne Diensten N.V. (Hypothecaire leningen)	222	244
- AP&L Beleggingen B.V. - Financiering beleggingsactiviteiten	795	807
- Achmea Woninghypotheken B.V. - Financiering beleggingsactiviteiten lening	3.839	3.902
- Achmea Woninghypotheken II B.V. - Financiering beleggingsactiviteiten lening	1.768	1.643
Overige financiële beleggingen		
- Achmea Bank N.V. - Hypotheekgerelateerde spaardelen	725	752
	8.102	8.231

AP&L Beleggingen B.V.

De vordering op AP&L Beleggingen B.V. bestaat uit tegoeden inzake een rekeningcourantverhouding met een maximum van €1,2 miljard (2017: €1,2 miljard). Over het uitstaande bedrag ontvangt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. rente van 12 maands-Euribor plus 1,15% (2017: 1,15%). Deze overeenkomst eindigt per 1-10-2024.

Achmea Woninghypotheken B.V.

De vordering op Achmea Woninghypotheken B.V. bestaat uit tegoeden inzake een rekeningcourantverhouding met een maximum van €4,5 miljard (2017: €4,5 miljard). Over het uitstaande bedrag ontvangt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. rente van 12 maands-Euribor plus 1,15% (2017: 1,15%). Deze overeenkomst eindigt per 31-12-2024.

Achmea Woninghypotheken II B.V.

De vordering op Achmea Woninghypotheken II B.V. bestaat uit tegoeden inzake een rekeningcourantverhouding met een maximum van €2,2 miljard (2017: €2,2 miljard). Over het uitstaande bedrag ontvangt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. rente van 12 maands Euribor plus 1,15% (2017: 1,15%). Deze overeenkomst eindigt per 31-12-2024.

Achmea Bank N.V.

De vordering op Achmea Bank N.V. bestaat uit hypotheekgerelateerde spaardelen en belangen in gesecuritiseerde entiteiten (Asset Backed Securities). Het rentepercentage van de hypotheekgerelateerde spaardelen is afhankelijk van de bijbehorende hypotheek. Contractueel zullen deze leningen vervallen tussen 2022 en 2049 (31-12-2017: 2022-2049).

De Asset Backed Securities betreffen obligatieleningen die uitgegeven zijn door een aantal Special Purpose Vehicle's (SPV), die behoren tot de consolidatiekring van Achmea Bank N.V. Deze SPV's worden DMPL (Dutch Mortgage Portfolio Loans) genoemd en hebben AAA rating. Deze beleggingen kennen rentepercentage van tussen de 0,29% en 0,57% (31-12-2017: 0,29%-0,57%) en zullen contractueel vervallen tussen 2051 en 2055 (31-12-2017: 2051-2055).

Achmea Interne Diensten N.V.

De vorderingen op Achmea Interne Diensten N.V. betreffen een tweetal leningen ter financiering van vastgoed in eigen gebruik en vastgoed voor eigen gebruik in ontwikkeling. De leningen hebben een rentepercentage van 0,75% en 4,49% (2017: 0,75% en 4,49%) en zullen contractueel vervallen tussen 2022 resp. 2035 (31-12-2017: 2022 resp. 2035). Voor deze leningen heeft Achmea Interne Diensten N.V. hypotheekrechten toegezegd aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

DERIVATEN NAAR SOORT

(€ MILJOEN)

	ACTIVA	VERPLICHTINGEN	31 DECEMBER 2018
Rentederivaten	3.168	203	2.965
Valutaderivaten	8	6	2
Aandelenderivaten	24		24
	3.200	209	2.991
	ACTIVA	VERPLICHTINGEN	31 DECEMBER 2017
Rentederivaten	2.983	144	2.839
Valutaderivaten	23	4	19
Aandelenderivaten	36		36
Overige derivaten	8	1	7
	3.050	149	2.901

ANALYSE OP BASIS VAN VERWACHTE TIJD TOT VERVALDATUM VAN NIET-VERDISCONTEERDE KASSTROMEN VAN DERIVATEN (VERPLICHTINGEN)

(€ MILJOEN)

31 DECEMBER 2018	BINNEN 1 JAAR	1-3 JAAR	3-5 JAAR	→ 5 JAAR	TOTAAL
Rentederivaten	80	47	19	63	209
Valutaderivaten	6				6
	86	47	19	63	215
31 DECEMBER 2017	BINNEN 1 JAAR	1-3 JAAR	3-5 JAAR	→ 5 JAAR	TOTAAL
Rentederivaten	-21	-35	-22	257	179
Valutaderivaten	4				4
Overige derivaten	2	1			3
	-15	-34	-22	257	186

ANALYSE RENTE- EN VALUTADERIVATEN BELEGGINGEN EIGEN REKENING NAAR NOMINAAL BEDRAG VAN ONDERLIGGENDE WAARDE EN DE REËLE WAARDE

	31 DECEMBER 2018			31 DECEMBER 2017		
	NOMINALE WAARDE	REËLE WAARDE ACTIVA	REËLE WAARDE VERPLICHTING	NOMINAAL	REËLE WAARDE ACTIVA	REËLE WAARDE VERPLICHTING
Rentederivaten ¹	27.546	3.167	185	28.034	2.982	127
Valutatermijncontracten	1.127	8	6	1.869	23	4
Cross currency renteswaps ¹	460	1	18	427	1	17
		3.176	209	30.330	3.006	148

¹ De Cross currency renteswaps waren in 2017 gepresenteerd onder de rentederivaten. Omdat bij deze contracten sprake is van zowel rente als valutarisico, worden deze vanaf 2018 separaat gepresenteerd. Om beter inzicht te geven in de ontwikkeling van deze post, is het vergelijkend cijfer overeenkomstig aangepast.

Beleggingen voor rekening en risico polishouders

Beleggingen voor rekening en risico van polishouders omvatten activa voor verzekeringscontracten met gesepareerde beleggingen, deposito's voor collectieve levensverzekeringscontracten met volledige winstdeling, beleggingsverzekeringspolissen, beleggingscontracten en beleggingen die verplichtingen afdekken uit hoofde van verzekeringen waarbij de opbrengsten aan een indexcijfer zijn gekoppeld.

Beleggingen voor rekening en risico van polishouders worden gesepareerd van andere beleggingen en belegd in overeenstemming met contractuele bepalingen. Polishouders en houders van beleggingscontracten zijn gerechtigd tot alle geboekte winsten en op de totaalwaarde van de beleggingen die onder dit kopje worden getoond, maar ze dragen ook de eventuele verliezen. Om deze reden is de waardering van Verzekeringsverplichtingen waarbij polishouders het beleggingsrisico dragen gekoppeld aan deze beleggingen.

Beleggingen voor rekening en risico van polishouders worden namens polishouders beheerd op een reële waardebasis. Alhoewel individuele instrumenten (al dan niet) een vervaldatum kunnen hebben afhankelijk van het soort instrument, heeft dit geen effect op de liquiditeitspositie van Achmea Pensioen- en Levensverzekering N.V.

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

Voor de schattingen bij het beoordelen van de waardering en de waarderingsgrondslagen van Beleggingen wordt verwezen naar Toelichting 5 Beleggingen in de geconsolideerde jaarrekening.

7. VERPLICHTINGEN GERELATEERD AAN VERZEKERINGSCONTRACTEN EN AANDEEL HERVERZEKERAARS IN VERZEKERINGSVERPLICHTINGEN

Voor een toelichting van de post Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten wordt verwezen naar Toelichting 6 Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten en aandeel herverzekeraars in verzekeringsverplichtingen van de geconsolideerde jaarrekening.

8. REËLE WAARDE HIËRARCHIE

Voor een beschrijving van de Reële waarde hiërarchie wordt verwezen naar Toelichting 7 Reële waarde hiërarchie in de geconsolideerde jaarrekening.

ACTIVA EN VERPLICHTINGEN GEWAARDEERD TEGEN REËLE WAARDE OP TERUGKERENDE EN INCIDENTELE BASIS PER 31 DECEMBER 2018

(€ MILJOEN)

	CATEGORIE 1	CATEGORIE 2	CATEGORIE 3	TOTAAL 31 DECEMBER 2018
Activa				
Terugkerende reële waardebepalings				
Vastgoedbeleggingen			821	821
Beleggingen				
Aandelen en soortgelijke beleggingen	1.291	6.684	572	8.547
Vastrentende beleggingen	16.019	8.680	432	25.131
Derivaten	13	3.234		3.247
Overige financiële beleggingen	253	7.772		8.025
Liquide middelen	418			418
Totaal activa gewaardeerd tegen reële waarde op een terugkerende basis	17.994	26.370	1.825	46.189
Totaal activa gewaardeerd tegen reële waarde op een incidentele reële basis				
Verplichtingen				
Terugkerende reële waardebepalings				
Financiële verplichtingen				
Leningen en opgenomen gelden		2		2
Derivaten	50	159		209
Totaal verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde op een terugkerende basis	50	161		211

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

ACTIVA EN VERPLICHTINGEN GEWAARDEERD TEGEN REËLE WAARDE OP TERUGKERENDE EN INCIDENTELE BASIS PER 31 DECEMBER 2017

(€ MILJOEN)

	CATEGORIE 1	CATEGORIE 2	CATEGORIE 3	TOTAAL 31 DECEMBER 2017
Activa				
Terugkerende reële waardebeoordeling				
Vastgoedbeleggingen			788	788
Beleggingen				
Aandelen en soortgelijke beleggingen	1.502	7.392	613	9.507
Vastrentende beleggingen	15.532	8.969	457	24.958
Derivaten	7	3.122		3.129
Overige financiële beleggingen	274	8.230		8.504
Liquide middelen	613			613
Totaal activa gewaardeerd tegen reële waarde op een terugkerende basis	17.928	27.713	1.858	47.499
Totaal activa gewaardeerd tegen reële waarde op een incidentele reële basis				
Verplichtingen				
Financiële verplichtingen				
Leningen en opgenomen gelden		4		4
Derivaten		149		149
Totaal verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde op een terugkerende basis		153		153

VERLOOPOVERZICHT VAN CATEGORIE 3 ACTIVA EN VERPLICHTINGEN GEWAARDEERD TEGEN REËLE WAARDE OP EEN TERUGKERENDE BASIS 2018

(€ MILJOEN)

	VASTGOED- BELEGGINGEN	AANDELEN EN SOORTGELIJKE BELEGGINGEN	VASTRENTENDE BELEGGINGEN	TOTAAL 2018
Balans per 1 januari	788	613	457	1.858
Investerings en verstrekte leningen	17	19	4	40
Desinvesteringen en verkopen	-75	-85	-27	-187
Mutaties in de reële waarde opgenomen in de Winst- en verliesrekening	91	-1	-1	89
Mutaties in de reële waarde opgenomen in Overig totaalresultaat		25	-1	24
Mutaties in de reële waarde hiërarchie (naar categorie 3)		1		1
Balans per 31 december	821	572	432	1.825

VERLOOPOVERZICHT VAN CATEGORIE 3 ACTIVA EN VERPLICHTINGEN GEWAARDEERD TEGEN REËLE WAARDE OP EEN TERUGKERENDE BASIS 2017

(€ MILJOEN)

	VASTGOED- BELEGGINGEN	AANDELEN EN SOORTGELIJKE BELEGGINGEN	VASTRENTENDE BELEGGINGEN	TOTAAL 2017
Balans per 1 januari	767	760	461	1.988
Investerings en verstrekte leningen	2	25	2	29
Desinvesteringen en verkopen	-33	-202	-11	-246
Mutaties in de reële waarde opgenomen in de Winst- en verliesrekening	52	-1	1	52
Mutaties in de reële waarde opgenomen in Overig totaalresultaat		31	2	33
Mutaties als gevolg van herrubricering binnen reële waarde hiërarchie			2	2
Balans per 31 december	788	613	457	1.858

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

BELANGRIJKE NIET-WAARNEEMBARE INPUTS VOOR ALS CATEGORIE 3 GECLASSIFICEERDE ACTIVA EN VERPLICHTINGEN GEWAARDEERD TEGEN REËLE WAARDE

BESCHRIJVING	REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2018 IN MILJOENEN	GEBRUIKTE WAARDERINGS-TECHNIEK	NIET WAARNEEMBARE INPUTS	RANGE (GEWOGEN GEMIDDELDE)	RELATIE VAN NIET-WAARNEEMBARE INPUTS MET REËLE WAARDE
Vastgoedbeleggingen	821	Huurwaarde-kapitalisatie-methode	Bruto aanvangs-rendement	3.5 - 21.9 (6.9) (%)	Toename leidt tot waardedaling
Beleggingen					
Aandelen en soortgelijke beleggingen	572	Netto Vermogens Waarde	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Vastrentende beleggingen Voor eigen rekening	432	Contant gemaakte kas-stromen	Totale spread	124-301 (bp)	Een toename heeft geen direct effect op de Winst- en verliesrekening of het Totaal eigen vermogen, maar wordt overgeboekt naar het Fonds voor toekomstige winstdeling middels een rechtstreekse vermogensboeking.

BESCHRIJVING	REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2017 IN MILJOENEN	GEBRUIKTE WAARDERINGS-TECHNIEK	NIET WAARNEEMBARE INPUTS	RANGE (GEWOGEN GEMIDDELDE)	RELATIE VAN NIET-WAARNEEMBARE INPUTS MET REËLE WAARDE
Vastgoedbeleggingen	788	Huurwaarde-kapitalisatie-methode	Bruto aanvangs-rendement	3.4 - 21.7 (7.5) (%)	Toename leidt tot waardedaling
Beleggingen					
Aandelen en soortgelijke beleggingen	613	Netto Vermogens-waarde ¹	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Vastrentende beleggingen Voor eigen rekening	457	Contant gemaakte kasstromen	Totale spread	135 - 345 (bp)	Een toename heeft geen direct effect op de Winst- en verliesrekening of het Totaal eigen vermogen, maar wordt overgeboekt naar het Fonds voor toekomstige winstdeling middels een rechtstreekse vermogensboeking ('shadow accounting').

¹ Waar bij de hantering van modellen gebruik wordt gemaakt van de netto vermogenswaarde wordt deze netto vermogenswaarde bepaald op basis van een reële waarde waardering van de onderliggende activa en passiva.

Aandelen en soortgelijke beleggingen bestaan voornamelijk uit beleggingen in private equity, ter waarde van €216 miljoen (31 december 2017: €227 miljoen), vastgoedfondsen ter hoogte van €191 miljoen (31 december 2017: €192 miljoen) en Infrastructuur fondsen ter hoogte van €124 miljoen (31 december 2017: €147 miljoen). De private equity beleggingen hebben een hoge diversificatie wat betreft sector, geografische regio en type belegging. Omdat voor het grootste deel van deze investeringen de reële waarde van deze beleggingen wordt bepaald met behulp van de intrinsieke waarde (netto vermogenswaarde) zoals gerapporteerd door de fondsbeheerder of de beherend venoot, is er geen belangrijke niet-waarneembare input of combinatie van inputs die kan worden gebruikt om een gevoeligheidsanalyse uit te voeren voor deze portefeuille.

Onderstaande tabellen geven een overzicht van alle activa en verplichtingen die niet zijn gewaardeerd tegen de reële waarde, maar waarvan de reële waarde wordt toegelicht.

	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018			REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2018		
		GENOTEERDE PRIJZEN OP ACTIEVE MARKTEN VOOR VERGELIJKBARE INSTRUMENTEN	BELANGRIJKE OVERIGE WAARNEEMBARE INPUTS	BELANGRIJKE NIET-WAARNEEMBARE INPUTS		TOTAAL
		CATEGORIE 1	CATEGORIE 2	CATEGORIE 3		
Activa						
Beleggingen						
Overige financiële beleggingen		1.914	2.130			2.130
Vorderingen en overlopende activa		213	213			213
Verplichtingen						
Financiële verplichtingen						
Overige schulden		2.139	2.139			2.139

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

(€ MILJOEN)

	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2017			REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2017
		GENOTEERDE PRIJZEN OP ACTIEVE MARKTEN VOOR VERGELIJKBARE INSTRUMENTEN	BELANGRIJKE OVERIGE WAARNEEMBARE INPUTS	BELANGRIJKE NIET- WAARNEEMBARE INPUTS
		CATEGORIE 1	CATEGORIE 2	CATEGORIE 3
				TOTAAL
Activa				
Beleggingen				
Overige financiële beleggingen	2.068		2.364	2.364
Vorderingen en overlopende activa	234		234	234
Verplichtingen				
Financiële Verplichtingen				
Overige schulden	2.083		2.083	2.083

9. NETTO VERDIENDE PREMIES

Voor de toelichting op de Netto verdiende premies wordt verwezen naar Toelichting 8 Netto verdiende premies in de geconsolideerde jaarrekening.

10. BELEGGINGSOPBRENGSTEN

(€ MILJOEN)

	BELEGGINGEN MET WAARDE- VERANDERINGEN IN DE WINST- EN VERLIES REKENING ¹		BELEGGINGEN AANGEHOUDEN VOOR VERKOOP		BELEGGINGEN LENINGEN EN VORDERINGEN		TOTAAL	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Directe beleggingsopbrengsten								
Beleggingen voor eigen rekening	307	283	294	315	88	93	689	691
Beleggingen voor rekening en risico polishouders	277	286					277	286
Beleggingskosten								
Directe bedrijfskosten vastgoedbeleggingen	-16	-14					-16	-14
Gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen op financiële activa en derivaten								
Beleggingen voor eigen rekening	191	-475	90	182			281	-293
Beleggingen voor rekening en risico polishouders	-763	943					-763	943
Bijzondere waardeverminderingen								
Beleggingen voor eigen rekening			-23	-10			-23	-10
Valutakoersverschillen ²								
	-80	-231	47	-12			-33	-243
Totaal beleggingsopbrengsten	-88	791	395	463	88	93	395	1.347

¹ In de Beleggingen - met waardeveranderingen door de Winst- en verliesrekening zijn tevens de beleggingsopbrengsten uit vastgoedbeleggingen opgenomen.

² De Valutakoersverschillen worden middels valutaderivaten voor een belangrijk deel afgedekt. De posities van de valutaderivaten zijn verwerkt onder de Beleggingen voor eigen rekening en de Beleggingen voor rekening en risico polishouders. Voor meer informatie omtrent deze afdekking zie Toelichting 23 Hedge accounting.

De opbrengsten uit de beleggingsportefeuille bedragen in 2018 €395 miljoen (2017: €1.347 miljoen). De lagere opbrengsten worden met name veroorzaakt door een daling van de (on)gerealiseerde waardemutaties van Beleggingen voor rekening en risico

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

polishouders (€-1,7 miljard) als gevolg van de marktontwikkelingen. De afname van (on)gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen gewaardeerd 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening' voor rekening en risico polishouders is hoofdzakelijk toe te schrijven aan gedaalde aandelenkoersen. De aandelenkoersen laten in 2018 een daling zien, daarentegen was er in 2017 sprake van een stijging. Dit is met name zichtbaar binnen de Beleggingen voor rekening en risico polishouders. De toename van (on)gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen gewaardeerd 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening' voor eigen rekening is hoofdzakelijk toe te schrijven aan gedaalde rentes in 2018 ten opzichte van gestegen rentes in 2017.

Een totaal van €0,2 miljoen (2017: €0,7 miljoen) van de Directe bedrijfskosten vastgoedbeleggingen heeft betrekking op vastgoed dat geen huuropbrengsten heeft gegenereerd in 2018.

DIRECTE OPBRENGSTEN NAAR SOORT

(€ MILJOEN)

	BELEGGINGEN EIGEN REKENING		BELEGGINGEN REKENING EN RISICO POLISHOUDERS		TOTAAL	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Dividenden	37	36	18	20	55	56
Huuropbrengsten	48	51			48	51
Rente	604	604	259	266	863	870
Totaal	689	691	277	286	966	977

Onder directe renteopbrengsten uit hoofde van beleggingen geassocieerd als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening' is mede begrepen opbrengsten uit hoofde van derivaten van €218 miljoen (2017: €194 miljoen).

Gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen die voortvloeien uit financiële activa die bij eerste opname zijn aangemerkt als 'Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de Winst- en verliesrekening' bedroegen voor de beleggingen eigen rekening nihil (2017: €42 miljoen), beleggingen voor rekening en risico polishouders €734 miljoen negatief (2017: €915 miljoen).

Een totaal van €184 miljoen (2017: €101 miljoen) van de ongerealiseerde resultaten uit wijzigingen in de reële waarde heeft betrekking op beleggingen voor eigen rekening die zijn gewaardeerd gebruikmakend van een waarderingstechniek. Deze hebben hoofdzakelijk betrekking op vastgoedbeleggingen, niet-genoteerde derivaten en aandelen.

Bijzondere waardevermindingsverliezen op beleggingen geassocieerd als 'Aangehouden voor verkoop' bedroegen in 2018 €23 miljoen (2017: €10 miljoen). In 2018 zijn geen bijzondere waardevermindingsverliezen op beleggingen geassocieerd als 'Leningen en vorderingen' opgetreden (2017: nihil).

Onder de beleggingsopbrengsten zijn opbrengsten opgenomen dat behaald met groepsmaatschappijen van Achmea. Deze opbrengsten zijn als volgt te specificeren:

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

OPBRENGSTEN UIT GROEPSMAATSCHAPPIJEN EN DEELNEMINGEN

(€ MILJOEN)

	RESULTAAT UIT DOCHTERMAATSCHAPPIJEN, GEASSOCIEERDE DEELNEMINGEN EN JOINT VENTURES		DIRECTE BELEGGINGSOPBRENGSTEN VAN GROEPSMAATSCHAPPIJEN EN DEELNEMINGEN		TOTAAL	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
AP&L Beleggingen B.V.	11	16	3	3	14	19
N.V. Interpolis Onroerend Goed	11	12			11	12
Achmea Woninghypotheken B.V.	62	59	21	22	83	81
Achmea Woninghypotheken II B.V.	20	14	9	8	29	22
Woonalliantie Woerden C.V.	7	3			7	3
Residex B.V.						
Achmea Vastgoed Beheer B.V.						
Achmea Grond C.V.	1				1	
Achmea Ontwikkeling C.V.						
Sprint Invest B.V. (in liquidatie)		4				4
Achmea Bank N.V.			36	41	36	41
Achmea Interne Diensten N.V.			4	5	4	5
	112	108	73	79	185	187

11. NETTO LASTEN UIT VERZEKERINGSCONTRACTEN

Voor de toelichting op de Netto lasten uit verzekeringscontracten wordt verwezen naar Toelichting 10 Netto lasten uit verzekeringscontracten in de geconsolideerde jaarrekening.

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

OVERIGE ONDERDELEN BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING

12. LATENTE BELASTINGVORDERINGEN EN -VERPLICHTINGEN

De mutaties in latente belastingvorderingen en -verplichtingen gedurende het boekjaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	(€ MILJOEN)			
	BALANS PER 1 JANUARI 2018	OPGENOMEN IN RESULTAAT	OPGENOMEN IN EIGEN VERMOGEN	BALANS PER 31 DECEMBER 2018
Immateriële activa	1	-1		
Beleggingen	-961	-93	28	-1.026
Vorderingen en overlopende activa	1			1
Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten	1.875	32		1.907
Financiële verplichtingen ¹		-75		-75
Tariefswijzigingen		-137	8	-129
	916	-274	36	678
Omvat:				
Latente belastingvorderingen				1.908
Latente belastingverplichtingen				1.230

¹ In 2018 is er gebruik gemaakt van een fiscale faciliteit voor verzekeraars dat toestaat een fiscale reserve te vormen.

	(€ MILJOEN)			
	BALANS PER 1 JANUARI 2017	OPGENOMEN IN RESULTAAT	OPGENOMEN IN EIGEN VERMOGEN	BALANS PER 31 DECEMBER 2017
Immateriële activa	1			1
Beleggingen	-1.139	184	-6	-961
Vorderingen en overlopende activa	2	-1		1
Verplichtingen gerelateerd aan verzekeringscontracten	2.131	-256		1.875
	995	-73	-6	916
Omvat:				
Latente belastingvorderingen				1.877
Latente belastingverplichtingen				961

Medio december 2018 is door het Nederlandse parlement het besluit genomen om de vennootschapsbelastingtarieven gefaseerd te verlagen van 25,0% naar 20,5% in 2021. Door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is een inschatting gemaakt van de impact van deze tariefswijzigingen op de latente belastingposities. Hierbij zijn verwachte toekomstige realisaties aan specifieke boekjaren toegerekend. De tariefswijziging leidt tot een last in het resultaat van €137 miljoen en een toevoeging in het eigen vermogen van €8 miljoen. Deze inschattingwijziging heeft met name betrekking op het verschil tussen de commerciële en fiscale boekwaarden van de beleggingen en verzekeringstechnische voorzieningen.

Het gebruikte belastingtarief voor het berekenen van de latente belastingvorderingen en -verplichtingen bedraagt voor 2017 25%.

De overige mutaties in 2017 hebben hoofdzakelijk betrekking op de overboeking tussen latente- en acute belasting als gevolg van een wijziging in de fiscale waardering van verzekeringsverplichtingen en beleggingen.

Een bedrag van €1.704 miljoen (2017: €1.877 miljoen) binnen Latente belastingvorderingen en -verplichtingen wordt naar verwachting over meer dan twaalf maanden na balansdatum afgewikkeld.

De Latente belastingvorderingen en – verplichtingen betreffen vorderingen op respectievelijk schulden aan Achmea B.V., aangezien Achmea B.V. aan het hoofd van de fiscale eenheid staat.

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

13. VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

	(€ MILJOEN)	
	2018	2017
Overlopende acquisitiekosten	7	10
Vorderingen uit directe verzekeringen	15	10
Vorderingen uit herverzekeringen	1	1
Vorderingen uit hoofde van beleggingen	19	39
Belastingen en premies sociale verzekeringen	117	136
Vorderingen op groepsmaatschappijen	9	18
Te ontvangen inkomsten en overige vooruitbetalingen	43	20
Overig	2	
Balans per 31 december	213	234

Een bedrag van €2 miljoen (31 december 2017: €1 miljoen) van de Vorderingen en overlopende activa zal naar verwachting na twaalf maanden na balansdatum worden gerealiseerd. Voor vorderingen die naar verwachting binnen twaalf maanden na balansdatum worden afgewikkeld, is de boekwaarde een redelijke schatting van de reële waarde. De reële waarde van vorderingen die naar verwachting over meer dan twaalf maanden na balansdatum worden afgewikkeld, bedraagt €2 miljoen per 31 december 2018 (31 december 2017: €1 miljoen). Bijzondere waardeverminderingen die in 2018 zijn opgenomen met betrekking tot Vorderingen en overlopende activa bedroegen nihil (31 december 2017: €1 miljoen) en zijn opgenomen onder Overige lasten.

VORDERINGEN OP GROEPSMAATSCHAPPIJEN

	(€ MILJOEN)	
	2018	2017
Achmea B.V.	9	6
Achmea Bank N.V.		12
Balans per 31 december	9	18

14. LIQUIDE MIDDELEN

De liquide middelen bestaan uit banktegoeden en bedragen €418 miljoen (31 december 2017: €613 miljoen). De liquide middelen staan ter vrije beschikking van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Het liquiditeitenbeheer vindt plaats op groepsniveau van Achmea B.V. Rekening-courantposities in de cashpool van Achmea B.V. die direct opeisbaar zijn vormen een integraal onderdeel van dit liquiditeitenbeheer, en maken derhalve onderdeel uit van de liquide middelen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

15. EIGEN VERMOGEN

Voor de toelichting op het Eigen vermogen wordt verwezen naar Toelichting 15 Eigen vermogen toekomend aan houders van eigen vermogensinstrumenten in de vennootschap in de geconsolideerde jaarrekening.

16. OVERIGE VOORZIENINGEN

Voor de toelichting op de Overige voorzieningen wordt verwezen naar Toelichting 16 Overige voorzieningen in de geconsolideerde jaarrekening.

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

17. FINANCIËLE VERPLICHTINGEN

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Leningen en opgenomen gelden	2	4
Overige schulden	2.139	2.083
Totaal financiële verplichtingen	2.141	2.087

Voor de toelichting op de Leningen en opgenomen gelden wordt verwezen naar Toelichting 17 Financiële verplichtingen in de geconsolideerde jaarrekening.

OVERIGE SCHULDEN

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Verplichtingen uit directe verzekering		
Polishouders	284	351
Tussenpersonen	1	1
Overwaarde in gesepareerde beleggingsdepots	243	336
Terugbetalingsverplichting van ontvangen onderpand in de vorm van liquide middelen ¹	1.347	1.139
Overige beleggingsschulden	3	
Belastingen en sociale verzekeringspremies	25	24
Schulden aan kredietinstellingen	3	
Schulden aan groepsmaatschappijen	91	118
Overlopende verplichtingen	4	11
Overige	138	103
	2.139	2.083

¹ De terugbetalingsverplichting van ontvangen onderpand in de vorm van liquide middelen heeft betrekking op bedragen die Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. ontvangt aan cash collateral afhankelijk van de actuele waarde van het derivaat. De ontvangen liquide middelen worden door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. aangewend voor beleggingen.

Een bedrag van €323 miljoen (31 december 2017: €492 miljoen) opgenomen onder Overige schulden wordt naar verwachting over meer dan twaalf maanden na balansdatum afgewikkeld. Voor Overige schulden die naar verwachting binnen twaalf maanden na balansdatum worden afgewikkeld, is de boekwaarde een redelijke benadering van de reële waarde. De reële waarde van schulden die naar verwachting over meer dan twaalf maanden na balansdatum worden afgewikkeld, bedraagt €322 miljoen per 31 december 2018 (31 december 2017: €492 miljoen).

Voor de schattingen bij het beoordelen van de waardering en de waarderingsgrondslagen van Financiële verplichtingen wordt verwezen naar Toelichting 17 Financiële verplichtingen in de geconsolideerde jaarrekening.

SCHULDEN AAN GROEPSMAATSCHAPPIJEN

	(€ MILJOEN)	
	2018	2017
Achmea B.V.	3	
Achmea Grond C.V.	1	1
Achmea Investment Management B.V.	4	3
Achmea Interne Diensten N.V.	50	112
Achmea Schadeverzekeringen N.V.	32	1
Avéro Achmea Zorgverzekeringen N.V.	1	1
Balans per 31 december	91	118

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

18. OVERIGE OPBRENGSTEN

De Overige opbrengsten bestaan uit diverse posten, zoals afwikkeling van contracten en administratieve rekeningen. Ontvangen provisies van herverzekeraars worden met ingang van 2018 gepresenteerd onder de Bedrijfskosten in lijn met de groepsrapportages.

19. BEDRIJFSKOSTEN

Voor de toelichting op de bedrijfskosten wordt verwezen naar Toelichting 19 Bedrijfskosten in de geconsolideerde jaarrekening.

20. OVERIGE LASTEN

In de Overige lasten zijn de doorbelaste holdingkosten ad €5 miljoen (2017: €62 miljoen) opgenomen. De restende Overige lasten bestaan uit diverse posten, zoals dotatie Overige voorzieningen en mutatie voorziening dubieuze debiteuren.

Zowel reorganisatielasten (2018: €5 miljoen; 2017: €9 miljoen) als lasten met betrekking tot het kapitaalmanagement van Achmea B.V. (2018: nihil; 2017: €52 miljoen) worden toegerekend aan de Overige lasten. Voor meer informatie wordt verwezen naar Toelichting 28 Transacties met verbonden partijen in de geconsolideerde jaarrekening.

21. VENNOOTSCHAPSBELASTING

RECONCILIATIE EFFECTIEF BELASTINGTARIEF

(€ MILJOEN)

	2018	2017
Resultaat voor belasting	288	254
Tarief vennootschapsbelasting	25,0%	25,0%
Vennootschapsbelasting	72	64
Belastingeffect op:		
Deelnemingsvrijstelling	-28	-27
Overige	2	1
Over/(onder)voorzien in voorgaande boekjaren	-1	
Tariefswijzigingen	137	
Effectieve belastingdruk	182	38

Medio december 2018 is door het Nederlandse parlement het besluit genomen om de vennootschapsbelastingtarieven gefaseerd te verlagen van 25,0% naar 20,5% in 2021. Door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is een inschatting gemaakt van de impact van deze tariefswijzigingen op de latente belastingposities. Hierbij zijn verwachte toekomstige realisaties aan specifieke boekjaren toegerekend. De tariefswijziging leidt tot een last in het resultaat van €137 miljoen.

De effectieve belastingdruk in 2018 bedroeg 63,2% (2017: 15,0%).

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

UITSPLITSING ACUTE EN LATENTE VENNOOTSCHAPSBELASTING

(€ MILJOEN)

	2018	2017
Acute belastinglasten		
Huidig boekjaar	-1	-41
Reclassificatie tussen acute en latente belastingen	-90	1
Overig	-1	1
	-92	-40
Latente belastinglasten		
Huidig jaar	47	77
Reclassificatie tussen acute en latente belastingen	90	1
Tariefswijzigingen	137	
	274	78
Totale vennootschapsbelasting in de Winst- en verliesrekening	182	38

De Latente belasting van €274 miljoen is nader toegelicht in Toelichting 12 Latente Belastingvorderingen en -verplichtingen.

22. NETTO OVERIG TOTAALRESULTAAT

(€ MILJOEN)

	2018			2017		
	OVERIG TOTAAL- RESULTAAT VOOR BELASTING	VENNOOTSCHAPS BELASTING	NETTO OVERIG TOTAAL- RESULTAAT	OVERIG TOTAAL- RESULTAAT VOOR BELASTING	VENNOOTSCHAPS BELASTING	NETTO OVERIG TOTAAL- RESULTAAT
Ongerealiseerde waardeveranderingen bij financiële instrumenten geassocieerd als 'Beschikbaar voor verkoop'	33	-2	31	-116	29	-87
Aandeel in overig totaalresultaat van Dochtermaatschappijen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures				16		16
Mutaties van de voorziening voor Winstdeling en kortingen voor polishouders uit hoofde van ongerealiseerde beleggingsopbrengsten	-103	26	-77	241	-60	181
Reclassificatie naar de Winst- en verliesrekening als Winstdeling en kortingen voor polishouders uit hoofde van gerealiseerde beleggingsopbrengsten	12	-3	9	83	-21	62
Waardeveranderingen uit financiële instrumenten 'Beschikbaar voor verkoop' gereclassificeerd naar de Winst- en verliesrekening bij verkoop	-95	23	-72	-196	49	-147
Bijzondere waardeverminderingen financiële instrumenten 'Beschikbaar voor verkoop' gereclassificeerd naar de Winst- en verliesrekening bij verkoop	24	-6	18	11	-3	8
Totaal Overig totaalresultaat voor het boekjaar	-129	38	-91	39	-6	33

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

OVERIGE TOELICHTINGEN

23. HEDGE ACCOUNTING

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. past reële waarde hedge accounting toe voor de portefeuilles die blootgesteld zijn aan valutarisico. Reële waarde hedge accounting houdt in dat de reële waarde mutaties van het hedging instrument en de bewegingen van de reële waarde van de afgedekte positie die toe te schrijven zijn aan de afdekking van de risico's, worden opgenomen in de Winst- en verliesrekening.

Valutaderivaten worden gebruikt als afdekkingsinstrumenten. De reële waarde van de valutaderivaten aangewezen als afdekkingsinstrument voor de toepassing van fair value hedge accounting per 31 december 2018 bedroeg nihil (31 december 2017: €6 miljoen negatief). De reële waarde van de valutacontracten wijzigt met de veranderingen in de wisselkoers, die correspondeert met de reële waardeveranderingen gerelateerd aan valutakoersverschillen van een belegging in vreemde valuta. Daarnaast heeft een wijziging van de forward premie impact op de waardontwikkeling van het derivaat, waarbij dit deel van de waardeontwikkeling niet in de hedge accounting wordt betrokken. Het nettoresultaat op hedge accounting is €20 miljoen (2017: €1 miljoen). De veranderingen in de reële waarde van de beleggingen toe te rekenen aan het afgedekte risico bedroegen €19 miljoen negatief (2017: €59 miljoen) en veranderingen in de reële waarde van de gerelateerde derivaten bedroegen €39 miljoen negatief (2017: €58 miljoen negatief), inclusief waardewijzigingen als gevolg van de wijzigingen in de forward premie.

24. NIET UIT DE BALANS BLIKKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

GERECHTELIJKE PROCEDURES

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en de maatschappijen die deel uitmaken van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zijn betrokken in gerechtelijke en arbitrageprocedures. Deze procedures hebben betrekking op claims die ingediend zijn door en tegen deze maatschappijen, voortvloeiend uit reguliere bedrijfsactiviteiten, inclusief de activiteiten die zijn uitgevoerd in de hoedanigheid als verzekeraar, kredietverstrekker, dienstverlener, belegger en belastingbetaler. Alhoewel het niet mogelijk is om de uitkomst van lopende of komende gerechtelijke procedures te voorspellen of te bepalen, is het bestuur van mening dat het niet waarschijnlijk is dat de uitkomst van de procedures een materieel negatief effect zullen hebben op de financiële positie van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

GARANTIES

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft aan Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden N.V. garanties verstrekt tot een maximum van €8 miljoen (2017: €9 miljoen). Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden N.V. is een maatschappij waarbinnen de deelnemende verzekeringsmaatschappijen de claims en risico's met betrekking tot terrorisme in een pool hebben gebundeld.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN CONTRACTUELE VERPLICHTINGEN

	(€ MILJOEN)	
	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Kredietfaciliteiten bouwdepot overeenkomsten	1	3
Overige investeringsverplichtingen uit hoofde van beleggingen	186	179
	187	182

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. kent ultimo boekjaar 2018 contractuele verplichtingen in verband met aan klanten toegezegde kredieten die een onderdeel zijn van bouwdepotovereenkomsten. Indien de klanten voldoen aan de voorwaarden, heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de verplichtingen om €1 miljoen (2017: €3 miljoen) aan kredieten te verstrekken.

FISCALE EENHEID

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. maakt deel uit van de fiscale eenheid voor de omzetbelasting en de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting van Achmea B.V. en is uit dien hoofde hoofdelijk aansprakelijk voor de belastingschuld van de fiscale eenheid als geheel.

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

25. KREDIETKWALITEIT FINANCIËLE ACTIVA EN TOELICHTING UITSTEL IFRS 9

Onderstaande tabel geeft inzicht in de kredietkwaliteit van de financiële activa door informatie te geven over de hoogte van de (externe) rating. Tevens is aangegeven voor welk deel van de financiële activa geen (externe) rating beschikbaar is.

EXTERNE CREDIT RATING ACTIVA

(€ MILJOEN)

31 DECEMBER 2018	AAA STAATS-OBLIGATIES	AAA	AA	A	BBB	ONDER BBB	GEEN RATING	TOTAAL
Beleggingen								
Vastrentende beleggingen ¹	7.653	2.413	2.833	2.169	9.205	117	741	25.131
Derivaten		1	164	2.573	272	4	233	3.247
Overige financiële beleggingen ²			8.805	1.130	4			9.939
Aandeel herverzekeraars in verzekeringsverplichtingen			153	9				162
Vorderingen en overlopende activa		4	1		1		356	362
Liquide middelen				418				418

^{1.} Vastrentende beleggingen zonder rating hebben voor €362 miljoen betrekking op hypotheekleningen die met NHG zijn verstrekt.

^{2.} Overige financiële beleggingen met rating AA hebben betrekking op spaarrekeningen gekoppeld aan levensverzekeringcontracten waarvoor de renteopbrengsten zijn gebaseerd op de rente die de polishouder betaalt over zijn hypotheekleningen. Voor een overzicht van overige financiële beleggingen wordt verwezen naar Toelichting 6 Beleggingen.

De tabel hierboven / hieronder bevat de rating van het financiële instrument. Verschillende externe ratingbureaus worden gebruikt om de rating van deze financiële instrumenten te bepalen. In lijn met het interne beleid van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. voor het monitoren van marktrisico's, worden deze ratings vertaald naar de S&P-taxonomieën. Als er meerdere ratings beschikbaar zijn voor hetzelfde financiële instrument, wordt de tweede beste beoordeling gebruikt. Als een instrument geen externe rating heeft, wordt de rating van de uitgevende partij beschouwd als een passende rating van de financiële instrumenten. Als het instrument echter door een derde partij wordt gegarandeerd of als de uitgevende partij zelf geen rating heeft, wordt de rating van de partij die het financiële instrument waarborgt, gebruikt. In alle andere gevallen zijn de instrumenten in de bovenstaande / onderstaande tabel opgenomen als geen rating beoordeeld.

EXTERNE CREDIT RATING ACTIVA

(€ MILJOEN)

31 DECEMBER 2017	AAA STAATS-OBLIGATIES	AAA	AA	A	BBB	ONDER BBB	GEEN RATING	TOTAAL
Beleggingen								
Vastrentende beleggingen ¹	7.566	2.354	2.958	2.310	8.866	136	768	24.958
Derivaten		6	134	2.372	370	7	240	3.129
Overige financiële beleggingen ²			9.433	1.134			5	10.572
Aandeel herverzekeraars in verzekeringsverplichtingen			199	7			1	207
Vorderingen en overlopende activa		1	1		2		230	234
Liquide middelen			106	503			4	613

^{1.} Vastrentende beleggingen zonder rating hebben voor €386 miljoen betrekking op hypotheekleningen die met NHG zijn verstrekt.

^{2.} Overige financiële beleggingen met rating AA hebben betrekking op spaarrekeningen gekoppeld aan levensverzekeringcontracten waarvoor de renteopbrengsten zijn gebaseerd op de rente die de polishouder betaalt over zijn hypotheekleningen. Voor een overzicht van overige financiële beleggingen wordt verwezen naar Toelichting 6 Beleggingen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de boekwaarde van de financiële activa met betalingsachterstanden of waarop bijzondere waardevermindering is toegepast.

FINANCIËLE ACTIVA MET BETALINGSACHTERSTANDEN OF WAAROP BIJZONDERE WAARDEVERMINDERING IS TOEGEPAST

31 DECEMBER 2018	BETALINGSACHTERSTANDEN, MAAR NIET AFGEWAARDEERD				BIJZONDERE WAARDEVERMINDERING ACTIVA
	0 - 3 MAANDEN	3 MAANDEN - 1 JAAR	OUDER DAN EEN JAAR	BEDRAG BETALINGS-ACHTERSTANDEN	BOEKWAARDE NA BIJZONDERE WAARDE-VERMINDERING
Beleggingen					
Vastrentende beleggingen					
Vorderingen en overlopende activa	5	1	1	7	7

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

FINANCIËLE ACTIVA MET BETALINGSACHTERSTANDEN OF WAAROP BIJZONDERE WAARDEVERMINDERING IS TOEGEPAST

31 DECEMBER 2017	BETALINGSACHTERSTANDEN, MAAR NIET AFGEWAARDEERD				BIJZONDERE WAARDEVERMINDERING ACTIVA
	0 - 3 MAANDEN	3 MAANDEN - 1 JAAR	OUDER DAN EEN JAAR	BEDRAG BETALINGS- ACHTERSTANDEN	BOEKWAARDE NA BIJZONDERE WAARDE-VERMINDERING
Beleggingen					
Vastrentende beleggingen					3
Vorderingen en overlopende activa	5	1	1	7	

Onderstaande tabel geeft een overzicht van activa en verplichtingen waarop verrekening, afdwingbare Master Netting Agreements (verrekeningsovereenkomsten) en vergelijkbare overeenkomsten van toepassing zijn.

FINANCIËLE ACTIVA WAAR VERREKENING OP VAN TOEPASSING IS, AFDWINGBARE MASTER NETTING OVEREENKOMSTEN EN VERGELIJKBARE OVEREENKOMSTEN

(€ MILJOEN)

31 DECEMBER 2018	BRUTO-BEDRAGEN VAN OPGENOMEN FINANCIËLE ACTIVA	BRUTO-BEDRAGEN VAN OPGENOMEN FINANCIËLEVERPLI CHTINGEN	NETTO-BEDRAGEN VAN FINANCIËLE ACTIVA/PASSIVA, OPGENOMEN IN DE BALANS	SALDO VAN DE IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN	ONTVANGEN ZEKERHE- DEN IN DE VORM VAN FINANCIËLE INSTRUMEN- TEN	ONTVANGEN CONTANTE ZEKERHEDEN (EXCLU-SIEF OVER-SCHOT AAN ZEKERHEDEN)	NETTO BEDRAG
Derivaten actief	3.200		3.200				
Derivaten verplichting		209	-209				
				2.991	1.370	1.433	188
Liquide middelen	3.456	3.412	44	44			44
31 DECEMBER 2017							
Derivaten actief	3.050		3.050				
Derivaten verplichting		149	-149				
				2.901	1.155	1.468	278
Liquide middelen	5.022	4.868	154	154			154

Toelichtingen in het kader van uitstel van IFRS 9

IFRS 9 is per 1 januari 2018 in werking getreden. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft op peildatum 31 december 2015 beoordeeld of zij in aanmerking komt voor uitstel van IFRS 9. Het toepassen van de deferral benadering is mogelijk wanneer de verzekering gerelateerde verplichtingen ten opzichte van de totale verplichtingen groter zijn dan 90% of wanneer deze tussen de 80% en 90% zijn en kan worden aangetoond dat er geen significante niet verzekering gerelateerde activiteiten zijn. De uitkomst van deze beoordeling was dat de verzekering gerelateerde verplichtingen ten opzichte van de totale verplichtingen groter zijn dan 90%. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. kan daarom uitstel van IFRS 9 toepassen. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. maakt gebruik van deze optie.

Na de initiële beoordeling op peildatum 31 december 2015 moet Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. bij een significante wijziging in haar activiteiten beoordelen of zij nog in aanmerking komt voor uitstel van IFRS 9. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft triggers voor significante wijzigingen gedefinieerd en voert een toets uit wanneer deze zich voordoen. Deze triggers hebben betrekking op wijzigingen in de structuur, het afstoten van bedrijfsonderdelen die vallen binnen de definitie van beëindigde bedrijfsactiviteit, aankopen van materiële bedrijfsonderdelen en significante mutaties van de totale verplichtingen. Er zijn in 2018 geen significante wijzigingen in de activiteiten van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. geweest. Conclusie is dan ook dat Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. nog steeds in aanmerking komt voor een tijdelijke vrijstelling van IFRS 9 en zal van deze mogelijkheid gebruik blijven maken.

Als gevolg van het feit dat Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de invoering van IFRS 9 heeft uitgesteld moet additionele informatie worden opgenomen over de kasstroomkarakteristieken van financiële instrumenten en, voor die financiële instrumenten waarvan de contractuele kasstromen bestaan uit aflossingen van de hoofdsom en interestbetalingen, informatie over de kredietkwaliteit.

In de eerste tabel is voor alle financiële activa informatie opgenomen over de kasstroomkarakteristieken. Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is momenteel bezig met de invulling van de beginselen in IFRS 9, waaronder de invulling van het business model. Vooruitlopend op een definitieve invulling van het business model zijn beleggingen ten bedrage van €722 miljoen, waarvan €395 miljoen betrekking heeft op beleggingen in vastrentende waarden, in de tabel op de volgende pagina opgenomen onder de

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

kolom Overige (niet SPPI, inclusief aangehouden voor handelsdoeleinden dan wel beheerd op een reële waarde basis). Deze beleggingen werden onder IAS 39 geïnclassificeerd als Available for sale. De opname van deze financiële instrumenten onder de kolom Overige is het gevolg van het feit dat deze beleggingen naar verwachting zullen vallen onder de categorie 'Beheerd op een reële waarde basis'. Voor deze beleggingen is geen SPPI test noodzakelijk onder IFRS 9 en als gevolg daarvan heeft Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. er voor gekozen (nog) geen SPPI-test op te zetten voor deze financiële instrumenten. De definitieve invulling van het business model onder IFRS 9 moet nog plaatsvinden, hetgeen kan betekenen dat deze instrumenten in toekomst wel zullen worden betrokken in de SPPI-test.

Tevens zijn in de tabel op de volgende pagina alle beleggingen die worden aangemerkt als rekening risico polishouders en die onder IAS 39 zijn aangewezen als Fair Value through Profit & Loss (FVPL) opgenomen onder de kolom Overige (niet SPPI, inclusief aangehouden voor handelsdoeleinden dan wel beheerd op een reële waarde basis). Dit op basis van de verwachting dat deze beleggingen bij introductie van IFRS 9 in combinatie met IFRS 17 zullen worden gewaardeerd als FVPL vanwege de accounting mismatch die ontstaat door het naar verwachting te hanteren waarderingmodel voor de verzekeringsverplichtingen onder IFRS 17 dan wel het business model voor deze beleggingen. Concreet gaat het hierbij om de Beleggingen voor rekening en risico polishouders voor een bedrag van €15.159 miljoen waarvan €8.244 miljoen betrekking heeft op beleggingen in vastrentende waarden. Indien de voorlopige conclusies over het business model wijzigen dan wel de voorlopige conclusies over het te hanteren waarderingmodel voor de verzekeringsverplichtingen onder IFRS 17 kan dit impact hebben op de toelichting zoals opgenomen in de tabel op de volgende pagina en kan een groter deel van de financiële activa worden opgenomen in de tabel op de volgende pagina als SPPI compliant.

KASSTROOMKARAKTERISTIEKEN FINANCIËLE ACTIVA BINNEN SCOPE IFRS 9

(€ MILJOEN)

	FINANCIËLE ACTIVA MET CONTRACTUELE KASSTROMEN BESTAANDE UIT HOOFDSOM- EN INTERESTBETALINGEN (SPPI, EXCL. AANGEHOUDEN VOOR HANDELSDOELEINDEN DAN WEL BEHEERD OP EEN REËLE WAARDE BASIS)			OVERIGE (NIET SPPI, INCL. AANGEHOUDEN VOOR HANDELSDOELEINDEN DAN WEL BEHEERD OP EEN REËLE WAARDE BASIS)			TOTAAL		
	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018	REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2018	MUTATIE REËLE WAARDE IN 2018	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018	REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2018	MUTATIE REËLE WAARDE IN 2018	BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018 ¹	REËLE WAARDE PER 31 DECEMBER 2018	MUTATIE REËLE WAARDE IN 2018
Beleggingen									
Aandelen en soortgelijke beleggingen				8.547	8.547	-578	8.547	8.547	-578
Vastrentende beleggingen	23.606	23.606	22	1.525	1.525	-35	25.131	25.131	-13
Derivaten				3.247	3.247	120	3.247	3.247	120
Overige financiële beleggingen	2.642	2.858	-86	7.297	7.297	-208	9.939	10.155	-294
Vorderingen en overlopende activa	24	24					24	24	
Liquide middelen	418	418					418	418	

¹ In de tabel zijn alleen de financiële instrumenten opgenomen die naar verwachting onder IFRS 9 zullen vallen. Een aantal financiële instrumenten zal naar verwachting onder IFRS 17 als onderdeel van de waardering van de verzekeringsverplichting worden opgenomen. Hierdoor wijkt de boekwaarde af van de bedragen zoals opgenomen in Toelichting 6 Beleggingen en Toelichting 13 Vorderingen en overlopende activa. Dit betreft bijvoorbeeld premiedebiteuren en vorderingen op verzekeraars uit hoofde van regres.

In onderstaande tabel is de kredietkwaliteit van alle instrumenten die voldoen aan de SPPI-test opgenomen. In de laatste kolom is per categorie financiële activa het bedrag aangegeven van financiële instrumenten waarvoor er geen sprake is van een laag kredietrisico. Dit is vooralsnog gedefinieerd als instrumenten met een rating lager dan 'below investment grade'. Deze beleggingen zijn vooralsnog opgenomen onder "Financiële activa die geen laag kredietrisico hebben".

Voor financiële instrumenten opgenomen onder Beleggingen met 'geen rating' moet de invulling van laag kredietrisico nog plaatsvinden en zijn in onderstaande tabel vooralsnog opgenomen onder "Financiële activa die geen laag kredietrisico hebben". Voor een bedrag van €431 miljoen gaat het om hypothecaire vorderingen waarvoor het de verwachting is dat geen gebruik zal worden gemaakt van de toegestane versimpeling voor het bepalen of er sprake is geweest van een significante verslechtering in kredietkwaliteit. Tevens zijn in de tabel hieronder Vorderingen opgenomen in de kolom "Financiële activa die geen laag kredietrisico hebben", omdat Achmea voornemens is om bij de toepassing van IFRS 9 de zogenaamde versimpelde methodiek voor het bepalen van kredietverliezen te gaan toepassen. Hierbij worden verwachte kredietverliezen over de gehele looptijd van een instrument berekend waardoor het niet noodzakelijk is om vast te stellen of er sprake is geweest van een significant verslechtering in kredietkwaliteit.

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

FINANCIËLE ACTIVA MET CONTRACTUELE KASSTROMEN BESTAANDE UIT HOOFDSOM- EN INTERESTBETALINGEN (SPPI, EXCL. AANGEHOUDEN VOOR HANDELSDOELEINDEN DAN WEL BEHEERD OP EEN REËLE WAARDE BASIS)

(€ MILJOEN)

31 DECEMBER 2018										FINANCIËLE ACTIVA DIE GEEN LAAG KREDIETRISICO HEBBEN	
	AAA STAATS-OBLIGATIES	AAA	AA	A	BBB	ONDER BBB	GEEN RATING	BOEK-WAARDE SPPI ASSET TOTAAL	TOTALE REËLE WAARDE	TOTALE BOEK-WAARDE	
Beleggingen											
Vastrentende beleggingen	7.507	1.652	2.741	2.060	8.995	8	643	23.606	651	651	
Overige financiële beleggingen			1.914	728				2.642			
Vorderingen en overlopende activa							24	24	24	24	
Liquide middelen				418				418			

26. OVERDRACHT VAN FINANCIËLE ACTIVA EN ZEKERHEDEN

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. draagt financiële activa over op het moment dat zij de contractuele rechten op de ontvangst van kasstromen uit financiële activa overdraagt. Daarnaast draagt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. financiële activa over wanneer ze de genoemde contractuele rechten behoudt, maar een contractuele verplichting aangaat om de ontvangen kasstromen aan één of meer derden te betalen. Bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. worden de volgende transacties in het kader van overdracht van rechten (activa en zekerheden) onderscheiden:

- overgedragen financiële activa die niet in zijn geheel van de balans worden gehaald in geval van securities lending. Bij deze transacties draagt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. juridisch (maar niet economisch) activa over en ontvangt onderpand in de vorm van beleggingen dan wel liquide middelen. De overgedragen activa blijven in de balans opgenomen; en
- overgedragen financiële activa die in hun geheel van de balans worden gehaald en waarbij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. geen verdere betrokkenheid heeft (normale verkoop).

De volgende toelichtingen geven nadere details omtrent de overgedragen financiële activa die niet (in zijn geheel) van de balans worden gehaald en toelichtingen omtrent onderpand die als zekerheid wordt verkregen c.q. verstrekt.

SECURITIES LENDING ACTIVITEITEN ¹

(€ MILJOEN)

	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017 ¹
Boekwaarde uitgeleende beleggingen in de balans	3.780	2.915
Reële waarde ontvangen onderpand niet in de balans opgenomen	3.972	3.092
Netto positie	-192	-177

¹ De beleggingen en de bijbehorende onderpanden in het kader van "Asset switch" zijn niet in deze tabel opgenomen. Omdat hierbij sprake is van een relatie met een groepsmaatschappij is de informatie hierover opgenomen onder de verbonden partijen. Om beter inzicht te geven in de ontwikkeling van deze post, is het vergelijkend cijfer aangepast.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. leent obligaties uit en ontvang hiervoor een vergoeding (ook wel securities lending genoemd). Het proces van securities lending wordt gefaciliteerd door een lending agent die tegen een vergoeding bemiddelt tussen Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. en de inlener. Bij securities lending gaat het juridische eigendom over naar de inlener, maar blijft het economisch eigendom bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. De uitgeleende effecten blijven daarom opgenomen in de balans.

Tot zekerheid van nakoming van de verplichting tot retournering van de geleende effecten door de inlener stort deze onderpand (collateral) in de vorm van andere hoogwaardige en liquide effecten. De waarde en collateral vaststelling vindt dagelijks plaats. Het onderpand kan bestaan uit obligaties of aandelen. Dit onderpand wordt juridisch eigendom van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., maar de inlener blijft economisch eigenaar. Het onderpand is derhalve niet in de balans opgenomen. De waarde van het onderpand is minimaal 2-7% hoger (zogenaamde 'haircut') dan de waarde van de uitgeleende stukken. Bij collateral in de vorm van aandelen vraagt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V., gezien de hogere volatiliteit van de waarde van de aandelen, een hogere haircut. Op het moment dat een inlener in gebreke blijft bij het retourneren van geleende stukken, zal de lending agent het onderpand liquideren en vervolgens dezelfde stukken aankopen die Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft uitgeleend en aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. leveren. Een eventueel verlies is niet voor rekening van

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Mocht de lending agent niet in staat zijn om dezelfde stukken terug te leveren, dan krijgt Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. de marktwaarde van de uitgeleende stukken vergoed. Het ontvangen onderpand is niet vrij verkoopbaar en kan niet als onderpand dienen bij andere transacties.

ONTVANGEN C.Q. GESTORT ONDERPAND BELEGGINGEN IN HET KADER VAN DERIVATEN TRANSACTIES

	31 DECEMBER 2018	31 DECEMBER 2017
Netto positie activa en verplichtingen derivaten	2.991	2.901
Waarvan gedekt door effecten	1.370	1.468
In onderpand ontvangen liquide middelen	1.433	1.155
Netto positie	188	278

(€ MILJOEN)

In geval van onderpand zijn afspraken vastgelegd in de vorm van zogenaamde ISDA Credit Support Annex overeenkomsten. Hierin is tevens vastgelegd onder welke omstandigheden – de zogenoemde ‘default events’ – de tegenpartij het gestorte onderpand kan aanwenden voor het beperken van eventuele verliezen. Overdracht van het onderpand geschiedt op basis van “transfer of title” waarbij het juridisch eigendom aan Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. wordt overgedragen. De economische voordelen zoals bijvoorbeeld rente-inkomsten, gaan niet over naar de ontvanger van het onderpand.

In het merendeel van de gevallen bestaat het ontvangen onderpand uit liquide beleggingen, voornamelijk liquide activa zoals staatsobligaties en liquide middelen.

Met de verschillende tegenpartijen zijn bilaterale afspraken gemaakt over te ontvangen c.q. te storten onderpand. Daarbij wordt uitgegaan van de activa en verplichtingen-derivaten gezamenlijk bij het bepalen van het te ontvangen c.q. te storten onderpand met de betreffende tegenpartij. Voor alle derivaten uit hoofde van deze bilaterale afspraken geldt dat netto positie van activa en verplichtingen uit hoofde van derivaten per individuele tegenpartij volledig is gedekt door onderpand.

In de meeste gevallen is sprake van centrale clearing van derivatenposities, waarbij altijd een initial margin, wordt gestort door Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. De initial margin wordt aangevuld met een te storten of te ontvangen variation margin die afhankelijk is van de gezamenlijke positie van activa en verplichtingen-derivaten met de betreffende clearing partner. In de totale waarde van het aangehouden onderpand ultimo 2018 is mede opgenomen een gestort collateral, initial margin, van €347 miljoen (31 december 2017: €322 miljoen). Voor alle derivaten waarbij er sprake is van centrale clearing geldt dat netto positie van activa en verplichtingen uit hoofde van derivaten per individuele tegenpartij volledig is gedekt door onderpand.

Asset switch met Achmea Bank N.V.

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. heeft in het verleden een ‘asset switch’ overeenkomst met Achmea Bank N.V. gesloten. Deze overdracht van financiële activa wordt toegelicht onder Toelichting 28 Transacties met verbonden partijen in geconsolideerde jaarrekening.

27. TRANSACTIES MET VERBONDEN PARTIJEN

Voor een toelichting over de transacties met verbonden partijen wordt verwezen naar Toelichting 28 Transactie met verbonden partijen in de geconsolideerde jaarrekening en naar de toelichting 6 Beleggingen in de enkelvoudige jaarrekening.

28. STATUTAIRE VESTIGING

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is statutair gevestigd te Apeldoorn (Nederland). De vennootschap houdt kantoor aan de Laan van Malkenschoten 20 te Apeldoorn en is ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 08077009.

29. VOORSTEL INZAKE BESTEMMING VAN HET RESULTAAT

Resultaatbestemming over het boekjaar 2017

De jaarrekening 2017 is op 23 april 2018 vastgesteld door de Algemene Vergadering. De Algemene Vergadering heeft, conform het voorstel van het bestuur, het resultaat over het boekjaar 2017 van €216 miljoen geheel toegevoegd aan de overige reserves.

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

Voorstel tot resultaatbestemming over het boekjaar 2018

Het bestuur stelt aan de Algemene Vergadering voor het resultaat over het boekjaar 2018 ten bedrage van €106 miljoen geheel aan de overige reserves toe te voegen. Dit voorstel is nog niet in de jaarrekening verwerkt.

ONDERTEKENING VAN DE ENKELVOUDIGE JAARREKENING

Zeist, 10 april 2019

Het bestuur

F.J. (Frans) van der Ent
A.M.P.J. (Martin) Heuvelmans

Raad van Commissarissen

R.Th. (Roel) Wijmenga, Voorzitter
P.H.M. (Petri) Hofsté
M. (Mijntje) Lückerath-Rovers
B.E.M. (Bianca) Tetteroo

OVERIGE INFORMATIE

STATUTAIRE REGELING INZAKE BESTEMMING VAN HET RESULTAAT

De statuten van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. bevatten de volgende bepalingen met betrekking tot de bestemming van het resultaat.

- 30.1 Uitkering van winst ingevolge het in dit artikel bepaalde geschiedt na vaststelling van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij geoorloofd is.
- 30.2 De winst staat ter vrije beschikking van de algemene vergadering. Bij staking van stemmen over de uitkering of reservering van winst wordt de winst, waarop het voorstel betrekking heeft, gereserveerd.
- 30.3 De vennootschap kan aan de aandeelhouders en andere gerechtigden tot de voor uitkering vatbare winst slechts uitkeringen doen voor zover haar eigen vermogen groter is dan het bedrag van het geplaatste kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.
- 30.4 Ten laste van de door de wet voorgeschreven reserves mag een tekort slechts worden gedelgd voor zover de wet toestaat.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de algemene vergadering en de raad van commissarissen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Verklaring over de jaarrekening 2018

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de vennootschap en de groep op 31 december 2018 en van het resultaat en de kasstromen over 2018 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie (EU-IFRS) en met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarrapport opgenomen jaarrekening 2018 van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. te Apeldoorn ('de vennootschap') gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde jaarrekening van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. samen met haar dochtermaatschappijen ('de groep') en de enkelvoudige jaarrekening.

De jaarrekening bestaat uit:

- het geconsolideerde en enkelvoudige overzicht van de financiële positie per 31 december 2018;
- de volgende overzichten over 2018: de geconsolideerde en enkelvoudige winst- en verliesrekening, het geconsolideerd en enkelvoudig overzicht van het totaalresultaat, het geconsolideerd en enkelvoudig mutatieoverzicht van het totaal eigen vermogen en het geconsolideerd en enkelvoudig kasstroomoverzicht; en
- de toelichting met de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening is EU-IFRS en de relevante bepalingen uit Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Onze controleaanpak

Samenvatting en context

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. is een levensverzekeringsbedrijf. De groep bestaat uit verschillende groepsonderdelen en activiteiten, en daarom hebben wij de reikwijdte en aanpak van de

groepscontrole overwogen zoals uiteengezet in de paragraaf ‘De reikwijdte van onze groepscontrole’. We hebben in het bijzonder aandacht besteed aan de gebieden die gerelateerd zijn aan de specifieke bedrijfsactiviteiten van de groep, zoals de gehanteerde methoden en aannames in de waardering van de technische voorziening levensverzekeringen, datakwaliteit in de bronsystemen en aansluitingen tussen de financiële administratie en verzekeringstechnische systemen. Daarnaast hebben we bijzondere aandacht besteed aan de controle van de kapitaalspositie op basis van Solvency II.

Als onderdeel van het ontwerpen van onze controleaanpak hebben wij de materialiteit bepaald en het risico van materiële afwijkingen in de jaarrekening geïdentificeerd en ingeschat. Wij besteden bijzondere aandacht aan die gebieden waar het bestuur belangrijke schattingen heeft gemaakt, bijvoorbeeld bij significante schattingen waarbij veronderstellingen over toekomstige gebeurtenissen worden gemaakt die inherent onzeker zijn. In de toelichting per post van de jaarrekening, heeft de vennootschap de schattingselementen en de belangrijkste bronnen van schattingonzekerheid uiteengezet. Vanwege de significante schattingonzekerheid en het gerelateerde hogere inherente risico verbonden aan de waardering van activa en verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten, alsmede activa en passiva gewaardeerd tegen reële waarde, die zijn gebaseerd op waarderingstechnieken met belangrijke niet in de markt waarneembare inputs alsmede de onzekerheden in de waardering van de belastingpositie, hebben wij deze aangemerkt als kernpunten zoals uiteengezet in de paragraaf ‘De kernpunten van onze controle’. Vervolgens hebben wij ‘Toelichtingen over de kapitaalspositie op basis van Solvency II-regelgeving’ aangemerkt als kernpunt vanwege de complexe schattingen en veronderstellingen die het management maakt om het aanwezige en vereiste kapitaal te bepalen en de daarbij gehanteerde complexe waarderingmodellen.

Omdat de bedrijfs- en financiële processen van de groep een hoge mate van automatisering kennen, is de juiste werking van de automatisering een aandachtspunt in onze controle, maar niet als kernpunt aangemerkt. Daarom hebben wij in onze controle aandacht besteed aan het op een juiste wijze opereren van de beheersingsmaatregelen ten aanzien van de automatiseringsactiviteiten voor zover relevant voor onze controle.

Bij al onze controles besteden wij aandacht aan het risico van het doorbreken van de interne beheersingsmaatregelen door de raad van bestuur, waaronder het evalueren van risico’s op materiële afwijkingen als gevolg van fraude op basis van een analyse van mogelijke belangen van de raad van bestuur.

Wij hebben ervoor gezorgd dat de controleteams, zowel op groepsniveau als op het niveau van de groepsonderdelen, over voldoende specialistische kennis en expertise beschikten die nodig zijn voor de controle van een *levensverzekeringsbedrijf*. Wij hebben daarom specialisten op het gebied van IT, belastingen en waardering van verzekeringsverplichtingen en experts op het gebied van de waardering van onroerend goed en financiële instrumenten in ons team opgenomen.

De hoofdlijnen van onze controleaanpak waren als volgt:

Materialiteit

- Materialiteit: €35 miljoen.

Reikwijdte van de controle

- We hebben controlewerkzaamheden uitgevoerd in Nederland.
- Instructies zijn verzonden naar alle accountants van groepsonderdelen en activiteiten ten behoeve van de controle van de geconsolideerde jaarrekening.
- De activiteiten rondom de beleggingen, belastingen en de bedrijfskosten worden door onderdelen binnen de Achmea groep centraal uitgevoerd en geadmistreerd. We hebben de werkzaamheden van de andere accountants die deze activiteiten controleren, beoordeeld.
- Dekking controlewerkzaamheden: 100% van de geconsolideerde omzet en 100% van het geconsolideerde balanstotaal.

Kernpunten

- Toelichtingen over de kapitaalspositie op basis van Solvency II-regelgeving
- Activa en passiva gewaardeerd tegen reële waarde die zijn gebaseerd op waarderingstechnieken met belangrijke niet in de markt waarneembare inputs
- Onzekerheden in de waardering van de activa en verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten
- Onzekerheden in de waardering van de belastingpositie

Materialiteit

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip ‘materieel’ wordt toegelicht in de paragraaf ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij bepalen, op basis van ons professionele oordeel, kwantitatieve grenzen voor materialiteit waaronder de materialiteit voor de jaarrekening als geheel, zoals uiteengezet in onderstaande tabel. Deze grenzen, evenals de kwalitatieve overwegingen daarbij, helpen ons om de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden voor de individuele posten en toelichtingen in de jaarrekening te bepalen en om het effect van onderkende afwijkingen, zowel individueel als gezamenlijk, op de jaarrekening als geheel en op ons oordeel, te evalueren.

Materialiteit voor de groep

€35 miljoen (2017: €30 miljoen).

Hoe is de materialiteit bepaald

Wij bepalen de materialiteit op basis van ons professionele oordeel. Als basis voor deze oordeelsvorming gebruikten we de laagste van 2% van het eigen vermogen en de door de groepsaccountant van Achmea B.V. gealloceerde materialiteit zoals bepaald tijdens onze planning van de controle. De gealloceerde materialiteit van € 35 miljoen is de laagste. We hebben het materialiteitsniveau opnieuw beoordeeld gebaseerd op de feitelijke positie per 31 december 2018. Deze beoordeling gaf geen aanleiding het bepaalde niveau te herzien.

De overwegingen voor de gekozen benchmark

We hebben deze, algemeen geaccepteerde, benchmark toegepast op basis van onze analyse van de gemeenschappelijke informatiebehoefte van gebruikers van de jaarrekening. Op basis daarvan zijn wij van mening dat het eigen vermogen een belangrijk kengetal is voor de financiële positie en prestaties van de vennootschap. Bij de bepaling van het percentage hebben wij in aanmerking genomen dat wij de controle van de Solvency II-groepsinformatie zo inrichten dat een afwijking van maximaal 5 procentpunten van de Solvency II ratio ongedetecteerd zou kunnen blijven. Het resultaat voor belasting is als minder relevante benchmark beoordeeld gelet op het relatieve niveau ten opzichte van de omvang van de bedrijfsactiviteiten en de balans.

Materialiteit voor groepsonderdelen

Aan elk groepsonderdeel, binnen de reikwijdte van onze controle, is, op basis van onze oordeelsvorming, een materialiteit toegerekend die lager ligt dan de materialiteit voor de groep als geheel. De materialiteit die we hebben toegerekend aan de groepsonderdelen en activiteiten lag tussen de €1,5 miljoen en €35 miljoen (2017: tussen €1,5 en €30 miljoen). Voor de controle van de diverse activiteiten hanteerden wij de groepsmaterialiteit van € 35 miljoen (2017: €30 miljoen) omdat deze activiteiten centraal worden geadmistreerd en beheerd.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van commissarissen overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de €1,75 miljoen (2017: € 1,5 miljoen) aan hen rapporteren evenals kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De reikwijdte van onze groepscontrole

Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. staat aan het hoofd van een groep van entiteiten. De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Wij hebben de reikwijdte van onze controle zodanig bepaald dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel. Daarbij hebben wij, onder meer, in aanmerking genomen de managementstructuur van de groep, de aard van de activiteiten van de groepsonderdelen, de bedrijfsprocessen en interne beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de vennootschap opereert. Op grond hiervan hebben wij de aard en omvang van de werkzaamheden bepaald op het niveau van de groepsonderdelen die noodzakelijk waren om door het groepsteam en door de accountants van groepsonderdelen te worden uitgevoerd.

Overige informatie

De Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. groepscontrole heeft zich specifiek gericht op de significante groepsonderdelen die allen gevestigd zijn in Nederland. Alle zes de groepsonderdelen zijn door ons als individueel financieel significant aangemerkt en daarmee onderworpen aan de controle van hun gehele set van financiële informatie. De zes groepsonderdelen betreffen vijf beleggingsdochtermaatschappijen en de verzekeraar. De controle van de beleggingen vindt plaats vanuit een geconsolideerd perspectief waarbij alle beleggingen van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen groep, inclusief die van de vijf beleggingsdochtermaatschappijen, als een totale populatie worden getoetst en aan ons worden gerapporteerd. De verzekeraar controleren wij zelf.

De activiteiten rondom de beleggingen, belastingen en de bedrijfskosten worden door onderdelen binnen de Achmea groep centraal uitgevoerd en geadmistreerd. De controle hiervan wordt uitgevoerd door andere accountants.

In totaal hebben wij met het uitvoeren van deze werkzaamheden de volgende dekking over onderstaande jaarrekeningposten verkregen:

Omzet	100%
Balanstotaal	100%
Resultaat voor belasting	100%

Waar controlewerkzaamheden zijn uitgevoerd door andere accountants, hebben wij de mate waarin onze betrokkenheid noodzakelijk was bepaald om in staat te zijn een conclusie te trekken of voldoende en geschikte controle-informatie betreffende de financiële informatie van groepsonderdelen en activiteiten is verkregen als basis voor ons oordeel bij de geconsolideerde jaarrekening als geheel. Er zijn instructies verstuurd naar de andere accountants ten behoeve van de controle van de statutaire jaarrekening van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Wij hebben de controlewerkzaamheden van de accountants van de in deze groepscontrole betrokken groepsonderdelen en activiteiten beoordeeld op de gebieden met een verhoogd risico op materiële fouten. Wij hebben vanwege de significantie van de beleggingen voor de balans een review uitgevoerd op de werkzaamheden van de accountant die verantwoordelijk is voor de controle van deze beleggingen. Ook hebben wij een review uitgevoerd op de werkzaamheden van de accountant die verantwoordelijk is voor de controle van de bedrijfskosten.

Wij hebben de accountants van de onder de reikwijdte vallende groepsonderdelen instructies gestuurd. Wij hebben, als groepsaccountant, periodiek overleg gehad met de accountants van de groepsonderdelen, waarbij gesproken is over de risico's, de controleaanpak, de voortgang van de controle en, op basis van de van de accountants van groepsonderdelen ontvangen rapportages, de bevindingen en conclusies. Waar wij dit noodzakelijk hebben geacht, hebben wij dit uitgebreid met het uitvoeren van dossierreviews om de kwaliteit van de uitgevoerde werkzaamheden te evalueren. Met de accountants van de groepsonderdelen is afsluitend gesproken over de financiële resultaten, de gehanteerde (belangrijke) schattingen en de bevindingen uit de controle.

De consolidatie, toelichtingen in de jaarrekening en een aantal complexere items zijn door ons gecontroleerd zoals bijvoorbeeld toelichtingen over de kapitaalpositie op basis van Solvency II regelgeving.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij (groeps-)onderdelen, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, zijn wij in staat geweest om voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep te verkrijgen als basis voor ons oordeel over de jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens de controle van de jaarrekening. Wij hebben de raad van commissarissen op de hoogte gebracht van de kernpunten. De kernpunten vormen geen volledige weergave van alle risico's en punten die wij tijdens onze controle hebben geïdentificeerd en hebben besproken. Wij hebben in deze paragraaf de kernpunten beschreven met daarbij een samenvatting van de op deze punten door ons uitgevoerde werkzaamheden.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen en observaties ten aanzien van individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten of over specifieke elementen van de jaarrekening.

De kernpunten in de controleverklaring zijn ten opzichte van vorig jaar grotendeels gelijk gebleven en hebben betrekking op de aard en activiteiten van de onderneming, een verzekeringsmaatschappij. Dit jaar hebben wij als kernpunt 'Onzekerheden in de waardering van de belastingpositie' hieraan toegevoegd als gevolg van de toekomstige aanpassingen in het vennootschapsbelastingtarief in Nederland en de impact hiervan op de latente belastingposities en toelichtingen in de jaarrekening.

Kernpunten

Toelichtingen over de kapitaalspositie op basis van Solvency II-regelgeving

Wij verwijzen naar toelichting 2 van de jaarrekening.

De vennootschap bepaalt het aan te houden kapitaal, op basis van de Solvency II-regelgeving, ter dekking van de aangegeven risico's. De kapitaalspositie wordt bepaald op basis van het aanwezige kapitaal (€4.021 miljoen) en het vereiste kapitaal (€2.256 miljoen). Dit resulteert in een solvabiliteitsratio 178% per 31 december 2018.

In verband met schattingen en complexe waarderingmodellen is het risico op afwijkingen verhoogd. Aangezien de solvabiliteitsratio een belangrijk kengetal is en de Solvency II-informatie wordt gehanteerd in het kapitaals- en dividendbeleid van de vennootschap hebben wij de controle van deze informatie als belangrijk beschouwd.

Aanwezig kapitaal

De bepaling van de aanwezige kapitaalspositie is gebaseerd op basis van de door de groep opgestelde economische balans. Hierbij worden enkele belangrijke schattingselementen en waarderingmodellen gehanteerd waarbij niet in de markt waarneembare input wordt gebruikt.

De belangrijkste schattingselementen zijn:

- verwachte premie-inkomsten en uitkeringen in toekomstige jaren gehanteerd bij de bepaling van de marktwaarde van de technische voorzieningen en aanspraak op herverzekeraars (parameters en veronderstellingen ten aanzien van sterfte, verval, arbeidsongeschiktheid, kosten en rente);
- geprojecteerde fiscale resultaten en analyse van toekomstige realisaties.

Vereist kapitaal

De vennootschap maakt sinds 2018 voor de bepaling van de

Onze controlewerkzaamheden en observaties

Aanwezig kapitaal

Wij hebben de gehanteerde economische balans, opgesteld voor de bepaling van het aanwezige kapitaal, getoetst aan de waarderings-, classificatie- en consolidatiecriteria van de Solvency II-regelgeving. Wij hebben de schattingselementen die zijn gebruikt om de kasstromen (ten aanzien van sterfte, verval, arbeidsongeschiktheid, kosten en rente) te bepalen, getoetst aan de hand van de historisch waargenomen ontwikkelingen in de verzekeringsportefeuille en marktontwikkelingen.

Veronderstellingen die zijn gemaakt door management hebben wij 'gechallenged' (zoals toekomstige kosten, geprojecteerde fiscale resultaten, verwachte premie-inkomsten) op de haalbaarheid en impact door deze te toetsen aan beschikbare informatie bij de onderneming (zoals prognoses, aantal nieuwe polissen) en relevante marktontwikkelingen. We hebben geconstateerd dat de schattingselementen zoals gehanteerd door het management onderbouwd zijn en vinden de schattingen redelijk.

Vereist kapitaal

Wij hebben de kapitaalsvereisten per risico-onderdeel getoetst of deze zijn berekend in overeenstemming met de criteria van Solvency II-regelgeving dan wel het goedgekeurde interne model, waar van toepassing. Hiertoe hebben wij onder andere de interne beheersingsmaatregelen rondom de data(stromen), het modellenbeheer en het calculatieproces getoetst. Ook hebben wij deelwaarnemingen uitgevoerd op de gehanteerde data en calculaties. Hieruit zijn geen materiële bevindingen naar voren gekomen.

Wij hebben het in de berekening van het vereiste kapitaal in aanmerking genomen compensatievermogen van uitgestelde belastingen getoetst. Hierbij hebben we de projecties van de toekomstige (fiscale) resultaten geëvalueerd. Deze kennen als basis goedgekeurde budgetten en meerjarenprognoses. Wij hebben een backtest uitgevoerd op de budgetten en prognoses van vorig jaar om na te gaan of schattingen in het verleden mogelijk te optimistisch waren en aanleiding geven tot verhoogde risico's. Vervolgens hebben we vastgesteld dat de

Kernpunten

kapitaalsvereisten voor marktrisico gebruik van een door het college van toezichthouders voor gebruik goedgekeurd partieel intern model. Voor de overige risico's bij de bepaling van de kapitaalsvereisten maakt de groep gebruik van de standaardformule.

Een belangrijk schattingselement bij de bepaling van het vereiste kapitaal is de compensatiemogelijkheid van uitgestelde belastingen bij het optreden van een schok in het solvabiliteitskapitaal (LAC-DT).

Onze controlewerkzaamheden en observaties

waardingsverschillen tussen de fiscale en Solvency II-waardering in het juiste jaar van de projectie zijn betrokken.

Daarnaast hebben wij aandacht besteed aan de juistheid van de mutatie in verwachte resultaten als gevolg van herstelmaatregelen, de op het juiste moment in de fiscale winstprognose betrekken van de verliezen die samenhangen met de schok en de juiste toepassing van de regelgeving ten aanzien van verliescompensatie.

Wij hebben eveneens gecontroleerd of de recent door het parlement goedgekeurde aanpassing van het vennootschapsbelastingtarief juist in het berekende compensatievermogen is verwerkt. We hebben geconstateerd dat de door het management gehanteerde schattingselementen voldoende waren onderbouwd door controle-informatie.

Overige

Wij hebben kennisgenomen van de correspondentie met DNB en de daarin gerapporteerde bevindingen met betrekking tot de berekening van de kapitaalspositie.

Toelichtingen

Daarnaast hebben wij vastgesteld dat de toelichtingen toereikend en in overeenstemming zijn met het stelsel van financiële verslaggeving.

Activa gewaardeerd tegen reële waarde die zijn gebaseerd op waarderingstechnieken met belangrijke niet in de markt waarneembare inputs

Wij verwijzen naar toelichting 7 van de jaarrekening.

De groep bezit activa (€8.467 miljoen) die wegens hun illiquide karakter op incidentele of terugkerende basis tegen reële waarde gewaardeerd worden met gebruikmaking van waarderingstechnieken die zijn gebaseerd op belangrijke, veelal niet direct in de markt waarneembare inputs. Deze zogenaamde categorie 3-instrumenten betreffen voornamelijk:

- beleggingen in vastgoed;
- niet-genoteerde beleggingsfondsen;
- hypothecaire leningen.

De waardering van deze activa is belangrijk voor onze controle, aangezien de waardebepaling in aanzienlijke mate afhankelijk is van de waarderingstechnieken en schattingen van aannames die in veel gevallen niet rechtstreeks aan marktinformatie ontleend kunnen worden. Als gevolg hiervan, gecombineerd met de omvang van de posten, is het risico op afwijkingen verhoogd. Daarom hebben wij de waardering van deze activa en passiva als kernpunt van onze controle

Interne beheersing

We hebben de werking van de interne beheersingsmaatregelen met betrekking tot de juiste en volledige vastlegging van brondata die ten grondslag liggen aan de waardering van de desbetreffende activa en verplichtingen getest en geconcludeerd dat we hier, voor zover relevant voor onze controle, gebruik van kunnen maken.

Modellen

Voor financiële instrumenten (activa) die gewaardeerd worden met behulp van waardingsmodellen hebben wij de methodologie van de waardingsmodellen getest en, waar mogelijk, op basis van deelwaarneming de gehanteerde aannames en parameters met beschikbare marktdata getoetst. Uit deze deelwaarneming zijn geen materiële bevindingen naar voren gekomen.

Gegevensgerichte werkzaamheden

In onze controle van de waardering van terreinen en gebouwen voor eigen gebruik en vastgoedbeleggingen hebben we onder andere geëvalueerd dat de door de groep

Kernpunten

aangemerkt.

De door de ondernemingsleiding gehanteerde waarderingstechnieken zijn nader beschreven in toelichting 7 van de geconsolideerde jaarrekening en kunnen als volgt worden samengevat:

De reële waarde van vastgoedbeleggingen (€1.065 miljoen) wordt elk kwartaal getaxeerd. Deze waarderingen worden uitgevoerd door externe taxateurs. De reële waarde van niet-genoteerde beleggingsfondsen (€590 miljoen) wordt bepaald op basis van de nettovermogenswaarde, zoals gerapporteerd door de fondsbeheerder. Dit wordt door het bestuur beschouwd als de beste benadering voor de reële waarde van de belegging.

De hypothecaire leningen (vastrentende beleggingen) die tegen reële waarde zijn opgenomen in de balans (€6.812 miljoen) worden bepaald aan de hand van waarderingmodellen die zijn gebaseerd op de contant gemaakte waarde van geschatte toekomstige kasstromen, gebruikmakend van actuele rentevoeten. De rentevoet is gebaseerd op de tarieven in de consumentenmarkt aangepast met een totale spread voor het prijsrisico tijdens de offerteperiode.

Onzekerheden in de waardering van de activa en verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten

Wij verwijzen naar toelichtingen 2 en 6 van de jaarrekening voor de gerelateerde toelichtingen.

De berekening van activa en verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten is complex en bevat significante schattingen, gebaseerd op aannames over de toekomstige economische en politieke situatie.

Onze controlewerkzaamheden en observaties

ingeschakelde externe taxateur objectief, onafhankelijk en vakbekwaam is. Verder hebben we de data die ten grondslag liggen aan de taxatie getoetst op aansluiting met bestaande contracten en marktgegevens. Voor een aantal vastgoedobjecten hebben wij, op basis van een deelwaarneming, in samenwerking met onze vastgoeddeskundigen, een eigen inschatting van de waardering van het vastgoed gemaakt en de door ons acceptabel geachte bandbreedte vergeleken met de opgenomen waarderingen. Daarbij hebben we geconcludeerd dat de waardering binnen de door ons bepaalde bandbreedte van acceptabele waarderingen valt.

De waardering van niet-genoteerde beleggingsfondsen hebben wij getest door aansluitingen te maken met door ons opgevraagde confirmaties bij externe fondsbeheerders, waarbij wij ook door middel van backtesting de mate hebben vastgesteld waarin de waarderingen afwijken van de definitieve waarderingen zoals opgenomen in gecontroleerde jaarrekeningen van de betrokken beleggingsfondsen.

Met betrekking tot de hypothecaire leningen gewaardeerd op reële waarde hebben we de waarderingmodellen en de inputparameters getest. Wij hebben ons in het bijzonder gericht op het valideren van de gehanteerde disconteringsvoet en de inputparameters voor de bepaling van de toekomstige kasstromen. Wij hebben vastgesteld dat de gebruikte interestdata voor bepaling van de disconteringsvoet zijn ontleend aan in de markt beschikbare informatie en dat de gehanteerde disconteringsvoet binnen de door ons acceptabel geachte bandbreedte van disconteringsvoeten valt.

Toelichtingen

Daarnaast hebben wij vastgesteld dat de toelichtingen, en dan met name de juistheid en volledigheid van de reële waarde hiërarchie toelichtingen en de verbonden gevoeligheden, toereikend en in overeenstemming zijn met het stelsel van financiële verslaggeving.

Interne beheersing

We hebben de werking van interne beheersingsmaatregelen met betrekking tot (het gebruik van) de juiste en volledige basisgegevens bij de waardering van de verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten getest. Wij hebben de interne beheersingsmaatregelen rondom datakwaliteit en aansluitingen tussen de financiële administratie en verzekeringstechnische systemen getest en geconcludeerd dat we hier, waar relevant, voor onze controle op kunnen steunen.

Kernpunten

Levensverzekeringen

De gebruikte aannames voor de verplichtingen gerelateerd aan levensverzekeringscontracten van €43.956 miljoen hebben betrekking op overlevings- en sterftেকansen, verloop in de portefeuille, toekomstige kosten en aannames gebruikt in de toereikendheidstoets. Bij de waardering van deze verplichtingen wordt ook rekening gehouden met marktontwikkelingen ten aanzien van de transparantie rondom kosten in beleggingsverzekeringen. De onderneming analyseert (gerechtelijke) procedures en uitspraken met betrekking tot klachten over transparantie van beleggingsverzekeringen in de Nederlandse markt. Vervolgens wordt vastgesteld of de uitspraak zou moeten leiden tot compensatiemaatregelen in de eigen portefeuille.

Aandeel herverzekeraars in verzekeringsverplichtingen

De aannames en onzekerheden hebben ook betrekking op de verbonden aanspraak uit hoofde van herverzekeringscontracten a €162 miljoen voor levensverzekeringen.

Algemeen

De aannames berusten voor een groot deel op de oordeelsvorming van het management. De groep heeft uitvoerige procedures en beheersingsmaatregelen om de waardering van de activa en passiva uit verzekeringscontracten te bepalen, en om de toereikendheid hiervan te toetsen. In verband met significante schattingen door management in combinatie met de omvang van de desbetreffende verplichtingen en activa, is het risico op afwijkingen verhoogd. Daarom hebben wij dit aangemerkt als een kernpunt van onze controle.

Onze controlewerkzaamheden en observaties

Aannames

Onze controlewerkzaamheden bestonden onder andere uit het testen van de procedures gehanteerd bij de totstandkoming van de aannames. Deze aannames hebben wij ook getoetst aan in de markt aanwezige gegevens. De kwaliteit van eerdere inschattingen hebben wij getoetst door een analyse van de technische resultaten van de groep. De uitkomsten van de actuariële analyse zijn besproken met de actuariële functie. Bij de toetsing van de aannames hebben we werkzaamheden uitgevoerd rondom de overlevings- en sterftেকansen, verloop in de portefeuille en toekomstige kosten voor de levensverzekeringsactiviteiten. Wij hebben daarbij vastgesteld dat de aannames van het management onderbouwd zijn en dat, op basis van beschikbare controle-informatie, de gebruikte aannames redelijk zijn.

De resultaten van de door het management opgestelde toereikendheidstoets zijn door ons gecontroleerd met de inzet van actuariële specialisten en geven geen aanleiding tot bijstelling van de in de groepsbalans opgenomen verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten.

Beleggingsverzekeringen

Met betrekking tot de kostentransparantie beleggingsverzekeringen zijn wij nagegaan of overeenkomsten met consumentenpartijen zijn bereikt, dagvaardingen zijn ontvangen, openstaande claims bestaan, en deze bij de waardering van de verzekeringstechnische verplichtingen zijn betrokken en of producten aangepast zijn. We hebben de procedures rondom het vaststellen en bepalen van de verplichtingen getoetst door vast te stellen dat gepubliceerde uitspraken die in procedures zijn gedaan en de recente dagvaarding in de analyse betrokken zijn en er een evaluatie heeft plaatsgevonden van de eventuele impact voor de eigen portefeuille. Wij hebben het management gechallenged op de bij de waardering van het risico toegepaste inschattingen. Daarbij hebben we vastgesteld dat het management de beschikbare (markt)informatie afdoende in aanmerking heeft genomen bij de bepaling van de verplichtingen.

Toelichtingen

Daarnaast hebben we vastgesteld dat de toelichtingen en specifiek de gevoeligheden toereikend en in overeenstemming zijn met het stelsel van financiële verslaggeving.

Onzekerheden in de waardering van de belastingpositie

Wij verwijzen naar toelichting I. Belangrijkste aannames en schattingen voor waardering en toelichtingen 12 en 21 van de jaarrekening.

Tariefsaanpassing vennootschapsbelasting

De groep heeft per saldo latente belastingvorderingen voor een bedrag van €553 miljoen opgenomen.

Medio december 2018 heeft het Nederlandse parlement het besluit genomen om de vennootschapstarieven in de komende jaren gefaseerd te verlagen. Achmea heeft een inschatting gemaakt van de impact van deze tariefswijzigingen op de latente belastingposities. De tariefswijziging leidt tot een last in het resultaat van €145 miljoen en een toevoeging in het eigen vermogen van €10 miljoen.

Gegeven de onzekerheid in de mogelijke uitkomsten en de inherente subjectiviteit in de waardering, hebben wij de controle van de belastingpositie als kernpunt beschouwd.

Tariefsaanpassing vennootschapsbelasting

Ten aanzien van de tariefswijziging hebben wij de latentiebedragen getest door deze aan te sluiten met de verschillen tussen de commerciële en fiscale boekwaarden van met name de beleggingen en verzekeringstechnische verplichtingen en hebben ook vastgesteld dat het in de berekening gehanteerde belastingtarief in overeenstemming is gebracht met het uitloopprefiel van de betrokken posten. Wij hebben vastgesteld dat het effect van de tariefswijziging op het vermogen en het resultaat in overeenstemming met IAS 12 is verwerkt.

Verklaring over de in het jaarrapport opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarrapport andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- verslag van de raad van commissarissen
- de overige informatie;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde vereisten

Onze benoeming

Wij zijn op 29 april 2011 benoemd als externe accountant van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. door de raad van commissarissen volgend een besluit van de algemene vergadering op 6 april 2011 dat jaarlijks is herbevestigd door de aandeelhouders. Wij zijn nu voor een onafgebroken periode van 8 jaar accountant van de vennootschap.

Geen verboden diensten

Wij hebben, naar ons beste weten en overtuiging, geen verboden diensten, als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, geleverd.

Geleverde diensten

De diensten die wij, in aanvulling op de controle van de jaarrekening, hebben geleverd aan de vennootschap en haar dochtermaatschappijen, in de periode waarop onze wettelijke controle betrekking heeft, zijn toegelicht in punt 19 van de toelichting van de jaarrekening.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met EU-IFRS en met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vennootschap in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Groningen, 10 april 2019
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. H.D.M. Plomp RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2018 van Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen en activiteiten bepaald om te waarborgen dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel. Bepalend hierbij zijn de geografische structuur van de groep, de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten, de bedrijfsprocessen en interne beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de vennootschap opereert. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing. In dit kader geven wij ook een verklaring aan de auditcommissie op grond van artikel 11 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang. De in die aanvullende verklaring verstrekte informatie is consistent met ons oordeel in deze controleverklaring.

Wij bevestigen aan de raad van commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening vanuit alle zaken die wij met de raad van commissarissen hebben besproken. Wij beschrijven deze zaken in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang is van het maatschappelijk verkeer.